

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO IN SOCIALNE ZADEVE
INŠPEKTORAT REPUBLIKE SLOVENIJE ZA DELO

POROČILO O DELU ZA LETO 2005

KAZALO

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO	12
1.1. Pristojnosti in zakonodaja	12
1.2. Temeljna področja nadzora	14
1.3. Uslužbenci inšpektorata – zaposlovanje	15
1.4. Organizacija inšpektorata	17
1.5. Pogoji za delo in večjo učinkovitost inšpektorjev	21
1.6. Obseg dela in ukrepi inšpektorjev, upravni in drugi postopki	23
1.7. Informatika in statistika	25
1.8. Strokovno usposabljanje, izpopolnjevanje TER in izobraževanje uslužbencev inšpektorata rs za delo	26
1.9. Mednarodno sodelovanje Inšpektorata RS za delo	28
2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN	33
2.1. Prekrškovni postopek	33
2.2. Rezultati dela Inšpektorata RS za delo kot prekrškovnega organa	34
3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU	36
3.1. Uvod	36
3.2. Inšpekcijski pregledi in izrečeni ukrepi	37
3.3. Nezgode pri delu, poklicne bolezni in nevarni pojavi	40
3.4. Izpolnjevanje obveznosti delodajalcev	46
3.5. Ugotovitve glede zagotavljanja obveznosti delodajalcev, pridobljene na podlagi reprezentativnega vzorca	55
3.6. Delovno okolje	56
3.7. Nevarnosti na delovnem mestu	59
3.8. Obveznosti v zvezi s prostim pretokom blaga na skupnem evropskem trgu	66
3.9. Delo žensk v nočnem delovnem času	70
3.10. Izpolnjevanje določil zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov	71
3.11. Izvajanje določil zakona o omejevanju porabe alkohola	72
3.12. Nadzor nad organizacijami z dovoljenjem za delo	73
3.13. Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu v nekaterih dejavnostih	74
3.14. Posebno nadzorstvo	85
3.15. Strokovna pomoč	86
3.16. Druge aktivnosti na področju varnosti in zdravja pri delu	87
3.17. Zaključek	89
4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ	92
4.1. Splošno	92
4.2. Pogodba o zaposlitvi	95
4.3. Delo na domu	102
4.4. Prenehanje pogodbe o zaposlitvi	102
4.5. Plačilo za delo	106
4.6. Delovni čas	110
4.7. Odmori in počitki	113
4.8. Letni dopust	115
4.9. Disciplinska odgovornost	116
4.10. Varstvo nekaterih kategorij delavcev	117
4.11. Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov	120
4.12. Delovna knjižica	122
4.13. Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih	123
4.14. Kolektivna pogodba	124
4.15. Zaposlovanje in delo tujcev	124
4.16. Sodelovanje delavcev pri upravljanju	128
4.17. Stavke	129

4.18. Posredovanje zaposlitve oziroma dela	129
4.19. Zakon o evidencah na področju dela	129
4.20. Prijava delavcev v socialna zavarovanja, prijava sprememb med zavarovanjem in odjava delavcev iz zavarovanj	130
4.21. Izvajanje kolektivnih pogodb in splošnih aktov	132
4.22. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja	132
4.23. Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah	132
4.24. Zakon o trgovini	133
4.25. Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela	133
4.26. Posredovanje inšpektorja v sporu med delavcem in delodajalcem	135
4.27. Zaključek	135
5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2005	137
5.1. Splošno	137
5.2. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu v zdravstveni dejavnosti	138
5.3. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v zdraviliščih in kopališčih	141
5.4. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o varnosti in zdravju pri delu, zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov	144
5.5. Akcija nadzora pri delodajalcih v zvezi z delom dijakov in študentov	147
5.6. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti zasebnega varovanja	150
5.7. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti ter zdravju pri delu v dejavnosti cvetličarn in vrtnarij	153
5.8. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost	155
5.9. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje v trgovinski dejavnosti	159
5.10. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v oglaševalskih agencijah	163
5.11. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v komunalni in pogrebni dejavnosti	163
5.12. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti prevozov v cestnem prometu	165
5.13. Akcija nadzora delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev	166
5.14. Akcija nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje v športnih dejavnostih – v fitness studiih, lepotilnih oz. rekreacijskih studiih	168
5.15. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih na področju prijav nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca, in o vodenju evidenc	168
5.16. Akcija nadzora internega transporta (horizontalni in vertikalni)	169
5.17. Akcija nadzora prostorov lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten	170
5.18. Akcija nadzora prostorov za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil	171
5.19. Akcija nadzora nad zagotavljanjem predpisov varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih kmetih, ki opravljajo dejavnost kmetijstva in gozdarstva	173
5.20. Akcija nadzora nad zagotavljanjem in izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem	174
5.21. Skupna akcija nadzora osebne varovalne opreme za zaščito nog	175
6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2005	176
6.1. Aplošno	175
6.2. Akupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru delovanja mobilnih skupin inšpektorjev	179
6.3. Akupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno pri prodajalcih v vrtnarski dejavnosti	179
6.4. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno na področju taxi prevozov	180
6.5. Druge skupne akcije	180
6.6. Skupne akcije v okviru mednarodne akcije v dejavnosti prometa tovornih vozil »Morska deklica«	181
6.7. Zaključek	181
7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA	183
7.1. Predlogi na področju varnosti in zdravja pri delu	183
7.2. Predlogi na področju delovnih razmerij	185
8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA	188
8.1. Predpisi, ki urejajo inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva	188
8.2. Splošni podatki o delovanju socialne inšpekcije v letu 2005	189
8.3. Podatki o delovanju socialne inšpekcije v letu 2005 po posameznih skupinah izvajalcev	192

8.4. Prekrškovni postopki	207
9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2006	208
9.1. Splošno	208
9.2. Poročilo o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2005	208
9.3. Usmerjene akcije nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu in s področja delovnih razmerij	209
9.4. Usmeritve za delo inšpektorjev za socialne zadeve	214
9.5. Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno	218
9.6. Informatika	218
9.7. Izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje inšpektorjev za delo in inšpektorjev za socialne zadeve	218
9.8. Sklepi in priporočila za nadaljnje delo	218

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med zaposlenimi, ki opravljajo inšpekcijski nadzor – inšpektorji, in drugimi uslužbenci na dan 31.12.2005	15
Slika 2: Uslužbenci inšpektorata po stopnji izobrazbe 31. 12. 2005	16
Slika 3: Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo	18
Slika 4: Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2001–2005	24
Slika 5: Skupno število zadev na prvi stopnji v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku in druge zadeve izven ZUP ter po Zakonu o prekrških (primerjava v letih 2001– 2005)	25
Slika 6: Število inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, vsi, Slovenija, 1999-2005	38
Slika 7: Število izrednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 1999-2005	38
Slika 8: Število rednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 1999-2005	39
Slika 9: Število izdanih upravnih odločb na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 1999-2005	39
Slika 10: Število nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1999-2005	42
Slika 11: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na starostno strukturo na 100.000 zaposlenih, Slovenija, 2005	42
Slika 12: Tragične posledice dela, pri katerem niso bila upoštevana pravila varnosti in zdravja pri delu	43
Slika 13: Dnevna porazdelitev nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1999-2004	43
Slika 14: Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, glede na starostno strukturo, na 100.000 delavcev, Slovenija, 2005	44
Slika 15: Dnevna porazdelitev nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, Slovenija, 2004 - 2005	44
Slika 16: Nesreče v panogi rudarstva na področju RS	45
Slika 17: Ocena tveganja zelo jasno opredeljuje obvezno uporabo čelade. V konkretnem primeru je izvajanje ukrepov, opredeljenih v oceni tveganja, rešilo življenje delavca.	47
Slika 18: Nevarni del stroja brez zaščite. Vprašljiva je kakovost izvajanja pregleda in preizkusa ali odprava ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti ali kasnejše vzdrževanje in nadzor.	50
Slika 19: Ob uporabi osebne varovalne opreme se lahko pojavi neugodno počutje (znojenje, alergija itd.). Vendar uporaba ustrezne maske lahko reši tudi življenje	51
Slika 20: Prisična drža, hrup, nočno delo itd	52
Slika 21: Nostalgčno »svarilo« iz prejšnjega stoletja!	54
Slika 22: Značilen primer nevarne improvizacije	59
Slika 23: Stanje električne opreme po pojavu obločnega plamena zaradi nespoštovanja zahtev v zvezi z delom v bližini nezavarovanih delov pod napetostjo - poškodovani delavec je utrpel hude opekline po telesu.	64
Slika 24: Posnetek neposredno po nezgodi. Gre za smrtno nevarno delovno mesto, še posebno takrat, ko se dela ne izvajajo na podlagi ustreznih dokumentov za delo oz. se opuščajo obvezni postopki izdajanja teh dokumentov - poškodovani delavec je prišel v dotik z visoko električno napetostjo in postal težek invalid.	65
Slika 25: Brez osebne varovalne opreme, brez ograje	68
Slika 26: Oprema, ki je namenjena samo prevozu gradbenega materiala. Vendar, če je že tukaj	69
Slika 27: Dobro založen hladilnik, vendar ne v domačem gospodinjstvu. Posnetek je nastal ob inšpekcijskem nadzoru!	72
Slika 28: Električni viličar je posebno prilagojen potrebam delodajalca. Namenjen je za delo v EX območjih in ima možnost dviga s pomočjo teleskopskega sistema do višine cca 5m. Omogoča tristranski zajem, kar predstavlja možnost manevriranja na zelo majhnem območju. Z modernizacijo je tako delodajalec izkoristil prostor, vzpostavil sistem preglednosti, razbremenil delavca in zmanjšal tveganje glede ročnega premeščanja bremen in dela s sodi z nevarno vsebino.	79

Slika 29: Brez zavarovanja proti zasipanju!	82
Slika 30: Število pregledov od 2001 do leta 2005	93
Slika 31: Število ukrepov v letih od 2001 do 2005	95
Slika 32: Kršitve v zvezi s pogodbo o zaposlitvi	101
Slika 33: Kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi	103
Slika 34: Struktura kršitev v zvezi s plačilom za delo	107

KAZALO TABEL

Tabela 1: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni in skupno število pregledov, Slovenija, 2000-2005	40
Tabela 2: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2005	40
Tabela 3: Prijavljene nezgode pri delu v % glede na dejavnost, Slovenija, 2005	41
Tabela 4: Število nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, v rudarstvu, Slovenija, 2000-2005	45
Tabela 5: Odstotek odkritih kršitev po področjih v zvezi z vodenjem nekaterih evidenc, 2004 - 2005	53
Tabela 6: Povprečna ocena za posamezne parametre glede na velikost družbe, Slovenija, 2005	56
Tabela 7: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2005	138
Tabela 8: Število izvajalcev, pri katerih so bila nadzirana strokovna ravnanja - izveden redni, izredni inšpekcijski nadzor ali proučena strokovna ravnanja (pri posameznem izvajalcu je bil lahko v letu 2005 izveden tako redni kot izredni inšpekcijski nadzor kot tudi proučena strokovna ravnanja)	189
Tabela 9: Redni inšpekcijski nadzori	190
Tabela 10: Število obravnavanih predlogov za izredne inšpekcijske nadzore	190
Tabela 11: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor	191
Tabela 12: Število izrečenih naročil in ukrepov (v posamezni zadevi je lahko izreči tako naročila kot ukrepe)	191
Tabela 13: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela	193
Tabela 14: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	193
Tabela 15: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor	194
Tabela 16: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor	195
Tabela 17: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden	196
Tabela 18: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti	197
Tabela 19: Izrečena naročila in ukrepi	197
Tabela 20: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	199
Tabela 21: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	199
Tabela 22: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor	200
Tabela 23: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden	200
Tabela 24: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti	200
Tabela 25: Izrečena naročila in ukrepi	201
Tabela 26: Ugotovljene pomanjkljivosti	202
Tabela 27: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti	202
Tabela 28: Ugotovljene pomanjkljivosti	203
Tabela 29: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti	203
Tabela 30: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti	204
Tabela 31: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti	205
Tabela 32: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	206
Tabela 33: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti	206
Tabela 34: Prekrškovni postopki	207

UPORABLJENI PRAVNI VIRI

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000)
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002)
- Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 22/2005 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o prekrških (Uradni list RS, št. 55/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001)

- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002)
- Zakon o splošni varnosti proizvodov (Uradni list RS, št. 101/2003)
- Zakonu o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 15/2005 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 57/96, 119/2002 in 101/2005)
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003)
- Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/1989, 42/1990, RS, št. 4/1991, 12/1999 odločba US, 97/2001 in 42/2002) - (ta zakon se je 1.1.2003 prenehal uporabljati, razen določb 86. in 87. člena, ki se uporabljata do uveljavitve zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe)
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 14/90, 5/91, 29/92 – odločba US, 71/93, 2/94 – popr., 19/94 – ZDSS, 38/94 – ZID, 29/95 – Zakon o prevzemu državnih funkcij, 12/99 – odločba US, 101/99 – odločba US, 36/2000 – ZPDZC in 42/2002) – ta zakon je prenehal veljati z dnem uveljavitve novega Zakona o delovnih razmerjih, razen določb 112. do 119. člena, ki se uporabljajo do uveljavitve zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe
- Zakon o državni upravi (Uradni list RS, št. 113/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 4)
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 56/2002, 110/2002, 2/2004, 23/2005, 62/2005, 75/2005, 113/2005)
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 66/2000 in 101/2005)
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000)
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2003 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 (Uradni list RS, št. 70/2004)
- Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 17/90 in Uradni list RS, št. 10/91, 17/91, 13/93, 66/93 in 65/2000 - ZZPPZ)
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/91 in Uradni list RS, št. 13/93 in 66/93)
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93, 61/2000 - odločba US in 56/2001)
- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 5/1991 (17/1991, 2/1994 - popr.), 12/1992, 12/1993, 71/1993, 38/1994, 80/1997 odločba US, 69/1998, 67/2002, 2/2004 (10/2004 - popr.) in 63/2004)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 104/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 12/92, 56/92 – odločba US, 13/93 – ZP, 43/93 – odločba US, 67/93 – odločba US, 5/94, 67/94 – odločba US, 7/96, 1/97 – sklep US, 29/97 – odločba US, 7/98 – odločba US, 54/98, 106/99 in 65/2002 – odločba US)
- Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 95/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o trgovini (Uradni list RS, št. 18/93, 36/00, 62/01 odločba US, 96/2002, 22/2004, 77/2004 in 50/2005)
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000)
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 83/2003 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o dohodnini (Uradni list št. 54/2004 ter popravki Uradni list št. 56/2004, št. 62/2004, št. 63/2004, 80/2004, 139/2004, 53/2005 in 115/2005)
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Uradni list RS, št. 98/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 4)
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 100/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 100/2005 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004)
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004)
- Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/2002)
- Zakon o prevozu v cestnem prometu (Uradni list RS, št. 26/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 3)
- Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo št. 2)
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti (Uradni list RS, št. 110/2002)
- Zakon o rudarstvu (Uradni list RS, št. 98/2004 – uradno prečiščeno besedilo)
- Obrtni zakon (Uradni list RS, št. 50/1994, 36/2000, 61/2000, 42/2002, 31/2003 odločba US in 18/2004)
- Zakon o prevozu nevarnega blaga (Uradni list RS, 79/1999, 96/2002, 2/2004, 101/2005)
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Uradni list RS, št. 74/2004)
- Pravilnik o metodologiji pri oblikovanju cen socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 36/2002)
- Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev (Uradni list RS, št. 110/2004, 124/2004)
- Pravilnik o varovanju zdravja nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile in doječih delavk (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o varovanju zdravja pri delu otrok, mladostnikov in mladih oseb (Uradni list RS, št. 82/2003)
- Pravilnik o izdaji dovoljenj za delo otrok, mlajših od 15 let (Uradni list RS, št. 60/2004)

- Pravilnik o delovni knjižici (Uradni list RS, št. 28/90, 32/91-I, 47/92, 14/95 (35/95 - popr.) in 57/98)
- Pravilnik o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Uradni list RS, št. 48/99, 79/2000, 30/2003 in 54/2003 odločba US)
- Pravilnik o postopku prijave in odjave dela tujcev (Uradni list RS, št. 7/2001)
- Pravilnik o vrstah, postopkih in načinih vodenja evidenc tujcev, ki se zaposlijo in delajo na ozemlju RS (Uradni list RS, št. 68/2003)
- Pravilnik o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavcih, ki v Republiki Sloveniji izvajajo storitve (Uradni list RS, št. 45/2004)
- Pravilnik o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij (Uradni list RS, št. 13/2001, 97/2003, 108/2004 in 117/2005)
- Pravilnik o delih, ki se štejejo za osebno dopolnilno delo, ter o postopku priglasitve teh del (Uradni list RS, št. 30/2002)
- Pravilnik o oblikah in vsebinah posameznih zbirk podatkov pri prekrškovnih organih (Uradni list RS, št. 108/2004 in 138/2004)
- Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja (Uradni list RS, št. 30/00)
- Pravilnik o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo (Uradni list SRS, št. 25/88),
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme (Uradni list RS, št. 101/04)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu (Uradni list RS, št. 89/1999, 39/2005)
- Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev (Uradni list RS, št. 87/2002 in 29/2003)
- Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih (Uradni list RS, št. 89/1999, 39/2005)
- Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 83/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu (Uradni list RS, št. 7/2001)
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 73/2005)
- Pravilnik o varnosti in zdravju pri delu s slikovnim zaslonom (Uradni list RS, št. 30/2000, 73/2005)
- Pravilnik o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravna z nevarnimi kemikalijami (Uradni list RS, št. 22/01)
- Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka (Uradni list RS, št. 29/1992)
- Pravilnik o osebni varovalni opremi (Uradni list RS, št. 39/2005)
- Odredba o varnosti strojev (Uradni list RS, št. 52/2000, 57/2000, 107/2001)
- Pravilnik o splošnih ukrepih in normativih za varstvo pri delu z dvigali (Uradni list SFRJ, št. 30/69)
- Pravilnik o varnosti dvigal (Uradni list RS, št. 97/03)
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah odredbe o tehničnih zahtevah za naprave, ki se uporabljajo v potencialno eksplozivnih atmosferah (Uradni list RS, št. 91/02)
- Odredba o enostavnih tlačnih posodah (Uradni list RS, št. 11/02)
- Pravilnik o tlačni opremi (Uradni list RS, št. 15/02, 47/02, 54/02 in 114/03)
- Pravilnik o pregledovanju in preskušanju opreme pod tlakom (Uradni list RS, št. 45/04)
- Pravilnik o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu (Uradni list RS, št. 42/03)
- Pravilnik o varstvu pri delu v grafični industriji (Uradni list RS, št. 7/1992)
- Pravilnik varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu (Uradni list RS, št. 93/2005)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem (Uradni list RS, št. 101/2005)
- Pravilnik o varnostnih znakih (Uradni list RS, št. 89/99, 39/2005)
- Pravilnik o seznamu poklicnih bolezni (Uradni list RS, št. 85/03)
- Uredba o elektromagnetnem sevanju v naravnem in življenjskem okolju (Uradni list RS, št. 70/96 in 41/04)
- Praktične smernice za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi (Uradni list RS, št. 50/03)
- Uredba o določitvi obrtnih dejavnosti in mojstrskih nazivov ter obrti podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 117/04)
- Uredba o uvedbi in uporabi standardne klasifikacije dejavnosti (Uradni list RS, št. 2/02)
- Uredba o načinu mednarodne izmenjave informacij o ukrepih in dejanjih, ki omejujejo trgovanje s proizvodi (Uradni list RS, št. 119/03)
- Pravilnik o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen (Uradni list RS, št. 30/2000)
- Pravilnik o protieksplzijski zaščiti (Uradni list RS, št. 102/00 in 91/02)
- Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 126/2003)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti vibracijam pri delu (Uradni list RS št. 94/2005)
- Pravilnik o opravljanju strokovnega izpita iz varnosti in zdravja pri delu (Uradni list RS, št. 35/2004)
- Pravilnik o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 59/2002 in 89/2004)
- Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu (Uradni list RS, št. 100/2001, 39/2005)
- Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi (Uradni list RS, št. 82/2003 in 95/2004)

Izdal: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Založil: Inšpektorat Republike Slovenije za delo

Za izdajatelja: mag. Borut Brezovar

Uredila: Tanja Cmrečnjak

Lektoriranje: ODIN d.o.o., Stegne 21, Ljubljana

Tisk: ISKRA INVEST d.d., Stegne 25, Ljubljana

Naklada: 60 izvodov

Poročilo so pripravili:

mag. Borut Brezovar, Jana Uran, mag. Boris Ružič, Peter Stefanoski, Sonja Konestabo, Jelka Vulič Žvegelj, mag. Mladen Markota, Jasmina Rakita, Tanja Cmrečnjak, Slavko Krištofelc, Lidija Korat, Marjan Rosa, Gloria Čuže, mag. Albin Novšak, Jože Nose in mag. Marjan Oven

ISSN 1854-1356

UVOD

Ko se neko opravljeno delo za obdobje enega leta presoja z minimalne časovne razdalje, najprej potonejo v pozabo vse ponavljajoče se delovne operacije rutinskega značaja, ne glede na obseg in vsebino in ne glede na napor, ki je bil v to delo vložen, v ospredju in spominu pa ostanejo tiste naloge in podatki, ki so na nek način odstopali od tega povprečja in so to obdobje na določen način označili.

Ko inšpektorji Inšpektorata RS za delo opisujemo leto 2005, nam v ospredje takoj privrejo spomini na vrsto težav in njihovo reševanje v zvezi z opravljanjem nalog prekrškovnega organa, kar nas je doletelo v začetku tega leta. Začetne velike težave so se postopno zmanjševale, najprej pri tistih inšpektorjih, ki imajo pravno izobrazbo, kasneje pa tudi pri drugih. Pričakovali smo, da se bo obseg dosedanjega rednega dela zaradi dela na prekrških precej zmanjšal, a to se ni zgodilo. Ohranili smo ga približno v obsegu leta 2004, k temu pa dodali precej učinkovitejše delo na področju prekrškov, kot je bilo to do tedaj, ko se je večina uvedenih postopkov končala brez kakršnega koli učinka, razen obilice vloženega dela. V letu 2005 so inšpektorji Inšpektorata RS za delo vodili 2.796 postopkov o prekršku, od katerih je bilo v istem letu tudi že dejansko plačanih za več kot 100.000.000 tolarjev denarnih glob.

Inšpektorji vseh treh inšpekcij, ki delujejo v okviru Inšpektorata RS za delo (Inšpekcija nadzora varnosti in zdravja pri delu, Inšpekcija nadzora delovnih razmerij in Socialna inšpekcija), so v preteklem letu opravili 18.495 inšpekcijskih pregledov različnih vrst ter ob ugotovljenih pomanjkljivostih in nepravilnostih izdali 5.024 ureditvenih odločb.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen podoben obseg dela kot lani, statistika o nezgodah pri delu pa tudi ne kaže pomembnega poslabšanja, čeprav so podatki o nezgodah pri delu s smrtnim izidom precej slabši kot leto pred tem (17 v letu 2005 in 13 v letu 2004). Razlog je v tem, da je bilo leto 2004, kar se tiče najtežjih poškodb, najsrečnejše v zadnjih desetletjih (povprečje zadnjih desetih let je okoli 20 primerov letno). Poleg navedenega se že vrsto let nadaljuje trend izboljševanja discipline poročanja o nezgodah pri delu s strani delodajalcev, žal pa ne tudi kakovost izjav o varnosti z oceno tveganja, ki jo morajo skladno z zakonom ob pomoči stroke izdelati delodajalci. Še vedno gre, zlasti pri manjših, ki so v večini, za formalen pristop brez prave vsebine. Poleg nadzorov in ukrepanj pa so inšpektorji tega inšpektorata v preteklem letu opravili tudi precej drugega, nič manj pomembnega dela (aktivno so sodelovali v mnogih delovnih skupinah EU, izboljšali informacijski sistem s področja varnosti in zdravja pri delu, opravili revizijo lastne izjave o varnosti, dopolnili in izboljšali svojo spletno stran itd.).

Nadzor nad izvajanjem predpisov s področja delovnih razmerij v letu 2005 kaže, da se razmere kljub novemu zakonu bistveno ne izboljšujejo. Še vedno je največ kršitev tistih, ki sodijo v t.i. zaposlovanje na črno, takoj zatem pa so tiste, ki sodijo med kršitve v zvezi s pogodbo o zaposlitvi (tem sledijo kršitve v zvezi s plačami in urejanjem delovnega časa). Največ kršitev je še vedno mogoče ugotoviti v dejavnosti gostinstva, gradbeništva in trgovine, in sicer predvsem pri manjših delodajalcih. Obseg dela inšpektorjev je bil v letu 2005, glede na opisano prekrškovno problematiko, nekoliko manjši kot leto pred tem. Velikemu obsegu kršitev predpisov o delovnih razmerjih botruje v mnogih primerih neznanje tako delodajalcev kot delavcev, kar se kaže tudi v ogromnem povečanju vlog za strokovno pomoč, ki dnevno prihajajo na inšpektorat in dodatno obremenjujejo inšpektorje in druge strokovne delavce. Med nalogami, ki so bile v letu 2005 opravljene v inšpekciji nadzora delovnih razmerij, pa je potrebno omeniti zelo podrobno analizo izvajanja Zakona o delovnih razmerjih, ki bo pomembno prispevala k dograditvi in izboljšanju zakona.

Socialna inšpekcija je z letom 2005 zaokrožila svoje prvo celotno leto svojega obstoja in pri tem nabrala svoje prve izkušnje. Ob tem so se izkristalizirale posebnosti njenega delovanja v primerjavi z ostalimi inšpekcijami, ki izvirajo iz narave dela na področju socialnega varstva in subjektov nadzora na tem področju. Mogoče je trditi, da so tudi

inšpektorji te inšpekcije, glede na izredno skromne kadrovske in druge (materialne) možnosti, opravili veliko dela ustrezne kakovosti.

Težava Inšpektorata RS za delo, ki se že vrsto let ponavlja kot stalnica, je dejstvo, da se z različnimi novimi predpisi, ki jih država sprejema, delo in pristojnosti inšpektoratu nenehno povečujejo in dopolnjujejo, vendar vedno brez zagotovitve potrebnih sredstev za uresničitev te naloge.

mag. Borut Brezovar
glavni inšpektor RS za delo

1. PRISTOJNOSTI, ORGANIZIRANOST IN DEJAVNOST INŠPEKTORATA RS ZA DELO

1.1. PRISTOJNOSTI IN ZAKONODAJA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Področje dela inšpektorata je določeno s 1. členom Zakona o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002). Obveznost in vsebino poročanja določa 5. člen Zakona o inšpekciji dela.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je organ v sestavi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. Delovno področje upravnega organa je določeno z Zakonom o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000) in Zakonom o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002).

Poročilo Inšpektorata Republike Slovenije za delo za leto 2005 je izdelano na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa vsebino poročanja in nadaljnji potek obravnave poročila. V skladu s 1. točko 1. odstavka 5. člena Zakona o inšpekciji dela v nadaljevanju navajamo najpomembnejše predpise, ki urejajo inšpekcijsko nadzorstvo Inšpektorata RS za delo. Med mednarodnimi dokumenti je treba omeniti naslednje konvencije Mednarodne organizacije dela:

- Konvencijo št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini (Uradni list FLRJ, mednarodne pogodbe, št. 5/56),
- Konvencijo št. 129 o inšpekciji dela v kmetijstvu (Uradni list SFRJ, št. 22/75),
- Konvencijo št. 155 o varstvu pri delu, zdravstvenem varstvu in delovnem okolju (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe, št. 7/87),
- Konvencijo št. 161 o službah medicine dela (Uradni list SFRJ, mednarodne pogodbe, št. 14/89).

Izmed mnogih pravnih virov, ki določajo Inšpektoratu Republike Slovenije za delo neposredni nadzor, naštevamo samo najpomembnejše:

- Zakon o inšpekciji dela (Uradni list RS, št. 38/94, 32/97 in 36/2000),
- Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Uradni list RS, št. 56/2002),
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99 in 64/2001),
- Zakon o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 42/2002),
- Zakon o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 - uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (Uradni list RS, št. 50/2004),
- Zakon o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/2004),
- Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah (Uradni list RS, št. 83/2003 – uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 104/2005 - uradno prečiščeno besedilo št. 3),
- Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (Uradni list RS, št. 81/2000),

- Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (Uradni list RS, št. 5/91, 17/91, 12/92, 71/93, 2/94, 38/94, 69/98 in 67/2002),
- Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Uradni list RS, št. 110/2003 - uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 100/2005 – uradno prečiščeno besedilo),
- Zakon o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 (Uradni list RS, št. 70/2004),
- Zakon o evidencah na področju dela (Uradni list SFRJ, št. 17/1990),
- Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno (Uradni list RS, št. 36/2000),
- Zakon o zaposlovanju in delu tujcev (Uradni list RS, št. 66/2000 in 101/2005),
- Zakon o javnih uslužbencih (Uradni list RS, št. 56/2002, 23/2005 in 113/2005),
- Zakon o stavki (Uradni list SFRJ, št. 23/1991),
- Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju (Uradni list RS, št. 42/93 in 56/2001),
- Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov (Uradni list RS, št. 57/96, 119/2002 in 101/2005),
- Zakon o omejevanju porabe alkohola (Uradni list RS, št. 15/2003),
- Zakon o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti (Uradni list RS, št. 99/2004 - uradno prečiščeno besedilo).

Nadzor varnosti in zdravja pri delu so pooblašeni javni uslužbenci (v nadaljevanju: inšpektorji) opravljali v skladu z omenjeno zakonodajo, izvršilnimi predpisi na podlagi 65. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter varnostnimi ukrepi, ki so bili določeni z akti delodajalcev in opredeljeni v kolektivnih pogodbah.

Nadzorstvo nad delovnimi razmerji so inšpektorji opravljali v skladu z navedenimi zakoni in izvršilnimi predpisi, kolektivnimi pogodbami in splošnimi akti delodajalcev, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju in stavke.

Inšpekcijski nadzor varnosti in zdravja pri delu ter nadzor delovnih razmerij so inšpektorji opravljali še po posebnih zakonih in predpisih na Ministrstvu za notranje zadeve, Ministrstvu za obrambo, Ministrstvu za finance, Ministrstvu za pravosodje in v raznih organih v sestavi ministrstev.

Inšpekcijsko nadzorstvo na področju socialnega varstva se je opravljalo skladno z Zakonom o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 36/2004 – uradno prečiščeno besedilo), podzakonskimi predpisi in letnim programom dela.

Na podlagi določb Zakona o prekrških (Uradni list RS, št. 55/2005 – uradno prečiščeno besedilo št. 2) so postali vsi inšpektorji pooblašene uradne osebe prekrškovnega organa na prvi stopnji. Že v prvem letu izvajanja tega predpisa pa smo lahko ugotovili, da to predstavlja inšpektorjem obsežno dodatno delo in veliko obremenitev pri inšpekcijskem delu.

V skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela je Inšpektorat Republike Slovenije za delo nudil delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov, predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov iz svoje pristojnosti.

Na podlagi Pravilnika o postopkih za izvrševanje proračuna Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 108/2004) in internega navodila je Inšpektorat RS za delo leta 2005 opravljal kot lastno dejavnost preizkuse za koordinatorje gradbišč. Preizkusi so določeni s Pravilnikom o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih (Uradni list RS, št. 89/2004).

Inšpektorat Republike Slovenije za delo je pri svojem delu sodeloval z drugimi inšpektorati in zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kot tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji

delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela inšpektorata doma in v tujini.

Uslužbenci Inšpektorata Republike Slovenije za delo so sodelovali pri pripravi podzakonskih predpisov. Imenovani so bili v delovne skupine s področja dela inšpekcijskega organa ter v posamezna delovna telesa Evropske Komisije (npr. Senior Labour Inspectorate Committee – SLIC, Scientific Committee for Occupational Exposure Limits – SCOEL itd.).

Pripravljena so bila razna poročila o posameznih nadzorih, o izvajanju predpisov in o drugih področjih delovanja za ministrstva in vladne organe. Posebna poročila so bila pripravljena za pooblaščenice institucije EU, zbrane in statistično obdelane so bile prijave o nezgodah pri delu na državni ravni v skladu z zahtevami mednarodnega sistema EUROSTAT po metodologiji ESAW (European Statistics on Accidents at Work) itd.

V letu 2005 so potekala intenzivna izobraževanja inšpektorjev za izvrševanje pooblastil v skladu z Zakonom o prekrških ter druga usposabljanja za opravljanje enotnega dela ter politike nadzora inšpektorjev.

1.2. TEMELJNA PODROČJA NADZORA

Inšpektorat Republike Slovenije za delo opravlja inšpekcijski nadzor na strokovno zahtevnih področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva. Pogoji za zaposlitev inšpektorjev so določeni v Zakonu o inšpekciji dela in v Zakonu o socialnem varstvu.

Inšpektorat Republike Slovenije za delo opravlja inšpekcijski nadzor na strokovno zahtevnih področjih delovnih razmerij, varnosti in zdravja pri delu ter socialnega varstva.

Inšpekcijsko nadzorstvo opravljajo inšpektorji, ki so po izobrazbi predvsem univerzitetni diplomirani pravniki, univerzitetni diplomirani inženirji tehničnih strok in diplomirani socialni delavci. Inšpektorji so organizacijsko razporejeni v Inšpekcijo nadzora varnosti in zdravja pri delu, Inšpekcijo nadzora delovnih razmerij in v Socialno inšpekcijo.

Inšpekcijsko nadzorstvo varnosti in zdravja pri delu je obsegalo neposredne inšpekcijske preglede, izrek ukrepov, raziskave nezgod pri delu, poklicnih bolezni in nevarnih pojavov ter kontrolo izpolnjevanja obveznosti delodajalcev (v zvezi s splošnimi akti, organiziranostjo in izvajanjem varnosti in zdravja pri delu, prvo pomočjo in reševanjem v primeru nezgod pri delu ali nenadne oboletosti, izvajanjem zdravstvenih pregledov, obveščanjem in usposabljanjem delavcev, uporabo osebne varovalne opreme, preiskavami delovnega okolja, periodičnimi pregledi in preizkusi delovne opreme ter v zvezi s sodelovanjem delodajalcev in delavcev ter sindikatov). Preverjalo se je izvajanje predpisov v zvezi z delovnimi razmerami, nevarnostmi na delovnih mestih, pogoji za delo v nočnem času ipd. ter izpolnjevanje obveznosti v zvezi s prostim pretokom blaga na skupnem evropskem trgu.

Posebno pozornost so inšpektorji namenili evropskemu tednu varnosti in zdravja pri delu pod naslovom »Prenehajte s tem hrupom«, ki ga določi Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu iz Bilbao in je bil v letu 2005 posvečen varovanju delavcev pred hrupom na delovnem mestu.

Inšpektorji za delovna razmerja so v letu 2005 poleg zahtevnega nadzorstva nad celotnim področjem delovne zakonodaje, zlasti pa izvajanja določb Zakona o delovnih razmerjih, opravili veliko število usmerjenih akcij in drugih aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela ter zaposlovanja na črno. Posebna aktivnost je bila namenjena nadzoru nad zaposlovanjem in delom tujcev iz držav, ki niso članice EU, in možnostim, da se vzpostavijo enotne baze podatkov ter uvede izmenjava podatkov med posameznimi ustanovami.

Inšpektorji za socialne zadeve so v letu 2005 opravljali inšpekcijski nadzor skladno z zakonom in podzakonskimi predpisi s področja socialne varnosti ter v skladu s programom aktivnosti navedene inšpekcije.

Inšpektorat RS za delo je v letu 2005 vodil postopke o prekrških skladno z Zakonom o prekrških na prvi stopnji.

V skladu z določbami Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 22/2005 – uradno prečiščeno besedilo) so inšpektorji v okviru nadzorstva vodili na prvi stopnji upravne postopke. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pa je na drugi stopnji odločalo o pritožbah zoper odločbe inšpektorjev.

V mejah pristojnosti so uslužbenci inšpektorata na podlagi Zakona o inšpekciji dela, Zakona o inšpekcijskem nadzoru, Zakona o javnih uslužbencih in zakonodaje s področja javnih financ ter izvrševanja proračuna za leti 2004 in 2005 ter drugih predpisov opravljali še druge naloge, kot na primer:

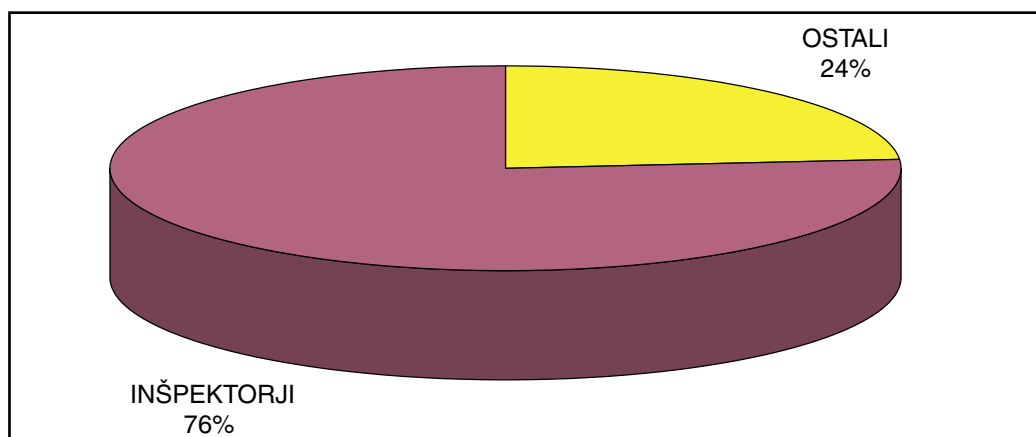
- spremljali in proučevali so stanje varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij v najširšem smislu in sodelovali v medresorskih ter drugih strokovnih komisijah,
- pripravili so strokovne in druge podlage za izvedbo akcij ter opravljali analize usmerjenih akcij in drugih aktivnosti s področij nadzora,
- opravljali so skupne aktivnosti z drugimi inšpekcijskimi in ostalimi organi nadzora v zvezi s preprečevanjem dela in zaposlovanja na črno,
- koordinirali so delo inšpektorjev na vseh treh področjih nadzora,
- izvedli so strokovna usposabljanja in izobraževanja inšpektorjev,
- pripravili so spremembe in dopolnitve programov ter dokumentov v zvezi z izvajanjem proračuna in rebalansa proračuna za leto 2005, pripravili pa so tudi dokumente v zvezi z opravljanjem drugih zadev, javnih naročil in finančne dokumente zaključnega računa,
- opravljali so naloge v zvezi s pripravo in realizacijo kadrovskega načrta inšpektorata, postopki javnih natečajev ter opravljali še druge zadeve, ki so pomembne za vse uslužbenke inšpektorata,
- vodili so statistično, analitično in informacijsko dejavnost ter opravljali naloge, ki so povezane z obdelavo raznih podatkov iz zbirk in aplikacij inšpektorata.

1.3. USLUŽBENCI INŠPEKTORATA – ZAPOSLOVANJE

V Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je bilo v letu 2005 111 zaposlenih za določen in nedoločen čas, od tega 86 inšpektorjev.

V Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je bilo v poročevalskem letu 111 zaposlenih, od tega je bilo 86 inšpektorjev. Konec decembra 2005 je bilo zaposlenih le 84 inšpektorjev, od tega pet invalidov (štirje so delo opravljali s polovičnim delovnim časom).

Slika 1. Razmerje med zaposlenimi, ki opravljajo inšpekcijski nadzor – inšpektorji, in drugimi uslužbenci na dan 31. 12. 2005

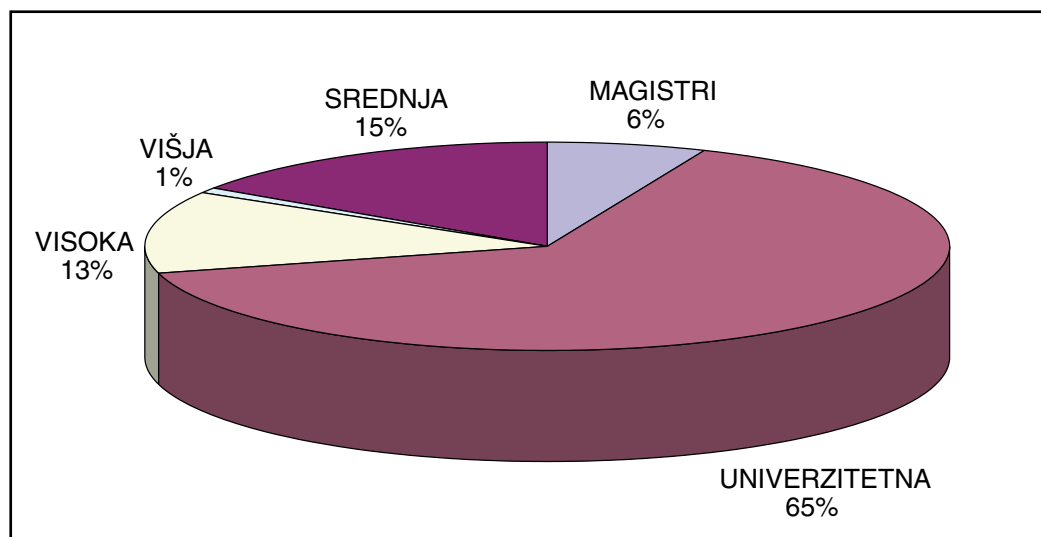

Iz slike 1 je razvidno, da so v inšpektoratu zaposleni predvsem inšpektorji za opravljanje inšpekcijskega nadzora. Pooblaščenimi uslužbenci – inšpektorji in drugi so opravljali še vodstvena, upravna, strokovno-tehnična in druga dela.

Obseg inšpektorskega dela je vsako leto večji. Zaposlovanje novih inšpektorjev ne sledi dodatnemu obsegu nadzora in izredni zahtevnosti dela. Novih zaposlitev inšpektorjev lani ni bilo, ker ukrepi omejevanja zaposlovanja v javni upravi veljajo tudi za inšpektorje.

V skladu s kadrovskim načrtom bi lahko bilo v letu 2005 zaposlenih v inšpektoratu 110 uslužbencev za nedoločen čas. Število inšpektorjev se ni povečalo zaradi novih zaposlitev, realizirane so bile nadomestne zaposlitve uslužbencev, ki jim je prenehalo delovno razmerje. Uslužbenka Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je bila marca imenovana za inšpektorico Socialne inšpekcije. Ob koncu leta je dvema inšpektoricama prenehala pogodba o zaposlitvi. Omeniti pa je še potrebno, da se javni natečaji za zaposlovanje nadomestnih uradniških delovnih mest večinoma ponavljajo zaradi premajhnega interesa ali neustreznosti kandidatov za inšpektorje.

Slika 2. Uslužbenci inšpektorata po stopnji izobrazbe na dan 31. 12. 2005

Do uveljavitve Zakona o inšpekciji dela v letu 1994 so bili za inšpektorje lahko imenovani kandidati z višjo ali visoko izobrazbo. Od veljavnosti navedenega zakona pa se za opravljanje inšpekcijskega nadzora zaposlujejo samo uslužbenci z univerzitetno izobrazbo raznih strok. V vsem navedenem obdobju kot tudi v letu 2005 smo si prizadevali izboljšati izobrazbeno strukturo zaposlenih uslužbencev s financiranjem izrednega študija ob delu in podiplomskega študija. Uslužbence usmerjamo v razne oblike strokovnega usposabljanja. Veliko strokovnega dela je bilo lani namenjenega internemu izpopolnjevanju zaradi prevzema novih nalog inšpektorjev v zvezi s prekrškovnimi postopki, kakor tudi izpopolnjevanju strokovnega znanja s področij, ki jih nadzirajo inšpektorji vseh treh inšpekcij (delavnice, strokovne skupine, tematski sestanki ipd.).

Zaradi sklepov Vlade RS o omejevanju zaposlovanja v javni upravi, vedno večjega obsega dela in dodatnih pristojnosti nadzora, so vsa leta prisotni problemi zaposlovanja novih uslužbencev, zlasti inšpektorjev. Inšpektorsko delo ni ustrezno ovrednoteno in zanimivo za strokovnjake raznih strok (npr. pravnike), saj se opravlja predvsem na terenu, pooblastila inšpektorjev so vse večja, od 1. 1. 2005 pa je inšpektorat tudi prekrškovni organ prve stopnje. Odločitve inšpektorja imajo lahko velike finančne in druge posledice za delodajalce.

Inšpektorji so ob opravljanju inšpekcijskega nadzora na terenu pogosto izpostavljeni neugodnim vplivom dejavnosti oziroma okolja, v katerem poslujejo delodajalci (npr. v industriji nevarnim in drugim snovem, vremenskim pogojem in nevarnostim na deloviščih, gradbiščih, v kmetijstvu in gozdarstvu), zaradi službenih poti so dnevno

udeleženi v prometu in podobno. Inšpekcijski nadzor se pogosto opravlja tudi preko polnega delovnega časa ali v nočnem času zaradi raziskav težjih, smrtnih in kolektivnih nezgod pri delu, kakor tudi zaradi usmerjenih in drugih akcij inšpekcijskega nadzora.

Zahtevnost delovnega mesta in strokovnost inšpektorja je določena z Zakonom o inšpekciji dela in drugimi predpisi. Inšpektorji morajo imeti najmanj pet let delovnih izkušenj, univerzitetno izobrazbo, strokovni izpit za inšpektorja (vključno s preizkusom iz splošnega upravnega postopka ter preizkusom za dejanja v prekrškovnih postopkih na prvi stopnji) in izpit za delo v upravi. Na tri leta morajo inšpektorji za delo opraviti še preizkus strokovne usposobljenosti (drugi inšpekcijski organi preizkusa ne opravljajo, ker je navedena obveznost določena samo z Zakonom o inšpekciji dela).

1.4. ORGANIZACIJA INŠPEKTORATA

Z Aktom o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo je sistemiziranih 110 delovnih mest. V sestavi inšpektorata delujejo tri inšpekcije.

Akt o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Inšpektoratu Republike Slovenije za delo velja od oktobra 2004. Manjše spremembe akta v letu 2005 so bile sprejete predvsem zaradi razporeditve uslužbenke v Socialno inšpekcijo ter uskladitve akta s spremembami uslužbenske zakonodaje. V decembru je bila sprejeta sprememba akta, ki se bo uporabljala od 1. 1. 2006 in na podlagi katere se bo v naslednjem letu zmanjšalo število območnih enot na 12 zaradi boljše organizacije dela ter zmanjšanja stroškov poslovanja.

V inšpektoratu delujejo naslednje notranje organizacijske enote:

I. INŠPEKCIJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ

s Službo nadzora javnega sektorja

II. INŠPEKCIJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

s Službo nadzora zdravja pri delu, Službo nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in Službo nadzora varnosti na začasnih in premičnih delovnih mestih

V sestavi obeh inšpekcij je tudi 14 območnih enot z inšpekcijskimi pisarnami.

III. SOCIALNA INŠPEKCIJA

Organizirane so tri službe inšpektorata, ki opravljajo za glavnega inšpektorja RS za delo in za vse notranje organizacijske enote vse skupne naloge (upravne, strokovne, administrativno-tehnične in druge naloge):

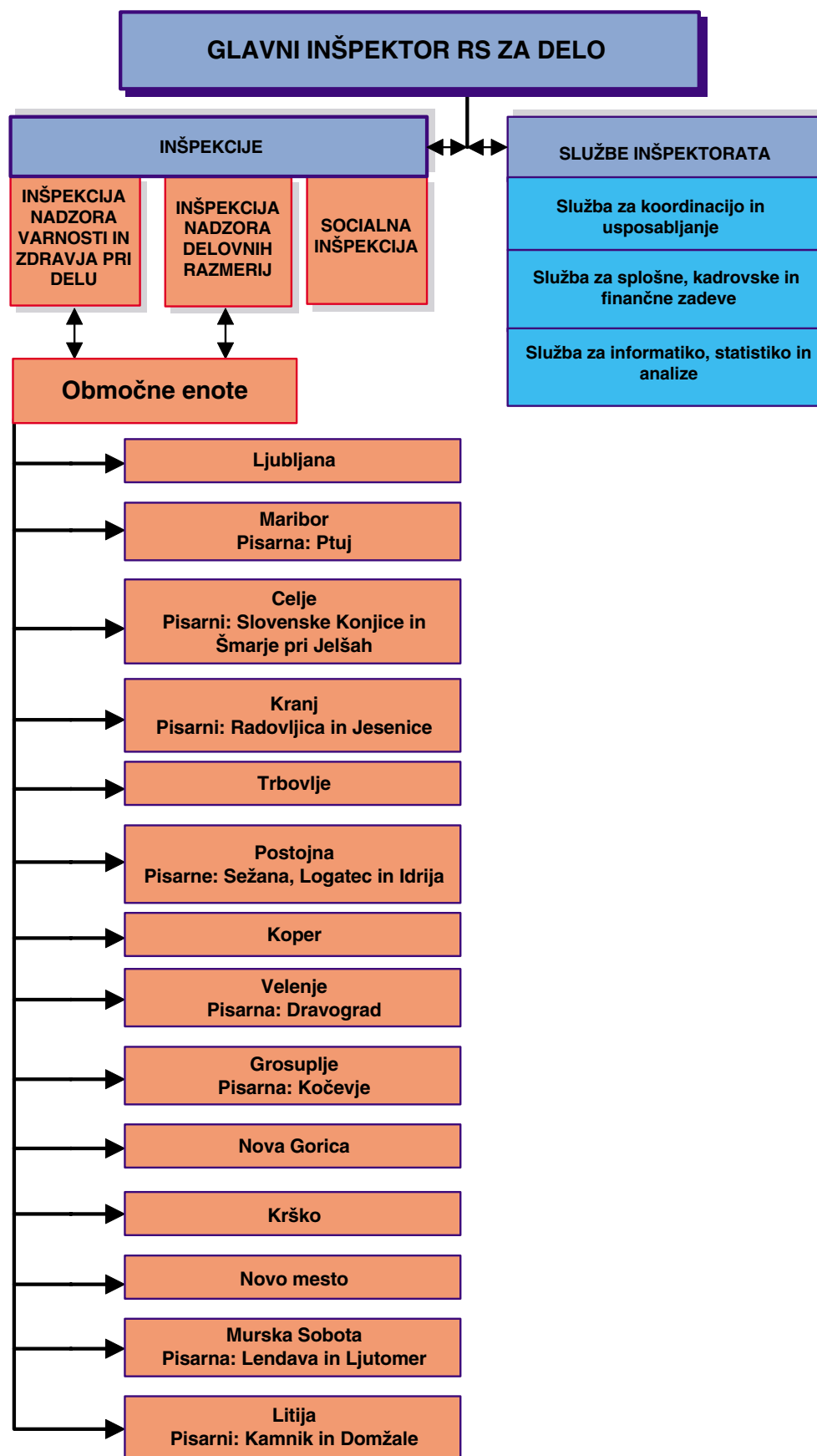
SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE

SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE

SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO

Podrobnosti organizacije so razvidne iz organizacijske sheme Inšpektorata Republike Slovenije za delo.

Slika 3. Organizacijska shema Inšpektorata RS za delo

Notranje organizacijske enote inšpektorata in njihove najpomembnejše naloge**I. INŠPEKCIJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ**

v sestavi katere je Služba nadzora javnega sektorja, opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo inšpekcije, opravlja neposredni nadzor izvajanja predpisov s področja delovnih razmerij ter pripravlja najzahtevnejša gradiva, evidence in poročila s področja dela inšpekcije in inšpektorata;
- oblikuje najzahtevnejše sistemske rešitve ter sodeluje pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področje nadzora delovnih razmerij in zaposlovanja, sodelovanja delavcev pri upravljanju, stavk, postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij;
- pripravlja programe dela in druga gradiva za delo inšpekcije in inšpektorata; pripravlja navodila za izvedbo koordiniranih, usmerjenih in drugih akcij inšpekcije;
- spremlja in usmerja delo s področja inšpekcije v območnih enotah; skrbi za enoten način izvajanja inšpekcijskih nadzorov in usklajevanje dela;
- zagotavlja strokovno pomoč inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije;
- opravlja strokovni nadzor nad delom inšpektorjev v vseh notranjih organizacijskih enotah;
- sodeluje v projektnih skupinah, koordinacijskih skupinah in drugih oblikah sodelovanja med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi;
- izvaja izobraževanje, strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje;
- pripravlja podlage in dokumente za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in organi s področja dela inšpekcije;
- sodeluje pri najzahtevnejših projektnih in drugih nalogah, povezanih z delovanjem inšpektorata s področja dela inšpekcije ter opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

II. INŠPEKCIJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

v sestavi katere so Služba nadzora zdravja pri delu, Služba nadzora varnosti na stalnih delovnih mestih in Služba nadzora varnosti na začasni in premečni delovni mesti, opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo inšpekcije, opravlja neposredni nadzor izvajanja predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter pripravlja najzahtevnejša gradiva, evidence in poročila s področja dela inšpekcije in inšpektorata;
- oblikuje najzahtevnejše sistemske rešitve ter sodeluje pri pripravi zakonskih in podzakonskih besedil, ki urejajo področje nadzora varnosti in zdravja pri delu;
- promovira politiko in kulturo varnosti in zdravja pri delu na podlagi Resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu in smernic EU;
- pripravlja programe dela in druga gradiva za delo inšpekcije in inšpektorata; pripravlja tudi navodila za izvedbo koordiniranih, usmerjenih in drugih akcij inšpekcije;
- spremlja in usmerja delo s področja inšpekcije v območnih enotah; skrbi za enoten način izvajanja inšpekcijskih nadzorov; usklajuje delo in nudi strokovno pomoč inšpektorjem s področja nadzora inšpekcije;
- opravlja strokovni nadzor nad delom inšpektorjev v vseh notranjih organizacijskih enotah; sodeluje v projektnih skupinah, koordinacijskih skupinah in drugih oblikah sodelovanja med inšpekcijami, inšpektorati in drugimi organi;
- izvaja izobraževanje, strokovno usposabljanje ter izpopolnjevanje;
- pripravlja podlage in dokumente za sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in organi s področja dela inšpekcije;
- sodeluje pri najzahtevnejših projektnih in drugih nalogah, povezanih z delovanjem

inšpektorata s področja dela inšpekcije ter opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

V sestavi obeh inšpekcij je še 14 območnih enot s 14 pisarnami, ki opravljajo inšpekcijski nadzor s področja delovnih razmerij ter varnosti in zdravja pri delu, in sicer:

- opravljajo neposredni inšpekcijski nadzor nad izvajanjem predpisov, ki urejajo delovna razmerja in varnost ter zdravje pri delu, in druge naloge s področja nadzora inšpekcije, opravljajo usmerjene, koordinirane in druge akcije inšpekcijskega nadzora v skladu z navodili;
- izdelujejo oceno o inšpekcijskem delu enote, pripravljajo gradiva za letna in druga poročila inšpekcije, razna gradiva in dokumente s področja dela posamezne inšpekcije po neposrednih navodilih direktorjev inšpekcij;
- izvajajo programske naloge inšpekcij in letne programske usmeritve inšpektorata;
- nudijo strokovno pomoč ter opravljajo pravne in upravne naloge v skladu z zakonodajo s področja dela inšpekcij;
- vodijo predpisane evidence o delu območne enote in evidence ter poročila s področja inšpekcijskega nadzora. Vodijo dokumentacijo za enoto in pisarne v sestavi enote, poročajo o delu uslužbencev ter opravljajo druge naloge.

III. SOCIALNA INŠPEKCIJA

opravlja naslednje naloge:

- vodi in organizira delo socialne inšpekcije, opravlja neposredni inšpekcijski nadzor, izvaja programske naloge inšpekcije in letne programske usmeritve inšpektorata;
- oblikuje sistemske rešitve in druga najzahtevnejša gradiva za izvajanje nadzora in dela socialne inšpekcije, pripravlja predloge rednih letnih inšpekcijskih nadzorov;
- organizira, izvaja in odloča v inšpekcijskih nadzorih;
- vodi postopke v skladu s predpisi o delu socialne inšpekcije in Zakonom o splošnem upravnem postopku ter ukrepa v skladu z zakonodajo, ki ureja inšpekcijski nadzor;
- vodi evidence in oblikuje najzahtevnejša poročila ter informacije, pripravlja letno poročilo o delu inšpekcije;
- informira uporabnike in izvajalce;
- vodi dokumentacijo, opravlja organizacijsko-kadrovske in druge splošne naloge;
- poroča o delu zaposlenih in
- opravlja druge administrativno-tehnične naloge za inšpekcijo.

IV. SLUŽBE INŠPEKTORATA

SLUŽBA ZA KOORDINACIJO IN USPOSABLJANJE

Pripravlja analize, poročila in druge dokumente, opravlja naloge v zvezi z usklajenim delovanjem notranjih organizacijskih enot inšpektorata, koordinira aktivnosti na področju odkrivanja, preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ter usmerjenih akcij med inšpektoratom in drugimi organi, pripravlja usposabljanja, strokovna izobraževanja in izpite inšpektorjev. Izvaja tudi naloge na področju upravljanja s človeškimi viri in razne druge naloge.

SLUŽBA ZA SPLOŠNE, KADROVSKE IN FINANČNE ZADEVE

Pripravlja analize in poročila ter druge dokumente, načrtuje in vodi postopke porabe finančnih sredstev ter sodeluje z nadzorniki porabe proračunskih sredstev. Opravlja postopke izvajanja javnih naročil, pripravlja interne akte in navodila s splošnega in kadrovskega področja ter vodi kadrovske in druge evidence o zaposlenih, vodi področje obračuna plač in opravlja drugo delo iz pristojnosti inšpektorata.

SLUŽBA ZA INFORMATIKO, ANALIZE IN STATISTIKO

Vodi zahtevnejše analitično-statistične evidence in poročila. S tehničnega vidika pripravlja klasifikacijske in druge načrte. Pripravlja navodila za delo z računalniško opremo in aplikacijami, vodi interno usposabljanje in evidence o tem. Zagotavlja delovanje strežnikov, omrežij, operacijskih sistemov in na njih aplikacij, komunikacijskih sistemov ter drugih orodij. Izvaja tudi druge naloge in projekte inšpektorata.

1.5. POGOJI ZA DELO IN VEČJO UČINKOVITOST INŠPEKTORJEV

Inšpektorsko delo bi lahko bilo bolj učinkovito ob dodatnem številu inšpektorjev in izboljšanju materialnih pogojev za njihovo delo.

Temeljna naloga inšpektorjev za delo je strokovno in učinkovito opravljanje neposrednega inšpekcijskega nadzora, ob pričakovanem obsegu dela. Za izpolnitev navedenega bi bilo potrebno:

- **Zaposliti več inšpektorjev**

Inšpektorjev za delo je premalo glede na število subjektov nadzora (delodajalcev) in glede na dodatne naloge nadzora, za katere je inšpektorat pristojen na podlagi nove ali spremenjene zakonodaje. Inšpektorat bi se moral nujno kadrovskega tako okrepiti, da bi lahko izvajal nadzorstvo v vedno večjem obsegu dela. Samo 84 inšpektorjev dodatnih nalog s področij dela inšpektorata (npr. spremembe prekrškovne zakonodaje, spremembe zakonodaje o tujcih, problematika zaposlovanja delavcev iz držav članic EU, novosti zakonodaje o zaposlovanju invalidov, novosti pri podzakonskih predpisih s področja varnosti in zdravju pri delu, posebnosti nadzora socialne inšpekcije itd.) ne bo moglo opraviti kvalitetno oziroma v takšnem obsegu, kot se to zahteva s posameznimi predpisi in navodili.

V inšpektoratu primanjkuje tudi drugega strokovnega kadra, brez katerega inšpektorji ne morejo izvajati svojih nalog. Med takšne sodijo uslužbenci, ki bi lahko izvajali naloge na področju dodatnega izpopolnjevanja in izobraževanja zaposlenih, pravne in upravne naloge za posamezne inšpekcije, naloge kadrovskega in finančnega poslovanja in podobne naloge, ki jih opravljajo ostali uslužbenci in pripomorejo k celovitemu delu in predstavitvi inšpekcijskega organa.

Leta 2005 je bilo v Sloveniji 182.475 subjektov nadzora (skupaj z enotami in podružnicami), ki so jih nadzirali inšpektorji Inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu, inšpektorji Inšpekcije nadzora delovnih razmerij ter inšpektorji Socialne inšpekcije. Iz primerjave med številom inšpektorjev in številom subjektov nadzora je razvidna izredno pereča problematika pomanjkanja uslužbencev. Če primerjamo število inšpektorjev (84) in število subjektov nadzora (182.475), naj bi posamezni inšpektor opravljal nadzor pri več kot 2000 delodajalcih.

Strategija nadaljnjega razvoja inšpektorata, ki je bila leta 1993 obravnavana v Državnem zboru Republike Slovenije in na pristojnem ministrstvu, je predvidevala v inšpektoratu najmanj 120 uslužbencev, od tega vsaj 90 inšpektorjev za opravljanje inšpekcijskega dela. Strategija je v smislu ocene učinkovitejšega ukrepanja inšpektorjev temeljila na izračunu števila subjektov nadzora (delodajalcev) in inšpektorjev ter na takrat veljavni zakonodaji. Če primerjamo število inšpektorjev in subjektov nadzora v letu 1995 (prvo leto po uveljavitvi Zakona o inšpekciji dela) z letom 2005, ter upoštevamo zakonodajo, ki je bila sprejeta v vseh teh letih, je potrebno opozoriti, da je bilo leta 1995 zaposlenih 68 inšpektorjev, konec leta 2005 pa samo 84 inšpektorjev. Inšpektorat torej v vseh 12 letih od obravnave strategije ni mogel doseči pričakovanega števila 90 inšpektorjev, kot tudi ne 120 zaposlenih uslužbencev za opravljanje drugih nalog iz pristojnosti inšpektorata.

V preteklih letnih poročilih smo opozarjali, da bosta obe področji inšpekcijskega nadzora po uveljavitvi nove delovne zakonodaje, zakonodaje o prekrških, sprememb zakonodaje o varnosti in zdravju pri delu ter po vstopu naše države v EU terjali dodatno število specializiranega kadra. Prilaganje in izvajanje nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu po zahtevah EU je terjalo veliko napora in strokovnega izpopolnjevanja inšpektorjev

doma in v tujini. Nujno bi potrebovali dodatni kader s posebnimi strokovnimi znanji. Omeniti je potrebno velik obseg nadzora inšpektorjev s področja delovnih razmerij zaradi davčne zakonodaje, zakonodaje v zvezi z zaposlovanjem invalidov, sprememb zakonodaje v zvezi z nadzorom delodajalcev, ki zaposlujejo delavce, ki prihajajo iz držav novih članic EU, kakor tudi drugih področij (nadzor nacionalnih poklicnih kvalifikacij, izvajanje Zakona o javni rabi slovenščine itd.). Zaradi pričakovanega staranja prebivalstva in zagotavljanja pravic in pomoči navedeni kategoriji prebivalstva imajo tudi inšpektorji za socialne zadeve velik obseg inšpekcijskih nalog, ki se opravljajo po posebnih postopkih zaradi specifičnosti tega področja.

Inšpektoratu Republike Slovenije za delo poleg spremenjene zakonodaje dodatne obveznosti nalagajo tudi ministrstva in drugi državni organi. Med takšne naloge sodijo posebni inšpekcijski nadzori, usmerjene in druge akcije inšpektorjev (akcije na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno ipd.).

Številne inšpekcijske naloge, kot so raziskave nezgod pri delu, usmerjene akcije in druge izredne aktivnosti, inšpektorji opravljajo tudi preko polnega delovnega časa ali v nočnem času. V takšne naloge je bila lani vključena več kot polovica vseh inšpektorjev.

Opozoriti je treba na starostno strukturo inšpektorjev (povprečna starost je 46 let) ter dejstvo, da je med njimi veliko inšpektorice, ki so pogosto bolj ogrožene od inšpektorjev med opravljanjem dela v nočnih času (akcijah). Podobno kot inšpektorji opravljajo inšpektorice svoje delo ne glede na neugodne vremenske razmere, opravljajo raziskave smrtnih in drugih nezgod, eksplozij ali nevarnih pojavov, zaslišanja prič ter drugo delo.

Povečuje se število inšpektorjev s statusom invalida, ki ne smejo opravljati terenskega dela oz. dela v nočnem ali manj ugodnem delovnem času. Zaradi invalidnosti delo opravljajo s krajšim delovnim časom, ne smejo voziti službenih vozil in podobno. To pomeni, da ima inšpektorat za opravljanje neposrednega inšpekcijskega dela zaradi vseh omenjenih razlogov ter drugih okoliščin (daljše odsotnosti zaradi bolezni, odsotnosti zaradi nesreč pri delu) dejansko med letom na delu manj kot 84 inšpektorjev. Inšpektorat namesto njih ne more zaposliti drugih uslužbencev za določen čas oziroma se inšpektorjev ne more nadomeščati zaradi pogojev, ki jih morajo izpolnjevati za delo.

- **Izboljšati razmere za terensko delo**

Inšpektorji Inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu ter Inšpekcije nadzora delovnih razmerij morajo biti dosegljivi 24 ur v primerih težjih, kolektivnih ali smrtnih nezgod pri delu, eksplozij, nevarnih pojavov ali v drugih izrednih primerih. Seznane inšpektorjev s podatki o njihovi dosegljivosti na delovnem mestu in doma se pošilja Ministrstvu za notranje zadeve (za vse območne komunikacijske centre v Sloveniji) in Upravi za zaščito in reševanje pri Ministrstvu za obrambo. V takšnih primerih morajo biti med delovnim časom inšpektorji dosegljivi na službenih mobilnih telefonih takoj po sporočilu, izven delovnega časa pa najkasneje v dveh urah od poziva.

Zaradi zahteve po dosegljivosti inšpektorjev bi inšpektorat nujno potreboval več službenih vozil. Lani je imel inšpektorat za vse inšpektorje na 30 lokacijah (kjer imajo prostore inšpekcije, enote ali inšpekcijske pisarne) na voljo 33 službenih vozil. Od navedenega števila bi morali tri vozila izločiti iz prometa oziroma so odpisana zaradi dotrajanosti in starosti (letniki 1992-1994), vendar z razpoložljivimi proračunskimi sredstvi ne moremo nadomestiti večjega števila novih vozil (letno se lahko realizira nakup največ dveh službenih vozil).

- **Zagotoviti ustrezno informacijsko-komunikacijsko opremo**

Informacijski sistem Inšpektorata RS za delo postaja vsako leto obsežnejši in zahtevnejši. Z novimi predpisi in uveljavitvijo evropske zakonodaje se pojavljajo zahteve po novih evidencah, statistični obdelavi podatkov ter novih metodah dela. Za nakup licenc, redno zamenjavo strojne opreme, nove programske zahteve ter aplikacije, ki jih zahteva dodatna zakonodaja, proračunska sredstva inšpektorata ne zadoščajo.

Potrebna bi bila hitrejša posodobitev programske in strojne opreme zaradi novih evidenc nadzora vseh treh inšpekcij ter zaradi novosti, ki se uvajajo na podlagi Zakona o prekrških ter zahtev EU (vključitev v skupne projekte in načine sporočanja podatkov).

- **Zagotoviti ustrezne prostore**

Na podlagi najemnih pogodb, ki so bile sklenjene med Vlado RS in lokalnimi skupnostmi, uporabljajo uslužbenci inšpektorata pisarniške prostore na 30 lokacijah po državi. Prostorov je premalo, so nefunkcionalni ali ne izpolnjujejo nekaterih nujnih zahtev za delo inšpektorjev (ni prostorov za zaslišanje strank, večinoma ni fizičnega ali tehničnega varovanja, mikroklimatske razmere so slabe, nikjer ni prostorov za arhiviranje v skladu s predpisi). Na sedmih lokacijah (Parmova in Trg Prekomorskih brigad v Ljubljani, v Krškem, Mariboru, Novi Gorici, Celju in Kopru) bi nujno potrebovali dodatne pisarne, povsod pa prostore za hrambo dokumentarnega gradiva oziroma arhivske prostore.

Za uporabo najetih prostorov inšpektorat plačuje stroške obratovanja (npr. stroške elektrike in vode, komunalnih storitev, čiščenja prostorov in varnostne službe, plačilo uporabe telefonskih central, zavarovalnine, takse, stroške parkirišč in garaž za službena vozila ipd.). Navedeni stroški naraščajo v skladu s cenovnimi gibanji oziroma na podlagi odlokov lokalnih skupnosti in predstavljajo vsako leto več kot 36 % porabe proračunskih sredstev iz postavke materialnih stroškov inšpektorata.

- **Zagotoviti večjo varnost inšpektorjev**

Zaradi pristojnosti inšpektorjev in neposrednega opravljanja nalog na terenu, ki se opravlja tudi izven delovnega časa, so inšpektorji pri svojem delu ogroženi (anonimne prijave, fizični napadi, poškodovanje službenih vozil). Problematika varnosti inšpektorjev pri opravljanju njihovega dela in drugih uslužbencev inšpektorata je prisotna vsa leta. Varovanje in morebitni ukrepi za pomoč ob ogrožanju uslužbencev Inšpektorata bi morali biti urejeni na državni ravni.

Z izvajanjem novih postopkov na podlagi Zakona o prekrških so inšpektorji pridobili dodatna pooblastila, izrekajo pa lahko tudi drugačne (in višje) sankcije. Zaradi nezadovoljstva kršiteljev se stopnjuje agresivnost do inšpektorjev in drugih uslužbencev. Zato se akcije nadzora, zlasti tiste izven delovnega časa in ponoči, običajno opravljajo s sodelovanjem policije.

V območnih enotah in pisarnah smo z drugimi upravnimi organi - uporabniki prostorov. Uslužbencem ne moremo zagotoviti ustreznega varovanja prostorov oziroma preprečiti vstopa v zgradbo nasilnim osebam, ker zgradbe ponekod niso tehnično ali fizično varovane, vstop je včasih omogočen tudi izven uradnih ur. Ob podpisu najemnih pogodb s strani vladnih organov in lokalnih skupnosti bi se lahko predhodno dogovorili o konkretnih ukrepih za varovanje zgradb in pisarn na lokalni ravni, kjer uporabljajo prostore inšpektorji skladno z Uredbo o upravnem poslovanju (Uradni list RS, št. 20/2005 in 106/2005).

1.6. OBSEG DELA IN UKREPI INŠPEKTORJEV, UPRAVNI IN DRUGI POSTOPKI

Inšpektorji so prvo leto, v katerem so delovali kot pooblaščené uradne osebe prekrškovnega organa na prvi stopnji, ukrepali v skladu z Zakonom o prekrških v 2.796 primerih ter iz naslova pobranih glob in povprečnin ustvarili za 106.250.035,71 tolarjev proračunskih prihodkov.

Prvo leto izvajanja Zakona o prekrških so inšpektorji na prvi stopnji ukrepali v skladu z navedenim zakonom v 2.697 primerih in izdali 806 odločb o prekrških ter 1.990 plačilnih nalogov. Iz naslova izrečenih glob in povprečnin so inšpektorji ustvarili za 106.250.035,71 tolarja proračunskih prihodkov. Omeniti je potrebno, da je bilo v prvem letu izvajanja zakona zaradi nedorečenosti nekaterih postopkov v praksi veliko problemov. Prve mesece še ni bila pripravljena računalniška aplikacija izbranega izvajalca za vodenje prekrškov, prav tako tudi ne druge evidence in postopki, ki so se lahko reševali sproti in skozi prakso izvajanja zakona.

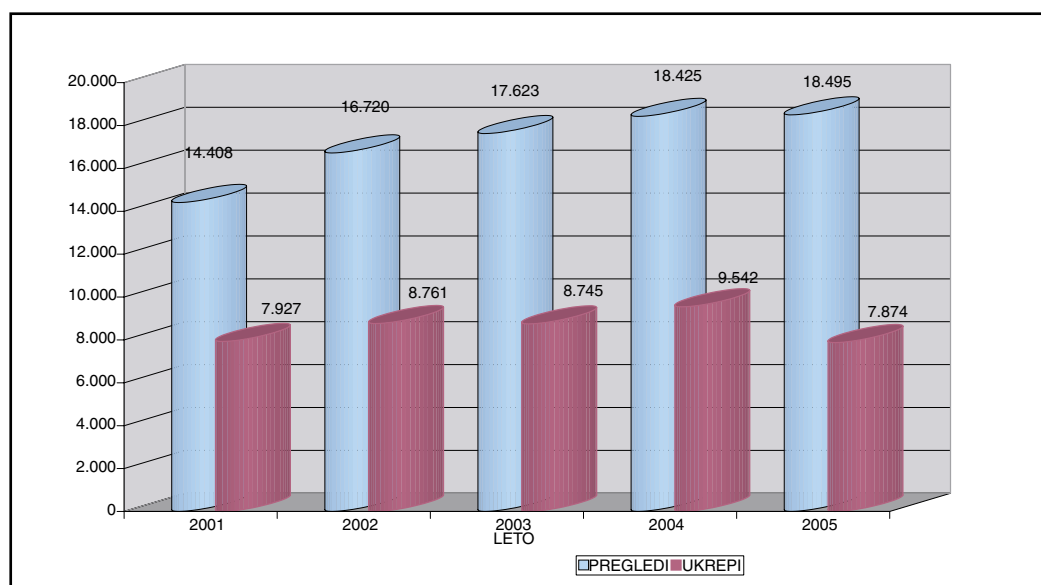
V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku sta bili vodeni 22.802 upravni zadevi, izven upravnega postopka pa 4.797 zadev. V okviru statistično-analitskega in

drugega dela je bilo pregledanih in analitično obravnavanih več kot 13.600 prijav nezgod pri delu ter drugih dokumentov.

Na področju nadzora delovnih razmerij je bilo opravljenih 9.421 inšpekcijskih pregledov, na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu 8.679 pregledov, inšpektorji socialne inšpekcije pa so opravili 70 inšpekcijskih pregledov. Raziskanih je bilo 319 nezgod pri delu in nevarnih pojavov. Skupno je bilo izrečenih 7.874 vseh inšpekcijskih ukrepov (vseh odločb, plačilnih nalogov, kazenskih ovadb itd.). Omeniti je potrebno, da se postopki ogledov inšpektorjev Socialne inšpekcije razlikujejo od inšpekcijskih postopkov drugih dveh inšpekcij. Delo Socialne inšpekcije poteka po posebej predpisanih metodah zaradi specifičnosti nadzora zakonodaje s področja socialnega varstva.

Leta 2005 je bilo v naši državi 182.475 delodajalcev ali subjektov nadzora (z ločenimi podružnicami in obrati skupaj), kjer je bilo zaposlenih 813.100 delavcev.

Slika 4. Število opravljenih pregledov in ukrepov inšpektorjev v obdobju 2001–2005,

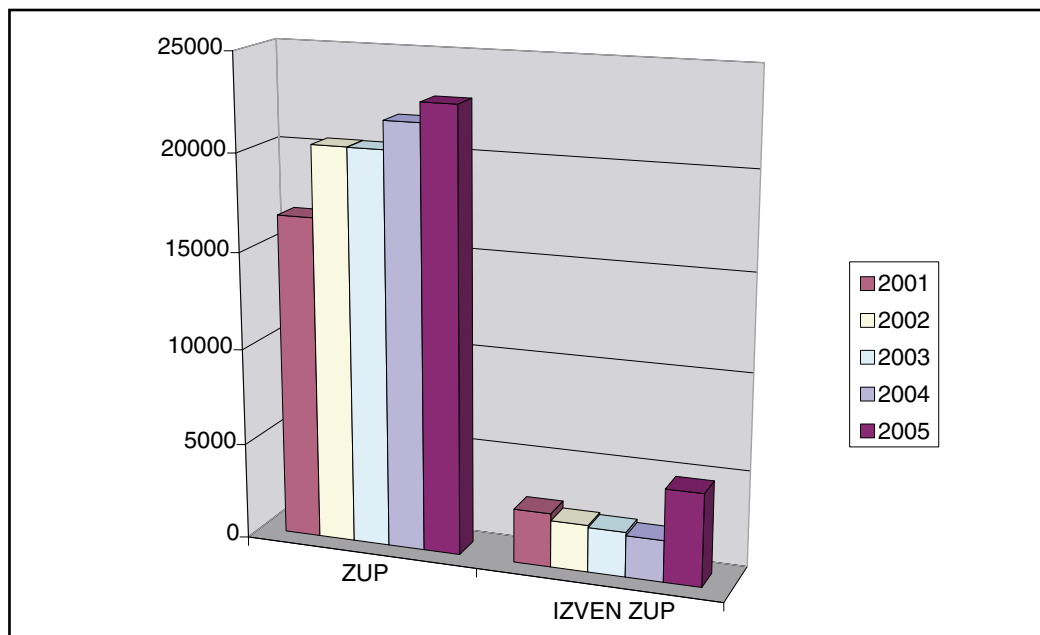

V skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku sta bili na prvi stopnji v poročevalskem letu vodeni 22.802 upravni zadevi, rešenih je bilo 14.538 zadev, nerešenih je ostalo 8.264 zadev.

Izven upravnega postopka je bilo obravnavanih 4.797 zadev. Med njimi so bila razna mnenja, strokovna pomoč inšpektorata v smislu 4. člena Zakona o inšpekciji dela ter druge skupne zadeve s področja dela inšpektorata.

V skladu z zahtevo 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu je bilo zbranih in v računalniški aplikaciji obdelanih preko 13.600 prijav o nezgodah pri delu, ki so terjale odsotnost delavcev, daljšo od 3 dni.

Slika 5. Skupno število zadev na prvi stopnji, vodenih na podlagi Zakona o splošnem upravnem postopku in zadeve vodene po Zakonu o prekrških ter druge zadeve (primerjava v letih 2001–2005)

1.7. INFORMATIKA IN STATISTIKA

Na področju informatike in statistike sta bili v letu 2005 na Inšpektoratu RS za delo v ospredju dve novi nalogi, ki jih je narekovala sprejeta zakonodaja.

Prva je bila povezana z Zakonom o prekrških, s katerim je Inšpektorat RS za delo postal prekrškovni organ. Za podporo delu na področju prekrškov je bila v informacijski sistem uvedena aplikacija za elektronsko vodene vpisnike prekrškovnih organov. Aplikacija je dostopna vsem pooblaščenim uradnim osebam na našem organu.

Drugo nalogo je narekoval spremenjeni Zakon o dohodnini. Tako je bilo v 107. členu Zakona o dohodnini delodajalcem naloženo, da o vsaki zaposlitvi dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščenice organizacije, ki opravlja dejavnost posredovanja dela, obveščajo Davčno upravo RS in Inšpektorat RS za delo. Skupaj z Davčno upravo smo pripravili v sistemu E-Davki za delodajalce možnost izpolnjevanja in oddajanja obvestila o zaposlitvi dijakov in študentov, ki so pričeli z delom na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Med letom smo ugotovili, da je veliko delodajalcev izkoristilo ponujeno možnost oddajanja obvestila preko varnega spletnega portala E-Davki, s čimer sta bila hkrati obveščena Davčna uprava RS in Inšpektorat RS za delo.

Statistično je bilo v letu 2005 obdelanih preko 18.000 zapisnikov in 10.000 različnih ukrepov, ki so jih inšpektorji izdali v okviru inšpekcijskega nadzora. V informacijski sistem Inšpektorata RS za delo oziroma aplikacijo je bilo vnesenih 15.500 kršitev, ki so jih inšpektorji ugotovili pri svojem nadzoru. Izdelanih je bilo več kot 500 najrazličnejših statističnih poročil za potrebe Inšpektorata RS za delo, oziroma za obveščanje javnosti, sindikatov ter drugih, ki so zaprosili inšpektorat za najrazličnejše podatke.

V zvezi s pomočjo uporabnikom velja ugotovitev, da se je organizacija računalniške podpore v poslovanju inšpektorata bistveno izboljšala z zaposlitvijo novega sodelavca na področju informatike. Kljub temu pa vedno večja kompleksnost informacijske tehnologije zahteva stalno spremljanje razvoja in permanentno izobraževanje zaposlenih.

1.8. STROKOVNO USPOSABLJANJE, IZPOPOLNJEVANJE IN IZOBRAŽEVANJE USLUŽBENCEV INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se usposabljali in izpopolnjevali za opravljanje svojih nalog. Organizirane so bile različne oblike usposabljanja in izpopolnjevanja, predvsem na tistih področjih, ki prinašajo novosti na področju opravljanja inšpekcijskega nadzorstva. Poglobljali smo obstoječa znanja in jih dopolnjevali z novimi spoznanji stroke.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da se ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati za opravljanje svojih nalog, so bila za uslužbence Inšpektorata RS za delo organizirana izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb. Usposabljanja so se izvajala vse leto; moderatorji so bili uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki ustreznih področij. V okviru možnosti so bili uslužbenci Inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

- V letu 2005 smo za pooblaščen uslužbenca Inšpektorata RS za delo organizirali štiri usposabljanja oziroma delavnice, in sicer dve v Ljubljani, v Bohinju in Slovenskih Konjicah. Usposabljanja so bila namenjena izmenjavi dosedanjih izkušenj in novostim na področjih nadzora.

Inšpektorji za delo so se s **področja delovnih razmerij** seznanili z novostmi na področju pristojnosti v zvezi z napotenimi delavci delodajalcev s sedežem v novih državah članicah, novimi trendi pri iskanju zaposlitve tujcev v RS (azil, samozaposlitev, poslovodni delavci), problematiko prostega pretoka delovne sile na področju dejavnosti v cestnem prometu, pravico delavcev do odsotnosti z dela iz zdravstvenih razlogov, aktualnimi novostmi glede izvajanja Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, še posebej povezane z urejanjem delovnih dovoljenj tujim zdravnikom – specialistom, opravljanjem inšpekcijskega nadzora nad izvajanjem Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, prenehanjem delodajalca in vlogo inšpektorja za delo. Spremljali smo novosti na področju zaposlitvene rehabilitacije in zaposlovanja invalidov.

Na **področju varnosti in zdravja pri delu** so se vsebine usposabljanj nanašale na varnost strojev, obravnavan je bil primer raziskave nezgode pri delu na gradbišču, predstavljene so bile zahteve nove Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih, delo na višini in novosti s področja kemijske varnosti. Usposabljanje je vključevalo tudi izvajanje nadzora organizacij z dovoljenjem za delo. V letu 2005 je bilo veliko pozornosti namenjene tudi hrupu na delovnem mestu. Pooblaščen delavci so se usposobili za izvajanje meritev hrupa z merilniki, s katerimi razpolaga Inšpektorat RS za delo, ter obravnavo dobljenih rezultatov. Predstavljen jim je bil tudi medicinski vidik vpliva hrupa na človeka. Pooblaščen uslužbenci so se ukvarjali tudi z novim obrazcem za interno evidentiranje obravnavanja nezgode pri delu, programom za obdelavo prijavljenih nezgod ter posredovanjem poročil o raziskavi nezgod drugim organom oziroma različnim proslcem. Izpostavljena je bila tudi problematika zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu tujim delavcem. Uslužbenci so se seznanili tudi z ukrepi v zvezi s ptičjo gripo.

- Posebej je bila pripravljena delavnica v zvezi z izvajanjem posameznih usmerjenih akcij nadzora, in sicer v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu ter izvajanjem delovnopravne zakonodaje na gradbiščih, izvajanjem nadzora s področja varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov v RS ter v zvezi z akcijo nadzora v kmetijski in gozdarski dejavnosti.
- V okviru usposabljanja je bilo precej časa namenjenega tudi obravnavanju praktičnih primerov na področju prekrškovnih postopkov. V svojo sredino smo povabili okrajno sodnico. Pooblaščen uslužbenci so bili deležni tudi osnov o prepoznavanju in obvladovanju stresa.
- Na **področju socialnega varstva** so bile vsebine namenjene izvajalcem socialnovarstvene dejavnosti in izvajalcem institucionalnega varstva za starejše.

- V zvezi z vodenjem aplikacije za elektronsko vodene vpisnike, glede na zahteve Zakona o prekrških in Pravilnika o oblikah in vsebinah posameznih zbirk podatkov pri prekrškovnih organih, je bilo organizirano posebno usposabljanje za delo z omenjeno aplikacijo. Usposabljanja so se udeležile tudi administratorke. Administratorke so bile deležne še posebnega usposabljanja za vodenje aplikacije v objektu MFERAC, v zvezi s stroški dela – potnimi nalogi ter v okviru spletne aplikacije E-davki v modulu – obvestilo o zaposlitvi dijakov in študentov, ki so pričeli z delom na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij.
- Obravnavana so bila tudi druga stališča s področja dela, pomembna za enotno izvajanje politike nadzora organa.
- Delovali so kolegi na nivojih posameznih organizacijskih enot in drugi ožji delovni sestanki.
- Posamezni uslužbenci Inšpektorata RS za delo so se udeležili usposabljanj z različnih strokovnih področij pri **zunanjih izvajalcih** (novosti sistema MFERAC, prijava podatkov v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za starševsko varstvo, zavarovanje za primer brezposelnosti in o sklenitvi delovnega razmerja po novih navodilih, stroški v zvezi z delom z vidika nove davčne uredbe in razmejitev od kolektivnih pogodb ter posebnosti za javni sektor, prekrškovne delavnice, učinkovito upravljanje z javnimi sredstvi, področje kemijske varnosti, toksikologije, intranetna platforma za inšpektorje in tehnične smernice za skladiščenje mešanih nevarnih kemikalij, nadgradnja baze nevarnih kemičnih snovi, koordinacija socialne varnosti v Evropi).
- S posameznimi predstavniki smo se tudi v letu 2005 udeležili Dnevov slovenskih pravnikov, Dnevov delovnega prava in prava socialne varnosti in Kongresa socialnega prava. Udeležili smo se posveta in delavnice strokovnih delavcev in pooblaščenih zdravnikov, ki ga je organizirala Zbornica varnosti in zdravja pri delu, in posveta, ki ga je pripravila Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Oddelek za tehniško varnost.
- Aktivno smo sodelovali na mednarodnem strokovnem simpoziju z zaključno prireditvijo evropskega tedna varnosti in zdravja pri delu s sloganom »Prenehajte s tem hrupom!« ter pri organizaciji tekmovanja »Dobra praksa na področju varnosti in zdravja pri delu 2005«, ki je potekala pod okriljem Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu v vseh državah članicah EU in je bila v poročevalskem obdobju namenjena hrupu.
- Inšpektorji so sodelovali tudi na posebni delavnici za varno delo na cesti in mednarodni konferenci, kjer so predstavili nadzor tobačne zakonodaje v praksi.
- Novo zaposleni inšpektorji so opravili strokovni **izpit iz upravnega postopka**. Posamezni uslužbenci so pristopili k strokovnemu izpitu za imenovanje v naziv. Program usposabljanja »Vodenje in upravljanje v upravi«, namenjenega najvišjim vodilnim uradnikom, v skladu z zahtevo Uredbe o notranji organizaciji, sistemizaciji, delovnih mestih in nazivih v organih javne uprave in v pravosodnih organih, je zaključil predstojnik organa.
- Dne 19. 4. 2005 smo na Inšpektoratu RS za delo organizirali **tretjo konferenco**, ki je bila posvečena problematiki **poklicnih bolezni**, z vidika delovnopravne zakonodaje in tudi v smislu zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu v zvezi z njimi. Predstavljen je bil psihosocialni vidik poklicnih bolezni ter poklicne bolezni kot problem stroke, zavarovalništva in nadzora. Svoj prispevek v zvezi s poklicnimi boleznimi je bil podan tudi s strani Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Zavoda za zdravstveno zavarovanje ter s strani sindikatov. Udeleženci so se seznanili tudi z aktualno problematiko verifikacije poklicnih bolezni. Zaključke konference je Inšpektorat RS za delo objavil na spletni strani.
- V letu 2005 **ni bilo sklenjenih novih pogodb o izobraževanju za pridobitev izobrazbe in za podiplomski študij**. Na podiplomskem študiju je v poročevalskem obdobju izobraževanje zaključil en uslužbenec, pet uslužbenecv je študij nadaljevalo, ena uslužbenka pa nadaljuje s študijem na visoki strokovni šoli.

1.9. MEDNARODNO SODELOVANJE INŠPEKTORATA RS ZA DELO

Inšpektorat RS za delo je vključen v različne delovne skupine evropskih institucij. Naše sodelovanje je povezano tudi z obveznostmi Republike Slovenije in se nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje, ki kot obveznosti izhajata iz različnih konvencij in direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij. Posebej omenjamo Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC). Posamezni predstavniki inšpektorata so se udeležili različnih mednarodnih konferenc in srečanj, ki jih v nadaljevanju podrobneje predstavljamo.

Inšpektorat RS za delo je vključen v različne formalne evropske institucije, zlasti so to Odbor glavnih inšpektorjev za delo pri Evropski komisiji (SLIC – *Senior Labour Inspectors Committee*), Mednarodna organizacija dela (ILO – *International Labour Organization*) ter Mednarodna organizacija inšpektorjev dela (IALI – *International Association of Labour Inspectors*), ki nas vključujejo v različne delovne skupine. Veliko naših aktivnosti je povezanih tudi z obveznostmi Republike Slovenije pri izvrševanju sprejetih mednarodnih obveznosti, ki izhajajo iz Konvencije MOD št. 81 o inšpekciji dela v industriji in trgovini, iz Revidirane Evropske socialne listine ter vrste direktiv s področja varnosti in zdravja pri delu in delovnih razmerij, sprejetih v okviru EU. Predvsem se to nanaša na zagotavljanje podatkov in poročanje v zvezi s temi dokumenti. Aktivno smo sodelovali tudi pri oblikovanju stališča Ministrstva za delo, družine in socialne zadeve ter posledično stališča Republike Slovenije glede predloga Direktive EU o storitvah na notranjem trgu. Izpostavljamo še obdelavo podatkov o nezgodah pri delu v skladu z metodologijo ESAW (*European Statistics on Accidents at Work*).

Za Odbor glavnih inšpektorjev za delo smo v letu 2005 pripravili naslednja poročila:

- *National Annual Report of the Labour Inspectorate 2004*
- *Questionnaire Inspection – related incidents and acts of violence perpetrated against labour inspectors in Europe*
- *Questionnaire external services - Implementation of community legislation concerning external services persons carrying out activities of prevention or protection for employers*
- *Framework report structure legal system and sanctions*
- *Evaluation of the European Week 2004*
- *Questionnaire for evaluating the policies and practices in occupational health and safety inspection*
- *Information about asbestos limits*
- *European Construction Campaign NMS 2005 – Statistics Report (spring, autumn, final report)*
- *Questions to SLIC members – Manual Handling of Loads Project*

Inšpektorat RS za delo se je s svojimi predstavniki udeležil naslednjih mednarodnih srečanj oziroma delovnih sestankov:

- Prvo srečanje članov SLIC-a (Odbora glavnih inšpektorjev) je potekalo marca 2005 v Luksemburgu. Obravnavani so bili različni referati, predvsem z vidika izmenjave informacij in izkušenj glede implementacije tehnik vodenja inšpekcijskih organov, z namenom doseganja čim večjega delovnega učinka in uspešnosti. Glede organizacije inšpekcijskega nadzora je bilo izpostavljeno, da mora biti le-ta vnaprej pripravljen, da morajo biti zastavljeni jasno opredeljeni cilji in nameni ter določene ciljne skupine, pri katerih se bo nadzor opravil. Vsak tako izveden nadzor se mora zaključiti s poročilom, ki vsebuje konkretne številčne in druge podatke, komentar teh podatkov po posameznih točkah nadzora, izrečene ukrepe, zaključek ter predloge za naprej. Po določenem času je potrebno opraviti kontrolni nadzor, da se ugotovi vpliv oziroma učinek osnovnega opravljenega nadzora. Ker je trenutno v evropskem prostoru stanje glede organiziranosti izvajanja inšpekcijskega nadzora, glede pristojnosti inšpekcijskih

organov, glede politike inšpekcijskega nadzora, glede področij nadzora, možnosti ukrepanja, izkazovanja podatkov idr. zelo različno, so tudi rezultati o učinkovitosti in uspešnosti izvajanja nadzora, ki jih prikazujejo posamezne države članice, med seboj zelo težko primerljivi.

- V teh dneh je v Luksemburgu potekala tudi konferenca Mednarodne organizacije dela na temo razlik in potreb po integriranem inšpekcijskem sistemu na področju varnega in zdravega dela. Konference so se udeležili predstavniki vladnih služb, predstavniki delodajalskih organizacij in predstavniki sindikatov. Predstavljena je bila osnova za izmenjavo mnenj in izkušenj med vladnimi službami in socialnimi partnerji, v smislu nove vloge inšpekcijskih organov. Prav tako je bila predstavljena tudi vloga integrirane inšpekcije - kako naj bi se nadzor izvajal na vseh področjih, ki lahko vplivajo na varno in zdravo delo. Temeljni pogoj za izvajanje integriranega inšpekcijskega nadzora je multidisciplinarni pristop k izvajanju procesov za zagotavljanje preventivnih ukrepov pred nezgodami pri delu in poklicnimi boleznimi, promocija zdravega in trajnega izvajanja dela brez škodljivih posledic in dvig varnostne kulture v podjetjih po vsem svetu. Aktivno je na konferenci sodelovala tudi Mednarodna organizacija inšpektorjev za delo IALI.

Drugo srečanje Odbora glavnih inšpektorjev za delo je potekalo v začetku **novembra 2005 v Londonu**. Predstavljene so bile zelo različne teme, kot na primer kampanja v zvezi z varovanjem sluha in glasu delavcev, program za preverjanje ergonomskih razmer pri delu z računalnikom, problematika prisotnosti prahu moke na delovnih mestih v pekarnah, standardi za obvladovanje stresa v zvezi z opravljanjem dela itd. V drugem delu srečanja so bila obravnavana letna poročila držav članic za leto 2004, sprejet je bil dopolnjeni delovni program za obdobje 2004–2006 ter na kratko predstavljeno delo delovnih skupin SLIC-a.

Predstavniki Inšpektorata RS za delo so člani različnih delovnih skupin SLIC-a, v poročevalskem obdobju pa so se udeležili naslednjih srečanj oziroma sestankov:

- Prvo tovrstno srečanje je v Luksemburgu pripravila delovna skupina **SLIC WG Asbestos Campaign** ob koncu **januarja 2005**. Na srečanju so bili predstavljeni zaključki Konference o azbestu, ki je bila leta 2003 v Dresdnu. V nadaljevanju so udeleženci razpravljali o problematiki azbesta po posameznih državah. Predstavnica Inšpektorata RS za delo je pripravila predstavitev za Slovenijo. Dogovorili so se, da bodo do naslednjega srečanja preverili, ali je zakonodaja posameznih držav usklajena z direktivo 18/EC, proučili trende za reševanje težav v zvezi z azbestom v posamezni državi in smiselnost skupnega opomnika za izvedbo posebne akcije nadzora na tem področju v letu 2006.

V **septembru** so se predstavniki delovne skupine sestali še dvakrat. Prejeli so informacije glede razvoja praktičnih smernic v zvezi z ravnanjem z azbestom - kot pripomoček tako delodajalcem, ki zaposlujejo delavce in izvajajo aktivnosti v zvezi z azbestom, kot tudi medicini dela, delavcem ter inšpektorjem pri izvajanju monitoringa na delovnih mestih. Predmet razgovora je bil tudi poseben opomnik za izvedbo nadzorov v okviru akcije ter okvirni plan dela delovne skupine za azbestno kampanjo 2006. Akcija bo predvidoma potekala septembra in oktobra 2006.

- **Februarja 2005** se je v Luksemburgu prvič sestala delovna skupina **SLIC WG Enforcement**, ki deluje na področjih medsebojnega sodelovanja inšpektoratov za delo glede varnosti in zdravja s področja prostega pretoka, poenotenja uveljavljanja evropske zakonodaje, izmenjave rešitev dobre prakse in metod uveljavljanja ter na področju usposabljanja inšpektorjev za delo. Na srečanju je bil predložen osnutek direktive, ki obravnava prost pretok storitev. Predmet razprave je bila tudi direktiva, ki ureja vibracije, predvsem zaradi tega, ker je sredi leta 2005 potekel rok za sprejem zakonodaje, ki povzema zahteve iz te direktive. Obravnavano je bilo tudi sodelovanje z Agencijo za varnost in zdravje pri delu iz Bilbaoa, predvsem z vidika pripravljanja poročil. Izpostavljeno je bilo tudi vprašanje uveljavljanja ATEX direktive, tekla je diskusija o tem, v okviru katere delovne skupine bi bilo moč obravnavati to področje. Predstavljen je bil tudi CIRCA informacijski sistem, ki bo vsem predstavnikom različnih

komisij, delovnih skupin, projektnih skupin ipd. omogočil pridobivanje in izmenjavo informacij in različnih gradiv v elektronski obliki.

Drugo srečanje predmetne delovne skupine je bilo v **septembru 2005**. Beseda je tekla o direktivi v zvezi s hrupom na delovnem mestu. Udeleženci so bili enotnega mnenja, da bo direktiva implementirana v zakonodajo posameznih držav članic v predvidenem roku, torej do 15. 2. 2006. Obravnavana je bila tudi »servisna« direktiva. Podano je bilo večje število novih predlogov, ki se bodo v nadaljevanju obravnavali in usklajevali. Predstavnik Cipra je predstavil problem izvajanja 7. člena direktive 89/391/EEC glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri delodajalcih preko zunanjih strokovnih organizacij in posameznikov. Na Cipru namreč ugotavljajo, da prihaja do ponudb večjega števila teh organizacij, veliko tudi iz drugih držav EU, kriteriji in kvaliteta dela pa so zelo različni. Dogovorjeno je bilo, da se ugotovi dejansko stanje in da se v ta namen pripravi poseben vprašalnik, ki ga bodo izpolnile vse države članice EU. V aktivnostih je dejavno sodeloval tudi Inšpektorat RS za delo.

- Dvakrat, prvič v **marcu** in drugič v **oktobru 2005**, se je v Luksemburgu sestala tudi delovna skupina **SLIC WG Indicators Meeting**. Delovna skupina je v skladu z zadolžitvami plenarne seje SLIC-a dobila nalogo, da poizkuša izoblikovati enotna merila za ugotavljanje učinkovitosti inšpektoratov za delo. Skupina je proučevala izvlečke letnih poročil inšpektoratov za delo vseh 25 držav članic EU ter pripravila tudi spremembo kazalnikov, ki bodo služili kot osnova za izdelavo teh poročil v prihodnje.
- V **aprilu 2005** je v Luksemburgu potekalo prvo srečanje delovne skupine SLIC-a na področju gradbeništva (**SLIC WG on Construction Campaign NMS**). Predstavljeni so bili rezultati akcije nadzora gradbišč, ki so jo v letu 2004 izvedle v dveh 14-dnevni terminih vse države članice EU, ki so bile članice EU že pred 1. majem 2004, ter Norveška in Islandija. Sledila je predstavitev izvedenih in planiranih aktivnosti za izvedbo tovrstne akcije v letu 2005. Poročila so podajali predstavniki posameznih držav, najprej v zvezi z inšpekcijskim delom kampanje, nato pa v zvezi s propagandnimi aktivnostmi, ki naj bi spremljale kampanjo. Dogovorjeni so bili termini, kdaj se akcija odvija, ter podrobnejša navodila o izvedbi. Poseben poudarek je bil na promociji oziroma javni predstavitvi akcije. Dogovorjeno je bilo tudi, da je poročila o ugotovitvah akcije potrebno posredovati SLIC-u v treh tednih po zaključku akcije.
- Delovna skupina SLIC-a za uveljavljanje strojne direktive EU (**SLIC WG Machex**) se je sestala v Luksemburgu, ravno tako v **aprilu 2005**. Udeleženci so prejeli informacije glede nove strojne direktive. Seznanili so se z izkušnjami Švedske v zvezi z uporabo zelo starih gradbenih žerjavov. Izpostavljena je bila problematika delavcev, zaposlenih v transportnih delavnicah. S strani predstavnika Francije so bili udeleženci opozorjeni na boleznijo gibal pri slabo projektiranih krmilnih mehanizmih. Portugalska je predstavila problematiko, s katero se srečujejo pri gradnji mostov in viaduktov, pri čemer se uporablja sistem premeščanja kompleksnih gradbenih elementov. Velika Britanija je izpostavila varovanje pri delu na višini z uporabo vrvi, težave pri uporabi dvostebrih dvigal za dviganje vozil v servisnih delavnicah, problematiko varnosti lestev ter neustreznosti določenih motornih žag. Člani so obravnavali različne primere delovnih nezgod ter razpravljali o primernosti standardov. Dogovorjeno je bilo tudi stališče, da se področje urejanja osebne varovalne opreme v bodoče rešuje v okviru predmetne delovne skupine.
- V kongresnem centru Mednarodne organizacije dela je **junija 2005 v Ženevi** potekal 11. kongres Mednarodne organizacije inšpektorjev dela IALI. Tematika se je nanašala predvsem na vlogo inšpekcije za delo pri zagotavljanju zdravega in človeku prijaznega dela. Udeleženci so se posvetili predvsem izzivom, ki se nanašajo na inšpekcijo za delo v 21. stoletju, izboljšanju statusa inšpektorjev ter njihove učinkovitosti in uspešnosti. Pozornost so namenili nacionalnim programom varnosti in zdravja pri delu, implementaciji teh programov, strategijam in izkušnjam. V okviru kongresa je bilo predstavljenih veliko prispevkov posameznih držav, namenjenih vodenju in organiziranju inšpekcije za delo, preventivni kulturi na področju varnosti in zdravja

pri delu ter razvoju in napredku varnosti in zdravja pri delu. Predstavljeni so bili pomembnejši podatki o razmerah na področju varnosti in zdravja pri delu v svetu ter izpostavljene naloge globalne strategije varnosti in zdravja pri delu s pripadajočim akcijskim načrtom. Udeleženci so se strinjali, da je na področju varnosti in zdravja pri delu dovolj konvencij, direktiv in standardov, problem pa je, da vsa zakonodaja ni v celoti implementirana v nacionalne zakonodaje in da se ponekod izvaja neustrezno.

- V **septembru 2005** smo se s svojim predstavnikom udeležili konference in sejma **APEXA** v Maastrichtu, namenjenega delu na višini. Predstavljeni so bili statistični podatki o nezgodah pri delu na višini v EU in o implementaciji direktive, ki postavlja osnovne pogoje o ureditvi delovne opreme za delo na višini. Udeleženci so se lahko seznanili z vrstami delovnih ploščadi, principi njihovih konstrukcij, delovanjem, karakteristikami in pogoji za njihovo uporabo. Predstavljen je bil tudi princip usposabljanja za upravljavca ploščadi za delo na višini, ki se ga izvaja po programu mednarodne zveze IPAF (International Power Acces Federation). V to mednarodno zvezo je vključena večina proizvajalcev in podjetij, ki vršijo izposajo, sodelujejo in povezujejo pa se tudi z vladnimi ustanovami. Zveza si zelo prizadeva, da bi bila varnost opreme in delavcev, ki uporabljajo to opremo, čim večja, v ta namen so bile izdane tudi praktične smernice glede privezovanja oziroma uporabe varovalnih pasov na delovnih platformah. Usposabljanje po tem programu je zaenkrat obvezno v Veliki Britaniji in na Nizozemskem. Tako smo se seznanili s svetovnimi novostmi in stališči glede varne uporabe opreme za delo na višini.
- V Luksemburgu je v oktobru 2005 potekal sestanek delovne skupine SLIC-a za ročno premeščanje bremen (SLIC WG European Campaign on Manual Handlings of Loads 2007), ki so se ga udeležili predstavniki inšpektoratov za delo vseh 25 držav članic EU. Sestanek je bil posvečen problematiki ročnega premeščanja bremen oziroma izdelavi enotnih kriterijev inšpekcijskega nadzora na področju ročnega premeščanja bremen. Rezultat sestanka je bilo formiranje 4 skupin, ki bodo izdelale predlog enotnega inšpekcijskega nadzora na področju ročnega premeščanja bremen, enotnega usposabljanja za to področje, predlog ciljnih skupin za komunikacijo ter predlog o tem, katere dejavnosti oziroma aktivnosti je potrebno nadzirati. Vodenje skupine, ki bo ugotavljala, v katerih dejavnostih je posebej izražena problematika ročnega premeščanja bremen, je prevzel predstavnik Inšpektorata RS za delo.
- Mednarodna organizacija dela je organizirala tudi delovni obisk oziroma pregled delovanja sistema inšpekcije za delo v Latviji - »**AUDIT OF THE LABOUR INSPECTION SYSTEM OF LATVIA**«, ki je potekal od 3. do 14. oktobra 2005 v Rigi. Namen obiska je bil opraviti pregled in presojo temeljnih področij oz. vprašanj v zvezi z izvajanjem inšpekcijskega nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu ter delno tudi delovnih razmerij in socialnih zadev v zvezi s temeljnimi principi, zakonodajo in mednarodnimi standardi, tripartitnim sodelovanjem, politiko izvajanja inšpekcijskega nadzora, učinkovito implementacijo, sodelovanjem z drugimi vpletenimi akterji, organiziranostjo in vodenjem inšpektorata za delo, statusom, funkcijo in močjo odločanja inšpektorjev ipd.

Pri pregledu in presoji je sodeloval tudi predstavnik Inšpektorata RS za delo. Poleg razgovorov in različnih predstavitev je ekipa sodelovala tudi pri več inšpekcijskih pregledih, ki so jih opravili latvijski inšpektorji za delo. O ugotovitvah in zaključkih je bilo izdelano pisno poročilo, v njem pa so podani tudi predlogi za izboljšanje trenutnega stanja na posameznih področjih v skladu s temeljnimi načeli za izvajanje inšpekcijskega nadzora na področju varnosti in zdravja pri delu v Evropski Uniji (COMMON PRINCIPLES FOR LABOUR INSPECTION IN RELATION TO HEALTH AND SAFETY IN THE WORKPLACE), v skladu s temeljnimi razvojnimi načeli (DEVELOPMENTAL PRINCIPLES) ter drugimi smernicami oziroma usmeritvami na tem področju.

- **Decembra 2005** se je predstavica Inšpektorata RS za delo udeležila sestanka delovne skupine **SLIC WG Asbestos Guide**, ki je ravno tako potekal v Luksemburgu. Udeleženci so ugotovili, da je vnaprej pripravljen predlog smernic za zmanjšanje tveganja pri ravnanju z azbestom tako za delodajalce in delavce kot tudi za inšpektorje

za delo primeren. Ob podrobnejši diskusiji so bile predstavljene vsebine po poglavjih ter podane pripombe in sugestije na posamezne točke.

- Predstavniki Inšpektorata RS za delo so se udeležili tudi posameznih konferenc na območju nekdanje Jugoslavije (Sombor, Beograd, Opatija, Cetinje). Srečanja so bila namenjena izmenjavi izkušenj inšpektorjev za delo na področju varnosti in zdravja pri delu, predstavitvi izvajanja zahtev zakonodaje, zlasti direktiv EU, ter poenotenju dela in postopkov, ki so že ustaljeni v državah članicah EU. Omenjena srečanja so potekala v glavnem pod okriljem Mednarodne organizacija dela.

2. INŠPEKTORAT RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNI ORGAN

Prekrškom v letnem poročilu za leto 2005 namenjamo posebno poglavje, saj predstavljajo bistveno novost na področju pristojnosti Inšpektorata RS za delo. V skladu z novim Zakonom o prekrških je namreč Inšpektorat RS za delo postal prekrškovni organ, kar pomeni, da ne le odkriva prekrške, temveč o njih tudi odloča. V nadaljevanju na kratko pojasnjujemo bistvene značilnosti postopka o prekrških ter predstavljamo prve rezultate Inšpektorata RS za delo kot prekrškovnega organa.

2.1 PREKRŠKOVNI POSTOPEK

Bistveno novost, ki vpliva na področje pristojnosti Inšpektorata RS za delo, je prinesel novi Zakon o prekrških, ki se je pričel uporabljati 1. 1. 2005. Omenjeni zakon je določil, da o prekrških odločajo sodišča in prekrškovni organi.

Prekrškovni organi so v skladu z novim Zakonom o prekrških upravni in drugi državni organi in nosilci javnih pooblastil, ki izvajajo nadzorstvo nad izvrševanjem zakonov in uredb, s katerimi so določeni prekrški, in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, ki so s posebnimi predpisi pooblašteni za odločanje o prekrških. Postopek pred prekrškovnim organom vodi in v njem odloča z zakonom ali podzakonskim aktom pooblaščen uradna oseba tega organa, se pravi - tudi inšpektor.

Inšpektorat RS za delo je torej, poleg svoje temeljne naloge, to je izvajanje inšpekcijskega nadzora na svojem delovnem področju, prevzel tudi vlogo prekrškovnega organa. Povedano pomeni, da inšpektorji za delo, ki opravljajo redne naloge inšpekcijskega nadzora v primeru ugotovljenih prekrškov, hkrati vodijo tudi postopek o prekršku. Inšpektorji tako ne samo odkrivajo prekrške, temveč o njih tudi odločajo.

Gre za povsem novo in drugačno vlogo, na katero smo se temeljito pripravili. Vsi pooblašteni delavci inšpektorata so se v letu 2004 udeležili usposabljanja ter uspešno opravili preizkuse. Z namenom čimbolj učinkovitega dela ter formalnega poenotenja pooblaščenih uradnih oseb Inšpektorata RS za delo na področju prekrškov smo marca 2005, izvedli tudi interno izobraževanje, na katerem so bili pooblaščenim uradnim osebam inšpektorata za vodenje postopka o prekršku predstavljeni osnutki odločb o prekršku ter drugih dopisov po Zakonu o prekrških.

Prekrškovni organ v skladu z Zakonom o prekrških odloča o prekršku v t.i. hitrem postopku, ki se začne bodisi po uradni dolžnosti bodisi na predlog z zakonom določenih predlagateljev.

Hitri postopek pa ni dovoljen:

- če je z dejanjem nastala telesna poškodba,
- če je za prekršek poleg globe predpisana stranska sankcija oz. če prekrškovni organ ali predlagatelj postopka glede na naravo kršitve oceni, da so podani pogoji za izrek stranske sankcije po tem zakonu,
- če je potrebno odločiti o premoženjsko-pravnem zahtevku,
- proti mladoletnim storilcem prekrškov,
- za prekrške s področja obrambnih dolžnosti,

- v drugih primerih, ko je z zakonom tako določeno.

Če pooblaščen uradna oseba, to je inšpektor, ugotovi, da hitri postopek ni dovoljen, mora pri pristojnem sodišču vložiti obdolžilni predlog in se nato zadeva rešuje v rednem sodnem postopku.

Hitri postopek za prekrške se lahko konča z različnimi odločitvami, in sicer:

- **z izdajo odločbe o prekršku** (za odločbo o prekršku se šteje tudi **plačilni nalog**, ki se izda v primeru, če pooblaščen uradna oseba prekrškovnega organa prekršek osebno zazna ali ga ugotovi z uporabo ustreznih tehničnih sredstev ali naprav),
- **brez odločbe o prekršku** (prekrškovni organ odloči, da ne bo izdal odločbe o prekršku oziroma vložil obdolžilnega predloga, če dejanje ni prekršek, zaradi zastaranja pregona, zaradi drugih razlogov, ki izključujejo pregon, če gre za prekršek neznatnega pomena, posebne okoliščine, nizka stopnja odgovornosti ali storilčeve osebne okoliščine pa kažejo, da postopek ne bi bil smotrni).

Za storjeni prekršek se ob pogojih iz tega zakona izreče predpisana sankcija ali opozorilo. Pooblaščen uradna oseba izreče **ustno opozorilo**, če gre za prekršek neznatnega pomena in če pooblaščen uradna oseba oceni, da je glede na pomen dejanja opozorilo zadosten ukrep. Globa se predpiše in izreče kot **glavna sankcija**. V hitrem postopku prekrškovni organ lahko storilcu izreče globo v znesku, v katerem je predpisana. Če je predpisana v razponu, pa se izreče **najnižja predpisana mera globe**, če z zakonom ni drugače določeno.

Kot zanimivost omenjamo, da zoper storilca, ki ne plača globe v predpisanem roku, sodišče bodisi po uradni dolžnosti bodisi na predlog prekrškovnega organa določi ukлонilni zapor. Z izvršitvijo ukлонilnega zapora ne preneha obveznost plačila globe. Storilec pa lahko do začetka izvrševanja ukлонilnega zapora sodišču predlaga, da se plačilo globe nadomesti z opravo določene naloge v splošno korist ali v korist samoupravne skupnosti. Če se predlog odobri, se izvršitev ukлонilnega zapora zadrži, ko pa je naloga opravljena, se šteje, da je s tem globa plačana, zato se ukлонilni zapor ne izvrši in globa ne izterja. Ob tem še dodajamo, da se ukлонilni zapor ne more določiti, če je bil za prekršek izdan plačilni nalog.

Z odločbo o prekršku se lahko pod pogoji, določenimi v Zakonu o prekrških, izreče tudi opomin. Zoper odločbo o prekršku ter plačilni nalog je dopustno vložiti zahtevo za sodno varstvo.

Menimo, da ni odveč dodati, da je novi Zakon o prekrških **podaljšal zastaralne roke**. Tako postopek o prekršku ni dopusten, če pretečeta dve leti od dneva, ko je bil prekršek storjen. Zastaranje pa ne teče v času, ko se po zakonu postopek o prekršku ne sme začeti ali nadaljevati.

2.2. REZULTATI DELA INŠPEKTORATA RS ZA DELO KOT PREKRŠKOVNEGA ORGANA

V letu 2005 je Inšpektorat RS za delo v hitrem prekrškovnem postopku izdal skupno **806 odločb o prekršku ter 1.990 plačilnih nalogov**.

Na izdane odločbe o prekršku in plačilne naloge je bilo vloženih **skupno 297 zahtev** za sodno varstvo, od tega:

- **174 zoper izdane plačilne naloge,**
- **123 zoper izdane odločbe o prekršku.**

S strani Inšpektorata RS za delo je bilo na sodišče odstopljenih skupno **200 zahtev za sodno varstvo**, od tega **104 zahteve za sodno varstvo zoper odločbo** ter **96 zahtev za sodno varstvo zoper plačilni nalog**.

Na podlagi **187 odstopljenih zahtev** za sodno varstvo smo od sodišča prejeli **sodbe** le v skupno **10 primerih** – 5 se jih je nanašalo na odločanje o vloženih zahtevah za sodno

varstvo zoper plačilni nalog, v ostalih **5 sodbah** pa je bilo odločeno o vloženih zahtevi za sodno varstvo zoper odločbo o prekršku. Manjše število sodb posledično pomeni tudi nižji skupni znesek vseh plačanih terjatev iz naslova prekrškov (ki je naveden v nadaljevanju), saj začne teči rok za plačilo globe, izrečene z odločbo o prekršku, šele od pravnomočnosti odločbe dalje.

Na podlagi omenjenih ukrepov je bilo izrečenih glob v skupni višini 374.866.600,00 tolarjev, od tega:

- 269.926.600,00 tolarjev iz naslova plačilnih nalogov ter
- 104.940.000,00 tolarjev iz naslova izdanih odločb o prekršku.

Na podlagi podatkov Uprave Republike Slovenije za javne prihodke (Potrdilo UJP-a, št. 223-6/206 z dne 4. 1. 2006) je bilo v obdobju od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2005 vseh plačanih terjatev **106.250.035,70** tolarjev - dejansko pobranih sredstev iz naslova prekrškov (od tega 94.471.440,00 tolarjev iz naslova izrečenih glob in 11.778.595, 71 tolarjev iz naslova stroškov postopka).

V letu 2005 smo pristojnemu **davčnemu organu v izterjavo odstopili** skupno **440** zadev (od tega 269 iz naslova izdanih plačilnih nalogov ter 171 iz naslova odločb o prekršku). Seznanjeni smo, da je bila **izvršitev** izdanih ukrepov v hitrem postopku o prekršku **po pristojnem davčnem organu dosežena** v skupno **11 primerih** (od tega izvršitev **štirih odločb ter devetih plačilnih nalogov**).

Ob zaključku poročevalskega obdobja ugotavljamo, da smo nadgradili naše znanje in s tem kvaliteto opravljenega dela ter zelo uspešno nastopili vlogo prekrškovnega organa.

3. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

3.1. UVOD

Poldrugo leto članstva v EU je na področju varnosti in zdravja pri delu prineslo predvsem nadaljevanje že začelih aktivnosti, to je predvsem sodelovanje v SLIC (Senior Labour Inspectorate Committee) ter v več delovnih skupinah tega evropskega telesa na različnih področjih zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu, sodelovanje pri realizaciji aktivnosti Agencije za varnost in zdravje pri delu, ki se je v obravnavanem letu nanašala na problematiko hrupa na delovnih mestih in v delovnem okolju, predvsem pa na aktivno sodelovanje na nekaterih mednarodnih konferencah in posvetih (več o tem v podpoglavju Mednarodno sodelovanje Inšpektorata RS za delo). Aktivno pa smo z enim predstavnikom sodelovali tudi v evropski delovni skupini Mednarodne organizacije za delo (ILO - Ženeva) za presojo delovanja inšpekcije za delo v Latviji.

Tudi v letu 2005 je bilo namenjeno precej časa in aktivnosti strokovnemu usposabljanju inšpektorjev za delo. To je bilo izvedeno v obliki različnih skupnih posvetov in več specializiranih delavnic za posamezna aktualna strokovna področja.

Organizirana je bila tudi III. Konferenca Inšpektorata RS za delo, ki je bila tokrat posvečena poklicnim boleznim. Na konferenci so s svojimi prispevki sodelovali predstavniki našega inšpektorata, predstavniki stroke medicine dela, predstavnik Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, predstavnica Zavoda RS za zdravstveno zavarovanje, predstavnica Zveze svobodnih sindikatov Slovenije ter še nekateri drugi. Skupno število udeležencev na konferenci je bilo preko sto. Naslednja konferenca je predvidena za april 2006, posvečena pa bo problematiki alkoholiziranosti na delovnem mestu.

V EU je prost pretok blaga ena od štirih temeljnih svoboščin, na podlagi katerih deluje notranji trg združene Evrope. Za blago, tako kot tudi za storitve, ljudi (razen izjem, za katere velja prehodno obdobje) in kapital, znotraj EU ni več meja in carinskega nadzora. Izmenjava blaga bi morala tako med državami članicami EU potekati povsem neovirano. Da pa bi blagovni tokovi potekali čimbolj hitro in neovirano, je bila sprejeta zakonodaja, s katero je zagotovljeno zmanjšanje administrativnih ovir, zagotavljanje varnosti izdelkov ter ustreznega nadzora nad izvajanjem sprejetih zakonskih določil. Inšpektorat RS za delo ima tako pristojnosti v zvezi z nadzorom nad uporabo strojev, osebne varovalne opreme, dvigal in protieksplzijske opreme. Inšpektorji izvajajo nadzor pri delodajalcih v obsegu, ki je opredeljen v veljavni zakonodaji, prav tako pa sodelujejo z drugimi Inšpektorati, ki so tudi pristojni za nadzor nad določili zakonodaje z omenjenega področja. To sodelovanje se kaže predvsem v obliki izvajanja skupnih inšpekcijskih nadzorov ter v delovanju delovnih skupin, ki so ustanovljene ravno z namenom usklajevanja postopkov nadzora ter izmenjavi mnenj in ugotovitev.

Inšpektorji so se na področju varnosti in zdravja pri delu v tem poročevalskem letu ukvarjali tudi s problematiko dela subjektov z dovoljenjem za delo na področju varnosti in zdravja pri delu. Kot nepravilnosti so ugotavljali predvsem nestrokovnost, izvajanje določenih obveznosti kar po pošti, angažiranje strokovnih oseb na podlagi podjemne pogodbe, izvajanje te dejavnosti brez dovoljenja za delo idr. Natančneje je ta problematika obravnavana v podpoglavju 3.12.

Tudi v letu 2005 smo izvedli nadzor zagotavljanja desetih osnovnih obveznosti delodajalcev po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu tokrat pri 713 delodajalcih.

Delodajalci so bili izbrani naključno, v primerjavi z letom 2004 pa jih je bilo skoraj dvakrat več. Primerjava ugotovljenega stanja s preteklim letom in trendi gibanja posameznih pokazateljev so natančneje obravnavani v nadaljevanju (podpoglavje 3.5). Tudi tokrat se je potrdila že znana ugotovitev, da je največ pomanjkljivosti in nepravilnosti pri malih delodajalcih, samozaposlenih in kmetih. Že v letu 2004 je bila izpostavljena problematika ugotavljanja in prijavljanja poklicnih bolezni, vendar se tudi v letu 2005 ni prav nič spremenilo. Število v tem letu odkritih poklicnih bolezni je bilo samo 13, na inšpektorat za delo pa sta bili prijavljeni samo dve. Če bi bila številka 13 realen pokazatelj stanja glede poklicnih bolezni, bi to bil zavidljiv rezultat, vendar obstaja realen sum, da je dejansko stanje mnogo slabše.

Računalniški program, ki nam je že omogočal zbiranje in izkazovanje podatkov po metodologiji ESAW (European Statistics on Accidents at Work), smo še dodatno nadgradili tako, da nam je sedaj omogočeno izkazovanje podatkov po kateri koli postavki, ki je v zvezi z nezgodo pri delu vnesena v podatkovno zbirko.

Izvajanje preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev na začasnih in premičnih gradbiščih je v letu 2005 potekalo po predvidenih postopkih in brez pomembnejših zapletov. K preizkusu znanja je v tem obdobju pristopilo 38 kandidatov in ga uspešno opravilo 37. Ob koncu leta je bilo skupno število koordinatorjev 290, njihovo delo pa se lahko oceni kot uspešno. Je pa še vedno največji problem v tem, da projektanti v veliki meri o določbah direktive niti o varnosti in zdravju pri delu ne vedo prav dosti in zato v fazi projektiranja o varnosti in zdravju delavcev pri gradnji načrtovanega objekta ne razmišljajo. Posledično zato tudi varnostni načrt ne nastaja že v fazi projektiranja, kot bi to moralo biti, ampak ga šele tik pred pričetkom gradnje ali pa šele takrat, ko se je gradnja že pričela, brez ustreznih strokovnih podlag in na hitro izdela koordinator.

V poročilu za leto 2004 smo izpostavili problematiko dela dijakov in študentov, ki pa se tudi v letu 2005 ni bistveno spremenila. Ker so se vedno znova pojavljala vprašanja s tem v zvezi, smo na spletnih straneh inšpektorata objavili stališče Inšpektorata RS za delo do tega dela, predvsem z vidika varnosti in zdravja pri delu.

V zadnjem času ugotavljamo, da določeni delodajalci izvajajo delo sami ali s svojimi delavci s sredstvi za delo, ki so v lasti nekoga drugega. V takih primerih si potem lastniki, kljub temu da so sredstva za delo na nek pravno veljaven način prepustili določenemu delodajalcu, še vedno nad temi sredstvi lastijo pravice, ki pomembno posegajo v področje obveznosti in odgovornosti tistega (delodajalca), ki je sredstva prevzel in jih dal v uporabo svojim delavcem. Te "pravice" so na primer: organiziranje in izvajanje vzdrževanj, pridobivanje različne potrebne dokumentacije, določanje obsega dela in števila zaposlenih - vse to po lastni presoji in brez možnosti vpliva prevzemnika sredstev. Stališče inšpektorata za delo je, da je izključna odgovornost za varnost in zdravje pri delu na strani tistega, ki določena sredstva za delo uporablja oziroma jih daje v uporabo svojim delavcem.

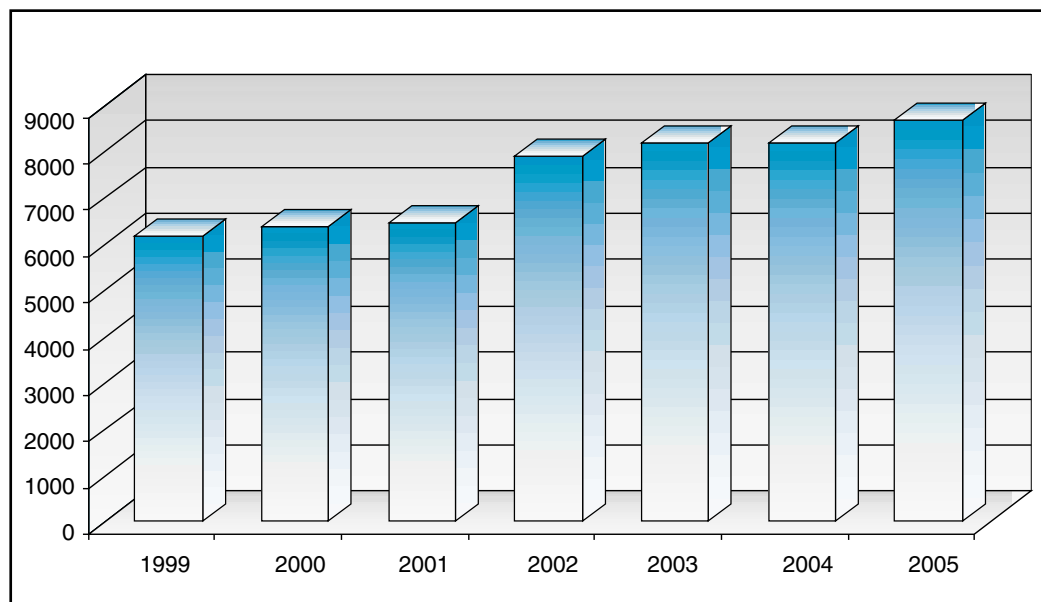
V zvezi s projektiranjem objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore, pa je izstopajoči problem v tem, da noben predpis ne nalaga projektantom obveznosti, da bi morali pri projektiranju takih objektov in v njih nameščene tehnologije upoštevati tudi zahteve in ukrepe s področja varnosti in zdravja pri delu za tiste, ki bodo v teh objektih in s predvideno tehnologijo opravljali delo. Tudi ni predpisanega dokumenta oziroma dokumentacije, ki bi ga s tem v zvezi moral izdelati projektant in bi bil pogoj za pridobitev uporabnega dovoljenja.

3.2. INŠPEKCIJSKI PREGLEDI IN IZREČENI UKREPI

V letu 2005 so inšpektorji Inšpektorata RS za delo nadzirali izvajanje predpisov pri 5.984 subjektih na področju varnosti in zdravja pri delu. Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo opravljenih 8.679 inšpekcijskih pregledov, kar je nekoliko več kot v letu 2004, ko je bilo teh pregledov 8.162 (slika 6).

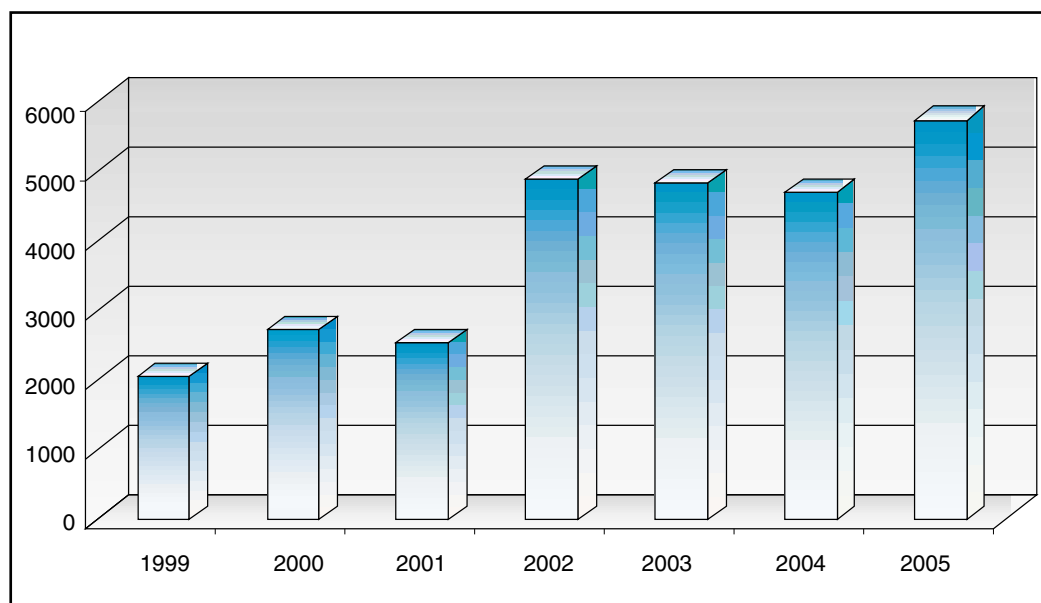
Večje število pregledov gre pripisati predvsem bistveno večjemu številu izrednih pregledov. Število izdanih upravnih odločb v letu 2005 je bilo 3.341, kar je nekoliko manj kot v letu 2004, ko je bilo izdanih 3.473 odločb. Odločb o prekršku je bilo izdanih 139, plačilnih nalogov je bilo v letu 2005 izdanih 505.

Slika 6. Inšpekcijski pregledi na področju varnosti in zdravja pri delu, vsi, Slovenija, 1999-2005

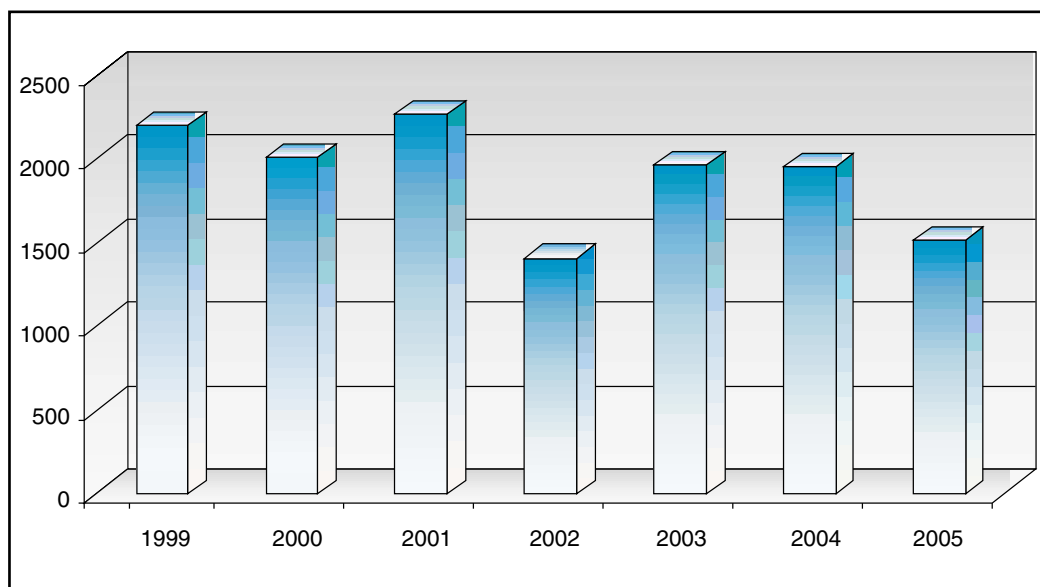
Od skupnega števila inšpekcijskih pregledov je bilo 5.733 izrednih pregledov (slika 7). Izrednih inšpekcijskih pregledov, ki obsegajo inšpekcijski pregled, usmerjen na določeno področje nadzora zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri določenem delodajalcu, je bilo v letu 2005 bistveno več kot v letu 2004. Glavni vzrok za večje število izrednih pregledov je predvsem želja inšpektorata, da skozi tako obliko nadzora zagotovi dodatne zanesljive podatke, na osnovi katerih lahko uspešneje načrtuje in vrednoti svoje delo (npr. pregled stanja na osnovi reprezentativnega vzorca in izvajanje nadzora prijavljanja nezgod pri delu) na področju varnosti in zdravja pri delu.

Slika 7. Število izrednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 1999-2005

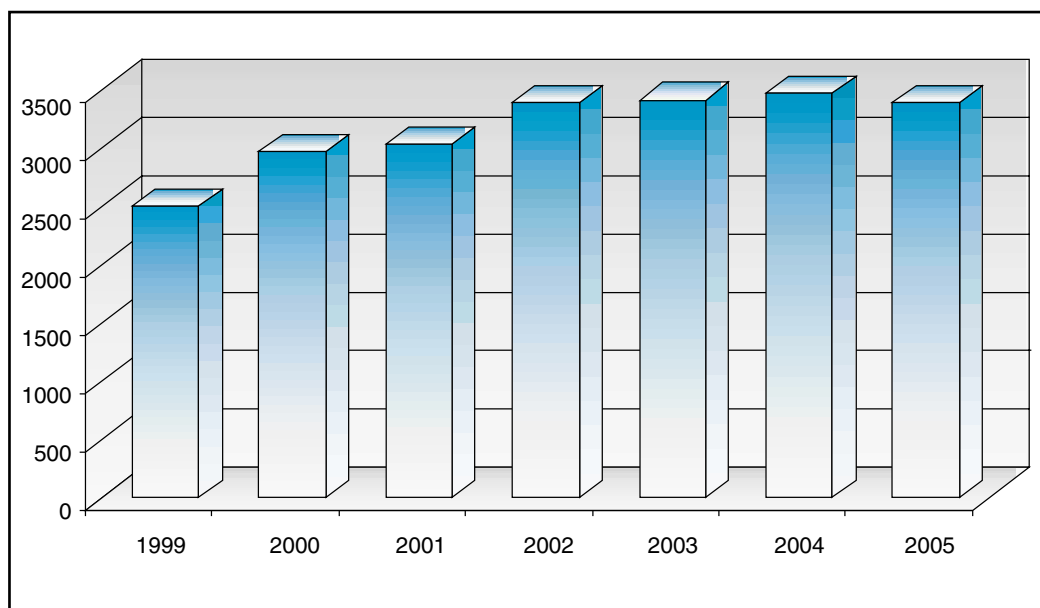
Rednih inšpekcijskih pregledov, ki obsegajo celovit pregled izvajanja zakonskih in podzakonskih določil na področju varnosti in zdravja pri delu, je bilo v letu 2005 opravljenih 1.521, kar je nekoliko manj kot v letu 2004, ko je bilo teh pregledov 1952 (slika 8).

Slika 8. Število rednih inšpekcijskih pregledov na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 1999-2005

Odločb, s katerimi inšpektor po uradni dolžnosti naloži delodajalcu, da mora urediti določene ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti ter tako zagotoviti ustrezno izvajanje določil Zakona o varnosti in zdravju pri delu ter drugih predpisov s tega področja, ali delodajalcu prepove opravljanje dejavnosti oziroma izvajanje delovnega procesa do odprave nepravilnosti, je bilo v letu 2005 izdanih 3.341, kar je približno enako kot v letu 2004 (slika 9), ko je bilo izdanih 3473 odločb.

Slika 9. Število izdanih upravnih odločb na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 1999-2005

Glede na dejstvo, da je bilo ob večjem številu opravljenih inšpekcijskih pregledov izdanih manjše število odločb, lahko sklepamo, da se stanje izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu v primerjavi s preteklimi leti izboljšuje.

Izreki ureditvenih odločb so se najpogosteje nanašali na neustrezno izpolnjevanje obveznosti delodajalcev na naslednjih področjih: izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, usposabljanje delavcev, izjava o varnosti z ocenjevanjem tveganj, pregledi in meritve električnih instalacij in strelovodnih sistemov ter preiskave delovnega okolja.

Kontrolnih inšpekcijskih pregledov, s katerimi se preverja, ali so delodajalci ustrezno izvedli v ureditvenih odločbah naložene ukrepe, je bilo v letu 2005 opravljenih 1.425. Tabela 1. prikazuje primerjavo med števili opravljenih inšpekcijskih pregledov v obdobju 2000-2005.

Tabela 1: Število inšpekcijskih pregledov: redni, izredni, kontrolni in skupno število pregledov, Slovenija, 2000-2005

Leto	Redni	Izredni	Kontrolni	Skupaj
2000	2.007	2.718	1.648	6.373
2001	2.276	2.520	1.651	6.437
2002	1.408	4.869	1.593	7.870
2003	1.968	4.819	1.373	8.160
2004	1.952	4.685	1.525	8.162
2005	1.521	5.733	1.425	8.679

Potrebno je poudariti, da so inšpektorji za delo v letu 2005 postali pooblaščené uradne osebe prekrškovnega organa, kar pomeni, da so na nek način prevzeli vlogo, ki so jo do tedaj imeli sodniki za prekrške. S tem pa jim je bilo naloženo precej obsežno in zahtevno dodatno delo, ki je zahtevalo precej časa in truda ter potrebnega usposabljanja.

Tabela 2: Število in vrsta ukrepov inšpektorjev na področju varnosti in zdravja pri delu, Slovenija, 2000-2005

Leto	Odločbe po ZUP	Odločbe o prekršku	Ovadb	Prijave sodniku za prekrške	Mandatne kazni	Plačilni nalogi
2000	2.973	/	34	193	528	/
2001	3.028	/	29	161	465	/
2002	3.386	/	26	197	503	/
2003	3.411	/	33	254	475	/
2004	3.473	/	37	229	565	/
2005	3.341	132	25	7	/	505

3.3. NEZGODE PRI DELU, POKLICNE BOLEZNI IN NEVARNI POJAVI

V letu 2005 se je ustavil trend zmanjševanja števila nezgod, ki so imele za posledico smrt delavca. Nadaljeval pa se je trend zmanjševanja nezgod, ki so imele za posledico težjo poškodbo. Poškodbe pri delu sodijo med t.i. negativne kazalnike zdravja na področju varnosti in zdravja v zvezi z delom ter predstavljajo enega od najpomembnejših podatkov, na osnovi katerega inšpektorat načrtuje in vrednoti stanje na tem področju. To je tudi razlog, zakaj inšpektorat posveča veliko pozornost dvigu poročevalske discipline delodajalcev na področju prijavljanja nezgod pri delu.

V letu 2005 je bilo na inšpektorat za delo prijavljenih 13.678 nezgod, ki so imele za posledico poškodbo delavca, zaradi katere je bil delavec odsoten z dela več kot tri delovne

dni. Še vedno ugotavljamo, da v vsaj nekaj tisoč primerih delodajalci niso izpolnili svoje poročevalske obveznosti glede prijavljanja nezgod pri delu. Zato se bo glede tega tudi v prihodnje izvajal poostren nadzor, kršitelji pa bodo dosledno sankcionirani. Zaradi olajšanja izvajanja poročevalske obveznosti delodajalcev ter zato, da so na Inšpektorat posredovani vsi relevantni podatki, je na spletni strani Inšpektorata Republike Slovenije za delo (<http://www.id.gov.si>) dostopen obrazec za prijavo nezgode pri delu z vsemi ustreznimi aktivnimi šifrantami (eno- in dvonivojski), ki so potrebni za nadaljnjo računalniško obdelavo. Inšpektorat zbira in analizira podatke o prijavljenih nezgodah izključno v skladu z ESAW (European Statistics Accidents at Work) metodologijo EUROSTATA. To pomeni, da se obravnavajo samo nezgode, do katerih je prišlo neposredno pri delu in zaradi katere je delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni. To velja tudi za nezgode, ki so imele za posledico smrt delavca. Poudarek obdelave podatkov je na tehničnem vidiku nezgode.

V letu 2005 je bilo od vseh prijavljenih nezgod 11,15% takih, do katerih je prišlo v gradbeništvu. Sledi proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev in naprav s skoraj sedmimi odstotki, dejavnost javne uprave s 6,55% od vseh prijavljenih nezgod itn. Več kot pet odstotkov vseh prijavljenih nezgod je še v dejavnosti proizvodnje strojev in naprav ter v trgovini na drobno brez motornih vozil. V tabeli 3 so prikazani odstotki prijavljenih nezgod v posamezni dejavnosti.

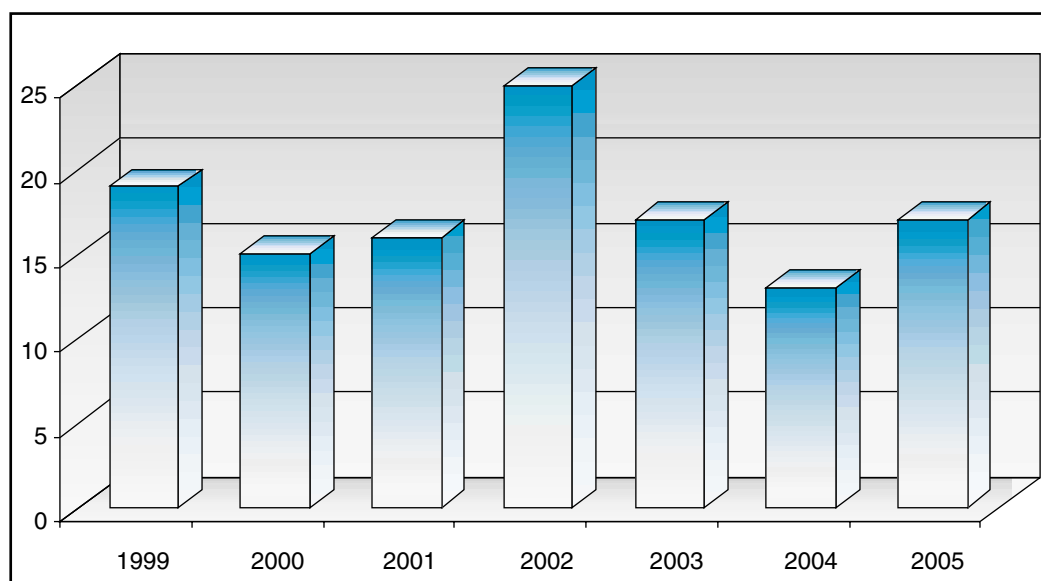
Tabela 3: Prijavljene nezgode pri delu v % glede na dejavnost, Slovenija, 2005

Šifra dejavnosti	Dejavnost	% nezgod	Šifra dejavnosti	Dejavnost	% nezgod
F/45	Gradbeništvo	11,15%	E/40	Oskrba z elektriko, plinom, vodo	1,35%
DJ/28	Proizvodnja kovinskih izdelkov brez strojev in naprav	6,86%	DM/34	Proizvodnja motornih vozil, prikolic in polprik.	1,17%
L/75	Javna uprava, obramba, social. zavarovanje	6,55%	G/50	Popr., trg. z motornimi vozili in gorivi	1,16%
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	5,27%	A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	1,09%
G/52	Trgov. na dr. brez mot. vozil	5,24%	E/41	Zbir., čist., distrib. vode	0,97%
DA/15	Proizv. hrane, pijač in krmil	4,61%	A/02	Gozdarstvo in gozdarske storitve	0,95%
K/74	Druge poslovne dejavnosti	3,84%	DB/18	Proizvodnja oblačil, stroj., dod. krzna	0,92%
DN/36	Pro. pohišt., dr. predelov. dej.	3,67%	O/92	Rekr., kult., športne dej.	0,76%
DJ/27	Proizvodnja kovin	3,64%	DL/33	Proizvodnja medicinske opr., finomeh., opt. instr.	0,74%
DD/20	Obdelava in predelava lesa	3,36%	O/90	Stor. javne higiene	0,67%
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	3,33%	DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0,63%
G/51	Posr. trg. na deb., brez motornih vozil	3,03%	DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izd.	0,57%
I/60	Kopinski promet	2,83%	J/66	Zavar. brez social., skladi	0,56%
DI/26	Proizvodnja drugih nekovinskih mineralnih izd.	2,79%	DL/32	Proizvodnja RTV, komun. aparatov in opreme	0,37%
DB/17	Proizvodnja tekstilij	2,53%	DN/37	Reciklaža	0,37%
H/55	Gostinstvo	2,36%	J/65	Finančno posredovanje brez zavar. skladov	0,34%
DH/25	Pro. izd. iz gume in plas. mas	2,36%	O/93	Dr. storitvene dejavnosti	0,21%
I/64	Pošta in telekomunikacije	2,29%	K/72	Obdelava podatkov	0,14%
DG/24	Proizvodnja kemikalij, kemičnih izd., umet. vl.	2,28%	CB/13	Pridobivanje rud	0,08%
M/80	Izobraževanje	1,97%	K/70	Posl. z nepremičninami	0,07%
DL/31	Proizv. el. strojev, aparatov	1,93%	K/73	Raziskovanje in razvoj	0,05%
I/63	Pomož. prom. dej., tur. org.	1,74%	CB/14	Pri. dr. rudnin in kamnin	0,04%
DE/21	Proizv. vlaknin, papir ter izd.	1,71%	I/62	Zračni promet	0,02%
DM/35	Proizv. drugih vozil, plovil	1,36%	J/67	Pomožne dej., posredov.	0,02%

3.3.1. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca

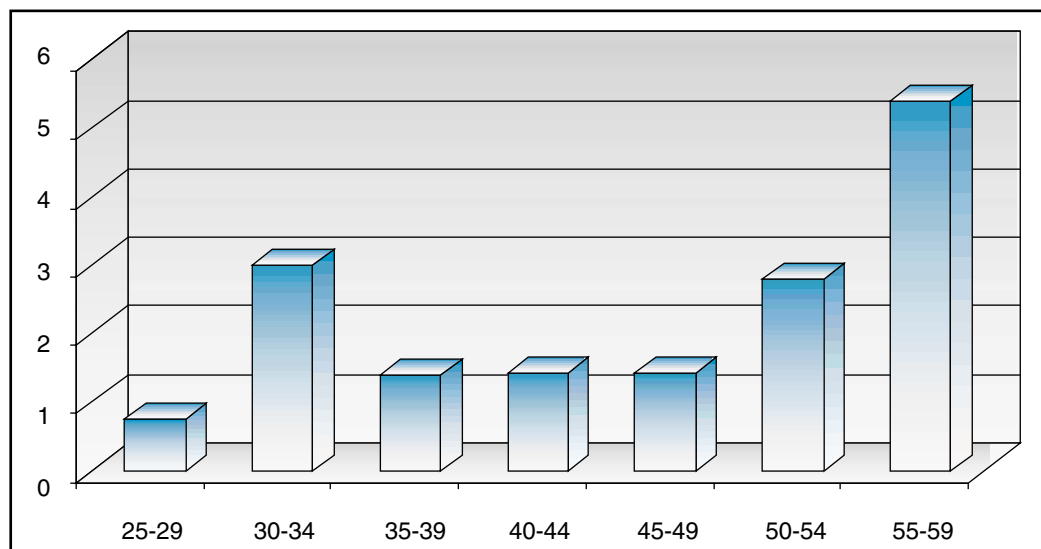
V letu 2005 je bil prekinjen od leta 2003 prisoten trend zmanjševanja števila smrtnih nezgod pri delu. Inšpektorat RS za delo je v letu 2005 obravnaval in raziskal 17 smrtnih nezgod, do katerih je prišlo neposredno pri delu (slika 10). Eno nezgodo pri delu s smrtnim izidom pa je v letu 2005 obravnaval Rudarski inšpektorat. Tudi v letu 2005 je bila glede smrtnih nezgod najbolj izpostavljena gradbena dejavnost, vodilni vzrok pa padec z višine. Sledijo mu stisnjenje oz. udarec predmeta in stik z električnim tokom. Povprečna starost ponesrečencev v letu 2005 je bila 38 let. Posebno ogroženi sta bili dve najstarejši starostni skupini (slika 11). Če število poškodovancev primerjamo s številom aktivnega prebivalstva v posamezni starostni skupini, ugotovimo, da so nezgodam pri delu najbolj izpostavljeni delavci v starostni skupini 55 let in več.

Slika 10. Število nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 1999-2005

Lahko pričakujemo, da bo demografsko gibanje oz. projekcija razvoja prebivalstva RS v prihodnosti posledično vplivala tudi na proces staranja aktivne delovne populacije. Fenomen višjega koeficienta smrtnih nezgod v najvišji starostni skupini pa bo zato postal na področju varnosti in zdravja pri delu pomemben problem.

Slika 11. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, glede na število zaposlenih v posamezni starostni strukturi, na 100.000 zaposlenih, Slovenija, 2005

Med umrlimi v letu 2005 je podobno kot vsa prejšnja leta, največ kvalificiranih delavcev (34%) sledijo polkvalificirani delavci (25%), delavci s srednješolsko izobrazbo (16%) in nekvalificirani delavci (13%).

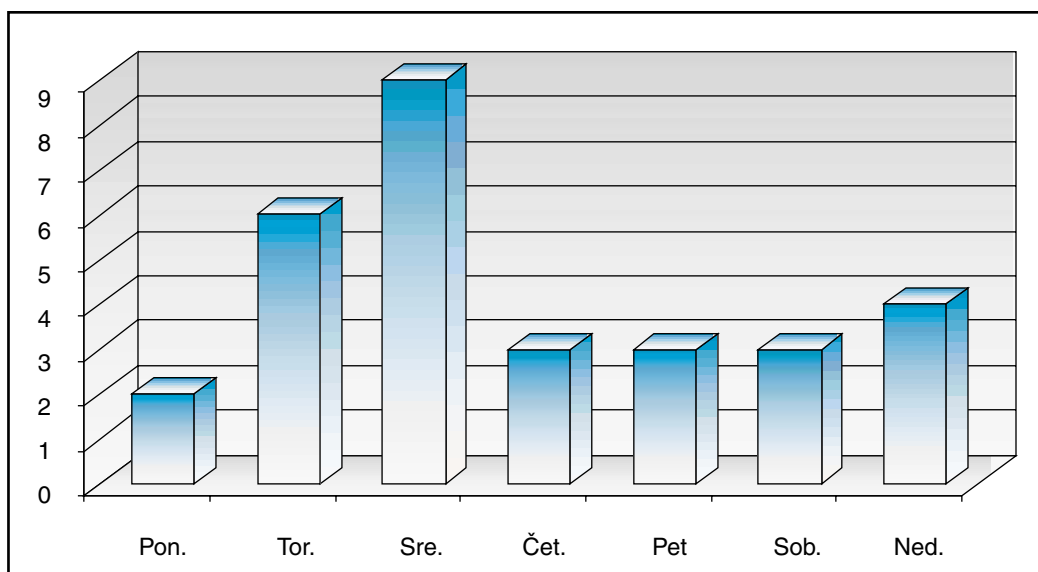
Večina (88%) smrtnih nezgod se zgodi v dopoldanskem času, pretežno (65%) med malimi delodajalci (do 20 zaposlenih). Inšpektorat RS za delo ugotavlja, da so še vedno glavni vzroki za nastanek smrtne nezgode slaba organizacija dela, neupoštevanje pravil varnega dela ter hitro in površno opravljanje dela. Vsi smrtno poškodovani so bili tudi v letu 2005 delavci moškega spola.

Slika 12. Tragične posledice dela, pri katerem niso bila upoštevana pravila varnosti in zdravja pri delu

Dnevna distribucija nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, je bila v letu 2005 dokaj neenakomerno porazdeljena - od ponedeljka do petka, z izstopajočo sredo, ko se je zgodilo največ takih nezgod. V dnevni distribuciji smrtnih nezgod je zanimiv predvsem pojav »premika« oz. pojav smrtnih nezgod pri delu na sobote in nedelje, česar prej na inšpektoratu za delo nismo zasledili (slika 13). Iz statističnih podatkov je tudi razvidno, da pride do večine smrtnih nezgod v dopoldanskem času med 9. in 11. uro.

Slika 13. Dnevna porazdelitev nezgod pri delu, ki so imele za posledico smrt delavca, Slovenija, 2004-2005

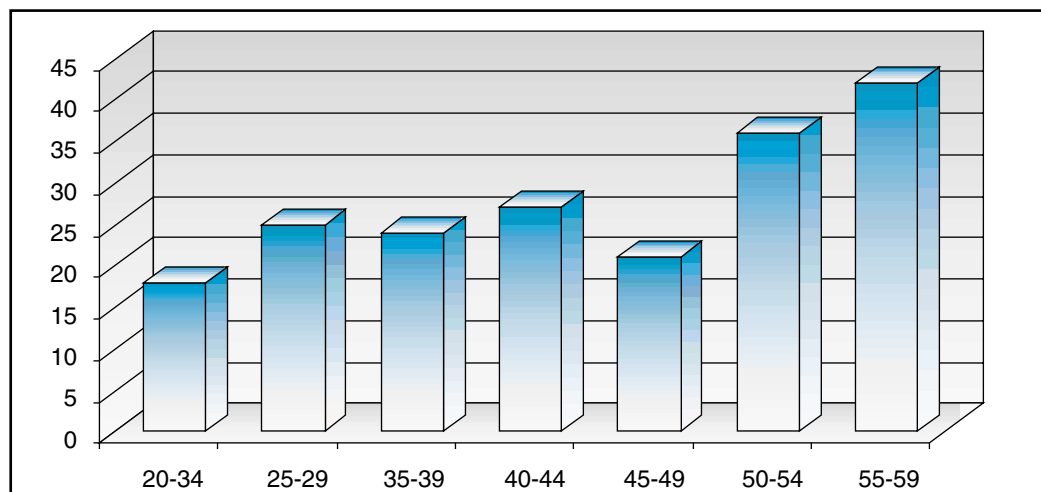

3.3.2. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca

V letu 2005 se je nadaljeval trend zmanjševanja števila nezgod, ki so imele za posledico težjo poškodbo delavca. Skupno je bilo raziskanih **288 nezgod, prijavljenih kot težjih**, vendar se je kasneje izkazalo, da nekatere med njimi dejansko niso bile težje. V letu 2004 je bilo prijavljenih in raziskanih 323 takih primerov, dejansko pa tudi takrat niso bili vsi raziskani primeri težji. Tudi na področju nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, se je tveganje za nastanek težje poškodbe v letu 2005 »premaknilo« v višje starostne skupine delavcev. V letu 2005 sta bili težjim poškodbam najbolj izpostavljeni starostni skupini 50-54 in 55-59 let (slika 14).

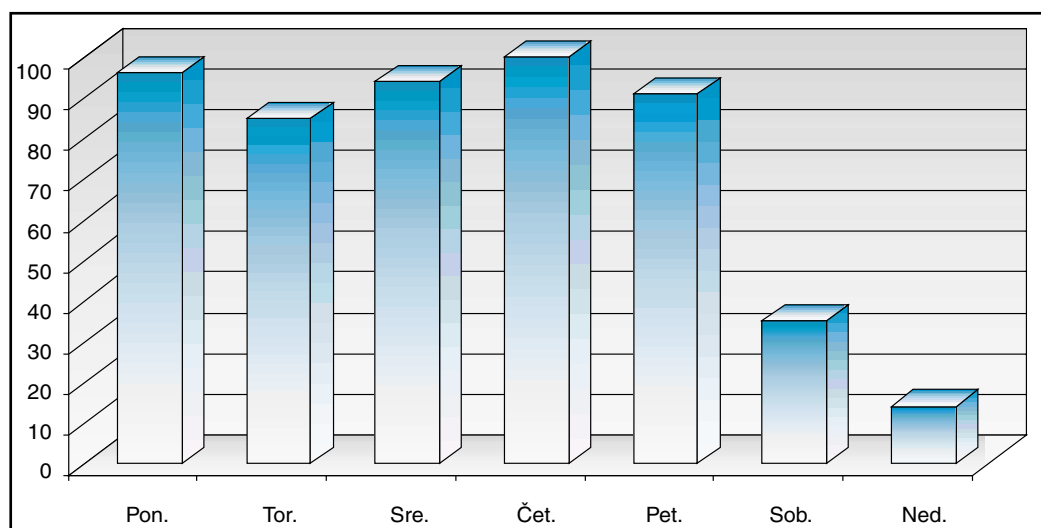
Najpogostejše težje poškodbe so zlomi kosti, stisnine, opekline in površinske poškodbe. V letu 2005 pa smo raziskali tudi določeno število težjih nezgod, ki so glede na posledice posebej izstopale - amputacija roke, več amputacij vseh prstov roke, dva zloma hrbtenice s trajnimi posledicami in dve trajni izgubi vida. Vodilni vzroki za nastanek težje poškodbe so padci z višine, stisnjenja in udarci predmeta.

Slika 14. Nezgode pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, glede na starostno strukturo, na 100.000 zaposlenih, Slovenija, 2005

Glede na dejavnost je bilo v letu 2005 največ prijavljenih težjih nezgod pri delu na področju gradbeništva. Do težjih nezgod pri delu prihaja skoraj izključno med moško aktivno populacijo. Dnevna porazdelitev težjih nezgod je dokaj enakomerna med dnevi v delovnem tednu (slika 15), se pa tudi na tem področju sobota in nedelja pojavljata kot dneva, ki ju prej v dnevni distribuciji težjih nezgod v tolikšni meri nismo opažali.

Slika 15. Dnevna porazdelitev nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, Slovenija, 2004-2005

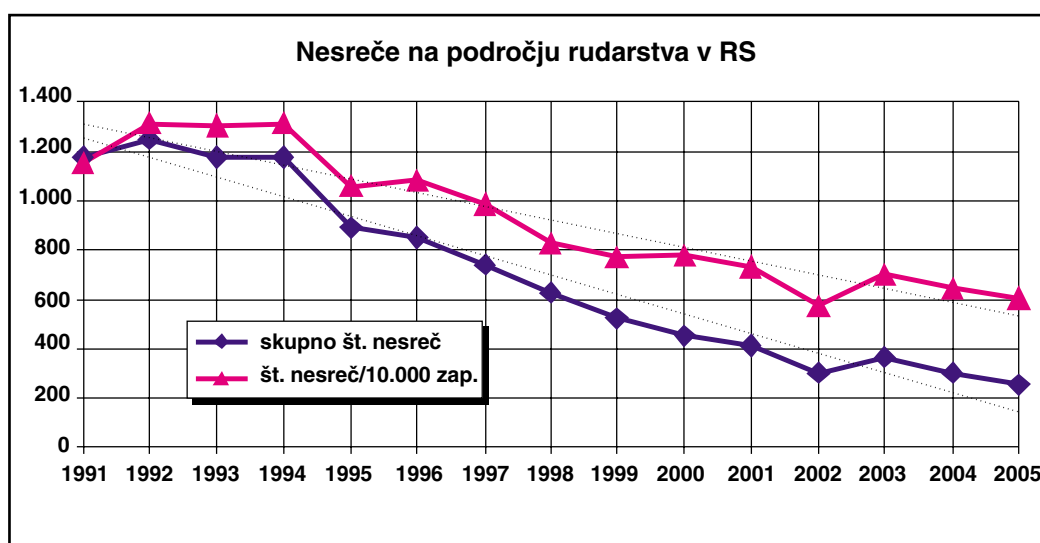

Za dopolnitev preglednosti stanja je v nadaljevanju prikazano število nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, in jih je obravnaval Rudarski inšpektorat Republike Slovenije (tabela 4.).

Tabela 4: Število nezgod pri delu, ki so imele za posledico težjo poškodbo, v rudarstvu, Slovenija, 2000-2005

Področje rudarstva	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Podzemno pridobivanje	1	1	4	0	5	0
Površinsko pridobivanje	3	4	4	3	0	1
Zapiranje rudnika	1	0	0	0	2	0
Druga rudarska dela	3	2	2	5	0	0
Skupaj	8	7	10	8	7	1

Slika 16. Nesreče v panogi rudarstva na podočju RS

3.3.3. Poklicne bolezni

Ob nadzoru varnosti in zdravja pri delu Inšpektorat RS za delo posebno pozornost posveča tistim gospodarskim dejavnostim in subjektom v dejavnosti, ki izstopajo z negativnimi kazalniki zdravja. Zelo pomemben »negativni« kazalnik zdravstvenega stanja delavcev so poklicne bolezni, vendar je bilo v zadnjih desetih letih na Inšpektorat RS za delo prijavljenih le nekaj deset takih primerov, četudi jih je bilo v tem obdobju dejansko ugotovljenih nekaj sto. V letu 2005 sta bila na Inšpektorat RS za delo npr. prijavljena samo **dva primera poklicne bolezni**.

Na tem področju želi Inšpektorat RS za delo vsekakor pridobiti čim natančnejše podatke tako o ugotovljenih sumih na poklicno bolezen kot tudi o že verificiranih poklicnih boleznih. To pa predvsem zato, da bo lahko svoj nadzor osredotočil na konkretno ugotavljanje in odpravljanje vzrokov za nastanke poklicnih bolezni ter na iskanje novih in uveljavljanje vseh ustreznih že ugotovljenih varnostnih ukrepov.

Po podatkih, ki smo jih dobili od Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, je bilo v letu 2005 evidentiranih 13 poklicnih bolezni:

- 5 bolezni dihalnega sistema,
- 3 kožna obolenja,
- 5 drugih primerov.

Neustreznosti v zvezi s prijavljanjem poklicnih bolezni in sumov na poklicno bolezen bomo poskušali, kolikor je v naši moči, v prihodnje čim prej odpraviti in tako zagotoviti, da bo Inšpektorat RS za delo o tem ustrezno obveščen.

3.3.4. Nevarni pojavi

Na področju prijavljanja nevarnih pojavov ugotavljamo, da se je ponovila praksa iz prejšnjih let - prijavljeni so v večini samo večji nevarni pojavi z večjo materialno škodo, ki jih tako ali tako ni mogoče prikriti, mali in manjši nevarni pojavi pa so ostali prikriti. Število prijavljenih nevarnih pojavov, ki so v večini primerov raziskani, je razmeroma majhno. Vsekakor je število nevarnih pojavov zelo pomemben »negativni« pokazatelj stanja varnosti pri delu, še posebno v nevarnejših dejavnostih (npr. gradbeništvo), vendar jih je težko ustrezno evidentirati.

V letu 2005 je bilo prijavljenih in raziskanih **9 nevarnih pojavov**. V tem smislu je bilo raziskanih več požarov, en udar ceste in prevrnitev delovnega stroja.

3.3.5. Kolektivne nezgode

V letu 2005 je bilo na Inšpektorat RS za delo prijavljenih **5 kolektivnih nezgod** (v letu 2004 pa 6), do katerih je prišlo na področju javnega prevoza ter na področju skladiščenja (stik z nevarnimi snovmi in udar električnega toka). V 3 primerih je imela kolektivna nezgoda za posledico tudi težjo poškodbo delavca, v ostalih 2 pa so bile vse poškodbe lažje.

3.4. IZPOLNJEVANJE OBVEZNOSTI DELODAJALCEV

Zakon o varnosti in zdravju pri delu predpisuje za delodajalce določene obveznosti, ki so pogoj za zagotavljanje izvajanja temeljnih načel varnosti in zdravja pri delu, opredeljenih v Direktivi sveta EU 89/391/EEC. Od teh obveznosti je vsekakor najpomembnejša izdelava in sprejetje IZJAVE O VARNOSTI z izvedenim procesom ocenjevanja tveganj, kar je temelj za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu pri določenem delodajalcu. Brez ustreznega in ustrezno uporabljanega tovrstnega dokumenta varnosti in zdravja pri delu ni mogoče zagotoviti. Iz tega dokumenta potem izhajajo vse druge obveznosti, predvsem pa morajo biti natančno določeni ustrezni ukrepi in zahteve za zagotavljanje postavljenih namenov in ciljev ter s tem v zvezi tudi določene obveznosti in odgovornosti.

3.4.1. Izjava o varnosti in ocena tveganja

To obveznost iz evropske Direktive 89/391/EEC povzema Zakon o varnosti in zdravju pri delu, ki nalaga vsakemu delodajalcu, da mora izdelati in sprejeti izjavo o varnosti v pisni obliki, s katero določi način in ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Izjavo mora dopolnjevati ob vsaki novi nevarnosti in spremembi ravni tveganja. V preteklem letu je bil glede tega področja vsekakor opazen določen napredek, saj so mnogi delodajalci zaradi pretečenega že nekajletnega obdobja morali obstoječe izjave o varnosti revidirati. Revizija pa vsekakor pomeni, da je potrebno ta dokument ponovno obravnavati in dopolniti - med drugim tudi z izkušnjami in znanji, pridobljenimi v vmesnem času. Še vedno pa se v praksi prevečkrat zatakne že pri ustreznem opisovanju delovnega procesa ter sredstev za delo, še posebno pa pri obravnavi konkretnih delovnih mest tudi glede fizičnih in psihičnih lastnosti delavcev, ki na teh mestih delajo (npr. mladi ali starejši delavci, invalidi ipd.). Tudi delodajalci (posebno manjši) in njihove odgovorne osebe se še prepogosto ne zavedajo vseh svojih obveznosti in odgovornosti za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu svojih delavcev.

Glede ustreznosti tako vsebine kot tudi dejanske uporabe izjave o varnosti je predvsem pomembna osveščenost delodajalca in v mnogo manjši meri prizadevnost strokovnih delavcev. To še posebno velja za tiste delodajalce, ki strokovne delavce zagotovijo z zunanji izvajalci. Zunanji izvajalec lahko namreč zagotovi le to, za kar sta se z delodajalcem pogodbeno dogovorila. Če pa je interes delodajalca samo ta, da formalno zadosti zakonskim obveznostim, ni pogojev in možnosti, da bo to področje varnosti in zdravja pri delu ustrezno urejeno.

Na podlagi izvedenega procesa ocenjevanja in presoje tveganj strokovne osebe v sodelovanju z delodajalcem ugotavljajo raven tveganja zaradi prisotnosti posameznih kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti, ki so jim njihovi delavci pri delu, ki ga opravljajo, oziroma v širši zvezi s tem delom, izpostavljeni. Širša zveza v tem kontekstu pomeni to, da so lahko delavci pri svojem delu izpostavljeni tudi nevarnostim, ki ne izhajajo neposredno iz njihovega dela, ampak zaradi dela ali aktivnosti drugih, kot je to npr. promet, transport, različni nevarni oziroma škodljivi izpusti v delovno okolje, kajenje, različne vrste agresije sodelavcev itd. Na podlagi ugotovitev procesa ocenjevanja in presoje tveganj se morajo predvsem predvideti in tudi izvesti ustrezni ukrepi, prav tako pa tudi predlagati ustrezne dodatne zahteve za izboljšanje prvotnega neustreznega stanja. V tem procesu je nujno potrebno zagotoviti tudi ustrezno raven sodelovanja stroke - medicine dela, predvsem pooblaščenega zdravnika, pomembno in nujno pa je tudi sodelovanje delavcev samih in njihovih predstavnikov. Glede navedenega še vedno ugotavljamo, da je sodelovanje stroke - medicine dela pogosto neustrezno ali vsaj precej pomanjkljivo, aktivnost predstavnikov delavcev pa skoraj izključno usmerjena v iskanje pravic (kar je vsekakor zelo pomembno) in mnogo manj v osveščanje delavcev, da imajo tudi oni sami pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri svojem delu zelo pomembno ter odgovorno vlogo.

Revizija izjave o varnosti z oceno tveganja pa se še v večini primerov ni začela izvajati pri kmetih. Inšpektorji ugotavljajo, da je vzrok za to predvsem dejstvo, da so kmetje pričeli to obveznost izvajati z določenim časovnim zamikom. Kljub temu, da ima večina kmetov že sprejeto izjavo o varnosti, je bilo pri inšpekcijskih pregledih ugotovljeno, da izjave o varnosti niso imeli nekateri kmeti, pri katerih nihče od domačih ni zavarovan za primer poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, vendar pa zaposlujejo sezonske delavce (na primer za delo pri obiranju hmelja).

Glede na število hudih in hujših nezgod pri kmetijskih in gozdarskih delih je ta dejavnost zagotovo vredna posebne pozornosti. Inšpektorji ugotavljajo, da je glede na visoko stopnjo tveganja za poškodbe in zdravstvene okvare pri obravnavanem delu stopnja varnostne kulture izvajalcev teh del zelo nizka. Prav gotovo namen zakonodajalca ne bi bil dosežen, če bi ti delodajalci doumeli izvajanje strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu in s tem izdelave ocene tveganja kot zakonsko prisilo in ne kot nekaj, kar jim koristi in je pomemben pripomoček, da bodo svoje delo lahko varno izvajali. Zato je to populacija, ki zahteva veliko prizadevanje vseh pristojnih in odgovornih subjektov za dvig ravni varnostne kulture.

V zvezi z izjavo o varnosti in procesom ocenjevanja tveganj je bilo v letu 2005 ugotovljenih 1333 kršitev, kar je v primerjavi z letom 2004, ko je bilo teh kršitev ugotovljenih 1442, nekoliko manj.

Slika 17. Ocena tveganja zelo jasno opredeljuje obvezno uporabo čelade. V konkretnem primeru je izvajanje ukrepov, opredeljenih v oceni tveganja, rešilo življenje delavca.

3.4.2. Usposabljanje delavcev

Usposabljanje delavcev za varno opravljanje dela je ena od najpomembnejših obveznosti delodajalcev, ki jo morajo le-ti **ustrezno** izvajati z namenom zagotavljanja varnosti in zdravja zaposlenih v delovnem procesu. Pri tem je poudarek na ustreznosti, saj izvajanje te obveznosti samo zato, da se formalno zadosti zahtevam določenega predpisa, nima pravega smisla. Tako je potrebno vse zaposlene vedno ustrezno **usposobiti** (ne samo "usposablјati") ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi, ob razporeditvi na drugo delovno mesto, ob uvajanju nove tehnologije in novih sredstev za delo ter ob vsaki drugi spremembi v delovnem procesu, ki bi lahko vplivala na varnost in zdravje pri delu. Za delavce, ki delajo na delovnih mestih, na katerih so nezgode pri delu in okvare zdravja pogostejše, ter za delavce, ki delajo na delovnih mestih, kjer se ugotavlja večja nevarnost za poškodbe in zdravstvene okvare, pa mora delodajalec zagotoviti preizkuse teoretične in praktične usposobljenosti na delovnem mestu oziroma za dela, ki jih dejansko izvajajo, v rokih, ki ne smejo biti daljši od dveh let. Zelo pomembno pa je tudi poudariti, da morata biti usposabljanje in preizkus usposobljenosti prilagojena vsem pomembnim posebnostim delovnih mest, v ta namen pa je potrebno tudi pripraviti poseben pisni program.

Tako inšpektorji pri nadzoru delodajalcev prav posebno pozornost namenjajo temu, ali delodajalci zagotavljajo usposabljanje za varno delo v vseh predpisanih primerih in v predpisanih rokih, pa tudi vprašanju, ali sta vsebina programa usposabljanja in učna snov prilagojeni posebnostim delovnih mest.

Na podlagi ugotovitev inšpektorjev v zvezi z usposabljanjem delavcev lahko ugotovimo, največ kršitev glede zagotavljanja usposabljanja delavcev in glede ustreznosti programa, po katerem se delavci usposablјajo. Število ugotovljenih kršitev v zvezi s tem se je v primerjavi s preteklim letom sicer malenkostno znižalo, še vedno pa predstavlja več kot 64% vseh ugotovljenih nepravilnosti glede usposabljanja delavcev za varno delo. Tako veliko število delodajalcev sledi ustaljenim navadam iz preteklih let in zamujajo z roki, ki so si jih v internih aktih sami opredelili. Po drugi strani pa tudi vsebine programov, na osnovi katerih se usposablјanja izvajajo, pogosto niso prilagojene posebnostim in predvsem tveganjem na konkretnih delovnih mestih. Slednje se opaža predvsem v primerih, ko usposablјanje izvajajo zunanji strokovni delavci in zunanje strokovne službe s pridobljenim dovoljenjem za opravljanje nalog s področja varnosti pri delu.

Programi usposablјanj, ki jih pripravijo zunanji izvajalci, so si pogosto med seboj zelo podobni. Največ časa in pozornosti se tako posveča splošnim zakonitostim varnosti in zdravja pri delu, premalo časa in poudarka pa se daje konkretnemu usposablјanju v zvezi z nevarnostmi, ki se dejansko pojavljajo na posameznih delovnih mestih. Ni odveč opozoriti, da se največ nezgod pri delu zgodi prav zaradi opuščanja ukrepov in nepoznavanja zahtev v zvezi z nevarnostmi na konkretnih delovnih mestih. Če hočemo vsebino programa usposablјanj ustrezno prilagoditi dejanskim razmeram na delovnih mestih, je za to potrebno vložiti maksimalni trud in čas s strani izvajalca usposablјanja, kar pa je bolj izjema kot pravilo. Osnovni razlog za take razmere pa je, da delodajalci do usposablјanja ne kažejo ustreznega interesa in zavzetosti, posledično pa tudi izvajalci to obveznost opravijo samo formalno in površno.

V letu 2005 so inšpektorji še vedno v veliki meri ugotavljali nepravilnosti tudi glede vsebine evidenc o opravljenih usposablјanjih za varno delo. Te kršitve predstavljajo skoraj 30% vseh ugotovljenih kršitev v zvezi z usposabljanjem delavcev. Evidence se sicer v veliki večini primerov vodijo, in to v različnih oblikah in na različne načine, vendar njihova vsebina ni ustrezna. Iz njih predvsem ni razviden program usposablјanja. Z omenjenimi programi delodajalec zagotavlja pregled vsebine, po kateri so se delavci usposablјali, istočasno pa omogoča inšpektorjem, da lahko preverjajo ustreznost programov in njihovo prilagojenost posebnostim delovnih mest. Navsezadnje ravno ustrezno vodenje evidenc izkazuje kakovost opravljenih strokovnih nalog, zato je v tej smeri z zakonodajo tudi predpisana vsebina teh evidenc.

Tako bodo inšpektorji za delo tudi v prihodnje posebno pozornost namenili (poleg nadzora zagotavljanja usposobljenosti za varno delo v predpisanih rokih) tudi

preverjanju vsebine in učne snovi usposabljanja za varno delo ter njene prilagojenosti posebnostim delovnih mest.

V letu 2005 je bilo na področju usposabljanja delavcev za varno delo ugotovljenih 1295 kršitev, kar pa je v primerjavi z letom 2004, ob upoštevanju smiselnega vrednotenja na enako število pregledanih subjektov, vseeno kar za petino manj. Kršitve v zvezi z izvajanjem teoretičnega in praktičnega usposabljanja (predvsem periodični roki in ustreznost vsebine programa) so bile ugotovljene v 837, kršitve glede neustrezno vodenih evidenc pa v 366 primerih. Število drugih ugotovljenih nepravilnosti (usposabljanje vodilnega osebja, predstavnikov delavcev, voznikov viličarjev, upravljavcev gradbene mehanizacije) ni posebno izstopajoče in je približno na nivoju ugotovitev iz leta 2004.

3.4.3. Preiskave delovnega okolja

V skladu z zakonodajo na področju varnega in zdravega dela morajo delodajalci predvsem ugotoviti, če v delovnem okolju obstajajo morebitna tveganja za zdravje delavcev. V ta namen morajo zagotavljati ustrezno izvajanje preiskav in meritev v rokih, ki niso daljši od treh let. Prav pri rokih pa pogosto prihaja do zapletov, saj mnogi delodajalci nasprotujejo izvajanju teh preiskav tam, kjer naj se ne bi v triletnem obdobju nič spremenilo, kar še posebno velja za neproizvodne prostore npr. pisarne, hodnike, predavalnice, sanitarne prostore, garderobe ipd.

Glede izvajanja preiskav in meritev delovnega okolja vsekakor velja, da je to lahko zelo zapleteno in strokovno zelo zahtevno opravilo. Zelo pomembno je tudi, kdaj se preiskave in meritve izvajajo, oziroma ali so razmere v času izvajanja preiskav dejansko takšne kot sicer pri opravljanju delovnega procesa. Vsekakor so tu možne najrazličnejše manipulacije, saj je delodajalec tisti, ki te preiskave in meritve naroči ter plača. Predvsem od njega in njegove osveščenosti ter interesa je odvisno, ali bo to izvedeno v realnih razmerah in na ustrezen način. Zato različnih manipulacij in prikazovanja nerealnih razmer nikakor ni mogoče izključiti, je pa v trenutnih razmerah to težko dokazovati.

Zato je pomembno, da so delodajalci ustrezno osveščeni in da se zavedajo namenov in ciljev izvajanja teh obveznosti, saj lahko na tako pridobljenih strokovnih podlagah pridobijo ustrezne informacije za ureditev morebitnih nevarnih in škodljivih razmer na področjih, ki so pod njihovim vplivom in odgovornostjo.

Na področju izvajanja preiskav delovnega okolja je bilo v letu 2005 ugotovljenih 624 kršitev, kar kaže na zmanjšanje števila ugotovljenih kršitev glede na pretekla leta, saj je bilo v letu 2004 ugotovljenih 710 takih kršitev, v letu 2003 pa 674.

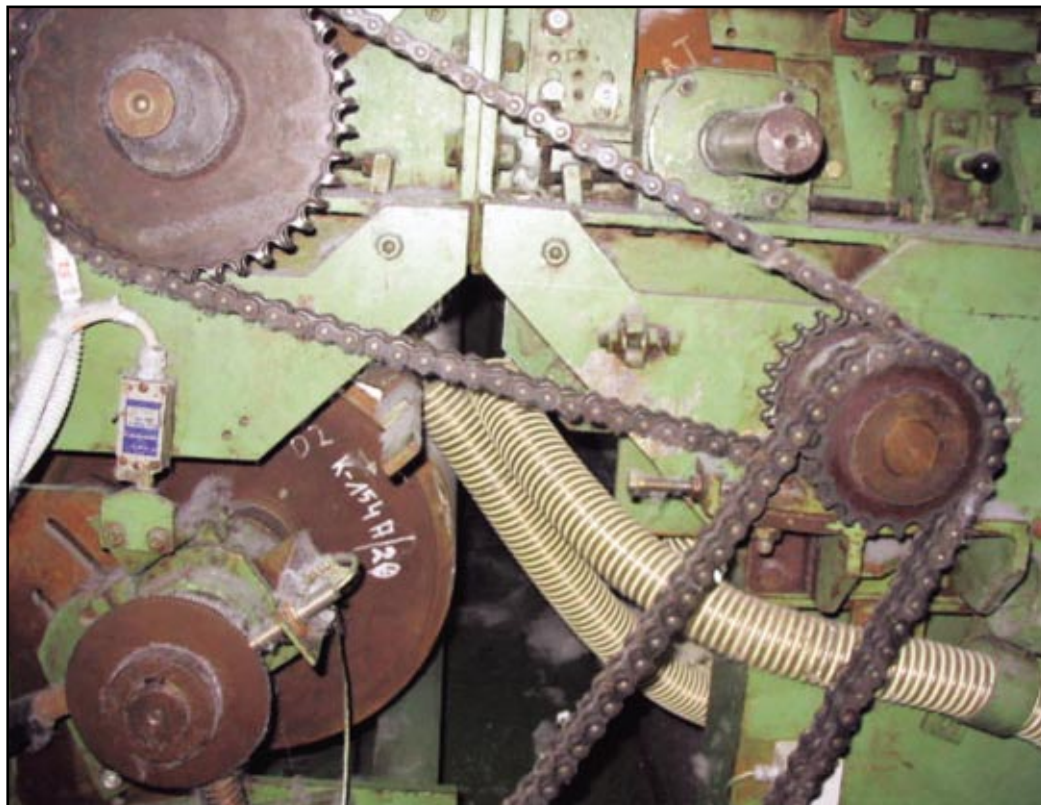
3.4.4. Pregledi in preizkusi delovne opreme

V večini primerov inšpektorji opažajo, da se pregledi in preizkusi delovne opreme pri delodajalcih opravljajo v rokih, ki so navedeni v izjavi o varnosti in so v večini primerov opredeljeni v trajanju treh let, kot je to maksimalno predpisano. Glede ustreznosti teh pregledov in preizkusov ugotavljamo tako popolno ustreznost kot tudi popolno neustreznost in nesprejemljivost. Glede neustreznosti in nesprejemljivosti izstopajo predvsem nekateri subjekti z dovoljenjem za delo, ki to obveznost delodajalcev izkoriščajo za svoj zaslužek. Tudi na tej problematiki bo v prihodnjem letu poseben poudarek.

Vendar pa samo izvajanje z zakonom predpisanih pregledov in preizkusov delovne opreme vsekakor ni dovolj, saj je nujno, da se ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti tudi odpravijo, kar pa sicer z zakonom ni posebej predpisano. Tako inšpektorji pri svojih pregledih velikokrat ugotovijo, da so bile pri pregledu in preizkusu delovne opreme ugotovljene določene neustreznosti, kar je razvidno iz izdanega zapisnika. Te ugotovljene neustreznosti pa s strani delodajalca niso bile odpravljene, oziroma so bile odpravljene le delno. Predvsem pogosto niso bile odpravljene tiste nepravilnosti, katerih ureditev zahteva večja finančna sredstva. Poleg tega je pomembno, da se delovna oprema še naprej ustrezno vzdržuje ter uporablja v skladu s predpisi in navodili, česar pa delodajalci v mnogih primerih ne zagotavljajo.

Število strojev, ki so označeni s CE oznakami, kar naj bi zagotavljalo skladnost z bistvenimi varnostnimi zahtevami, je pri malih delodajalcih še vedno v manjšini, saj ti še vedno uporabljajo predvsem stare stroje in drugo delovno opremo. Predvsem manjši delodajalci so tudi še vedno pomanjkljivo seznanjeni s spremljajočo dokumentacijo, ki jo morajo pridobiti za nabavljene stroje. V zvezi s pripadajočo dokumentacijo strojev tudi ugotavljamo, da tisti stroji, ki nimajo izjav o skladnosti uvoznikov, tudi nimajo prevedene dokumentacije, kar je potem še dodaten razlog, da je delodajalci ne preberejo, saj je pogosto niti ne razumejo.

Slika 18. Nevarni del stroja brez zaščite. Vprašljiva je kakovost izvajanja pregleda in preizkusa ali odprava ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti ali kasnejše vzdrževanje in nadzor.

V zvezi s pregledi in preizkusi delovne opreme je bilo v letu 2005 ugotovljenih 958 nepravilnosti, kar je v primerjavi z letom 2004 za 8% manj. Od teh kršitev jih je bilo 717 ugotovljenih v zvezi z zagotavljanjem pregledov in preizkusov, ostale pa so bile ugotovljene v zvezi z dokumentacijo, ki se izdaja na osnovi opravljenih pregledov.

3.4.5. Uporaba osebne varovalne opreme

Potrebna osebna varovalna oprema mora biti obvezno ustrezno opredeljena v izjavi o varnosti, če tako določajo predpisi ali če so tako pokazali rezultati izvedenega procesa ocenjevanja tveganj. Ustrezno opredeljeno pomeni, ne samo da je navedena obveznost uporabe, ampak mora biti tudi natančno določena vrsta in stopnja zahtevnosti glede na konkretne posebnosti. Prav to pa v mnogih primerih izostane. Ni namreč dovolj, da se v splošni akt delodajalca napiše, da mora delavec pri svojem delu uporabljati npr. zaščitno čelado ali zaščitno masko, ampak mora biti tudi določeno, kakšna mora biti ta čelada ali zaščitna maska. Premnogokrat se je že zgodilo, da je delavec pri delu na višini sicer uporabljal zaščitno čelado, po padcu pa je bila čelada prej na tleh kot on sam, vsekakor pa ne na njegovi glavi. Podobno tudi pri maski za zaščito dihal ni vseeno, v kakšen namen se uporablja, saj lahko npr. neustrezen filter popolnoma izniči njen učinek.

Glede uporabe osebne varovalne opreme se pri inšpekcijskih pregledih ugotavlja, da jo delodajalci sicer zagotavljajo, vendar je delavci pri delu ne uporabljajo dosledno.

Delodajalci se ob tem izgovarjajo na neosveščenost in neubogljivost delavcev, vendar pa so taki izgovori popolnoma neutemeljeni, saj je izključna odgovornost za opustitev uporabe osebne varovalne opreme na strani delodajalcev, ki imajo tudi vse potrebne instrumente, da to zagotovijo.

Opaža se tudi precejšnja povezanost med neuporabo osebne varovalne opreme in nezgodami pri delu, saj je tam, kjer jo zaposleni dosledno uporabljajo, manj nezgod oz. so poškodbe lažje. Ta povezanost je zelo opazna posebno pri nezgodah v gradbeništvu, še posebno, ko gre za uporabo zaščitnih čelad in opreme za varovanje pred padci z višine. Taka povezanost je zelo očitna tudi pri poškodbah oči.

V zvezi z opustitvijo uporabe osebne varovalne opreme je bilo v letu 2005 ugotovljenih 237 kršitev, kar je manj kot v letu 2004, ko je bilo teh kršitev ugotovljenih 318. Zmanjšanje števila kršitev smo v letu 2005 evidentirali tudi pri zagotavljanju osebne varovalne opreme, saj je bilo v letu 2005 ugotovljenih 61 kršitev, v letu 2004 pa je bilo teh kršitev 85.

Slika 19. Ob uporabi osebne varovalne opreme se lahko pojavi neugodno počutje (znojenje, alergija itd.). Vendar uporaba ustrezne maske lahko reši tudi življenje.

3.4.6. Zdravstveno varstvo delavcev

Evropska Komisija je v svoji resoluciji z dne 3. junija 2002 v sedmih točkah opredelila nadaljnjo strategijo na področju zdravja pri delu. Poudarek strategije je na zmanjševanju poklicnih bolezni, izvajanju preventivnih ukrepov glede nezgod pri delu, upoštevanju in zmanjševanju stresa na delovnem mestu, spremembah na področju staranja delovne sile in delovnem času. V letu 2005 se je Inšpektorat RS za delo dodatno posvetil problematiki hrupa na delovnem mestu, problematiki ročnega premeščanja bremen, še posebno v zdravstvenih ustanovah, usposobljenosti mladih delavcev za zdravo in varno delo ter delu pred slikovnimi zasloni. Na področju dela pred slikovnimi zasloni je bila dodatna pozornost posvečena načinu, kako ocena tveganja opredeljuje delo s slikovno zaslonско opremo za slabovidne osebe. V kar 70% primerov je bilo ugotovljeno, da delodajalci slabovidnim osebam niso zagotavljali ustrezno prilagojenih delovnih mest. Na podlagi opravljenega inšpekcijskega nadzora na področju izvajanja usposabljanja je bilo v 60% ugotovljeno, da mladi delavci niso bili ustrezno seznanjeni z nekaterimi nevarnostmi, ki jim grozijo na delovnem mestu (npr. eksplozivnost posameznih kemikalij).

Na področju ročnega premeščanja bremen se je inšpektorat aktivno vključil v projekt SLIC Evropske komisije, katerega glavna naloga je zagotoviti pogoje za pridobivanje zanesljivih podatkov o problematiki dvigovanja bremen v zdravstvu in transportu.

V zvezi z obveznostjo izvajanja preventivnih zdravstvenih pregledov je bila najpogosteje ugotovljena pomanjkljivost njihovo neredno opravljanje ter neustrezen obseg preventivnega zdravstvenega pregleda glede tveganj pri delu. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so v letu 2005 natančneje preverjali, ali delodajalci zagotavljajo zdravstvene preglede ne le formalno, ampak ali tudi zagotavljajo ustrezen obseg pregleda.

Kot pomembno pomanjkljivost inšpektorat ocenjuje dejstvo, da so znotraj procesa ocenjevanja tveganj zdravstvene ocene tveganja zelo površne in pogosto ne opredeljujejo izvajanja osnovnih preiskav za posamezno tveganje, kot so npr. testiranje sluha za voznike, ravnotežja za delo na višini itd. Za veliko večino delavcev, ki delajo v nočni izmeni, delodajalci npr. niso nikoli zagotovili usmerjenega psihološkega pregleda, tudi ob vstopu v sistem nočnega dela ne.

Ugotovljeno je bilo tudi, da nekatere družbe v dejavnosti zdravstva sploh niso izdelale zdravstvene ocene tveganja.

Slika 20. Prisilna drža, hrup, nočno delo itd.

3.4.7. Vodenje evidenc

V skladu z 39. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu mora delodajalec med drugim voditi evidence tudi o periodičnih preiskavah kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti, periodičnih preizkusih in pregledih delovne opreme, preizkusih in pregledih sredstev in opreme za osebno varnost pri delu, o opravljenem usposabljanju za varno delo in preizkusih praktičnega znanja, o posebnih zdravstvenih zahtevah, preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev, poškodbah pri delu, kolektivnih nezgodah, nevarnih pojavih, ugotovljenih poklicnih boleznih in o boleznih v zvezi z delom ter o njihovih vzrokih in o nevarnih snoveh, ki jih delodajalec uporablja. Namen zbiranja navedenih podatkov je predvsem pomoč delodajalcu, da odkrije najpogostejše pomanjkljivosti in nepravilnosti ter ustrezno ukrepa. V letu 2005 je bilo na področju vodenja evidenc ugotovljenih 1.958 kršitev. Stanje na področju vodenja evidenc se v tem letu v primerjavi

s predhodnim ni bistveno spremenilo. Inšpektorji so odkrili največ pomanjkljivosti pri vodenju evidenc zlasti o periodičnih preizkusih in pregledih delovne opreme, preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev ter opravljenem usposabljanju za varno delo in preizkusih praktičnega znanja.

Tabela 5: Odstotek odkritih kršitev po področjih v zvezi z vodenjem nekaterih evidenc, 2004 - 2005

Kršitev	2004	2005
periodični preizkusi in pregledi delovne opreme	14,24%	15,34%
preventivni zdravstveni pregledi delavcev	15,43%	14,90%
usposabljanje za varno delo in preizkusi praktičnega znanja	14,71%	14,46%
preizkusi, pregledi in meritve električnih naprav in opreme	12,02%	12,88%
preizkusi in pregledi sredstev in opreme za osebno varnost pri delu	13,32%	12,75%
preiskave kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti	12,50%	11,82%
obvestila o večji nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare	8,84%	8,92%
nevarne snovi	8,95%	8,53%

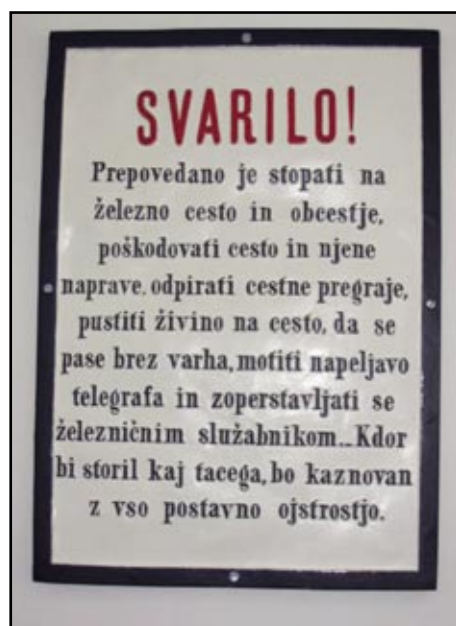
3.4.8. Obveščanje in seznanjanje delavcev

Obveščanje in seznanjanje delavcev je ena od zelo pomembnih nalog za zagotavljanje preventive za varno in zdravo delo. Že sam Zakon o varnosti in zdravju pri delu nalaga delodajalcem, da morajo delavce obveščati o varnem delu tako, da izdajajo pisna navodila in obvestila. Zakon tudi dopušča ustna obvestila v primerih, kadar delavcem grozi neposredna nevarnost za življenje in zdravje. Predvsem morajo delodajalci delavce seznaniti z vsemi nevarnostmi, ki so bile ugotovljene v zvezi z njihovim delom in so obravnavane v izjavi o varnosti. V primerih, kjer preti delavcem neposredna nevarnost, morajo delodajalci omogočiti dostop le tistim delavcem, ki so ustrezno usposobljeni in so prejeli tudi posebna navodila.

Pri inšpekcijskih nadzorih je bilo ugotovljeno, da delodajalci obveščajo in seznanjajo delavce o nevarnostih pri delu, vendar to obveščanje ni dovolj sistematično urejeno. Inšpektorji opazajo, da strokovni delavci praviloma niso vključeni v načrtovanje, izbiro in nakup novih tehnologij in sredstev za delo, tako kot zakon določa v 1. točki 19. člena. Zaradi tega se dogaja, da delodajalci naknadno seznanjajo strokovne delavce s tehnično dokumentacijo in vsemi drugimi spremnimi navodili, ki so potrebni za postavitev novih tehnologij oz. delovnih sredstev. Strokovni delavci zato šele z določenim časovnim zamikom seznanijo zaposlene delavce o nevarnostih, ki so prisotne pri delu. K boljši obveščenosti delavcev je prispeval Pravilnik o načinu izdelave izjave o varnosti z oceno tveganja. Pravilnik določa tudi revizijo izjave o varnosti z oceno tveganja. V zvezi s tem so inšpektorji ugotovili, da se je pri tistih delodajalcih, kjer je bila revizija opravljena kvalitetno in strokovno, nivo obveščanja v zvezi z nevarnostmi pri delu tudi ustrezno povečal. Da bi bilo obveščanje delavcev v zvezi s prisotnimi nevarnostmi na delovnem mestu še bolj učinkovito, je zakonodajalec izdal Pravilnik o varnostnih znakih, ki predstavlja implementacijo Direktive 92/58/EEC. Inšpektorji so tudi opazili, da so varnostni znaki v večini primerov ustrezno nameščeni, vendar je izvajanje sporočila, ki ga znaki posredujejo, v nekaterih primerih s strani delavcev podcenjevalno, kar lahko privede do tega, da delavci po nepotrebnem tvegajo svoje zdravje in nastanek poškodbe pri delu. V skladu z zakonskimi predpisi inšpektorji pri ugotavljanju nepravilnosti v zvezi z obveščanjem delodajalce in delavce opozarjajo na ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili 345 kršitev v zvezi s pomanjkljivim oziroma nepravilnim obveščanjem delavcev, kar predstavlja 191 kršitev manj kot v letu 2004. V zvezi z obveščanjem lastnih delavcev je bilo ugotovljenih 57 kršitev (46 v letu 2004), v zvezi z obveščanjem delavcev drugega delodajalca, ki delajo v njegovih delovnih prostorih, pa 86 kršitev (114 v letu 2004). V zvezi s preprečevanjem dostopa na mesta, kjer delavcem preti neposredna nevarnost, je bilo ugotovljenih 48 kršitev (215 v letu 2004). V zvezi z opremljenostjo z varnostnimi znaki ter njihovo ustreznostjo pa je bilo ugotovljenih 154 kršitev (161 v letu 2004).

Slika 21. Nostalgичno »svarilo« iz prejšnjega stoletja!

3.4.9. Izpolnjevanje zahtev do organov nadzora

Tudi v letu 2005 nekateri delodajalci niso redno in dosledno izpolnjevali svojih obveznosti do organov nadzora. To se nanaša tako na prijavljanje nezgod pri delu, nevarnih pojavov in poklicnih bolezni, kot tudi na obveščanje o začetku delovnih procesov, pri katerih obstajajo večje nevarnosti poškodb in zdravstvenih okvar idr. Še vedno ocenjujemo, da ni prijavljenih več tisoč nezgod pri delu, ki so imele za posledico izostanek z dela več kot tri dni. Inšpektorji so intenzivno seznanjali delodajalce o možnosti prijavljanja nezgod pri delu na predpisanem obrazcu, ki je dostopen na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo. Predvsem manjši delodajalci evidence o poškodbah pri delu, kolektivnih nezgodah, nevarnih pojavih, ugotovljenih poklicnih boleznih in o boleznih v zvezi z delom ter o njihovih vzrokih, praviloma nimajo oziroma je ne vodijo v skladu z določili Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Opuščanje obveznosti prijave nezgode pri delu so inšpektorji ugotavljali ob izvajanju akcij nadzora in na podlagi prijav delavcev, pa tudi Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Večkrat se tudi dogaja, da predvsem težje ter smrtno nezgode pri delu na Inšpektorat RS za delo prijavi OKC ali Center za obveščanje, saj je o takih nezgodah še vedno pogosto prej obveščena policija kot Inšpektorat RS za delo. Nedvomno k izboljšanju prijavljanja nezgod pri delu pripomorejo tudi vsakoletne akcije ter primerjanje prijav s tistimi, ki jih delodajalec posreduje Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Inšpektorji za delo ugotavljajo površnost nekaterih delodajalcev, ko delovno nezgodo opišejo nerazumljivo in je včasih težko ugotoviti, za kakšno vrsto poškodbe gre in na kakšen način se je zgodila.

Inšpektorji so v letu 2005 zabeležili 234 kršitev glede obveščanja o začetku opravljanja posebno nevarnih del, kar je za 20 kršitev manj kot v letu 2004. Ugotovljenih je bilo tudi 358 kršitev obveščanja glede nezgod pri delu, kolektivnih nezgod in poklicnih bolezni. Večje število ugotovljenih kršitev v primerjavi z letom 2004 (301 kršitev v letu 2004) je predvsem posledica poostrenega nadzora nad prijavljanjem nezgod pri delu in poklicnih bolezni. Glede prijave nevarnega pojava in pripadajočih evidenc je bilo v letu 2005 evidentiranih 228 kršitev, kar je za 10 kršitev manj kot v letu 2004.

3.4.10. Sodelovanje delavcev z delodajalci

Pri manjših delodajalcih poteka komuniciranje med delodajalcem in delavci neposredno in sprotno, kar ustreza tako delavcem kot tudi delodajalcem. Pri večjih delodajalcih pa prevzamejo povezovalno vlogo med delavci in delodajalcem zaupniki za varnost in

zdravje pri delu, predstavniki sveta delavcev in predstavniki različnih sindikatov. Delodajalci praviloma ne nasprotujejo napotkom inšpektorjev, naj dajo delavcem pobudo za izvolitev predstavnika. Enako velja tudi za opozorila, ki jih dajejo inšpektorji v zvezi z usposabljanjem predstavnikov delavcev, ki so največkrat neusposobljeni oz. neustrezno usposobljeni. Inšpektorji so pri svojem delu opazili, da nekateri predstavniki delavcev pri srednjih in velikih delodajalcih rešujejo probleme s področja varnosti in zdravja pri delu skupaj s strokovnim delavcem za to področje kar ocenjujemo kot pozitivno. Še vedno pa se veliko število delavcev po pomoč obrača neposredno na Inšpektorat RS za delo, še posebno glede ureditve pomanjkljivosti oz. ogrožanja njihove varnosti ter zdravja pri delu, in ne na predstavnika delavcev oz. delodajalca, kot to zahteva Zakon o varnosti in zdravju pri delu.

Na tem področju je bilo v letu 2005 ugotovljenih 21 kršitev, kar je za polovico manj kot v letu 2004.

3.5. UGOTOVITVE GLEDE ZAGOTAVLJANJA OBVEZNOSTI DELODAJALCEV, PRIDOBLJENE NA PODLAGI REPREZENTATIVNEGA VZORCA

V letu 2005 je Inšpektorat RS za delo drugič izvajal nadzor in spremljal stanje na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca vseh pravnih subjektov v Republiki Sloveniji. Vzorec je bil izbran po metodologiji naključnih števil iz registra, ki ga je vodila Agencija RS za javnopravne evidence in storitve na dan 31. 12. 2004. V vzorec je bilo naključno izbranih 1200 delodajalcev.

Orodje za izvajanje nadzora je bil vprašalnik, v katerem je bila za vsak parameter formirana Lickartova skala z ocenami od 1 do 4, ki so jih za vsak ocenjevani posamezni parameter po svoji presoji dodelili inšpektorji. Ob zaključku akcije so inšpektorji opravili nadzor pri 713 delodajalcih, kolikor je bilo tudi ustrezno izpolnjenih vprašalnikov. Tako visoka stopnja pregledanih delodajalcev dovoljuje, da smo na osnovi vzorca izdelali sliko oz. oceno, kako in v kolikšni meri delodajalci izpolnjujejo svoje obveznosti glede desetih osnovnih obveznosti po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu.

Ocenjevani so bili naslednji parametri: izjava o varnosti, usposabljanje delavcev, pregledi delovne opreme, uporaba osebne varovalne opreme, izvajanje preventivnih pregledov, vodenje evidenc, obveščanje delavcev, izpolnjevanje zahtev do organov nadzora in sodelovanje delavcev pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu. Tudi v letu 2005 so se ponovile relativno nizke ocene za večino parametrov.

Parameter	2004	2005
Evidence	2,65	2,54
Osebna varovalna oprema	2,63	2,64
Usposabljanje delavcev	2,60	2,32
Preventivni zdravstveni pregledi	2,59	2,68
Izjava o varnosti	2,52	2,30
Obveščanje inšpekcije	2,47	2,48
Preiskave delovnega okolja	2,40	2,28
Obveščanje delavcev	2,30	2,46
Pregledi in preizkusi opreme	2,24	2,20

Tudi v letu 2005 je splošna ocena za posamezni parameter nizka predvsem zaradi nizkih posameznih ocen med malimi delodajalci, pri katerih je ugotovljenih največ pomanjkljivosti. Iz tabele 6 je razvidno, da so ocene pri šestih ocenjevanih parametrih nižje kot v letu 2004. Razlogov za to je lahko več, najbrž pa je šlo predvsem za nekoliko ostrejšo ocenjevanje inšpektorjev.

Tabela 6: Povprečna ocena za posamezne parametre glede na velikost družbe, Slovenija, 2005

Št. zaposlenih	Izjava	Usposabljanje	Preiskave	Pregled opreme	Preventivni zdravstveni pregledi	Osebnostna varovalna oprema	Evidence	Obveščanje delavcev	Izpolnjevanje zahtev do nadz. organov	Sodelovanje delavcev	Skupaj
do 1	2,0	2,27	2,3	2,12	2,73	2,71	2,57	2,41	2,33	1,84	2,32
2-3	2,25	2,63	2,0	2,12	2,40	2,20	2,56	2,44	2,20	1,69	2,26
4-5	2,27	2,55	2,73	2,0	2,45	2,45	2,45	2,55	2,09	1,64	2,31
6-9	2,77	2,31	2,0	2,31	2,92	3,08	2,54	2,46	2,38	1,92	2,46
10-19	3,44	2,56	2,67	2,11	3,00	2,89	2,67	2,67	2,33	2,44	2,68
20-49	4,00	2,50	2,50	2,50	3,50	4,00	2,50	2,50	3,00	3,00	3,00
50-99	3,50	3,50	3,10	2,60	3,50	3,00	3,00	2,50	3,00	2,50	3,10
99-200	4,00	4,00	3,10	3,10	4,00	4,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,30
Skupaj	2,30	2,32	2,28	2,20	2,68	2,64	2,54	2,46	2,54	2,25	2,67

Ta tabela zelo očitno kaže na dejstvo, da so razmere občutno slabše pri manjših delodajalcih kot pri večjih. To je glede na okoliščine tudi razumljivo, enako pa je po dobljenih informacijah tudi v drugih državah članicah Evropske unije.

3. 6. DELOVNO OKOLJE

Delodajalec je pri izvajanju ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev v zvezi z delom dolžan upoštevati temeljna načela, med katerimi je tudi razvijanje celovite varnostne politike z vključevanjem ustreznih delovnih pogojev in dejavnikov delovnega okolja. Delovno okolje kot prostor, kjer se izvaja delo, vključuje delovna mesta, delovne razmere, delovne postopke in vplive zunanjega okolja, zato zahteva posebno pozornost in strokovnost pri proučevanju s strani delodajalca.

3.6.1. Gradbeni objekti ter delovni in pomožni prostori

V skladu z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu ter pripadajočimi podzakonskimi predpisi mora delodajalec zagotoviti delavcem ustrezne delovne in pomožne prostore. Zakon daje tudi pravico delavcem, da jim je zagotovljena ustrezna stopnja varnosti in zdravja v zvezi z njihovim delom. Navedena splošna načela iz zakona dopolnjuje Pravilnik o zahtevah za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev na delovnih mestih, ki določa zahteve za zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev v okviru delovnih prostorov v objektih in kmetijskih obratih. Delovno mesto je v skladu s tem pravilnikom prostor v zgradbah delodajalca, ki je namenjen za izvajanje dela, in vsak drug prostor, do katerega ima delavec dostop v času dela. Zato je bistvenega pomena, da delodajalec skrbi za urejenost gradbenih objektov in v zvezi s tem delovnih in pomožnih prostorov ter tako omeji ali prepreči tveganje in predvidi ukrepe za normalne in izredne okoliščine, ki se lahko pojavijo v okviru delovnega mesta v teh prostorih. Pri nadzoru se ugotavlja, da so novejši objekti glede varnosti delovnih mest večinoma primernejši za delo kot stari, še posebno, če se ti uporabljajo nenamensko. Zato se več pomanjkljivosti in nepravilnosti ugotavlja pri starejših objektih in to pri družbah, ki so nastale iz bivših družbenih podjetij in kjer se investicijsko vzdrževanje zaradi različnih razlogov (neuspešnega poslovanja, nejasnosti v zvezi z lastništvom, stečajnih postopkov itd.) že dalj časa ni izvajalo. Ugotovljene nepravilnosti se najpogosteje nanašajo na poškodovana tla, neustrezna okna, neustrezna stopnišča in nakladalne površine, nepravilno izvedene in nevzdrževane električne inštalacije, neustrezno razsvetljavo, pomanjkljivo prezračevanje in ogrevanje ipd.

Pri nadzoru delovnih mest inšpektorji ugotavljajo, da so ta v nekaterih primerih preveč zatrpna z delovno opremo in zato ni dovolj prostora za odlaganje potrebnih materialov in izdelkov. V takih okoliščinah, kjer je prisoten tudi notranji transport z dvigali ali viličarji, obstaja zato večje tveganje za poškodbe tako delavcev kot tudi drugih prisotnih. Ugotavlja se, da pri delodajalcih, kjer se ne izvaja ustrezen nadzor s strani vodstvenih delavcev, tudi red in čistoča nista na primernem nivoju.

Pri nadzoru sanitarnih prostorov se ugotavlja, da delodajalci zagotavljajo stranišča, umivalnice in kopalnice, kjer to zahteva narava dela. Več nepravilnosti je mogoče ugotoviti pri zagotovitvi ustreznih garderobnih prostorov. V nekaterih primerih opazimo, da kopalnice, ki sicer obstajajo, niso primerne za uporabo, saj so neustrezne tako po urejenosti kot tudi po funkcionalnosti (poškodovane pipe in prhe, zamašeni odtoki, umazanija ipd.). Obstajajo tudi primeri, ko se kopalniški prostori zaradi neustreznosti uporabljajo za druge namene, kot je hranjenje čistil in opreme za čiščenje ali različne navlake.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili 210 kršitev na področju delovnih mest v objektih, kar predstavlja 261 kršitev manj kot v letu 2004. V zvezi z ustreznostjo objekta je bilo ugotovljenih 66 kršitev (76 v letu 2004) in v zvezi z ustreznostjo delovnih prostorov 42 (72 v letu 2004). Osem kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi z ureditvijo posebnih prostorov za odmor, počitek, kajenje itd. (12 v letu 2004), v zvezi s sanitarnimi prostori pa 25 (49 v letu 2004). Precej manj kršitev kot v preteklih letih je bilo ugotovljenih v zvezi z ergonomskimi in drugi posebnimi zahtevami - takih kršitev je bilo ugotovljenih 5 (15 v letu 2004). Tudi glede mikroklimatskih razmer je bilo v letu 2005 ugotovljenih precej manj kršitev, in to 5 (za razliko od 138 v letu 2004). V zvezi z načrtom reševanja je bilo ugotovljenih 61 kršitev (v letu 2004 pa 109).

3.6.2. Delovna oprema

Delovna oprema je eden od dejavnikov, ki so v neposredni povezavi z delovnimi in proizvodnimi procesi in v zvezi s katerim je delodajalec dolžan izvajati takšne preventivne ukrepe, s katerimi bo zagotavljal večjo stopnjo varnosti in zdravja pri delu. Prilagajanje dela posamezniku tudi z izbiro ustrezne delovne opreme predstavlja eno od temeljnih načel, opredeljenih v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu. Zahteve v zvezi z delovno opremo so opredeljene tudi v zakonodaji Evropske unije. Tako Direktiva 89/655/EEC in njene spremembe, podane v Direktivi 95/63/EC ter Direktivi 2001/45/EC, opredeljujejo minimalne zahteve za delovno opremo, ki jo delavci uporabljajo pri delu v proizvodnem procesu. Prav tako pa so določene tudi druge zahteve za delodajalce in delavce v zvezi z uporabo delovne opreme. Vsekakor je potrebno opozoriti na to, da omenjena direktiva določa, da mora delovna oprema, ki je bila dana v uporabo do predpisanega datuma (v RS je to datum vstopa v EU oziroma uveljavitev morebitnega sklenjenega sporazuma med RS in EU za določeno vrsto delovne opreme, npr. strojev ipd.), izpolnjevati vsaj minimalne tehnične zahteve, opredeljene v tej direktivi. Delovna oprema, dana v uporabo po tem datumu, pa mora izpolnjevati zahteve relevantnih direktiv za določeno vrsto delovne opreme, če je takšna direktiva sprejeta. Če takšne direktive še ni, pa mora ta delovna oprema izpolnjevati minimalne zahteve iz Direktive 89/655/EEC.

Skladno z Direktivo 89/655/EEC in obema njenima spremembama ureja obveznosti delodajalca in delavca glede delovne opreme, ki se uporablja pri delu, Pravilnik o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme. Omenjeni pravilnik dejansko ne ločuje tehničnih zahtev za delovno opremo, ki je bila dana v uporabo v različnih obdobjih. Torej veljajo te minimalne zahteve za vso delovno opremo, ki se pojavlja na trgu, torej tudi za tisto, ki je izdelana skladno z relevantnimi direktivami, npr. direktivo o strojih. Po drugi strani pa veljajo tudi bistvene zahteve za delovno opremo, izdelano skladno z že sprejetimi relevantnimi direktivami. In ker tehnične zahteve iz Pravilnika o varnosti in zdravju pri uporabi delovne opreme niso v celoti enake bistvenim zahtevam iz relevantnih direktiv, lahko ugotavljamo, da za isto vrsto delovne opreme veljajo v določeni meri lahko tudi drugačne oziroma različne zahteve za enak namen. Do sedaj se problematika glede opisanega pri nadzorih še ni pojavljala, najverjetneje iz razloga, ker delodajalci še vedno uporabljajo relativno staro delovno opremo, ki ni podvržena zahtevam relevantnih direktiv. Z uveljavitvijo nove tehnologije in moderne delovne opreme pa v prihodnosti lahko pričakujemo težave tudi na tem področju.

Inšpektorji v zvezi z ustreznostjo in uporabo delovne opreme nadzirajo dokumentacijo, s katero mora delodajalec razpolagati. V prvi vrsti gre tu za zapisnike v zvezi s pregledi in preizkusi delovne opreme. Pomemben vidik nadzora predstavlja tudi ugotavljanje

dejanskega stanja, kot je namestitev delovne opreme, opremljenost in urejenost delovne opreme glede na razpoložljivo tehnično dokumentacijo ter v posameznih primerih tudi preizkus delovanja delovne opreme, predvsem glede ugotavljanja ustreznosti delovanja varnostnih naprav. Zakon o varnosti in zdravju pri delu tudi določa, da mora delodajalec voditi evidenco o periodičnih pregledih in preizkusih delovne opreme. Tudi v zvezi z ustreznim vodenjem evidenc inšpektorji ugotavljajo kar veliko število nepravilnosti.

Skupno število kršitev v letu 2005, ki so se nanašale na ugotovitve glede uporabe delovne opreme, je bilo 1536, kar je skoraj enako kot v letu 2004. Še vedno se ugotavlja največ kršitev v zvezi z zagotavljanjem pregledov in preizkusov delovne opreme, in to v 909 primerih. Sledijo ugotovljene neustreznosti v zvezi z vodenjem evidenc v 386 primerih in neustreznosti glede dejansko ugotovljenega stanja v 241 primerih.

3.6.3. Gibanje ljudi in notranji transport

Pogosto delavci hodijo po istih poteh, kot se odvija interni transport. Take poti bi po predpisih morale imeti tudi dodatno pot za pešce. Vendar pa so bili stroji večinoma postavljeni že v preteklosti in tako ni mogoče ali pa je zelo težko zadostiti zahtevi po dodatni poti. Zaradi pomanjkanja prostora so transportne poti dostikrat tudi založene ali služijo kot prostor za pakiranje, medfazno skladiščenje itd. Talni transport se največkrat odvija z viličarji. Veliko je že novih, nekaj pa je v uporabi tudi precej starih, ki so velikokrat na meji sprejemljivosti. Pogosto namreč obratujejo brez kontaktnega ključa, imajo v okvari krmilni mehanizem, zavore slabo zavirajo, sedeži so slabi, zvočni signal ne deluje ipd. Vendar je tudi pri starejših viličarjih mogoče povečati raven varnosti tako, da se jih opremi npr. z dvema vzvratnima ogledaloma, z zvočnim signalom za vzvratno vožnjo, z dodatnimi svetlobnimi telesi ipd. Poseben problem predstavljajo ročni paletni viličarji, saj veliko delodajalcev meni, da za vožnjo takega viličarja ni potrebno posebno usposabljanje. Posledično s takimi viličarji upravljajo neusposobljene osebe, sledijo pa pogoste in nepotrebne nezgode pri delu.

V letu 2004 je bilo ugotovljenih 193 kršitev v zvezi z gibanjem delavcev in notranjim transportom, kar je bilo nekoliko manj kot v letu 2005, ko so bile take kršitve ugotovljene v 303 primerih. Porast kršitev v letu 2005 ni odraz slabšega stanja, temveč poostrenega nadzora zaradi izvedene usmerjene akcije inšpektorjev na tem področju. V okviru akcije internega transporta v letu 2005 je bilo opravljenih 272 inšpekcijskih pregledov, izdanih 160 odločb, 13 odločb o prepovedi uporabe opreme in izrečene 4 globe. Več o tem je v poglavju o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo v letu 2005.

Na področju gibanja delavcev in notranjega transporta se stanje iz leta v leto izboljšuje, saj se delodajalci vse bolj zavedajo svoje odgovornosti, novejša oprema pa je varnejša in ima izdano potrebno dokumentacijo.

3.6.4. Delovna mesta na prostem

Večjih sprememb v urejenosti delovnih mest na prostem v zadnjem obdobju ni bilo zaznati. **Medtem ko je bilo v letu 2004 ugotovljenih 13 nepravilnosti v zvezi z urejenostjo delovnih mest na prostem, je bilo v letu 2005 takih kršitev ugotovljenih samo 5.** Na osnovi ugotovitev pregledov pa lahko povzamemo, da večji delodajalci, katerih finančno stanje je dobro, v okviru posodabljanja in optimizacije proizvodnega procesa vse bolj urejajo tudi delovna mesta na prostem. Skladiščne in manipulativne površine asfaltirajo, nad odprtimi mesti pa postavljajo nadstreške, ki vsaj delno varujejo delavce pred vremenskimi vplivi. Poti in deponije označujejo s črtami in prometnimi znaki, na ustreznejše načine organizirajo interni transport, mesta natovarjanja in raztovarjanja materiala opremljajo z mehaniziranimi napravami idr. Slabše pa je stanje v družbah, ki so v finančnih težavah, pri katerih je tudi največ ugotovljenih kršitev.

3.6.5. Začasna in premična gradbišča

V septembru 2005 je bila novelirana Uredba o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih iz leta 2002. Manjše spremembe so bile potrebne zaradi pripomb Evropske komisije po uskladitvi z zahtevami Direktive 92/57/EEC.

Pomembna novost, ki jo je prinesla nova uredba, pa je tudi, da investitorji svojih obveznosti v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu ne morejo več prenašati na izvajalce del.

Slika 22. Značilen primer nevarne improvizacije.

V letu 2005 večina naročnikov po ugotovitvah inšpektorjev še vedno ni v celoti dojela in izvajala predpisa. Inšpekcijski pregledi so pokazali, da naročniki predvsem obveznosti v fazi priprave na gradnjo ne izpolnjujejo ustrežno. V času priprave na gradnjo, ko se objekt projektira, mora namreč naročnik hkrati razmišljati tudi o načinu izvedbe objekta in planirati celoten postopek gradnje. Ob upoštevanju zahtev po zagotovitvi varnosti delavcev pri delu mora določiti tudi primeren rok za varno dokončanje gradnje. Projekti morajo biti takšni, da bo objekte možno na varen način zgraditi, uporabljati in tudi na varen način vzdrževati. Današnji projekti teh zahtev pogosto ne izpolnjujejo. Gradnja se še vedno izvaja v časovni stiski, tudi v neugodnih vremenskih razmerah, preko polnega delovnega časa, ponoči ter ob nedeljah in praznikih. Tudi zaradi takšnih razmer se število nezgod in poškodb v gradbeništvu ne zmanjšuje. Gradnja v dežju, snegu, blatu in mrazu je mnogo bolj nevarna kot sicer. Prihaja do zdrsov, padcev, udarnin in težjih poškodb. Prav zatajitev delovanja varnostnih stikal zaradi mraza pa je pomembno prispevala k prevrnitvi žerjavov na dveh gradbiščih v letu 2005.

Dokazovanje kršitev investitorja v zvezi z upoštevanjem temeljnih načel varnosti in zdravja pri delu je zelo težko, saj je postopek obsežen in zahteven (pregled projektne dokumentacije, terminskih planov, zapisnikov s koordinacije, zaslišanje strank), zato je bilo v letu 2005 ob inšpekcijskih pregledih neposredno ugotovljenih oz. dokazanih samo 10 takih kršitev.

3.7. NEVARNOSTI NA DELOVNEM MESTU

Delovna mesta so prostori, kjer delavci izvajajo dela pri delodajalcih v sklopu njihovih proizvodnih procesov in kjer se vsakodnevno srečujejo z raznimi nevarnostmi, ki izhajajo iz proizvodnega procesa. Med temi nevarnostmi je potrebno izpostaviti zlasti takšne, ki s svojimi vplivi trenutno ali pa

v daljšem časovnem obdobju pomembneje vplivajo predvsem na zdravje zaposlenih. Kako pomembno je to področje, izhaja tudi iz dejstva, da EU glede teh nevarnosti pripravlja samostojne posamezne direktive, v katerih so opredeljene minimalne zahteve glede varnosti in zdravja. Se pa lahko na nacionalni ravni predpisujejo tudi strožje zahteve glede na dejansko stanje.

3.7.1. Hrup

Leta 2003 je bila sprejeta Direktiva 2003/10/EC o minimalnih zahtevah za varnost in zdravje v zvezi z izpostavljenostjo delavcev fizikalnim dejavnikom (hrup). To direktivo bodo morale vse članice EU prenesti v nacionalno zakonodajo do 15. februarja 2006. Člen 5(1) te direktive zahteva, da se ob upoštevanju tehničnega napredka in razpoložljivosti ukrepov za obvladovanje hrupa odpravijo tveganja pri viru hrupa.

Bistvene novosti, ki jih prinaša direktiva, so: nove mejne vrednosti izpostavljenosti hrupu, poudarek na zaščiti delavcev v vseh panogah (vključno s pomorstvom in transportom, ki nista bila vključena v prejšnji direktivi) in na upoštevanju problematike hrupa v glasbeni in zabavni industriji. Evropska komisija je zadolžila in bo spodbujala evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu k izvajanju akcij promocije varnega in zdravega dela na tem področju. Po podatkih evropske agencije za varnost in zdravje pri delu mora vsaki peti delavec v EU vsaj polovico časa na delovnem mestu govoriti glasneje, da ga lahko drugi slišijo, 7% delavcev pa ima težave s sluhom zaradi hrupa v zvezi z delom. Študija problematike hrupa v državah EU je odkrila, da so vozniki tovornjakov lahko izpostavljeni hrupu, ki presega 87 dB, da so v vrtcih povprečne ravni hrupa višje od 85 dB, da je osebje v nočnih klubih lahko izpostavljeno hrupu do 100 dB ter da je izmerjen hrup na nekaterih farmah dosegel raven 115 dB.

V Sloveniji ne razpolagamo z natančnimi podatki o razsežnosti problematike hrupa na delovnem mestu. Delodajalci v Republiki Sloveniji še vedno »obvladujejo« problematiko hrupa oz. njegove posledice na najbolj nezaželen način - da delavcem zagotovijo sicer ustrezno osebno varovalno opremo. Ob tem delodajalci pozabljajo, da osebna varovalna oprema dobro duši samo visokofrekvenčne komponente hrupa, slabše pa nizkofrekvenčne, ter da gre za neselektivno dušenje zvočnih signalov.

Anketa, ki jo je izvedel Inšpektorat RS za delo v sklopu reprezentativnega vzorca 2005, je pokazala, da je samo 0,9% delodajalcev izrazilo mnenje, da je v njihovi družbi prisoten problem hrupa. Na osnovi tega menimo, da naši delodajalci še vedno ne prepoznavajo »cost-benefit« analize glede škodljivosti, ki jih predstavlja prekomeren hrup na delovnih mestih.

Glede morebitnih posledic zaradi izpostavljenosti prekomernemu hrupu pri delu lahko na podlagi do sedaj izvedenega inšpekcijskega nadzora, podatkov o poklicnih boleznih, števila pritožb delavcev, analiz podatkov reprezentativnega vzorca idr., ugotovimo, da teh posledic v večjem obsegu ni. Poostren inšpekcijski nadzor na tem področju bo v prihodnosti pokazal ali je temu dejansko tako.

V letu 2005 je bilo na področju hrupa ugotovljenih s strani inšpektorjev 10 kršitev, vse pa so se nanašale na zagotovitev ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov, ki so potrebni za ureditev te problematike.

3.7.2 Ročno premeščanje bremen

Leta 1990 je bila sprejeta Direktiva 90/269/EC o minimalnih zahtevah za varnost in zdravje pri delu v zvezi z ročnim premeščanjem bremen. Pomembno je poudariti, da direktiva ne opredeljuje in ne predlaga maksimalno dovoljene teže premeščanja bremen. Na ravni EU so zdravstvene težave delavcev, povezane z ročnim premeščanjem bremen, najpogostejši problem na področju zdravja pri delu. Presečna študija EU iz leta 1999 je pokazala, da je občasne zdravstvene težave v zvezi s hrbtenico navedlo kar 30% anketiranih delavcev. Posebno je problem izražen v starejši delovni populaciji EU, v kateri

je kar 35% delavcev navedlo zdravstvene težave s hrbtenico kot posledico prenašanja težjih bremen. Ista raziskava je pokazala, da v povprečju vsako leto na ravni EU izgubimo 600 milijonov delovnih dni zaradi bolezni gibal, ki so nastale kot posledica nepravilnega premeščanja bremen.

Problematiki ročnega premeščanja bremen namenja EU veliko pozornosti. Zato je tudi eden od projektov Komisije EU namenjen tej problematiki, še posebej v dejavnosti zdravstva in transporta.

Na področju podzakonske regulative je Slovenija izjema s svojim podzakonskim aktom, ki še vedno dovoljuje prenašanje maksimalnega bremena do 55 kg za moškega in do 30 kg za ženske. To je v nasprotju z zahtevami, ki jih pravilnik postavlja delodajalcu in ki terjajo številne ukrepe varovanja zdravja pri dvigovanju bremen, ti pa so povsem v nasprotju z navedenimi maksimalno dovoljenimi bremenami.

V letu 2005 je bilo na področju ročnega premeščanja bremen ugotovljenih 29 kršitev. V večini primerov so se kršitve nanašale na problematiko neustreznega nadomeščanja ročnega izvajanja delovnega procesa s primerno delovno opremo, ustreznimi pripomočki in mehanskimi pomagali. Pogost problem je bilo tudi nepoznavanje problematike ter slabo in pomanjkljivo zagotavljanje ustreznih organizacijskih in drugih možnih ukrepov.

3.7.3. Ergonomija

Na področju nadzora ergonomske ureditve delovnih mest so inšpektorji v letu 2005 delovali predvsem svetovalno. Ergonomska ureditev delovnega mesta je ukrep, s katerim delodajalec zagotovi, da na delovnem mestu ne pride do okvare zdravja. Vendar pa je ergonomija področje, ki svoje učinke tako v dobrem kot tudi v slabem kaže šele na daljše časovno obdobje. To je tudi eden od razlogov, da je to področje s strani delodajalcev in samih delavcev, ki bi si lahko mnogokrat že sami ustrezno uredili svoje delovno mesto, pogosto zanemarjeno. Žal pa je škodljive posledice, ki jih zanemarjanje ergonomije v daljšem časovnem obdobju povzroči, težko ali mnogokrat nemogoče odpraviti.

3.7.4. Elektromagnetna sevanja

Z vse večjim številom električnih naprav se človekovo naravno, bivalno in delovno okolje zelo spreminja. V primerjavi z naravnimi viri sevanja je jakost umetnih virov sevanj lahko veliko večja. Vse bolj prevladuje mnenje, da ta sevanja zelo negativno vplivajo na človekovo zdravje, čeprav znanstvene raziskave s tega področja tega nedvoumno ne dokazujejo, vendar tudi ne zavračajo. Posebno problematiko predstavljajo neionizirna elektromagnetna sevanja, katerih učinke na človeka sicer raziskujejo, vendar rezultati posameznih raziskav ne dajejo oprijemljive in potrebne podpore, na osnovi katere bi se lahko sprejeli ustrezni ukrepi, ki bi z dovolj veliko verjetnostjo varovali človeka pred škodljivimi učinki. Dokler rezultati raziskav ne bodo nedvoumni, bodo veljale le priporočene mejne vrednosti. Tudi EU hoče v svoji politiki doseči visoko raven varnosti, predlogi in ukrepi pa zaenkrat temeljijo na rezultatih dosedanjih raziskav, na previdnostnem načelu, razumni preventivi, ALARA načelu in na ugotovitvah Svetovne zdravstvene organizacije. Načelo previdnosti se uporablja v primerih visoke stopnje znanstvene negotovosti in je odraz potrebe po ukrepanju v primeru morebitnega tveganja, ne da bi se čakalo na izsledke znanstvenih raziskav. Tudi razumna preventiva je opredeljena kot izvajanje preventivnih ukrepov, vendar ob zmernih stroških. Ukrepi se izražajo v prostovoljnih priporočilih in ne v obliki določenih omejitev ali pravil. ALARA načelo pa pomeni politiko zmanjševanja znanih tveganj tako, da se izpostavljenost zmanjša do meje, ki je sprejemljiva glede na stroške, tehnologijo, koristi za zdravje in varnost ter druge socialne in ekonomske parametre.

Mednarodna komisija za varstvo pred neionizirnimi sevanji (ICNIRP) spremlja razmere na področju neionizirnih sevanj in predlaga mejne vrednosti, ki so določene skladno z načinom in strategijo, ki jo ta komisija uporablja. Te mejne vrednosti je prevzela v svoje pravne akte tudi EU. Tako je bila leta 2004 sprejeta Direktiva 2004/40/EC glede minimalnih zdravstvenih in varnostnih zahtev glede izpostavljenosti delavcev tveganjem, ki jih povzročajo elektromagnetna polja v območju med 0 Hz do 300 GHz. Države članice

EU lahko pri njeni implementaciji sprejmejo ugodnejša določila glede zaščite delavcev, kar praktično pomeni, da lahko še znižajo v direktivi določene akcijske vrednosti in izpostavitvene mejne vrednosti za elektromagnetna polja. Ta direktiva tako predvideva skrajni rok, do katerega je potrebno v tej direktivi opredeljene zahteve v zvezi s sevanji vsaj v tolikšnem obsegu vnesti v nacionalno zakonodajo držav članic EU, leto 2008. Upoštevanje izpostavitvenih mejnih in akcijskih vrednosti naj bi delavcem zagotovilo ustrezno visoko raven zaščite, kar zadeva ugotovljene vplive na zdravje, ni pa nujno, da so s tem preprečene tudi motnje delovanja določenih naprav, predvsem občutljive medicinske opreme.

Pri preverjanju dejanskega stanja glede neionizirnih sevanj pri delodajalcih inšpektorji ne ugotavljajo bistvenih sprememb. Problematiki neionizirnih sevanj se v primerjavi s preteklimi leti še vedno ne namenja posebne pozornosti, ne s strani delodajalcev, prav tako tudi ne s strani zaposlenih. Sicer ocenjevanje tveganj delodajalca zavezuje, da ugotavlja različne dejavnike v zvezi z nevarnostmi na delovnih mestih, med katerimi so tudi sevanja, vendar se morebitni problem sevanja ne obravnava dovolj pozorno in strokovno. To se kaže predvsem v tem, da se v veliki večini primerov nevarnosti sevanj v postopku ocenjevanja tveganj sploh ne identificirajo, če pa se že, je raven ocenjenega tveganja sprejemljiva in tako niso predvideni nikakršni nadaljnji ukrepi.

Najverjetneje je prav dejstvo, da nacionalna zakonodaja glede varovanja delavcev na delovnih mestih pred škodljivimi učinki neionizirnih sevanj še ni sprejeta, razlog, da se nevarnosti omenjenih sevanj ne obravnavajo ustrezno. Čim hitreje sprejetje zakonodaje, ki bi tudi delodajalcem in delavcem predpisovala konkretne zahteve v zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja glede neionizirnih elektromagnetnih sevanj, bi zagotovo spremenilo razmere na tem področju. Ker pa bo ta zakonodaja najverjetneje sprejeta ob koncu leta 2007, lahko konkretne spremembe pričakujemo šele v letu 2008. Z novo sprejeto zakonodajo pa bo tudi delovna inšpekcija dobila ustrezno pravno podlago, na osnovi katere bo nadzirala izvajanje zahtev direktive EU glede neionizirnih sevanj na delovnih mestih in bo lahko učinkoviteje ukrepala.

3.7.5. Nevarne snovi

Ravnanje z nevarnimi snovmi je natančneje opredeljeno v 17. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, v nekaterih pravilnikih in v Praktičnih smernicah za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi.

S Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu je bila že v letu 2001 implementirana Direktiva 98/24/EC o varovanju zdravja in zagotavljanja varnosti delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim dejavnikom pri delu. Navedeni pravilnik, ki je bil delno spremenjen in dopolnjen v letu 2005, definira npr. mnogo več nevarnih kemičnih snovi glede zavezujočih mejnih vrednosti, kot jih predvideva direktiva. Prav tako med drugim definira kar 49 nevarnih kemičnih snovi, kjer je potrebno izvajati zdravstveni nadzor z biološkim monitoringom. V zvezi z navedeno direktivo in doseganjem zavezujočih mejnih vrednosti je pri nekaterih nevarnih kemičnih snoveh zelo težko doseči zavezujoče mejne vrednosti, kar je seveda pogojeno tudi s tehnologijo dela, ki pa velikokrat ni prilagojena najnovejšim spoznanjem stroke.

S Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem je bila v naš pravni red implementirana Direktiva 2004/37/EC. Izpolnjevanje zahtev iz navedenega pravilnika med drugim nadzirajo inšpektorji tudi v akciji poostrenega nadzora nad zagotavljanjem in izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenim rakotvornim ali mutagenim snovem, ki se je začela decembra 2005 in se bo nadaljevala tudi še v letu 2006.

Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, ki je stopil v veljavo v mesecu novembru 2005, je v naš pravni red implementiral Direktivo 2003/18/EC, ki jo morajo države članice implementirati najpozneje do 15. 4. 2006. Izpolnjevanje zahtev iz navedene direktive se bo med drugim nadziralo tudi v akciji nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta, ki bo potekala predvidoma v mesecu

septembru in oktobru 2006 in bo usklajena z enako imenovano evropsko akcijo na tem področju. Zaradi boljše informiranosti delavcev, delodajalcev, inšpektorjev kakor tudi pooblaščenih zdravnikov glede azbesta se v sklopu delovne skupine SLIC v Luksemburgu pripravljajo praktične smernice o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, ki bodo predvidoma izdelane v prvi polovici leta 2006. V praktičnih smernicah bo med drugim predstavljen vpliv azbesta na zdravje zaposlenih, zdravstveni nadzor delavcev, ki rokujejo z azbestom, obravnavana bo prisotnost azbesta v različnih azbestnih materialih, prikazano bo, v katerih primerih je potrebno izdelati oceno tveganja in v katerih ne, predstavljen bo načrt dela in vsebina le-tega, predstavljena in opredeljena bo oprema za odstranjevanje azbesta ter vsebina in način usposabljanja delavcev, ki rokujejo z azbestom. Smernice naj bi tudi definirale, kdaj gre za dela manjšega obsega in kdaj ne ter kakšne varnostne ukrepe je potrebno upoštevati v primeru rušenja objektov, v katerih so prisotni azbestni materiali. Odstranjevanje azbesta v prevoznih sredstvih, kakor tudi varno delo z odpadki, naj bi smernice posebej obravnavale. Kako je Slovenija pripravljena v praksi implementirati Direktivo 2003/18/EC, pa bo pokazala že omenjena akcija.

Inšpektorji za delo pri inšpekcijskih nadzorih še vedno ugotavljajo, da nekateri delodajalci (predvsem manjši) nimajo izdelanih seznamov nevarnih kemičnih snovi, ki jih uporabljajo v svojih tehnoloških procesih. Nekateri dobavitelji, četudi je to njihova obveznost, še vedno ne posredujejo informacij o nevarnosti kemičnih snovi in jih morajo zato delodajalci posebej zahtevati. Pogosti so tudi primeri, ko uvoznik posreduje uporabniku varnostno tehnične podatke v tujem jeziku. Glede obveščenosti delavcev o nevarnostih in škodljivostih snovi, ki jih uporabljajo ali so jim izpostavljeni pri svojem delu, je bilo ugotovljeno, da delavcem varnostni listi s podatki o nevarnih kemičnih snoveh, ki jih uporabljajo pri delu, pogosto niso dosegljivi. Praviloma zato kljub formalno opravljenem usposabljanju za varno delo ne poznajo kemijskih lastnosti snovi, ki jih uporabljajo, pa tudi ne morebitnih nevarnosti in tveganj za njihovo zdravje, saj se je npr. večkrat ugotovilo, da delavci za snovi, ki so jih pri delu uporabljali, niso vedeli, da so rakotvorne.

Zaradi boljšega osveščanja delavcev smo v letu 2005 pričeli s poostrenim nadzorom pri delodajalcih, ki proizvajajo ali uporabljajo rakotvorne in/ali mutagene snovi. Delodajalci sicer največkrat zadostijo zahtevi in izvedejo usposabljanje svojih delavcev, vendar pa sami v večini primerov Pravilnika o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravnajo z nevarnimi kemikalijami, ne poznajo v zadostni meri. V večini primerov so izvajalci usposabljanja delavcev za ravnanje z nevarnimi kemikalijami družbe ali posamezniki z dovoljenjem za delo. Ugotavlja pa se, da so roki za izvajanje usposabljanj pogosto neusklajeni glede na zahteve prej omenjenega pravilnika, ki določa, da se mora to opraviti enkrat letno. Pogostejše ugotovljene kršitve se nanašajo tudi na skladiščenje kemikalij, vendar pa to področje s predpisi še vedno ni ustrezno urejeno.

V letu 2005 je bilo na tem področju ugotovljenih 384 kršitev. V 105 primerih delodajalci niso imeli ustrezne dokumentacije za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo itd.), v 35 primerih pa skladiščenje ni bilo urejeno v skladu z veljavnimi predpisi. Preostalo število kršitev se je v glavnem nanašalo na vodenje evidenc. Iz primerjave kršitev na tem področju med letoma 2004 in 2005 je razvidno, da je v letu 2005 ugotovljenih manj kršitev (384) kot jih je bilo v letu 2004 (494).

3.7.6. Nevarnosti zaradi udara električnega toka

Električni tok predstavlja vir energije, ki se praktično pojavlja na vsakem delovnem mestu. Vendar lahko brez pomislekov ugotovimo, da električna energija poleg velike uporabnosti predstavlja tudi veliko nevarnost za življenje in zdravje delavcev na delovnih mestih, posebno še, če se opuščajo varnostni ukrepi, ki so predpisani in standardizirani.

Tako inšpektorji pri izvajanju nadzora pri delodajalcih precej pozornosti posvečajo ugotovitvam v zvezi z električnim tokom. Ustrezne električne inštalacije so vsekakor osnovni pogoj, s katerim se zagotavlja varnost pred delovanjem električnega toka pri uporabi sredstev za delo, katere poganja električna energija. Tako morajo delodajalci zagotavljati, da so električne inštalacije načrtovane in izvedene na način, ki ne povzroča

tveganj. To pa se najlažje zagotavlja z upoštevanjem tehničnih predpisov in harmoniziranih standardov.

Neustreznost električne inštalacije delodajalci praviloma ugotavljajo z izvajanjem meritev v primernih periodičnih rokih. Sami periodični roki v veljavni zakonodaji časovno niso opredeljeni, tako da je delodajalcem prepuščeno, da te roke določijo sami. Morajo pa biti ti roki določeni tako, da se lahko pravočasno odkrijejo morebitne pomanjkljivosti in neustreznosti električne inštalacije. Iz ugotovitev pri inšpekcijskih nadzorih izhaja, da so ti roki dejansko opredeljeni zelo različno in trajajo od treh do tudi deset let, ne glede na to, kakšni so delovni pogoji. Veliko delodajalcev pa tudi teh rokov, ki so si jih sami določili, ne upošteva in meritve izvedejo večinoma šele po posredovanju inšpektorjev.

V zvezi z neizvajanjem meritev na električnih inštalacijah v primerjavi z letom 2004 lahko ugotovimo, da se je število teh kršitev zmanjšalo za 15 %. Potrebno je poudariti, da kršitev v zvezi s tem, da delodajalci ne bi opredelili rokov za izvajanje meritev, praktično ni bilo ugotovljenih. Vsekakor je k temu pripomogla izjava o varnosti z oceno tveganja, ki jo morajo skladno z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu izdelati in sprejeti vsi delodajalci.

Slika 23. Stanje električne opreme po pojavu obločnega plamena zaradi nespoštovanja zahtev v zvezi z delom v bližini nezavarovanih delov pod napetostjo - poškodovani delavec je utrpel hude opekline po telesu.

Pomemben vidik razmer pri delodajalcih glede nevarnosti v zvezi s posrednim delovanjem električnega toka predstavlja tudi vizualni pregled dejanskega stanja in ugotovitve v zvezi s tem. Poškodovana zaščitna izolacija električnih kablov, neizolirani konci prostih vodnikov električnih kablov, nepriključeni oziroma pretrgani zaščitni vodniki ter poškodovane vtičnice in vtičaki še vedno izstopajo pri nepravilnostih, ugotovljenih pri pregledu dejanskega stanja električne inštalacije. V primerjavi z letom 2004 se ugotavljajo enake nepravilnosti, vendar se tudi tu ugotavlja zmanjšanje števila ugotovljenih nepravilnosti za pribl. 25%.

Ravno tako ne moremo mimo ugotovljenih nepravilnosti glede pregledov in meritev strelovodnih inštalacij. Ugotovljeno število kršitev nam pove, da se delodajalci še vedno ne zavedajo pomembnosti rednega in ustreznega vzdrževanja strelovodnih naprav. Predvsem se meritve ne izvajajo v rokih, ki so predpisani z veljavno zakonodajo. Pri tistih delodajalcih, ki pa meritve opravijo, je iz zapisnikov razvidno, da sistemi večinoma niso ustrezni, saj so vodi ali prekinjeni ali nimajo ustrezne prevodnosti. Število ugotovljenih kršitev glede izvajanja pregledov strelovodov je glede na leto 2004 dejansko sicer upadlo tudi za pribl. 25%, vendar je zaskrbljujoče dejstvo, da se praktično pri večini strelovodov, na katerih so bili opravljeni pregledi in meritve, ugotavljajo neustreznosti in pomanjkljivosti. To velja predvsem za starejše strelovode.

V zvezi z izvajanjem meritev tako električnih inštalacij kakor tudi strelovodnih sistemov, se še vedno ugotavlja, da ostaja nedorečeno, kdo lahko izvaja takšne meritve in katere pogoje mora izpolnjevati v ta namen. Pred leti so subjekti, ki so želeli izvajati te meritve, morali pridobiti soglasje s strani elektroenergetske inšpekcije. Potem se je ta praksa počasi ukinila, sedaj pa je to področje neurejeno. Vsekakor bi bilo potrebno ponovno urediti primeren način ugotavljanja primernosti izvajalcev meritev inštalacij in sistemov, ravno tako pa tudi postopke pridobivanja in izdajanja ustreznih dovoljenj, s čimer bi se poenotile zahteve in kriteriji. S tem bi se tudi dvignil nivo kvalitete opravljenih meritev in varnosti pred negativnimi učinki delovanja električnega toka.

Povsem drug vidik problematike nevarnosti udara električnega toka je izvajanje del na elektroenergetskih objektih in napravah ter električnih instalacijah in električni opremi. V teh razmerah govorimo o nevarnosti neposrednega dotika delov pod električno napetostjo običajno visoke napetosti nad 1kV. Tudi v preteklem letu se nismo izognili nezgodam pri delu, katerih vzrok je bil neposredni dotik takih delov s telesom ali neizolirano delovno opremo, kar je v nekaj primerih imelo za posledico pojav obločnega plamena in hudih opeklin delavcev. Vsem tem dogodkom je skupno predvsem to, da niso bile upošteevane zahteve predpisov glede dela v breznapetostnem stanju in v bližini delov pod električno napetostjo. Predvsem se pri delu niso upoštevale minimalne varnostne razdalje, predpisane za posamezni napetostni nivo. Ravno tako se pri teh delih niso spoštovali dosledno ukrepi uporabe zaščitnih oziroma izolacijskih pregrad, s katerimi bi se preprečil dotik ali približanje električnim prevodnim delom. To ugotavljamo predvsem pri izvajanju kratkotrajnih del, iz česar lahko zaključimo, da delavci zavestno kršijo predpisane zahteve v prepričanju, da se v kratkem času ne more pripetiti nič nevarnega.

Slika 24. Posnetek neposredno po nezgodi. Gre za smrtno nevarno delovno mesto, še posebno takrat, ko se dela ne izvajajo na podlagi ustreznih dokumentov za delo oz. se opuščajo obvezni postopki izdajanja teh dokumentov - poškodovani delavec je prišel v dotik z visoko električno napetostjo in postal težek invalid.

Še posebno poslabšanje varnostnih razmer inšpektorji ugotavljajo pri delih na sistemih za prenos električne energije. Distribucijska elektro podjetja se v vse večji meri pri vzdrževalnih delih, predvsem na daljnovodih, poslužujejo zunanjih kooperantskih izvajalcev del. Ti kooperanti v večjem številu primerov nimajo ustreznih izkušenj z deli na daljnovodnih sistemih, kar je razvidno iz načina izvajanja njihovega dela. Neustrezna priprava in neustrezno izvajanje del se kaže predvsem v nepravilnem ravnanju ali celo v opustitvi preverjanja trdnosti nosilnih drogov, neustreznem varovanju pred padcem v globino, neustreznem postopku razbremenitve električnih drogov pri menjavi električnih vodnikov in neustreznem opiranju drogov kot ukrepu, s katerim se prepreči njihovo podrtje med vzpenjanjem po njih. Poleg tega prihaja tudi do nedoslednosti pri pripravi in izmenjavi dokumentov za varno delo na elektroenergetskih postrojih (delovni nalog, dovoljenje za delo in obvestilo o prenehanju del), za kar so odgovorna predvsem elektroenergetska podjetja, ki storitve naročajo. Po drugi strani pa izvajalci del, četudi te dokumente sicer prejmejo, ne spoštujejo in izvajajo dosledno vseh ukrepov, ki so v njih zapisani. Vse te pomanjkljivosti so glavni vzroki za nezgode, ki se dogajajo pri delih na daljnovodih in so povezane s podrtjem drogov, ko delavci na njih izvajajo dela, ali pa z dotiki električnih vodnikov, ki so v času del pod napetostjo. Posledice takšnih dogodkov pa so vedno težke zdravstvene okvare, invalidnost ali izguba življenja.

V letu 2005 je bilo tako pri inšpekcijskih nadzorih glede nevarnosti zaradi električnega toka ugotovljenih skupaj 1.237 kršitev pri pregledanih 8.998 subjektih. Še vedno močno izstopajo kršitve glede zagotavljanja izvajanja meritev električnih inštalacij (skoraj 50%), temu sledijo nepravilnosti glede vodenja evidenc (25%), pomanjkljivosti pri ugotavljanju dejanskega stanja (16%) ter opustitev izvajanja pregledov strelovodnih sistemov (8%). Lahko ugotovimo, da se je število vseh ugotovljenih kršitev v primerjavi z letom 2004 zmanjšalo v povprečju za približno 15%.

3.7.7. Varstvo pred požarom

Ugotavljamo, da so za objekte oziroma delovne prostore z uporabnim dovoljenjem novejšega datuma požarni načrti izdelani in sprejeti, starejši objekti pa tega nimajo. Običajno imajo starejši objekti samo splošni požarni red. V večini primerov pa se dokumentacija požarne varnosti ne posodablja glede na spremembo tehnologije ali rekonstrukcije. Po ugotovitvah inšpektorjev je osnovna gasilna oprema v objektih na razpolago in običajno tudi pregledana z veljavnim datumom.

Varstvo pred požarom na stalnih delovnih mestih v objektih lahko ocenimo kot dobro, delodajalci so požarne rede izdelovali običajno istočasno kot so izdelali ocene tveganja, izvlečki požarnih redov ter požarni načrti pa so večinoma izobešeni na vidnih mestih. Slabše je stanje na začasnih deloviščih, na gradbiščih in ob prireditvah, ker je tam požarna varnost začasnega značaja in se z razmerami lahko tudi spreminja.

Inšpektorji so ob inšpekcijskih pregledih pogosto ugotovili, da gasilniki niso bili nameščeni na običajnih mestih ali so bili založeni. Zaposleni na zahtevo inšpektorja gasilnikov niso našli oziroma so jih iskali na različnih lokacijah, kar bi bilo v primeru požara lahko precej problematično.

V zvezi s požarnimi načrti je bilo ugotovljenih 44 kršitev, v zvezi z gasilno opremo pa 100.

3.8. OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA SKUPNEM EVROPSKEM TRGU

Notranji trg EU je opredeljen kot območje brez notranjih meja, na katerem se zagotavlja med drugim tudi prost pretok blaga. Med blago v tem smislu sodijo tudi stroji, osebna varovalna oprema, dvigala itd. Države članice EU so vsaka na svojem ozemlju odgovorne za zagotavljanje zdravja in varnosti ljudi, to velja še zlasti za delavce - posebej glede na tveganje, ki ga prinaša uporaba tega blaga. Evropska unija je z namenom, da se izenačijo oziroma uskladijo

varnostni in drugi kriteriji na skupnem notranjem trgu, sprejela več direktiv, ki se nanašajo na posamezne vrste tega blaga. Ti, za skupnost veljavni varnostni kriteriji, se imenujejo »bistvene varnostne in zdravstvene zahteve« in jih posamezna država ne sme zaostri in na ta način morebiti zavirati prost pretok blaga na skupnem evropskem trgu. Do sedaj večjih težav v zvezi s prostim pretokom blaga pri nas še ni bilo zaznati.

3.8.1. Varnost strojev

Z namenom uskladiti bistvene zahteve na področju varnosti strojev in s tem odpraviti ovire prostega pretoka blaga znotraj meja EU, je bila sprejeta Direktiva 98/37/EC, ki se nanaša izključno na varnost strojev. Določa samo bistvene varnostne in zdravstvene zahteve, ki pa so za določene zahtevnejše kategorije strojev dopolnjene tudi s podrobnejšimi zahtevami. Poleg bistvenih zahtev pa direktiva določa tudi postopke, s katerimi se dokazuje skladnost različnih vrst strojev, in omogočajo nadzor skladnosti s temi bistvenimi zahtevami.

Zahteve Direktive 98/37/EC so bile v slovenski pravni red prenesene z Odredbo o varnosti strojev. S to odredbo se tako določajo zahteve za stroje, ki se dajejo v promet z namenom zagotoviti njihov prost pretok ter skladnost z bistvenimi zahtevami za varnost in zdravje. Omenjena odredba je v celoti pričela veljati z vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo s 1. 5. 2004, dejansko pa že nekaj mesecev prej - z uveljavitvijo PECA, mednarodnega sporazuma med našo državo in Evropsko unijo. Pomembno je poudariti, da veljajo zahteve iz odredbe za proizvajalce strojev oziroma za njihove pooblaščen zastopnike, ki lahko dajo stroj v promet in obratovanje samo, če ob pravilni montaži, postavitvi in vzdrževanju ter uporabi za predvideni namen, ne ogrožajo varnosti in zdravja oseb. Za zagotovitev slednjega pa je odgovoren uporabnik stroja oziroma delodajalec, ki določen stroj uporablja v svojem delovnem procesu, pri tem pa sodelujejo tudi pri njem zaposleni delavci.

Omenjena odredba je dodelila določene pristojnosti nadzora s področja varnosti strojev in prostega pretoka blaga tudi Inšpektoratu RS za delo in sicer glede nadzora nad uporabo strojev v delovnem procesu. Te dodatne pristojnosti so opredeljene tudi v Zakonu o tehničnih zahtevah za proizvode in o ugotavljanju skladnosti, na podlagi katerega je bila izdana Odredba o varnosti strojev. Inšpektorji za delo tako v sklopu svojih nadzorov pri delodajalcih nadzirajo, če stroji, ki jih delodajalci uporabljajo, ustrezajo zahtevam, določenim v Odredbi o varnosti strojev. Pri tem pa morajo biti pozorni na to ali konkretni stroj sploh mora izpolnjevati zahteve iz omenjene odredbe ali ne. Če je bil stroj dan v prvo uporabo pred vstopom Slovenije v EU, mora izpolnjevati le minimalne zahteve zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu. Če je bil stroj dan v prvo uporabo po vstopu Slovenije v EU, pa morajo biti določbe iz Odredbe o varnosti strojev v celoti spoštovane.

Seveda pri tem nadzoru ne gre za lahek in enostaven način ugotavljanja ustreznosti, saj delodajalci v svojem proizvodnem procesu uporabljajo zelo kompleksne in zahtevne stroje, ki naj bi upoštevali rešitve, opredeljene v mnogih harmoniziranih standardih. Tako inšpektorji v prvi vrsti preverijo ustreznost dokumentacije, ki mora biti pridobljena s strani delodajalca pred pričetkom uporabe takega stroja. Tu gre predvsem za Izjavo o skladnosti, navodila za uporabo in označevanje s CE oznako. V nadaljevanju se preverja še pravilnost namestitve in vzdrževanje teh strojev, namen uporabe, za katero je bil stroj konstruiran in izdelan, ter izpolnjevanje osnovnih bistvenih zahtev, ki se dajo ugotoviti z vizualnim pregledom.

Ugotovljenih nepravilnosti pri nadzoru v preteklem letu ni bilo veliko. Ugotavljajo se le posamični primeri neustreznosti glede izjave o skladnosti in označevanja ter neskladnosti dejanskega stanja stroja v zvezi z minimalnimi varnostnimi zahtevami. Vendar na osnovi majhnega števila ugotovljenih neustreznosti še ne moremo nedvomno trditi, da proizvajalci strojev dejansko dajejo v promet varne stroje. Vsekakor je vzrok za manjše število ugotovljenih kršitev iskati v tem, da so inšpektorji do sedaj ugotavljali skladnost z Odredbo o varnosti strojev pri manjšem številu strojev. Delodajalci namreč povečini še vedno uporabljajo starejše stroje, za katere ni potrebno, da izpolnjujejo zahteve iz Odredbe o varnosti strojev in tako inšpektorji pri nadzoru zasledijo manj novejših strojev, ki bi morali

izpolnjevati zahteve iz Odredbe o varnosti strojev. Za pridobitev realne slike o trenutnih razmerah na tem področju bi vsekakor morali v letu 2006 povečati število nadzorov na novejših strojih. V ta namen pa bi bilo potrebno poglobiti sodelovanje ter izmenjavo informacij s Tržnim inšpektoratom Republike Slovenije in s Carinsko upravo RS.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili kršitve v zvezi z Izjavo o skladnosti v 2 primerih, v zvezi z označevanjem stroja prav tako v 2 primerih in glede tehnične dokumentacije v 1 primeru. V primerjavi z letom 2004 so ugotovitve enake, tako po vrsti ugotovljene nepravilnosti, kakor tudi po obsegu.

3.8.2. Osebna varovalna oprema

Problematika, s katero se srečujemo inšpektorji pri nadzoru osebne varovalne opreme pri delodajalcu, je predvsem v tem, da delodajalci kupujejo osebno varovalno opremo, ki ni prilagojena specifičnostim delovnega mesta. Na trgu se namreč prodajajo za isto vrsto osebne varovalne opreme na pogled zelo podobni artikli, ki pa imajo velikokrat različne stopnje varnostne funkcije. Je pa nadzor ustrezne označenosti osebne varovalne opreme s CE oznako in oznakami, določenimi v standardu, po katerem je osebna varovalna oprema izdelana, včasih težko izvedljiv, saj oznake, ki niso vtisnjene, med uporabo osebne varovalne opreme zbledijo. Delodajalci večinoma ne kupujejo osebne varovalne opreme na zalogo, zato je možnost nadzora osebne varovalne opreme v skladišču redkost. Torej vrši inšpektor nadzor večinoma na samem delovnem mestu, ko je delavec osebno varovalno opremo že več ali manj časa uporabljal, oznake na njej pa so zato vedno manj vidne.

V letu 2005 smo nadzirali tudi skladnost osebne varovalne opreme z zahtevami Zakona o tehničnih zahtevah proizvodov in ugotavljanju skladnosti ter z zahtevami, ki izhajajo iz podzakonskih aktov, v okviru rednih in izrednih pregledov ter dveh akcij – skupna akcija nadzora osebne varovalne opreme za zaščito nog in akcija nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost. Skupno akcijo nadzora osebne varovalne opreme za zaščito nog smo v letu 2005 izvedli skupaj s Tržnim inšpektoratom RS z namenom pridobiti splošno sliko stanja ustreznosti zaščitne, varovalne in delovne obutve delavcev pri delodajalcih ter pri morebitnih ugotovljenih neskladnostih te obutve z določili navedenega zakona s podzakonskimi predpisi pridobiti tudi splošno sliko o skladnosti te obutve z navedenimi pravnimi akti tudi pri dobavitelju oz. proizvajalcu. Podrobnejše ugotovitve in zaključki te akcije so predstavljeni v poglavju letnega poročila o usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo v letu 2005. Nadzor nad osebno varovalno opremo za varovanje pred padci z višine je bil v okviru akcije nadzora v gradbeništvu samo eden izmed številnih elementov nadzora v zvezi z zagotavljanjem varnih delovnih razmer na gradbišču.

Slika 25. Brez osebne varovalne opreme, brez ograje...

Inšpektorji so v okviru akcije nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost, z namenom nadzora skladnosti osebne varovalne opreme z zahtevami Zakona o tehničnih zahtevah proizvodov in ugotavljanju skladnosti in Pravilnika o osebni varovalni opremi pregledali 20 sidrišč, 103 karabine, 73 vrvi in 121 pasov - glede označenosti osebne varovalne opreme z CE znakom in identifikacijsko številko organa za ugotavljanje skladnosti. Pomanjkljivosti glede teh oznak so ugotovili samo v treh primerih, nekaj pa je bilo tudi opreme starejšega datuma, ko Direktiva 89/686/EEC pri nas še ni bila uveljavljena, zato omenjene oznake zanjo niso potrebne.

3.8.3 Dvigala

Pravilnik o varnosti dvigal, ki ureja obravnavano področje, je prevzel vsebino Direktive 95/16/EC in je pričel veljati 25. 10. 2003. Do 25. 4. 2005 je moral vsak lastnik dvigala zagotoviti ustrezna navodila za dvigala, do 25. 10. 2008 pa je lastnik dolžan zagotoviti tudi stalno dvosmerno govorno povezavo med kabino dvigala in mestom reševanja.

Pravilnik za dvigala, za katera je prevzemni pregled izvršen po datumu začetka veljavnosti tega pravilnika, predpisuje Izjavo o skladnosti ter CE oznake. Novost so tudi naloge monterja dvigala. Monter dvigala je fizična ali pravna oseba, odgovorna za načrtovanje, izdelavo, vgrajevanje in dajanje dvigala v promet, dolžan pa je tudi namestiti oznako CE ter sestaviti ES-izjavo o skladnosti. Pri nadzoru takih dvigal so inšpektorji ugotovili 9 nepravilnosti. V dveh primerih ni bilo ustreznih dokumentov o brezhibnosti in o izvrševanju pregledov, ugotovljeno je bilo tudi neustrezno dejansko stanje, po eno dvigalo pa ni imelo ustreznih navodil, druge dokumentacije in pogodbe z izvajalci glede predpisanih zahtev o nadzoru in vzdrževanju.

Velika večina dvigal s kabino je bila prvič pregledana pred začetkom veljavnosti Pravilnika o varnosti dvigal. Novost so zadalžitve lastnika dvigala, ki je dolžan zagotoviti vzdrževalca in serviserja dvigala, skrbnika ter reševalca. Ta zahteva je velikokrat le delno izpolnjena. Stanje opreme je razmeroma dobro. Le redki so primeri, ko dvigalo ne zagotavlja varne uporabe. Največkrat je prekoračen rok pregleda ali pa lastnik ni sklenil pogodbe z vzdrževalcem, skrbnikom ali reševalcem. Pri nadzorih smo ugotovili, da za tri dvigala delodajalci niso določili vzdrževalca in skrbnika, za 12 dvigal pa delodajalci niso določili reševalca.

Slika 26. Oprema, ki je namenjena samo prevozu gradbenega materiala. Vendar, če je že tukaj...

3.8.4. Protieksplzijska zaščita

Področje protieksplzijske zaščite urejata dve direktivi. Prva je Direktiva 1999/92/EC, z dne 16. decembra 1999, ki opredeljuje minimalne zahteve za izboljšanje varnosti in varstva zdravja delavcev, ki so lahko ogroženi zaradi eksplozivnega ozračja (v smislu 16(1) člena Direktive 89/391/EEC). S to direktivo se sprejema minimalne zahteve za spodbujanje izboljšav s poudarkom na delovnem okolju, da bi se zagotovila višja raven varovanja zdravja in varnosti delavcev, ki bi bili lahko ogroženi zaradi eksplozivnega ozračja.

Druga je Direktiva 94/9/EC, z dne 23. marca 1994, o približevanju zakonodaje držav članic EU v zvezi z opremo in zaščitnimi sistemi, namenjenimi za uporabo v potencialno eksplozivnih atmosferah. Omenjena direktiva je bila sprejeta z namenom, da se varuje varnost in zdravje ljudi, domačih živali in lastnine, predvsem pa delavcev pred nevarnostmi, ki izhajajo iz uporabe opreme in sistemov, ki zagotavljajo zaščito pred potencialno eksplozivnimi atmosferami.

Rok za ureditev bistvenih zahtev za doseganje skladnosti v okviru evropskih standardov z vidika zaščite pred eksplozijami je 30. 6. 2006 in velja tudi za neelektrične dele, ki se bodo uporabljali v eksplozivnih atmosferah. Omenjeni direktivi sta povzeti v Pravilniku o protieksplzijski zaščiti.

Na tem področju opazimo, da delodajalci pogosto nepravilno ali sploh ne okvalificirajo del in določenega delovnega okolja kot izvajanje aktivnosti v potencialno eksplozijsko ogroženi atmosferi, oziroma površno poznajo določbe Pravilnika o protieksplzijski zaščiti. Posledično to pomeni za delodajalce, da težko ali pa sploh ne pridobijo certifikatov o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti, o skladnosti vgraditve Ex naprav, v odvisnosti od starosti naprav in navodil proizvajalca, pa tudi ne certifikata o skladnosti vzdrževanja Ex naprav.

Delovna skupina za nadzor izdelkov za uporabo v potencialno eksplozivnih okoljih v okviru Odbora za nadzor trga za neživilske proizvode je opazila, da upravni organi, ki vodijo upravne postopke, ne poznajo dovolj podrobno zahtev Pravilnika o protieksplzijski zaščiti, ker od investitorjev ne zahtevajo predložitve posameznih certifikatov ali pa se zadovoljijo z drugo dokumentacijo.

Naknadno pridobivanje dokumentacije za delodajalca predstavlja resen problem, kajti zaključna izvedba se lahko močno razlikuje od predpisanih zahtev. Delodajalce smo v okviru inšpekcijskih nadzorov opozarjali tudi na dodatno usklajitev pri pridobivanju certifikata o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti, ki ga morajo opraviti do 30. 6. 2006 (pri tem bodo morali upoštevati tudi zahteve za neelektrične dele).

Delodajalci morajo poleg navedenega zagotoviti še, da so delavci ustrezno usposobljeni za varno in zdravo delo v eksplozijsko ogroženih območjih ter zagotoviti ustrezno usposobljenost oseb, ki se občasno zadržujejo v taki coni.

V zvezi s protieksplzijsko zaščito je bilo ugotovljenih 62 kršitev glede nepravilnega vzdrževanja, 41 nepravilnosti glede pomanjkljivega usposabljanja in 20 kršitev glede elaborata eksplozijske ogroženosti.

3.9. DELO ŽENSK V NOČNEM DELOVNEM ČASU

Delo v nočnem delovnem času je načeloma prepovedano samo za ženske v industriji in gradbeništvu. Lahko pa se tako delo izvaja v posebnih primerih, ko delodajalec pridobi ustrezno soglasje Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve. V ta namen mora delodajalec dati vlogo na omenjeno ministrstvo ter ji priložiti mnenje sveta delavcev, mnenje reprezentativnih sindikatov pri njem in gospodarske zbornice. Vlogo zatem obravnava še Inšpektorat RS za delo, ki na kraju samem preveri izpolnjevanje predpisanih pogojev za tako delo. V primeru, da so vsi predpisani pogoji izpolnjeni, dobi delodajalec zaproseno soglasje.

V letu 2005 sta bili na Inšpektorat RS za delo s strani ministrstva posredovani 202 vlogi, kar je nekoliko manj kot v letu 2004, ko je bilo takih vlog 220. Pri večini obravnavanih delodajalcev se nočno delo žensk iz leta v leto ponavlja in zato natančno vedo, kaj se od njih v ta namen zahteva. Nekateri manjše ugotovljene pomanjkljivosti delodajalci takoj uredijo, zato s stališča inšpekcije za delo v nobenem primeru ni bilo zadržkov takega značaja, da soglasja ne bi podali.

Nočno delo žensk se v največjem obsegu izvaja v kovinski in elektroindustriji, sledita pa tekstilna in kemična industrija. V gradbeništvu nočnega dela žensk praktično nismo zasledili.

V zvezi z nočnim delom žensk v obravnavanem obdobju s strani delavk ni bilo pomembnejših pritožb ali prijav. Tudi ob razgovorih z delavkami ob inšpekcijskem nadzoru inšpektorji ugotavljajo, da takemu delu načeloma ne nasprotujejo.

3.10. IZPOLNJEVANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAČNIH IZDELKOV

Zakon o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov v skladu z Direktivo 2001/37/EC o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o izdelavi, predstavitvi in prodaji tobačnih izdelkov in v skladu z Direktivo 2003/33/EC o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o oglaševanju in sponzorstvu tobačnih izdelkov določa ukrepe za omejevanje uporabe tobačnih izdelkov in ukrepe za preprečevanje njihovih škodljivih vplivov na zdravje.

V letu 2003 je bila sprejeta Direktiva 2003/33/EC, ki je na novo (bolj restriktivno) opredelila reklamiranje in sponzoriranje tobačnih izdelkov. Določila te direktive, prenesena v slovensko nacionalno zakonodajo, so vidno in občutno posegla v uporabo tobačnih izdelkov v Republiki Sloveniji. V letu 2004 pa je EU sprejela sklep »2003/641/EC concerning the conclusion of the WHO Framework Convention on Tobacco Control«, v katerem je opredelila kajenje kot najpomembnejši posamični izogibni dejavnik tveganja za varnost in zdravje delavcev.

Slovenski podatki znotraj evropske raziskave o alkoholu in drugih drogah med mladimi prebivalci (ESPAD) so pokazali, da je »izkušnja« kajenja cigaret v vsem življenju malo nad povprečjem EU (Slovenija: 67%, povprečje EU: 66%). Ta ugotovitev je rahlo zaskrbljujoča, saj podatki kažejo, da narašča delež kadilcev v mlajših starostnih skupinah.

Inšpektorji enotno interpretirajo določila Zakona o omejevanju uporabe tobačnih izdelkov v tem smislu, da je pravica do varnega in zdravega delovnega okolja nad pravico posameznika, da kadi na svojem delovnem mestu. Ta pravica je materializirana v 18. členu navedenega zakona. V konkretnem primeru to pomeni, da delodajalec lahko določi poseben prostor, v katerem bo dovoljeno kaditi, vendar lahko kajenje v prostorih pod njegovim nadzorom posredno tudi onemogoči s tem, da odloči, da za to ni namenjen noben prostor. Vsekakor lahko kajenje tudi v izjavi o varnosti opredeli kot posamično preveliko tveganje, ki se mu je mogoče izogniti s tem, da se kajenje v delovnem okolju, ki je pod njegovim nadzorom in odgovornostjo, prepove. Kar nekaj delodajalcev se je za tak ukrep že odločilo.

V letu 2005 je bilo v zvezi s kajenjem na delovnih mestih na Inšpektorat RS za delo posredovanih 7 vlog. Vendar je pomembno poudariti, da gre za približno enako število pritožb tistih, ki menijo, da jih ogroža kajenje drugih, in tistih, ki jih je prizadelo, da jim kajenje ni omogočeno.

3.11. IZVAJANJE DOLOČIL ZAKONA O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA

Prekomerno pitje alkohola še vedno predstavlja pomemben javni problem v Republiki Sloveniji. Glede porabe čistega alkohola (10 litrov čistega alkohola na prebivalca letno) Slovenija že vrsto let presega povprečje EU in je daleč nad povprečjem skandinavskih držav (5 litrov čistega alkohola na prebivalca). Ker se Slovenija po porabi alkohola uvršča med vodilne države na tem področju, se tudi po umrljivosti zaradi kroničnih bolezni jeter in ciroze, samomorov in umrljivosti zaradi prometnih nezgod ter po številu prometnih nezgod z udeležbo alkohola na 100.000 prebivalcev uvršča v sam evropski vrh.

V letu 2005 je Inšpektorat RS za delo opravil raziskavo o razsežnosti problematike alkohola na delovnem mestu. V izbrani vzorec je bilo vključenih 200 pravnih subjektov oz. okoli 19.700 delavcev. Rezultati so pokazali, da 75% delodajalcev ni nikoli opazilo, da delavci prihajajo alkoholizirani na delovno mesto, 23% jih je to opazilo občasno, pogosto pa 2%. Na vprašanje, ali so kdaj opazili, da se alkohol uživa na delovnem mestu, je 46% delodajalcev odgovorilo, da se alkohol občasno uživa, 54% pa, da se alkohol nikoli ne uživa na delovnem mestu. Več kot polovica delodajalcev nima izdelanega splošnega akta, na osnovi katerega bi lahko ukrepali v primeru suma na alkoholiziranost (58%). Takih, ki tak akt imajo, pa je 42%. Delavcev, obravnavanih zaradi alkoholiziranosti, je bilo v letu 2005 0,3% od vseh zaposlenih. Iz rezultatov raziskave je razvidno, da se problem alkohola pogosteje opaža pri delodajalcih z večjim številom zaposlenih, temu primerna pa je tudi izdelanost navodil za ukrepanje in število obravnavanih delavcev.

V Sloveniji ne razpolagamo z natančnimi podatki o nezgodah pri delu, pri katerih je bil udeležen tudi alkohol. Lahko pa na osnovi podatkov o udeleženiosti alkohola v prometnih nezgodah sklepamo, da to tudi pri nezgodah pri delu ni zanemarljiv pojav.

Slovenska zakonodaja samo v nekaterih izjemnih primerih neposredno posega v problematiko dela v zvezi z alkoholom (npr. profesionalni vozniki), pač pa zahteva, da na podlagi ocene tveganja za posamezno vrsto dela in okoliščin v zvezi z delom, delodajalec določi podrobnejša pravila v zvezi z alkoholom v svojem splošnem aktu. V njem določi tudi postopke dokazovanja v zvezi s kršitvami teh določil s strani zaposlenih ter način ukrepanja in posledice v primeru kršitev.

Slika 27. Dobro založen hladilnik, vendar ne v domačem gospodinjstvu. Posnetek je nastal ob inšpekcijskem nadzoru!

3.12. NADZOR NAD ORGANIZACIJAMI Z DOVOLJENJEM ZA DELO

Pravne osebe in samostojni podjetniki posamezniki lahko skladno z veljavno zakonodajo pridobijo dovoljenje za izvajanje posameznih nalog s področja varnosti pri delu. Med te naloge spadajo preiskave fizikalnih, kemičnih in bioloških škodljivosti, pregledi in preizkusi delovne opreme, priprava strokovnih podlag za ocenjevanje tveganj na delovnih mestih ter usposabljanje zaposlenih v zvezi z varnim in zdravim delom.

V slovenskem prostoru je do konca leta 2005 s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobilo dovoljenje za izvajanje omenjenih nalog preko 300 subjektov. Večina od njih je dovoljenje pridobila na podlagi zakonodaje iz leta 2000. V letu 2003 je izšel nov pravilnik, ki je v določeni meri še zaostril zahteve in pogoje, ki jih morajo te organizacije izpolnjevati za izvajanje posameznih nalog. Ti dodatni pogoji se kažejo zlasti v tem, da morajo subjekti pripraviti programe, postopke in metode, na osnovi katerih bodo v praksi tudi izvajali strokovne naloge. Istočasno pa je bila podana zahteva, da je bilo potrebno do konca leta 2005 ponovno vložiti zahtevo za pridobitev dovoljenja - z dokazili o izpolnjevanju na novo opredeljenih zahtevnejših pogojev. Če posamezni subjekti vloge niso pravočasno oddali, jim je dovoljenje, pridobljeno na osnovi zakonodaje iz leta 2000, prenehalo veljati. Po prvih ugotovitvah se število subjektov (glede na to, da so pravočasno vložili vlogo) tudi v prihodnje ne bo pomembneje spremenilo ter se bo ustalilo pri približno 300, če seveda vložene vloge izpolnjujejo predpisane zahteve.

Usmerjenih akcij v letu 2005 s tega področja nismo izvedli, ker so morale organizacije z dovoljenjem za delo do konca leta 2005 že pridobljeno dovoljenje obnoviti. Bodo pa organizacije s tovrstnim dovoljenjem vsekakor predmet poostrelega nadzora v letu 2006, posebno zato, ker se je kvaliteta dela teh organizacij v preteklem letu poslabšala, kar so inšpektorji ugotavljali v sklopu svojih nadzorov pri različnih delodajalcih. Nestrokovno delo teh organizacij je bilo ugotovljeno praktično pri izvajanju vseh štirih strokovnih nalog, za katere je možno pridobiti dovoljenje. Po vsej verjetnosti je število organizacij s pridobljenim dovoljenjem preveliko za slovenske razmere, kar ima za posledico padanje cen storitev, temu pa sledi padanje kvalitete teh storitev.

Nekaj let po uveljavitvi novega Zakona o varnosti in zdravju pri delu so delodajalci večinoma uredili področje varnosti in zdravja in ga uskladili z bistvenimi zahtevami tega zakona. Zato se je nekajletno povečano povpraševanje po izvajanju strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu zmanjšalo, medtem ko se je število organizacij z dovoljenjem za delo ves čas povečevalo.

Sedaj izvedbo posameznih nalog večina delodajalcev zagotavlja s subjekti, ki so najugodnejši na trgu, vendar je to pogosto povezano tudi z nestrokovno opravljenim delom. Nestrokovno delo se kaže predvsem v tem, da je namen opravljanja strokovnih nalog zgolj pridobiti dokumentacijo, s katero delodajalec dokazuje izpolnitev zahtev zakonodaje, medtem ko je strokovnost opravljene naloge manj pomembna. Ugotavlja se, da se preiskave delovnega okolja ter pregledi in preizkusi delovne opreme velikokrat izvajajo površno in v nezadostnem obsegu, kar velja tudi za izvajanje usposabljanj. Tudi ocenjevanje tveganj na delovnih mestih je pomanjkljivo, ne ugotavljajo se vse možne nevarnosti, ki so povezane z delovnim procesom, ocenjeni nivoji tveganj pa so določeni zelo splošno in brez upoštevanja potrebnih dejavnikov, določenih v zakonodaji.

Osnovni namen določitve zahtevnejših pogojev za pridobitev dovoljenja za delo po novi zakonodaji je predvsem ta, da bi se dvignil kakovostni nivo izvajanja strokovnih nalog, za katere je izdano dovoljenje za delo. Vsekakor so z veljavno zakonodajo bolj natančno opredeljene zahteve glede programov, metod in postopkov, kar bi morale v določeni meri poenotiti načine izvajanja strokovnih nalog pri vseh subjektih, ki imajo pridobljeno dovoljenje za delo. Po drugi strani pa bodo bolj konkretno opredeljene zahteve tudi v pomoč inšpektorjem za delo, saj bodo ti sedaj lažje ugotavljali, kdaj je delo organizacije z dovoljenjem za delo opravljeno strokovno in kdaj ne, ter bodo tako lahko v nadaljevanju tudi učinkoviteje ukrepali.

3.13. ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

V NEKATERIH DEJAVNOSTIH

V letu 2005 so bili s strani inšpektorjev za delo nadzorovani delodajalci v vseh dejavnostih, ki jih nadzira Inšpektorat RS za delo, skladno s predvidenimi aktivnostmi po pripravljenih planskih usmeritvah. Glede na to je bilo število opravljenih nadzorov po posameznih dejavnostih različno. Ponovno lahko poudarimo, da je glede nezgod pri delu še vedno najbolj problematična dejavnost gradbeništva, po zahtevnosti izvajanja varnostnih in zdravstvenih ukrepov pa izstopajo tudi naslednje dejavnosti: kmetijstvo in gozdarstvo, promet, skladiščenje in zveze ter nekatere predelovalne dejavnosti, kot npr. proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov in plastičnih mas; proizvodnja strojev in naprav; proizvodnja električne in optične opreme; proizvodnja vlaknin, papirja ter založništvo. Posebno pozornost smo posvetili tudi dejavnosti zdravstva in panogi gostinstva. V nadaljevanju bodo ugotovitve pri delodajalcih v določenih dejavnostih natančneje obravnavane.

3.13.1. Dejavnost zdravstva

Splošni podatki o dejavnosti:

število subjektov: 4.317

število zaposlenih: 49.787

Tudi v letu 2005 inšpektorji za delo ugotavljajo, da so izstopajoči dejavniki tveganja v tej dejavnosti: biološki dejavniki, ročno premeščanje bremen, neustrezen delovni prostor in neustrezno nameščena delovna oprema. Nazoren primer neustrezno nameščene delovne opreme je pogosta postavitev agregatov za zobne turbine v čakalnicah zdravstvenih domov. Zaposleni v teh zdravstvenih ustanovah, ki opravljajo delo v neposredni bližini teh naprav, so nenehno izpostavljeni vibracijam in hrupu, bolniki v čakalnicah pa hrupu, ki je presegal 80dB.

Na področju bioloških dejavnikov po ugotovitvah inšpektorjev še vedno izstopajo incidenti, kot so vbodi ali vrezi med posegi, brizg citostatičnih sredstev med operacijo v oči zaradi neuporabe zaščitnih očal, neustrezno odlaganje biološkega materiala brez uporabe osebne varovalne opreme itd. Še vedno v večini zdravstvenih ustanov ni mogoče zagotoviti na delovnih mestih, kjer je to potrebno, dovolj biološko pa tudi termično neoporečnega zraka glede na delovne postopke in fizične obremenitve delavcev v delovnem času. Pomembno je poudariti, da je prav dejavnost zdravstva na ravni EU izpostavljena kot dejavnost z največjim tveganjem zaradi ročnega premeščanja bremena.

V letu 2005 so inšpektorji pri delodajalcih v dejavnosti zdravstva s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu opravili 192 pregledov, izdali 75 ureditvenih odločb, izrekli 2 odločbi o prekršku in izdali 8 plačilnih nalogov.

3.13.2. Predelovalne dejavnosti

3.13.2.1. Proizvodnja hrane, pijače in tobaknih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

število subjektov: 1.390

število zaposlenih: 19.122

V primerjavi z letom 2004 se je pri pregledanih delodajalcih v dejavnosti živilske industrije delež kršitev v zvezi z izdelavo oz. sprejetjem Izjave o varnosti z oceno tveganja

zmanjšal za 3 %, delež kršitev glede ustreznosti ocenjenega tveganja nastanka poškodb in zdravstvenih okvar pa za 2 %. Pri ocenjevanju tveganja so inšpektorji ugotovili iste napake kot pretekla leta, kar kaže na to, da se pooblaščen organizacije, ki za delodajalca pripravljajo ocene tveganja, ne poglobijo v specifičnosti delovnih mest vsakega delavca.

Inšpektorji so v zvezi z zagotavljanjem usposabljanja za varno in zdravo delo delavcev v predelovalni dejavnosti tudi v letu 2005 (11% kršitev) ugotovili približno enako število kršitev kot leta 2004 (12% kršitev). Inšpektorji pa opazajo, da izvedeno praktično usposabljanje za varno delo še vedno ni doseglo svojega namena, kar pomeni - ozavestiti delavca, da je pri svojem delu bolj pozoren na prisotne nevarnosti. Nekateri delavci se spomnijo udeležbe pri praktičnem usposabljanju ob obisku inšpektorja, vendar inšpektorju ne znajo odgovoriti konkretno na vprašanja o določeni nevarnosti na njihovem delovnem mestu.

V letu 2005 pa so bili delodajalci v predelovalni dejavnosti bolj pozorni pri zagotavljanju uporabe osebne varovalne opreme. Inšpektorji so ugotovili samo 0,6 % kršitev, ko delavci osebne varovalne opreme niso uporabljali, kar je manj kršitev kot v letu 2004 (5% kršitev). Delodajalci so bili v letu 2005 bolj skrbni tudi pri vodenju evidence osebne varovalne opreme (4% kršitev), kar je napredek v primerjavi z letom prej (10% kršitev). Pri enem delodajalcu pa je inšpektor po Zakonu o tehničnih zahtevah za proizvode in ugotavljanje skladnosti, prepovedal uporabo gumijastih rokavic za čiščenje z blagimi čistilnimi sredstvi, ker niso bile označene z CE znakom.

Vse več delodajalcev po ugotovitvah inšpektorjev napoti svoje delavce na zdravstvene preglede glede ocene delovne zmožnosti. V letu 2005 so inšpektorji zabeležili 8% kršitev v zvezi z opustitvijo zagotavljanja zdravstvenih pregledov medicine dela, kar je za 5% kršitev manj kot v letu 2004. Verjetno je razlog v povečanju števila pregledov s strani medicine dela tudi v tem, da po veljavni zakonodaji zdravniški pregledi biološkega materiala v živilski stroki niso več obvezni, tako da delodajalci del finančnih sredstev lažje namenijo za zdravstvene preglede medicine dela. En delodajalec je v letu 2005 prijavil na Inšpektorat RS za delo poklicno obolenje delavca, zaposlenega v pekarni, ki je alergičen na prah moke. Navedeno je že korak naprej v cilju, da bi pooblaščen zdravniki medicine dela poleg izvajanja zdravstvenih pregledov izvajali tudi ostale naloge po Zakonu o varnosti in zdravju pri delu.

Pri nadzoru ustreznosti parametrov delovnega okolja so v letu 2005 inšpektorji zabeležili dve kršitvi po oceni dejanskega stanja, kar predstavlja 0,5% manj kršitev kot v letu 2004.

V dejavnosti proizvodnje hrane in pijač so inšpektorji v letu 2005 opravili 203 inšpekcijske preglede, izdali 84 upravnih odločb, izdali 2 plačilna naloga ter podali 1 kazensko ovadbo zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Število opravljenih pregledov in izrečenih ukrepov neznatno odstopa od števila opravljenih pregledov v letu 2004. Raziskanih je bilo 7 težjih neizgodb pri delu, kar pomeni ena raziskana težja neizgoda več v primerjavi z letom 2004. V letu 2005 je bil prijavljen in raziskan 1 nevaren pojav.

3.13.2.2. Proizvodnja tekstilij, tekstilnih izdelkov in krznjenih izdelkov

Splošni podatki o dejavnosti:

število subjektov: 1.925

število zaposlenih: 22.690

Dejavnost proizvodnje tekstilij, tekstilnih in krznjenih izdelkov obsega delovne operacije predenja, tkanja, pletenja, oplemenitenja tekstilij in konfekcioniranja tekstilnih izdelkov. Dejavnost je tako razdeljena na primarno industrijo, v katero razvrščamo operacije predenja, tkanja, pletenja in oplemenitenja, ter na sekundarno industrijo - konfekcioniranje izdelkov.

V letu 2005 je tekstilno industrijo hudo prizadel prihod predvsem kitajskih izdelkov, ki so naše proizvajalce potisnili na rob preživetja. V tem letu se je zaprlo delno ali v celoti več obratov. Posledično je veliko delavcev ostalo brez dela. Število zaposlenih v tekstilni dejavnosti se je drastično znižalo in iz slovenskega prostora so že skoraj povsem izginile

predilnice. V tej dejavnosti ostaja v Sloveniji samo še en obrat, ki še uspešno konkurira globalizaciji trga.

Pri inšpekcijskih nadzorih inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci v tej dejavnosti pod hudimi eksistenčnimi pritiski, vendar se tisti, ki ostajajo, še borijo in iščejo možnosti za preživetje. V letu 2005 je nekaj družb svojo dejavnost preselilo iz ekonomsko neugodnih področij - mestnih središč - na ugodnejša področja - obrobja mest - in s tem pridobilo nekaj finančnih sredstev za tekoče poslovanje.

Kljub temu, da dejavnost proizvodnje tekstilij, tekstilnih izdelkov in krznenih izdelkov po številu nezgod in teži poškodb ne spada med najbolj ogrožene dejavnosti, so v tekstilni industriji nevarnosti za nezgode pri delu in zdravstvene okvare zelo različne, predvsem pa so odvisne od delovnega okolja, v katerem se dejavnost izvaja, ter od delovne opreme, ki se pri delu uporablja. Ob analizi nezgod pri delu ugotavljamo, da je več kot 50% poškodb na prstih in dlaneh. Večina hujših poškodb je povezanih z izgubo enega ali več prstov, in to predvsem zaradi nedovoljenega posega v nevarno območje vrtečih delov oz. zaradi nepravilnega rokovanja s tekstilnimi materiali.

Za primarno tekstilno industrijo je tudi značilno, da so delavci izpostavljeni hrupu, ki v mnogih primerih presega mejo 90 dB. V takem okolju so delodajalci dolžni spoštovati določila Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu, kjer je navedena zahteva, da morajo v primerih prekoračitve hrupa čez predpisano dovoljeno mejo delavcem zagotoviti ustrezno osebno varovalno opremo, če ni drugih tehničnih ali organizacijskih rešitev. Pri nadzoru se ugotavlja, da delodajalci to obveznost izpolnjujejo in da zagotavljajo vsem delavcem, ki so zaposleni v okolju prekomernega hrupa, ustrezno osebno varovalno opremo v skladu z zahtevami iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu, Pravilnika o osebni varovalni opremi, ki jo delavci uporabljajo pri delu, in Odredbe o osebni varovalni opremi.

V letu 2005 je bilo organizirano nočno delo pri 26 delodajalcih v dejavnosti proizvodnje tekstilij, kjer so bile zaposlene tudi ženske. V tako organizirano obliko dela je bilo vključenih približno 2000 delavk. V zvezi z nadzorom nočnega dela se ugotavlja, da večina delodajalcev izpolnjuje predpisane pogoje, ki so opredeljeni v Zakonu o delovnih razmerjih in panožni kolektivni pogodbi. Pri nadzoru inšpektorji tudi ugotavljajo, da se kršitve najpogosteje nanašajo na izvajanje zdravstvenih pregledov glede na predpisane zahteve iz ocene tveganja delodajalca in Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev. V takih primerih so inšpektorji delodajalcem naložili odpravo nepravilnosti z ureditveno odločbo.

V letu 2005 so inšpektorji pri delodajalcih v dejavnosti proizvodnje tekstilij, tekstilnih izdelkov in krznenih izdelkov opravili 167 pregledov, izdali 72 ureditvenih odločb, 5 plačilnih nalogov in 1 odločbo o prekršku. Raziskanih je bilo 5 težjih poškodb. V letu 2004 je bilo raziskanih 8 težjih poškodb.

3.13.2.3. Proizvodnja vlaknin, papirja ter založništvo in tiskarstvo

Splošni podatki o dejavnosti :

- število subjektov : 2.191

- število zaposlenih: 14.948

Dejavnost vlaknin, papirja ter založništvo in tiskarstvo zajema proizvodnjo vlaknin, papirja, kartona, proizvodnjo izdelkov iz papirja in kartona, založništvo in tiskarstvo ter razmnoževanje posnetih nosilcev zapisa.

V navedeni dejavnosti je ena izmed največjih težav, s katero se srečujejo tako delodajalci kot tudi delavci, prekomeren nivo hrupa. Večina delodajalcev še ni pristopila k izvajanju ukrepov za zmanjšanje nivoja hrupa, predvsem zaradi visokih stroškov, ki jih ustrezna sanacija neustreznih razmer zahteva. Zato delodajalci v pretežni meri še vedno rešujejo to problematiko z uporabo osebne varovalne opreme, kar pa dolgoročno ni ustrezna rešitev. Ker se že v bližnji prihodnosti (v mesecu februarju 2006) pričakuje zaostritev zahtev glede hrupa na delovnih mestih in v delovnem okolju, bo tudi v tej panogi postal

hrup pomemben problem, s katerim se bodo morali delodajalci prej ko slej soočiti.

Periodični pregledi in preizkusi delovne opreme se po ugotovitvah inšpektorjev v obravnavanih dejavnostih običajno izvajajo v zakonskih rokih. Težave nastanejo po tem, ko se pri periodičnih pregledih in preizkusih delovne opreme ugotovi, da niso izpolnjeni pogoji za varno delo in da mora delodajalec določene pomanjkljivosti odpraviti. Te pomanjkljivosti so običajno povezane z visokimi stroški, ki pa jih papirna industrija težko pokrije. Tako se dogaja, da se določene nepravilnosti ne odpravijo in se ne izda poročilo o pregledu oziroma obratovalno dovoljenje sredstev za delo tudi še potem, ko že poteče rok za ponovni pregled. To posledično pomeni, da so sredstva za delo sicer pregledana in preizkušena v zakonskih rokih, vendar delovna oprema kljub temu ne zagotavlja varnega dela.

Periodične preiskave kemičnih, fizikalnih in bioloških škodljivosti ter mikroklimе se glede na poročanje inšpektorjev pri delodajalcih običajno izvajajo šele po pretečenih rokih ali po izdani ureditveni odločbi. Enako velja tudi za izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov.

V tiskarnah se tudi pogosto ugotavlja, da so nevarne snovi večinoma neprimerno skladiščene, saj za skladiščenje ni urejenega posebnega skladiščnega prostora za take snovi, ki bi bil ločen od delovnega procesa. Zato se v okolici strojev nahajajo večje količine nevarnih snovi, ki presegajo dnevno porabo. Usposabljanje delavcev za varno delo se izvaja običajno samo teoretično, praktično pa le ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi za določeno delovno mesto. Izjavo o varnosti z oceno tveganja imajo večinoma sprejeto vsi delodajalci, v letu 2005 pa so v velikem obsegu tudi že izvajali revizije.

V letu 2005 so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu opravili pri delodajalcih v dejavnosti proizvodnje vlaknin, papirja in založništva ter tiskarstva 136 različnih inšpekcijskih pregledov, izdali 42 ureditvenih odločb, 2 odločbi o prekršku in 8 plačilnih nalogov. Raziskane so bile 4 težje nezgode, kar je 10 manj kot leta 2004. Realna primerjava z letom 2004 ni mogoča, ker je bil v letu 2004 pri delodajalcih v tej panogi izveden poostren inšpekcijski nadzor, kar je imelo za posledico občutno večje število inšpekcijskih pregledov.

3.13.2.4. Proizvodnja kemikalij, kemičnih izdelkov in plastičnih mas

Splošni podatki o dejavnosti :

- število subjektov : 1.597

- število zaposlenih: 26.333

Pri nadzoru delodajalcev, ki se ukvarjajo z navedenimi dejavnostmi, je bilo ugotovljeno, da so imeli v veliki večini obravnavanih primerov izdelane in sprejete izjave o varnosti ter izveden postopek ocenjevanja tveganj v zvezi z delom. So pa bile ocene tveganja praviloma preveč splošne, pri opredelitvi kemijskih nevarnosti pa so bile običajno upoštevane samo nevarne lastnosti kemičnih snovi, medtem ko smo pri zelo redkih ocenah tveganja zasledili, da se je upoštevalo tudi raven, vrsto in trajanje izpostavljenosti, količino kemičnih snovi, morebitne druge okoliščine pri delu s kemičnimi snovmi, mejne vrednosti za poklicno izpostavljenost in/ali biološke mejne vrednosti, učinek preventivnih ukrepov, ki so/bodo sprejeti in rezultate že izvedenega zdravstvenega nadzora. Nobena ocena tveganja pa po ugotovitvah inšpektorjev ni upoštevala tveganja, ki ga povzroča staranje delovne opreme, tveganja, ki ga povzročajo agresivni mediji pri pretakanju po cevovodih, tveganja glede spremembe tehnološkega postopka ali uvajanje novih produktov v proizvodnjo ipd. Pogosto je v ocenah tveganja pomanjkljivo opredeljena tudi vrsta in količina osebne varovalne opreme.

Predvidene revizije ocene tveganj se praviloma ne izvajajo v skladu z roki, ki so si jih delodajalci sami določili v izjavi o varnosti z oceno tveganja. To se predvsem pojavlja pri delodajalcih, kjer strokovne naloge iz varnosti pri delu opravljajo zunanji izvajalci. Večina delodajalcev v obravnavani dejavnosti ima še vedno svoje lastne strokovne službe ali vsaj posamezne strokovne delavce za varnost pri delu. Le nekateri manjši

delodajalci imajo sklenjene pogodbe z zunanjimi pooblaščenimi strokovnimi organizacijami.

Sodelovanje pooblaščenih zdravnikov pri ocenjevanju tveganj na delovnih mestih je po poročanju inšpektorjev pomanjkljivo, prav tako seznanjanje delavcev s tveganji, ki so povezana z njihovim delom na delovnih mestih. Praviloma ugotavljamo, da izdelane zdravstvene ocene niso v takšni obliki, da bi bile v učinkovito pomoč delodajalcu oziroma vodstvu, in ne dosega namenja boljše izbire sredstev za delo in prilagajanja delovnega mesta ter dela delavcu. Od 31. 12. 2005 naprej bodo morali delodajalci zagotoviti, da se pri zdravstvenem nadzoru izvaja tudi biološki monitoring. Biološki monitoring je določanje škodljive snovi in/ali njenih metabolitov oziroma bioloških učinkov, nastalih zaradi delovanja te snovi v organizmu. Izvajati ga je potrebno obvezno pri delavcih, ki so pri delu izpostavljeni svincu ali njegovim spojinam. Obvezno ga je potrebno izvajati tudi, kadar pooblaščen zdravnik na podlagi zdravstvene ocene tveganja ugotovi, da je izpostavljenost delavca nevarnim kemičnim snovem takšna, da se ugotovljena bolezen ali znaki bolezni lahko pripišejo tej izpostavljenosti ter da obstaja verjetnost, da se bolezen ali znaki bolezni lahko pojavijo zaradi posebnih pogojev dela. Prav tako se zdravstveni nadzor z biološkim monitoringom izvaja tudi, kadar so delavci pri delu izpostavljeni tistim nevarnim kemičnim snovem, za katere je zavezujoča mejna vrednost določena v prilogi II Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti kemičnim snovem pri delu. Teh nevarnih kemičnih snovi je 48.

Nekateri delodajalci so po ugotovitvah inšpektorjev izvajali zdravstveni nadzor z biološkim monitoringom že pred 31. 12. 2005. Vendar se je izvajanje zdravstvenega nadzora z biološkim monitoringom v nekaterih dejavnostih pokazalo kot izredno težavno. Največja težava se je pokazala pri izvajanju zdravstvenega nadzora z biološkim monitoringom pri delavcih, ki so izpostavljeni stirenu. Težave nastajajo predvsem zato, ker za ta nadzor ni predpisane metodologije.

Usposabljanje delavcev za varno delo se glede na ugotovitve inšpektorjev izvaja zadovoljivo pri teoretičnem delu, v ta namen so tudi izdelani ustrezni programi. Pomanjkljivo pa se v določenih primerih izvaja praktični del usposabljanja na delovnem mestu, saj so prav na delovnem mestu pogosto določene specifičnosti, s katerimi mora biti delavec seznanjen, da se zmanjša tveganje za nezgode pri delu in poklicna obolenja.

Kot kažejo ugotovitve inšpekcijskih nadzorstev, imajo delodajalci praviloma izdelane sezname nevarnih snovi, ki jih uporabljajo v delovnem procesu. Pridobljene imajo tudi varnostne liste, ki pa pogosto niso v ustreznem obsegu prevedeni v slovenski jezik. V večini primerov imajo delodajalci tudi izdelana navodila za varno delo z nevarnimi snovmi (kemikalijami). Poučevanje oziroma usposabljanje delavcev po Pravilniku o usposabljanju in preverjanju znanja delavcev, ki ravna z nevarnimi kemikalijami, poteka redno po izdelanih programih, vendar se enoletna periodika pogosto ne izvaja v skladu s tem pravilnikom. Nepravilnosti s tem v zvezi se ugotavljajo tudi pri poučevanju vodstvenega in vodilnega kadra.

Inšpektorji ugotavljajo tudi primere neprimernega skladiščenja, ker za skladiščenje ni urejenega posebnega skladiščnega prostora, ki bi bil ločen od delovnega procesa, tako da se v okolici strojev nahaja količina kemikalij, ki presega dnevno porabo. Delodajalci v dejavnosti proizvodnje kemikalij, kemičnih izdelkov in plastičnih mas so v letu 2005 namenili precej pozornosti obveznostim iz Pravilnika o protieksplzijski zaščiti, predvsem glede certifikata o skladnosti in certifikata o skladosti vzdrževanja opreme, kar bo tudi v prihodnjem letu naloga velikega števila delodajalcev.

Ne glede na to, da je bila v letu 2005 v tej dejavnosti tudi nezgoda, ki je imela za posledico smrt delavca, je splošna ocena, da delodajalci, kjer jim finančne možnosti to dopuščajo, zagotavljajo varnost in zdravje pri delu na dokaj visokem nivoju. Običajno se dogajajo nezgode pri delu v manj zahtevnih tehnoloških procesih, kjer se delodajalci tveganja ne zavedajo in ne pričakujejo posledic.

V letu 2005 so inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v tej dejavnosti opravili 199 inšpekcijskih pregledov, izdali 84 ureditvenih odločb, 4 odločbe

o prekršku in 7 plačilnih nalogov. Podana je bila tudi 1 kazenska ovadba. Raziskanih je bilo 15 težjih nezgod pri delu, dve smrtni, 1 nevarni pojav ter 2 kolektivni nezgodi pri delu. V primerjavi z letom 2004 je bilo opravljenih 50 pregledov več in izdanih 17 ureditvenih odločb več.

Slika 28. Električni viličar je posebno prilagojen potrebam delodajalca. Namenjen je za delo v EX območjih in ima možnost dviga s pomočjo teleskopskega sistema do višine cca 5m. Omogoča tristranski zajem, kar predstavlja možnost manevriranja na zelo majhnem območju. Z modernizacijo je tako delodajalec izkoristil prostor, vzpostavil sistem preglednosti, razbremenil delavca in zmanjšal tveganje glede ročnega premeščanja bremen in dela s sodi z nevarno vsebino.

3.13.2.5. Proizvodnja strojev in naprav

Splošni podatki o dejavnosti :

- število subjektov : 1.679
- število zaposlenih: 25.756

V Sloveniji ima ta dejavnost že dolgo in uspešno tradicijo. Pri bolj uspešnih delodajalcih se v tej dejavnosti uvajajo nove tehnologije, avtomatske linije, roboti idr. Nekateri med njimi so zgradili tudi nove proizvodne prostore, v katerih je običajno nameščena nova moderna oprema, ki zagotavlja varno in lažje delo. V takih primerih z zagotavljanjem varnih delovnih razmer ni večjih težav. So pa veliko bolj problematični tisti delodajalci, ki so novo opremo namestili v stare in pogosto neustrezne delovne prostore. Zaradi tega prihaja do utesnenosti, pomanjkanja skladiščnih in odlagalnih prostorov, neustreznih transportnih poti ipd.

Poleg uspešnih je v tej dejavnosti kar nekaj primerov manj uspešnih delodajalcev. Modernizacija v takih družbah poteka zelo počasi ali sploh ne, delovni prostori in delovna mesta so neurejeni, predpisane zahteve se zaradi kroničnega pomanjkanja finančnih sredstev le težko izpolnjujejo. Pogosto je obstoj takih družb v prihodnosti močno vprašljiv.

Glede na novo zakonodajo, ki je že bila in tudi še bo sprejeta na podlagi evropskih direktiv v zvezi s hrupom na delovnih mestih, je in bo tudi v bodoče problematičen hrup. Precej težav je že sedaj, ko morajo delodajalci raven hrupa znižati na 85 dB, še precej večje pa bodo, ko bo ta nivo potrebno znižati na 80 dB. Sanacija prekomernega hrupa je sicer mogoča na več načinov, kot npr. z namestitvijo protihrupnih kabin, namestitvijo protihrupnih oblog in/ali pregrad, namestitvijo hrupne delovne opreme v posebne zaprte

prostore ter seveda tudi z nakupom nove manj hrupne delovne opreme. Vsi ukrepi pa zahtevajo velika finančna sredstva. V večini primerov se delodajalci zavedajo nevarnosti za delavce zaradi izpostavljenosti prekomernemu hrupu, rešujejo pa ta problem predvsem z osebno varovalno opremo za zaščito sluha. To ni prevelik strošek, vendar na daljši rok ni sprejemljiv. Poleg tega se ugotavlja, da je uporaba dodeljene osebne varovalne opreme za varovanje sluha pogosto pomanjkljiva.

V tej dejavnosti je tudi veliko premeščanja različnih, tudi večjih in težkih bremen, vendar večjih problemov v zvezi s tem inšpektorji niso ugotovili. Že v preteklosti se je ročno premeščanje bremen nadomeščalo z različnimi mehaniziranimi pripravami, kot so npr. razne dvigalne ploščadi, dvigala in viličarji, sedaj pa se ti ukrepi po potrebi še dopolnjujejo in nadgrajujejo. Stanje se je izboljšalo zaradi ostrejših predpisov in skrbi samih delavcev za svoje zdravje.

V letu 2005 so inšpektorji opravili v dejavnosti proizvodnje strojev in naprav 222 inšpekcijskih pregledov s področja nadzora varnosti ter zdravja pri delu, izdali so 62 odločb, 13 plačilnih nalogov in 2 kazenski ovadbi zaradi suma storitve kaznivega dejanja. Raziskanih je bilo 20 težjih poškodb (1 manj kot leta 2004) in 1 smrtna nezgoda (enako kot v letu 2004). V primerjavi z letom 2004 je bilo opravljenih 76 pregledov več in izdani 2 odločbi več.

3.13.2.6. Proizvodnja električne in optične opreme

Splošni podatki o dejavnosti za leto 2005:

število subjektov: 1.915

število zaposlenih: 28.254

V dejavnost proizvodnje električne in optične opreme uvrščamo vse delodajalce, ki se ukvarjajo s proizvodnjo pisarniških strojev, ostalih električnih strojev in naprav, s proizvodnjo RTV in drugih komunikacijskih naprav ter s proizvodnjo medicinskih, finomehaničnih in optičnih instrumentov. Število delodajalcev z omenjenih področij dejavnosti predstavlja 1% vseh delodajalcev v slovenskem prostoru, ki zaposlujejo tudi 3,5% vse delovno aktivne populacije.

Inšpektorji so s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v letu 2005 opravili nadzor pri 109 delodajalcih v omenjeni dejavnosti, kar je za 10% manj kot v letu 2004. Neustreznosti in pomanjkljivosti so se ugotavljale v zvezi s skoraj vsemi dejavniki, ki jih opredeljuje zakonodaja s področja varnosti in zdravja pri delu. Izstopajo pa kršitve, ki so se v večji meri ugotavljale že v preteklih letih. Vse do leta 2005 so izstopale nepravilnosti, ugotovljene v zvezi z izdelavo izjave o varnosti z oceno tveganja in drugimi internimi akti, kot so navodila za varno delo in drugi splošni akti s področja varnosti in zdravja pri delu. V letu 2005 pa se je število nepravilnosti v zvezi z internimi akti zelo zmanjšalo. Vsekakor je to posledica različnih aktivnosti, tudi svetovalnih, ki jih je Inšpektorat RS za delo v preteklosti izvedel v zvezi z izvajanjem ustreznih postopkov glede ocenjevanj tveganj na delovnih mestih pri delodajalcih.

Prav tako se je v veliki meri zmanjšalo število ugotovljenih nepravilnosti v zvezi z opredeljenostjo, ustreznostjo in zagotavljanjem osebne varovalne opreme. Ker so zahteve glede osebne varovalne opreme običajno določene v izjavi o varnosti, je nekako razumljivo, da se je z upadom kršitev glede splošnih aktov zmanjšalo tudi število kršitev v povezavi z osebno varovalno opremo. Inšpektorji so največ kršitev ugotovili glede delovne opreme, ki jo delodajalci uporabljajo v delovnem procesu. Delež teh kršitev predstavlja kar 25% vseh ugotovljenih kršitev pri delodajalcih, ki proizvajajo električno in optično opremo. Število ugotovljenih kršitev je dejansko ostalo skoraj na enaki ravni kot predhodno leto. Vseeno pa to pomeni relativno povečanje števila ugotovljenih nepravilnosti, če pri tem upoštevamo manjše število opravljenih nadzorov.

Največ kršitev je bilo pri delodajalcih v obravnavani dejavnosti ugotovljenih glede neizvajanja periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme v zakonsko določenih triletnih periodičnih rokih, pa tudi dokumentacija, ki se izda na osnovi

opravljenih pregledov in preizkusov, ni bila vedno ustrezno pripravljena. Omenjeni kršitvi predstavljata kar 80 % vseh ugotovljenih nepravilnosti v zvezi z delovno opremo.

Ostale izstopajoče kršitve so bile ugotovljene v zvezi z usposabljanjem delavcev za varno delo - v obsegu 15% glede na vse ugotovljene nepravilnosti, v zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega nadzora - v obsegu 20%, v zvezi z nevarnostjo vpliva električnega toka na zaposlene - v obsegu 15 % in v zvezi z nevarnostmi, ki izhajajo iz delovnega okolja, v obsegu 12 %. Med nepravilnostmi pri usposabljanju za varno delo se ugotavljajo predvsem že ustaljene prekoračitve v internih dokumentih opredeljenih časovnih rokov za periodične preizkuse usposobljenosti delavcev za varno delo. V zvezi z zagotavljanjem zdravstvenega varstva je le-to v velikem obsegu opredeljeno v splošnih aktih, delodajalci sklepajo pogodbe s pooblaščenimi zdravniki medicine dela, še vedno pa ne zagotavljajo periodičnih zdravstvenih pregledov vsem zaposlenim v rokih, predlaganih s strani medicine dela. Sicer poizkušajo v rokih zagotavljati zdravstvene preglede tistim delavcem, ki izvajajo delo v zahtevnejših delovnih pogojih in za katere so opredeljeni tudi krajši časovni roki. Zato pa so časovni roki večinoma prekoračeni za delavce, ki niso močno obremenjeni in imajo običajno predpisane daljše časovne roke opravljanja preventivnih zdravstvenih pregledov. Pri tej kategoriji zaposlenih se v veliki meri periodika pregledov podaljšuje tudi za več let.

V podobnem obsegu kot v prejšnjih letih pa delodajalci še vedno kršijo zahtevo po zagotavljanju preiskav škodljivosti delovnega okolja, predvsem glede fizikalnih škodljivosti (toplotne razmere, svetlobne razmere, hrup), kjer se zakonsko določeni periodični triletni roki pogosto ne spoštujejo. Nikakor pa ne moremo mimo ugotovitve, da delodajalci delovni inšpekciji vedno ne prijavljajo vseh delovnih nezgod, zaradi katerih je delavec, ki je bil v nezgodi poškodovan, nezmožen za delo več kot tri zaporedne delovne dni. V preteklosti prekršek v zvezi z opustitvijo prijave nezgode pri delu ni bil ugotovljen v tolikšni meri, kot je bil v letu 2005. Vsekakor je k tej ugotovitvi pripomoglo skrbno načrtovano evidentiranje prijavljenih nezgod in njihova primerjava z informacijami o nezgodi pri delu na podlagi obrazca ER-8.

Inšpektorji so v letu 2005 opravili pri delodajalcih s področja proizvodnje električne in optične opreme 109 inšpekcijskih pregledov glede izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu. Izdanih je bilo 39 ureditvenih odločb, 4 plačilni nalogi in podan 1 obdolžilni predlog pristojnemu sodišču. Opravljenih je bilo 10 raziskav težjih delovnih nezgod, delovnih nezgod s smrtnimi posledicami pa v preteklem letu ni bilo.

3.13.3. Gradbeništvo

Splošni podatki o dejavnosti:

število subjektov: 16.861

število zaposlenih: 65.044

Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu gradbenih delavcev se v Sloveniji v zadnjih letih ne izboljšuje. V letu 2005 se je tako na gradbiščih zgodilo kar 9 nezgod s smrtjo delavca pri delu (skupaj v Sloveniji 17). Še vedno se na gradbiščih zgodi tudi približno tretjina vseh nezgod s težjimi poškodbami delavcev, saj jih je bilo od skupno 288 raziskanih v letu 2005 kar 78 v gradbeništvu. V poročevalskem letu je na gradbiščih nastala tudi večja materialna škoda zaradi nevarnih pojavov, ko je bilo v štirih nezgodah uničenih 6 dvigal v skupni vrednosti več kot 1 milijon evrov. Zaradi takšnega stanja smo v letu 2005 opravili tudi približno 25% več inšpekcijskih pregledov v gradbenih družbah (1845) kot v letu 2004 (1479).

Nivo varnosti in zdravja delavcev pri delu na gradbiščih je po ugotovitvah inšpektorjev zelo različen, kar pa je odvisno predvsem od odnosa vodstvenih oseb delodajalca do delavcev in njihove varnosti in zdravja pri delu ter s tem v zvezi z obstoječim sistemom, ki ga imajo (še pogosteje pa nimajo) s tem namenom vzpostavljenega delodajalci (organizacija, usposabljanje, obveščanje, nadzor itd.). Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na gradbiščih je odvisno tudi od razmer na trgu (konkurenca, ponudba materiala in opreme, ponudba delovne sile itd.), od pogojev, ki jih delodajalcem narekujejo naročniki

(cena, čas, projekt, prostor za izvedbo), od finančnega stanja delodajalca, od osebe, ki je neposredno odgovorna za gradbišče in za delavce na njem, ter tudi od odnosa samih delavcev do varnosti in zdravja pri delu.

Slika 29. Brez zavarovanja proti zasipanju!

Na osnovi opravljenih inšpekcijskih pregledov pri delodajalcih s področja gradbeništva v letu 2005 lahko povzamemo nekaj skupnih ugotovitev o stanju varnosti in zdravja delavcev pri delu:

- Večji sistemi imajo boljše organiziran delovni proces, boljše urejeno predpisano dokumentacijo ter boljši sistem usposabljanja in obveščanja delavcev. Ponavadi do pomanjkljivosti prihaja zaradi pomanjkanja časa, počasne in težke prilagodljivosti spremembam, slabemu naboru delavcev (mlajši in boljši zaradi višjega plačila odhajajo v manjše družbe) ali malomarnosti in nedoslednosti. Zaradi pomanjkanja delavcev in večjega zasluga delodajalci najemajo delavce pri delodajalcih iz tujine (vse več iz Slovaške, Ukrajine, Romunije), ki pa ne poskrbijo dovolj za varnost svojih delavcev. Ti delavci so tudi slabše usposobljeni, nevešči in ne poznajo zahtev za varno delo.
- Manjši delodajalci se sicer mnogokrat celo bolj trudijo tudi za zagotovitev varnosti delavcev, nimajo pa potrebnega znanja in so slabo organizirani (ni ustreznega planiranja aktivnosti, prav tako tudi nimajo delavcev, ki bi izvajali nadzor nad varnostjo pri delu). Poslužujejo se zunanjih služb, ki pa jim ne nudijo pravega znanja, ampak bolj ali manj zgolj zagotovijo, da imajo izpolnjene formalne obveznosti v zvezi z zagotovitvijo varnosti in zdravja delavcev pri delu. Zato pogosteje prihaja do improvizacij ter posledično nezgod in poškodb delavcev.

Še vedno pa lahko na žalost trdimo, da je slab odnos do varnosti in zdravja delavcev na gradbiščih tudi posledica podcenjevanja tveganj in vsesplošno nizke varnostne kulture vseh vpletenih. Slabo stanje oz. številne nezgode v gradbeništvu so tako samo odsev dejanskih razmer in večjega števila nevarnosti ter tveganj, ki so prisotna pri delih v tej panogi.

V letu 2005 je bilo pri delodajalcih, ki imajo kot glavno dejavnost registrirano gradbeništvo, opravljenih 1845 pregledov s področja nadzora nad zagotavljanjem

varnosti in zdravja pri delu. V primerjavi s predhodnim letom je bilo opravljenih 366 pregledov več, večina le-teh pa je bila izvedena v okviru akcije nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost. Inšpektorji so družbam izdali 580 odločb za odpravo pomanjkljivosti, 35 krat so ustavili delo do odprave nepravilnosti in 32 krat zaradi neposredne nevarnosti za življenje delavcev tudi prepovedali nadaljevanje delovnega procesa. Pomanjkljivosti in kršitev je bilo ugotovljenih relativno manj kot leta 2004 (glede na večje število pregledov). Izrečenih je bilo 246 sankcij za prekrške, tožilstvu pa podanih tudi 8 ovadb zaradi suma storitve kaznivega dejanja po 208. členu Kazenskega zakonika. Raziskanih je bilo 78 nezgod s težjimi poškodbami delavcev, 2 nezgodi s poškodbami več delavcev in 1 nevaren pojav, ko je bila povzročena materialna škoda brez poškodb delavcev.

3.13.4. Gostinstvo

Splošni podatki o dejavnosti :

- število subjektov : 12.738

- število zaposlenih: 30.798

Pri delodajalcih v gostinski dejavnosti so inšpektorji ob nadzoru Izjave o varnosti z oceno tveganja zabeležili pri pregledanih subjektih več kršitev zaradi neizdelane in sprejete izjave o varnosti (16,5%), kot je bilo zabeleženih kršitev zaradi pomanjkljivo ocenjenih tveganj nastanka poškodb oziroma zdravstvenih okvar (10,4%).

Prav tako po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci v obravnavani dejavnosti ne posvečajo dovolj pozornosti usposabljanju delavcev za varno delo (18,6% ugotovljenih kršitev). Tudi pri zagotavljanju preiskav parametrov delovnega okolja bi lahko bili delodajalci bolj skrbni (pribl. 12% ugotovljenih kršitev), manj kršitev pa so inšpektorji zaznali pri oceni parametrov delovnega okolja (ustrezna temperatura, prezračevanje, osvetljenost ipd.). Zagotavljanje zdravstvenih pregledov glede ocene delovne zmožnosti delavca delodajalci v tej dejavnosti v skladu z ugotovitvami inšpektorjev večkrat zanemarjajo (pribl. 13% ugotovljenih kršitev), kar je verjetno vzročno povezano tudi z večjo fluktuacijo delovne sile na določenem delovnem mestu. Zdravstveni pregledi delavcev, ki pri delodajalcu delajo kratko časovno obdobje, so za delodajalce veliko finančno breme.

Inšpektorji so v letu 2005 pri delodajalcih v gostinski dejavnosti zabeležili pribl. 17% kršitev zaradi nepregledanih električnih inštalacij in le pribl. 4% kršitev zaradi preteče izpostavljenosti delavcev posrednemu ali neposrednemu stiku z deli električnih inštalacij. Delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev premalo skrbijo za zagotavljanje pregledov delovne opreme, ki jih izvajajo pooblašene organizacije (pribl. 16% kršitev), sami pa delovno opremo dobro vzdržujejo (pribl. 1,6% ugotovljenih kršitev). Pregledani delodajalci izpolnjujejo tudi obveznost obveščanja organov nadzora, saj so inšpektorji zabeležili le pribl. 6% kršitev zaradi opustitve obveščanja inšpekcije za delo o poškodbah pri delu in pribl. 4% kršitev zaradi opustitve obveščanja inšpekcije o začetku izvajanja del, pri katerih obstajajo večje nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare. V letu 2005 smo v gostinskem lokalu zabeležili tudi eno kršitev zaradi alkoholiziranosti delavca na delovnem mestu.

V dejavnosti gostinstva je bilo v letu 2005 opravljenih 481 inšpekcijskih pregledov s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu, kar je skoraj polovica pregledov manj kot v letu 2004, saj je bila v tem letu izvedena usmerjena akcija nadzora varnosti in zdravja pri delu v gostinski dejavnosti. Inšpektorji so izdali tudi 183 upravnih odločb, kar je bilo potrebno zaradi razlogov, navedenih zgoraj. Kljub bistveno manjšemu številu opravljenih inšpekcijskih pregledov pa so inšpektorji v letu 2005 izdali 15 plačilnih nalogov, v letu 2004 pa je bilo izrečenih le 14 mandatnih kazni. Raziskana je bila 1 težja nezgoda, kar pomeni, da se število težjih nezgod pri delodajalcih v dejavnosti gostinstva iz leta v leto zmanjšuje.

3.13.5. Promet, skladiščenje in zveze

Splošni podatki o dejavnosti:

- Število subjektov: cca 10.000 subjektov
- Število zaposlenih: cca 50.000

3.13.5.1 Železniški promet in vzdrževanje vlečnih in vlečenih vozil (lokomotive in vagoni)

Holding Slovenske železnice se ukvarja s prevozom potnikov in blaga v notranjem ter mednarodnem prometu. Z vzdrževanjem vlečnih sredstev in vagonov pa se ukvarja samostojna pravna oseba SŽ-Centralne delavnice, s sedežem v Ljubljani. Čiščenje potniških vagonov, čiščenje delovnih prostorov in urejanje okolice postaj opravlja železniško invalidsko podjetje, ki je registrirano kot samostojni pravni subjekt ŽIP d.o.o. Vsi trije samostojni pravni subjekti imajo organizirano vsak svojo službo za varnost in zdravje pri delu z zadostnim številom strokovnih delavcev. Družbe imajo pooblašene zdravnike v železniškem zdravstvenem domu, kjer se pretežno opravljajo preventivni zdravstveni pregledi, pa tudi sodelovanje pri zdravstveni oceni tveganja je zagotovljeno.

V letu 2005 je na progah slovenskih železnic potekala obnova tirov na več progovnih odsekih, zlasti na odseku proge Zidani Most – Maribor (peti evropski koridor). Ker poteka delo ob potekajočem prometu, je potrebna še posebna pozornost pri zagotavljanju varnosti delavcev, ki obnavljajo progo. Tu mislimo predvsem na prisotnost visoke napetosti (20.000 V) in na stalni promet vlakov. V ta namen imajo posebne čuvaje, ki skrbijo za to, da so gradbene skupine pravočasno obveščene o prihajajočem vlaku. Vsi zaposleni na teh gradbiščih morajo biti teoretično in praktično poučeni o varnem delu na železnici. Ker gre pogosto za dela na daljših progovnih odsekih (tudi do 5 km), se pojavlja problem doslednega spoštovanja Uredbe o zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih. Tu mislimo predvsem na opremljenost gradbišča s sanitarijami, tekočo vodo, jedilnicami ipd.

Konec leta 2004 in v začetku leta 2005 so na slovenskih železnicah opravili revizijo izjave o varnosti in ocenjevanja tveganj. Dopolnjen je bil program usposabljanja za vse zaposlene na SŽ, prav tako je pričelo veljati novo navodilo o pregledih in preizkusih delovne opreme. Zaposleni glede na ugotovitve inšpektorjev uporabljajo osebno varovalno opremo, razveseljivo je dejstvo, da se tudi zastareli objekti, v katerih so delovni prostori, obnavljajo. Število prijav zaposlenih oziroma njihovih predstavnikov (predvsem sindikatov) - v zvezi z nespoštovanjem Zakona o varnosti in zdravju pri delu (visoke temperature v poletnih mesecih, neustrezni delovni prostori) - se zmanjšuje.

Nezgode pri delu in nevarni pojavi se redno prijavljajo na Inšpektorat RS za delo. Večina železniških vlečnih vozil vsebuje veliko število delov, ki vsebujejo azbest. Tako se zaposleni v Centralnih delavnicah srečujejo z obdelovanjem materialov, ki vsebujejo azbest. Azbestni delci se ob vožnji sproščajo v notranjost vozila, zato so azbestnim delcem izpostavljeni tako vzdrževalci vozil kot tudi zaposleni na SŽ in uporabniki storitev. Na podlagi ugotovljenih dejstev in veljavnih predpisov so Slovenske železnice in Centralne delavnice izdelale strategijo odstranjevanja azbesta iz železniških vozil do leta 2010, ko bi z vseh vlečnih vozil odstranili ves azbest. Razumljivo je, da so za izpolnitev te naloge potrebna velika finančna sredstva. Pri inšpekcijskih pregledih ugotavljamo, da se zaposleni zavedajo problema nevarnosti azbesta, zato spoštujejo vsa navodila za varno delo in uporabljajo ustrezna osebna varovalna sredstva (obleka, maske).

Drug velik problem v obravnavani dejavnosti predstavlja zaprašenost hal in hrup. To velja zlasti za nekatere delavnice, kjer sta vsebnost prahu in raven hrupa nad dovoljenimi mejnimi vrednostmi (meritve pooblašene inštitucije). Zaposleni morajo zato uporabljati osebno varovalno opremo, vendar dolgoročno taka rešitev ni primerna. Delodajalec zagotavlja sodelovanje zaposlenih glede varnega dela preko sveta delavcev, sindikatov in odbora za varnost in zdravje pri delu.

3.13.5.2 Avtobusni prevozi, cestni prevozi blaga ter skladiščenje

Vozniki transportnih sredstev po ugotovitvah inšpektorjev opravljajo preventivne zdravstvene preglede v skladu z veljavnim Pravilnikom o preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev, usposabljanje s področja varnosti in zdravja pri delu se izvaja redno, pa tudi uporaba osebne varovalne opreme je ustrezna. Vozniki tovornih vozil, ki opravljajo prevoze nevarnega blaga, morajo biti še dodatno usposobljeni na podlagi Zakona o prevozu nevarnega blaga (ADR). Tudi delavniške hale za vzdrževanje vozil so v večini primerov dokaj dobro urejene (odvodi izpuhov, ogrevanje, čistoča). V letu 2005 sta bili zabeleženi le dve kršitvi s tem v zvezi. Na splošno je stanje pri večini delodajalcev, ki se ukvarjajo z distribucijo blaga kakor tudi s skladiščenjem, ustrezno urejeno, saj večjih pomanjkljivosti pri inšpekcijskih pregledih ni bilo ugotovljenih. Skladiščni regali so označeni z maksimalno nosilnostjo, skladišča niso založena z nepotrebnim materialom, transportna sredstva (viličarji) v skladiščih so ustrezno vzdrževana. V zvezi z označevanjem transportnih poti in urejenostjo priročnih skladišč je bilo ugotovljenih 15 kršitev.

V letu 2005 so inšpektorji s področja nadzora varnosti ter zdravja pri delu opravili v dejavnosti kopenskega, vodnega, zračnega prometa ter pomožnih dejavnostih 370 inšpekcijskih pregledov, izdali 113 ureditvenih odločb in 4 plačilne naloge. Prijavljenih je bilo 6 težjih poškodb pri delu ter raziskana dva nevarna pojava. V primerjavi z letom 2004 (opravljenih je bilo 369 pregledov) je bilo v letu 2005 izdanih 27 ureditvenih odločb manj. V strukturi kršitev so v ospredju kršitve v zvezi z vodenjem evidenc (108 primerov), sledi izjava o varnosti z oceno tveganja s 40 kršitvami, nato pomanjkljivosti v zvezi z usposabljanjem zaposlenih, kjer je bilo ugotovljenih 21 kršitev, pa tudi število kršitev v zvezi s prijavljanjem nezgod pri delu ni zanemarljivo. Evidentiranih je bilo 15 takih kršitev.

3.14. POSEBNO NADZORSTVO

Poseben inšpekcijski nadzor se izvaja v skladu s posebnimi pooblastili v državnih organih, od katerih sta z vidika nadzora zagotavljanja varnega in zdravega dela vsekakor najzahtevnejša Policija in Slovenska vojska. V obeh navedenih subjektih je zaradi velike zahtevnosti ter raznovrstnosti njune dejavnosti ter zaradi njunega velikega obsega tako po številu zaposlenih kot tudi po velikem številu različnih objektov na zelo različnih lokacijah določena problematika s tega področja stalno prisotna. V sodelovanju s pristojnima organoma pa je stalna tudi njena obravnava ter bolj ali manj uspešno reševanje, še posebej takrat, ko so v ta namen potrebna večja finančna sredstva. Nikakor pa ni mogoče reči, da za reševanje te problematike pri odgovornih osebah ne bi bilo posluha.

Posebej je treba izpostaviti slabe delovne pogoje (predvsem glede delovnih in pomožnih prostorov ter opreme v teh prostorih), hrup na delovnem mestu, onesnaženost zraka (predvsem izpušni plini motornih vozil in cigaretni dim), delo študentov in delo oseb na podlagi pogodb civilnega prava (podjemne pogodbe) ter preobremenjenost zaradi premajhnega števila delavcev glede na obseg zadolžitve. V zvezi s to problematiko je bilo posredovanih na Inšpektorat RS za delo nekaj pisnih in ustnih prijav, ki pa so bile v večini primerov anonimne. Skupno število takih pritožb zoper oba navedena organa je bilo sedem, kar glede na njuno že omenjeno obsežnost ni veliko. Pri preverjanju dejanskega stanja je bilo v inšpekcijskem nadzoru ugotovljeno, da je bilo nekaj pritožb utemeljenih, nekaj ne, glede dveh pa je inšpekcijsko nadzorstvo še v teku, ker je za ugotovitev dejanskega stanja potrebno izvesti določene preiskave.

Med subjekte posebnega nadzora sodi tudi NE Krško, ki pa v obravnavanem obdobju s stališča varnosti in zdravja pri delu ni imela nobenih izstopajočih primerov. Ustrezno prijavljenih je bilo 7 nezgod pri delu, od tega 2 na poti na delo oz. z dela. Obe nezgodi na poti sta bili opredeljeni kot težji, vseh pet na delu pa kot lažje. Tudi poklicne bolezni ni bilo ugotovljene nobene, prav tako tudi ne nevarnega pojava, ki bi lahko ogrozil zdravje ali življenje delavcev.

3.15. STROKOVNA POMOČ

Inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu v sklopu svojih nalog in skladno z določili 4. člena Zakona o inšpekciji dela dajejo delodajalcem in delavcem strokovno pomoč v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti. Na vprašanja inšpektorji odgovarjajo ali pisno ali po elektronski pošti pa tudi telefonsko, odvisno od tega, na kakšen način je bila vloga podana.

Ugotavljamo, da vprašanja prihajajo tako s strani delavcev in predstavnikov delavcev kot tudi delodajalcev. Teme vprašanj se največkrat nanašajo na izvajanje Zakona o varnosti in zdravju pri delu in pripadajočih podzakonskih predpisov ter predvsem na najpomembnejše obveznosti in odgovornosti delodajalca. Zelo pogosta so vprašanja glede izjave o varnosti in ocenjevanja tveganj, glede usposabljanja delavcev za varno in zdravo delo ter glede pregledov in preizkusov sredstev za delo ter preiskav delovnega okolja. Precej pogosta so tudi vprašanja v zvezi z zagotavljanjem zdravstvenih pregledov ter obveznostjo delodajalcev, da upoštevajo mnenje pooblaščenega zdravnika, ki ga ta poda ob teh pregledih.

Iz vprašanj v zvezi z ocenjevanjem tveganja izhaja, da mnogim delodajalcem še vedno ni jasno, kaj je namen in smisel ocenjevanja tveganj, kako naj bi se to v praksi izvedlo, kdo je oziroma kdo so tiste osebe, ki morajo v tem procesu sodelovati, predvsem pa ni jasno dejstvo, da morajo biti rezultat tega procesa ustrezni ukrepi in zahteve, ki bodo zagotovili ustrezen nivo zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri določenem delodajalcu. Pogosta so tudi vprašanja glede revizije izjave o varnosti, predvsem v zvezi z namenom, obsegom in vsebino te revizije.

Tudi na področju usposabljanja za varno delo prejmemo veliko število vprašanj. V večini primerov se vprašanja nanašajo na načine izvedbe usposabljanja in preizkusa znanja ter v zvezi s tem npr. na možnost uvajanja računalniške podpore v ta namen, na nujnost izvajanja periodičnega preverjanja usposobljenosti za različna dela, npr. tako imenovana režijska dela, na pojem večje nevarnosti za poškodbe in zdravstvene okvare ipd. Zelo pogosto se vprašanja nanašajo tudi na zakonsko obveznost, da mora delodajalec "preveriti teoretično in praktično usposobljenost za varno delo na delovnem mestu". Še vedno mnogim ni razumljivo, da Zakon o varnosti in zdravju pri delu ne predpisuje nobene periodike glede usposabljanja delavcev za varno delo, ampak samo glede preizkusa njihovega znanja.

Glede vprašanj v zvezi s pregledi in preizkusi delovne opreme in preiskavami delovnega okolja zainteresirane najbolj zanima, katere delovne opreme ni potrebno pregledovati, kako je s pregledi energetskega virov, na katere je delovna oprema priključena, na katerih delovnih mestih je potrebno izvajati preiskave različnih škodljivosti in katere škodljivosti naj bi to bile.

Zagotavljanje izvajanja strokovnih nalog v zvezi z varnostjo pri delu in zdravstvenim varstvom je pomembna obveznost delodajalcev, v zvezi s katero se tudi pojavlja veliko vprašanj. Vprašanja se nanašajo zlasti na oblike, načine in obseg zagotavljanja teh nalog ter na morebitne izjeme v zvezi s tem.

Tudi s področja zdravstvenega varstva zainteresirane osebe zastavljajo kar nekaj vprašanj, predvsem glede periodike izvajanja preventivnih zdravstvenih pregledov, priznavanja nezgod pri delu, prijavljanja teh nezgod, spoštovanja odločb invalidskih komisij, upoštevanja mnenj specialistov medicine dela oziroma pooblaščenih zdravnikov, zdravstvenega varstva študentov in dijakov idr.

Veliko pa je tudi vprašanj, za katera se ugotovi, da ne sodijo v pristojnost inšpekcije za delo. V teh primerih se vprašanje odstopi pristojnemu organu.

Podana vprašanja inšpektorjem so v večini primerov dokaj splošna. Odgovor na vprašanje, zakaj posamezniki v tako velikem številu pričakujejo odgovore na svoja vprašanja, oziroma pričakujejo tolmačenje posameznih predpisov, je zagotovo v tem, da v predpisih ni mogoče popolnoma natančno in enoumno opredeliti in določiti ukrepov za vse možnosti, ki se v praksi pojavljajo pri zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu.

Hkrati ugotavljamo, da je v praksi še vedno prisotna določena stopnja razmišljanja, ki se nanaša na staro zakonodajo s tega področja, in ki se je z vstopom naše države v EU pomembno spremenila. Poleg tega vsi podzakonski predpisi še niso novelirani oziroma usklajeni z novimi razmerami na tem področju.

3.16. DRUGE AKTIVNOSTI NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Poleg osnovne dejavnosti Inšpektorata RS za delo, to je izvajanja inšpekcijskega nadzora, so delavci inšpektorata v obravnavanem obdobju sodelovali tudi pri naslednjih aktivnostih doma in v tujini.

3.16.1. Inšpekcijski svet – sodelovanje v Odboru za nadzor trga za neživilske proizvode in sodelovanje v Odboru za nadzor na področju kemijske varnosti

Po določilih Zakona o inšpekcijskem nadzoru je za medsebojno koordinacijo dela različnih inšpekcij ustanovljen Inšpekcijski svet, katerega člani so glavni inšpektorji organov, ki izvajajo inšpekcijski nadzor. Tako v okviru Inšpekcijskega sveta delujejo posamezna delovna telesa, med katerimi je tudi Odbor za nadzor trga za neživilske proizvode. V tem odboru je organiziranih več delovnih skupin in v posameznih sodelujejo tudi inšpektorji za delo. Tako ti inšpektorji delujejo v skupinah za nadzor splošne varnosti proizvodov, strojev, osebne varovalne opreme, dvigal in izdelkov za uporabo v potencialno eksplozivnih atmosferah. Naloge posameznih delovnih skupin so, da vsaka na svojem področju nadzora ugotavlja dejansko stanje, da omogoča izmenjavo mnenj in izkušenj med posameznimi inšpekcijami, pristojnimi za določeno področje, ter da pripravlja morebitne skupne smernice v zvezi s koordiniranim nadzorom na določenem področju med pristojnimi inšpekcijami. Posamezne delovne skupine opravljajo svoje naloge v glavnem na organiziranih sestankih, v določenih primerih pa uporabljajo tudi druge oblike medsebojnega sodelovanja, predvsem elektronsko pošto. Enkrat letno je sestanek samega Odbora, na katerem sodelujejo vsi člani delovnih skupin. Ob tej priložnosti se pregleda opravljeno delo v preteklem letu in zahteve, ki veljajo za vse delovne skupine.

V novembru 2003 je bil ustanovljen tudi Odbor za nadzor na področju kemijske varnosti, ki sodeluje v podprojektu Celovita kemijska inšpekcija projekta Phare Twinning - Kemijska varnost II. Njegov namen je vzpostaviti tesnejše sodelovanje različnih inšpektoratov pri inšpekcijskih pregledih glede kemijske varnosti, zagotoviti učinkovitost nove zakonodaje, ugotoviti zakonsko prekrivanje posameznih področij med različnimi inšpektorati in morebitno neurejenost določenih področij glede kemijske varnosti. V letu 2005 je navedeni odbor pripravil osnutke za mešano skladiščenje kemikalij, ki so delni prevod VCI smernic za mešano skladiščenje kemikalij, ki jih je izdalo nemško združenje kemijske industrije. Opravljen je bil tudi skupni nadzor v eni od kemijskih družb, kjer so bili predlogi navedenih smernic tudi praktično preverjeni.

3.16.2. Sodelovanje v delu Komisije za obravnavo vlog za izdajo in odvzem dovoljenj za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu

Delodajalec ima možnost zagotoviti opravljanje posameznih strokovnih nalog s področja varnosti pri delu tudi z zunanjimi strokovnimi delavci ali strokovnimi službami, če sam ne izpolnjuje pogojev, ki so za to potrebni. V tem primeru morajo imeti ta zunanja strokovna služba oziroma strokovni delavci s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobljeno posebno dovoljenje, ki se izda na podlagi Pravilnika o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. V tem pravilniku je določeno, da se dovoljenje izda na podlagi mnenja tričlanske komisije, imenovane s strani ministra za delo, katere član je tudi predstavnik Inšpektorata RS za delo.

Glede na dejstvo, da v Sloveniji opravlja posebne strokovne naloge s področja varstva pri delu več kot 300 subjektov, je delo v omenjenih komisijah v letu 2005 terjalo kar precej časa inšpektorjev, enako bo predvidoma tudi v letu 2006. Vzrok za to je vsekakor sprememba

zakonodaje s tega področja, ki je zaostрила pogoje za pridobitev dovoljenja in ki določa, da je bilo potrebno do konca leta 2005 ponovno vložiti vloge za pridobitev dovoljenja z upoštevanjem novih pogojev in zahtev. Velika večina teh vlog je bila vložena ravno zadnji teden v letu 2005.

3.16.3. Organizacija in izvedba preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev za varnost na gradbiščih

V letu 2005 je Inšpektorat RS za delo pričel z organiziranjem in izvajanjem preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev na začasnih in premičnih gradbiščih, kar je do tedaj izvajal Urad za varnost in zdravje pri delu. V obravnavanem obdobju je bilo opravljenih 40 komisijskih preizkusov strokovne usposobljenosti koordinatorjev ter vzpostavljena ustrezna evidenca na spletnih straneh Inšpektorata RS za delo.

3.16.4. Sodelovanje v komisijah za opravljanje strokovnih izpitov za strokovne delavce s področja varnosti in zdravja pri delu, ki jih organizira in izvaja Upravna akademija

Po določitih Zakona o varnosti in zdravju pri delu mora imeti strokovni delavec, kateremu delodajalec poveri opravljanje strokovnih nalog s področja varnosti pri delu, opravljen strokovni izpit pod pogoji in na osnovi programa, določenega v Pravilniku o opravljanju strokovnega izpita iz varnosti in zdravja pri delu. Omenjeni pravilnik tudi opredeljuje, da minister za delo imenuje izpraševalce kot člane komisije za strokovni izpit in med te člane komisij so bili v preteklem letu imenovani tudi predstavniki Inšpektorata RS za delo. Poleg tega, da na strokovnih izpiti predstavniki Inšpektorata RS za delo kandidatom zastavljajo vprašanja s področja varnosti pri delu in ocenjujejo njihovo uspešnost, pripravljajo tudi vsebine pisnih nalog, ki jih morajo posamezni kandidati pripraviti ter na izpitu tudi zagovarjati.

3.16.5. Sodelovanje v medresorski delovni skupini za pripravo Pravilnika o izvajanju ognjemetov

Delovno skupino je imenoval minister za notranje zadeve na podlagi 16. člena Zakona o državni upravi. Komisija je izdelala Pravilnik za izvajanje ognjemetov. Besedilo je bilo pripravljeno in usklajeno z odgovornimi v Generalni policijski upravi, Upravnih enotah in s strokovno javnostjo.

3.16.6. Sodelovanje v strokovni komisiji za preverjanje strokovne usposobljenosti za delo z eksplozivi

Komisijo je imenoval minister za notranje zadeve na podlagi 16. člena Pravilnika o strokovni usposobljenosti za delo z eksplozivi. Komisija je v letu nadaljevala z izpiti za izvajalce ognjemetov, trgovce in minerje, ki so se pričeli izvajati že v letu 2004.

3.16.7. Sodelovanje pri tekmovanju za primer dobre prakse 2005, ki ga vsako leto organizira Nacionalna mreža za sodelovanje z Evropsko agencijo za varnost in zdravje pri delu Bilbao

Evropski teden varnosti in zdravja pri delu v letu 2005 pod pokroviteljstvom Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu je bil posvečen problematiki hrupa na delovnem mestu. Slogan tedna varnosti in zdravja pri delu v letu 2005 je bil "PRENEHAJTE S TEM HRUPOM" in je trajal od 24. do 28. oktobra tega leta. Na tekmovanje so se prijavili delodajalci, ki so problem prekomernega hrupa rešili celovito - ali z uporabo kombiniranega sistema zvočne absorpcije iz resonančnih plošč oz. poroznih absorberjev ali z izborom ustreznih materialov oz. struktur. Priznanje za najboljši primer dobre prakse je prejela družba Termoelektrarna Toplarna Ljubljana. Družbi je uspelo v najbolj problematičnih prostorih doseči nizke ravni hrupa, ki so sedaj v skladu s predpisi ter zagotavljajo operaterjem mirno in akustično ugodno delovno okolje.

3.17. ZAKLJUČEK

Za oceno dela inšpekcije za varnost in zdravje pri delu ter s tem tudi za oceno dela Inšpektorata RS za delo kot celote je vsekakor zelo pomembna njegova učinkovitost in uspešnost. Učinkovitost predstavlja predvsem obseg opravljenega dela in hitrost ukrepanja, uspešnost pa predvsem predstavlja odraz dela inšpektorata na stanje varnosti in zdravja pri delu na opazovanem področju. Učinkovitost in uspešnost delovanja inšpekcije se lahko ocenita glede na:

- ***obseg opravljenega dela posameznih inšpektorjev in inšpektorata kot celote,***
- ***ugotovitve nadzora - predvsem glede na izpolnjevanje predpisanih obveznosti delodajalcev,***
- ***ugotovitve nadzora glede izpolnjevanja obveznosti in odgovornosti delavcev,***
- ***gibanje števila oz. pogostost in resnost nezgod pri delu,***
- ***število in resnost ugotovljenih poklicnih bolezni,***
- ***število nevarnih pojavov, ki sicer niso imeli za posledico poškodbe oseb,***
- ***število in vsebine različnih prijav na inšpektorat,***
- ***vlaganje v znanje in razvoj metodologij za delo inšpektorata,***
- ***sliko inšpektorata v javnosti.***

Obseg dela posameznega inšpektorja in inšpektorata kot celote

Obseg opravljenega dela posameznega inšpektorja se odraža predvsem v številu opravljenih inšpekcijskih nadzorov (rednih, izrednih in kontrolnih), v številu opravljenih raziskav nezgod pri delu, v številu izdanih upravnih odločb, v številu izdanih plačilnih nalogov, v številu podanih ovadb na državno tožilstvo, v številu izdanih odločb o prekršku, številu podanih obdolžilnih predlogov, upoštevati pa je treba tudi drugo opravljeno delo, kot npr. delo s strankami, dajanje strokovne pomoči, priprava strokovnih podlag za izvajanje poostreženega nadzora, spremljanje predpisov ter priprava navodil za delo drugih inšpektorjev, priprava podlag za strokovna usposabljanja drugih inšpektorjev, aktivno in pasivno sodelovanje na različnih seminarjih, konferencah in posvetovanjih doma ter v tujini ipd. Poleg števila vseh teh opravljenih aktivnosti je vsekakor pomembna tudi vsebina - predvsem glede kvalitete in obsega. Pomembno je upoštevati tudi razmerje med posameznimi opravljenimi aktivnostmi.

Obseg dela inšpektorata kot celote se spremlja sproti tako, da se vsi izdelki (zapisniki, uradna poročila, odločbe, predlogi itd.) vnesejo v računalnik, trimesečno pa se preverja izpolnjevanje planiranega obsega aktivnosti. Iz izdelanih statistik je sicer razvidno, da se kontrolirani pokazatelji večinoma dvigujejo, vendar pa to ni zadosten dokaz, da se tudi stanje na področju varnosti in zdravja pri delu v državi kot celoti ali tudi na določenem omejenem prostoru ali v določeni dejavnosti ali glede določene nevarnosti ter škodljivosti ipd. enako izboljšuje.

Ugotovitve nadzora v zvezi z izpolnjevanjem predpisanih obveznosti delodajalcev

Vsekakor je eden pomembnih pokazateljev stanja na področju zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ugotovitev, v kolikšni meri in kako kvalitetno delodajalci izpolnjujejo predpisane zahteve in ukrepe s tega področja. Vendar te informacije iz do sedaj izvedenih aktivnosti in obdelave podatkov ni bilo mogoče zanesljivo ugotoviti. Vse večje število opravljenih inšpekcijskih pregledov je imelo za posledico vse več ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti ter vse več izrečenih ukrepov, kar je potem dajalo vtis, kot da je stanje na tem področju vse slabše. Zato smo se ob koncu leta 2003 odločili za posebno obliko inšpekcijskega nadzora, ki naj bi (sicer ne takoj, ampak čez več let) pokazala čim bolj realno dinamiko gibanja pokazateljev stanja, ki jih bomo več let spremljali. Več o tem je navedeno v podpoglavju 3.5.

Stopnjo kvalitete in ustreznosti oz. urejenosti posameznega parametra bo inšpektor pri posameznem delodajalcu ocenil z oceno od ena do štiri. To pomeni, da ni pomembno samo, ali je neka obveznost urejena formalno, ampak predvsem, ali je urejena ustrezno. Ustrezno pa pomeni, da je tako po obsegu kot tudi po vsebini urejena tako, kot to zahtevajo dejanske razmere pri obravnavanem delodajalcu.

Ugotovitve nadzora glede izpolnjevanja obveznosti in odgovornosti delavcev

Vsekakor ni dovolj, da izvajajo svoje obveznosti samo delodajalci, ampak morajo vse predvidene ukrepe in zahteve dosledno izvajati tudi delavci. Izpolnjevanje obveznosti in odgovornosti delavcev se nanaša predvsem na:

- načelno spoštovanje in izvajanje ukrepov za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu,
- izvajanje dela s tolikšno pazljivostjo, da se s tem varuje svoje življenje in zdravje in življenje in zdravje drugih,
- uporabo varnostnih naprav ter sredstev in osebne varovalne opreme,
- obveščanje o pomanjkljivostih, škodljivostih, okvarah in drugih pojavih, ki bi lahko ogrozili delavčevo varnost in zdravje ali varnost in zdravje drugih delavcev,
- sodelovanje z delodajalcem in delavci, zadolženimi za varnost in zdravje pri delu.

Gibanje števila oz. pogostosti in resnosti nezgod pri delu

Gibanje števila oz. pogostosti in resnosti nezgod pri delu je zagotovo eden najpomembnejših pokazateljev stanja na področju varnosti in zdravja pri delu – pri posameznem delodajalcu (v podjetju oz. družbi) ali v določeni dejavnosti, v določeni regiji ali državi. Inšpektorat RS za delo do nedavnega ni imel možnosti lastnega zbiranja in obdelave podatkov o nezgodah pri delu. To možnost je dobil šele z novim Zakonom o varnosti in zdravju pri delu, ki v 27. členu določa, da mora delodajalec inšpekciji za delo takoj prijaviti vsako smrtno poškodbo oziroma poškodbo, zaradi katere je delavec nezmožen za delo več kot tri zaporedne delovne dni, kolektivno nezgodo, nevaren pojav ali ugotovljeno poklicno bolezen.

V začetnem obdobju po uveljavitvi omenjenega zakona to prijavljanje še ni steklo v zadovoljivem obsegu, vendar se je stanje stalno izboljševalo. Temu bo vsekakor pripomogel poostren nadzor, ki je bil opravljen ob koncu leta 2004, ter obsežna promocija in opominjanje pa tudi sankcioniranje tistih, ki nezgod niso prijavili, v letu 2005. Poseben razlog za ustrezno rešitev te zadeve je zahteva EU, da se mora njeni pooblaščenici organizaciji EUROSTAT posredovati določene podatke o poškodbah pri delu. EUROSTAT ima za zbiranje in ustrezno obdelavo teh podatkov izdelano posebno metodologijo (ESAW), ki jo mora pri tem uporabljati. Zato smo v začetku poročevalskega leta pridobili računalniški program, ki nam v skladu s to metodologijo omogoča tovrstno zbiranje in obdelavo.

Število in resnost ugotovljenih poklicnih bolezni

Tudi podatki o ugotovljenih poklicnih boleznih v državi so pomemben podatek za inšpekcijo dela. Vendar ugotavljamo, da je to področje v zadnjem času (pribl. 10 let) urejeno vse slabše, saj se poklicne bolezni očitno ne ugotavljajo oziroma se ugotavljajo v zanemarljivi meri, prav tako pa se ne prijavljajo na Inšpektorat RS za delo. Na to kaže podatek, da je bil inšpektorat za delo v letu 2005 ustrezno obveščen le o dveh primerih poklicne bolezni, v letu 2004 pa o nobenem. Tudi podatek o celotnem številu v letu 2005 v RS ugotovljenih poklicnih boleznih, ki smo ga dobili od Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, in govori o 13 primerih, zagotovo ni realen.

To vsekakor kaže na neustrezno urejanje tega področja, zato ti podatki trenutno še niso uporabni za ocenjevanje uspešnosti dela Inšpektorata RS za delo. Inšpektorat za delo tudi ni organ, ki bi bil pooblaščen za upravljanje z zbirko podatkov o poklicnih boleznih, vendar bi moral biti obveščen o ugotovljenih poklicnih boleznih na podlagi 27. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Število nevarnih pojavov, ki sicer niso imeli za posledico poškodbe oseb

Podatki o številu in resnosti nevarnih pojavov tudi v določeni meri kažejo na urejenost stanja na področju varnosti in zdravja pri delu. Vendar pa je število prijavljenih nevarnih pojavov, ki so v večini primerov raziskani, razmeroma majhno. Prijavljeni so v večini primerov samo večji nevarni pojavi z večjo materialno škodo, mali in manjši nevarni pojavi pa ostanejo v večini primerov prikriti, četudi bi lahko privedli do zelo hudih posledic. Vsekakor bi bilo število nevarnih pojavov lahko zelo pomemben pokazatelj stanja varnosti pri delu, še posebno v nevarnejših dejavnostih (npr. gradbeništvo), vendar jih je težko ustrezno evidentirati.

Število in vsebine različnih prijav

Prijave na področju varnosti in zdravja pri delu se najpogosteje nanašajo na nezagotavljanje varnosti in zdravja pri delu s strani delodajalcev, nad čemer se pritožujejo zlasti predstavniki delavcev (člani svetov delavcev, delavski zaupniki za varnost in zdravje pri delu ter predstavniki sindikatov), redkeje pa tudi delavci sami. Pritožbe se lahko nanašajo tudi na kršitve predpisov, ki urejajo delovna razmerja, vendar pa posredno tudi lahko vplivajo na varnost in zdravje pri delu. Te kršitve so predvsem kršitve glede delovnega časa, zagotavljanja pravice do letnega dopusta, pravice do odmorov in počitkov ter pravice v zvezi z nočnim delom. Tudi take kršitve so s stališča varnosti in zdravja pri delu pomembne, saj je utrujen, nezbran ter fizično in duševno izčrpan delavec vsekakor bolj dovzeten za nezgodo pri delu.

Vlaganje v znanje in razvoj metodologij za delo inšpektorata

Za učinkovito in uspešno delo je zelo pomembno tudi vlaganje v znanje ter razvoj novih metodologij, postopkov, pripomočkov idr. za delo inšpektorjev. Z namenom širjenja in poglobljanja znanja inšpektorjev organizira inšpektorat konference, različna strokovna usposabljanja, strokovne posvete in seminarje. Poleg lastnih strokovnih posvetov se inšpektorji in vodilne osebe inšpektorata udeležujejo posvetov, ki jih organizirajo drugi subjekti doma in v tujini.

Slika inšpektorata v javnosti

Za oceno dela inšpektorata je pomembna tudi slika inšpektorata v javnosti. Z javnostjo so mišljeni predvsem socialni partnerji (predstavniki sindikatov in delodajalcev), predstavniki različnih medijev (TV, radio, časopisi in revije ipd.) in drugi. Inšpektorat si svojo sliko v javnosti ustvarja predvsem s korektnim in ažurnim delom, s pripravljenostjo sodelovanja s vsemi navedenimi, z nudenjem strokovne pomoči ipd. Z namenom, da bi bil stik javnosti z delom inšpektorata čim boljši in uspešnejši, je inšpektorat pripravil svojo novo spletno stran na internetu. Na spletnih straneh je prikazana organizacijska shema inšpektorata s predstavljenimi vodilnimi in vodstvenimi osebami, prikazane so pravne podlage za delo inšpektorata (delovno področje, pristojnosti, pooblastila, ukrepi idr.), objavljene so že nudene strokovne pomoči, predstavljene so podpore za odločanje (OPOMNIK), strokovno usposabljanje inšpektorjev in še mnogo drugih zanimivosti.

I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																								
ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLJENI			ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD					UKREPI					POROČILA OBVESTILA						
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA OBOLENJA	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI	PREPOVED DELA	VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU	POLICIJI	DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETLO DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23		
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	2409	36.634	487	40	29	470	2	0	6	0	0	224	1	1	11	1	0	0	0	0	1	0	
A/02	Gozdarstvo, storitve	405	1.987	28	21	4	18	2	0	8	0	0	22	0	3	0	0	0	1	0	0	0	0	
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	248	244	1	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CA/10	Prod. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	6	2.999	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	5	Z	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	1	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CB/13	Pridobivanje rud	1	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	170	1.078	9	2	2	10	0	0	0	0	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	1390	19.122	122	43	28	124	0	0	7	1	0	84	1	2	2	2	0	0	0	0	0	13	
DA/16	Proizvodnja tobaka in izdelkov	0	Z	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
DB/17	Proizvodnja tekstilij	707	11.302	53	8	3	71	0	0	4	0	0	31	0	1	0	1	0	0	0	0	0	18	
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje, dodelava krzna	1218	11.388	45	19	10	29	0	0	0	0	0	27	0	0	2	0	0	0	0	0	0	3	
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	326	5.705	13	3	8	11	0	0	1	0	0	16	0	0	3	1	0	0	0	0	0	3	
DD/20	Obdelava in predelava lesa	2109	11.305	125	61	53	77	1	0	8	0	0	74	2	10	20	6	0	1	0	0	0	0	
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	226	5.556	27	16	16	28	0	0	4	0	0	18	0	0	8	0	0	0	0	0	0	2	
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	1965	9.392	53	16	31	25	0	0	0	0	0	24	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	3	87	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	249	12.553	30	18	9	26	1	0	5	1	0	26	0	1	3	0	0	0	0	0	0	3	
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	1348	13.780	89	34	26	86	1	2	10	0	0	58	1	4	4	1	0	0	0	0	0	7	
DJ/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	654	10.404	58	20	15	66	0	0	8	0	0	51	0	0	10	1	0	0	0	0	0	2	
DJ/27	Proizvodnja kovin	144	8.834	28	5	3	46	0	0	11	0	0	25	1	1	0	4	0	1	0	0	0	6	
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	4956	31.369	266	89	80	245	0	0	36	0	0	170	5	9	41	8	0	0	0	0	12	0	
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	1679	25.756	84	29	19	76	1	0	20	1	0	62	2	1	13	3	0	0	0	0	8	0	
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	135	794	3	1	1	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	848	14.697	41	13	10	35	0	0	7	0	0	22	0	5	0	1	0	0	0	0	12	0	
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	379	5.415	20	3	6	14	0	0	1	0	0	10	0	1	0	0	0	0	0	0	3	0	
DL/33	Proizv. medicin., finomeh., optičnih instrumentov	553	7.349	12	3	3	12	0	0	2	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolc	133	8.611	25	9	9	18	0	0	5	1	0	14	0	2	0	1	0	1	0	0	3	0	
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	163	2.707	13	3	5	13	0	0	1	0	0	8	0	2	0	0	0	0	0	0	3	0	
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	2134	14.533	118	43	43	87	0	0	18	0	0	81	0	2	6	3	0	0	0	0	6	0	
DN/37	Rečičlaža	115	1.092	7	0	0	10	0	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

I. DELO IN UKREPI ORGANOV INŠPEKCIJE DELA																								
ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI			ŠTEVILO PREGLEDOV			RAZISKAVE NEZGOD						UKREPI						POROČILA OBVESTILA				
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV	ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	SMRTNE	KOLEKTIVNE	TEŽJE	NEVARNI POJAVI	POKLICNA BOLELNJA	ODLOČBE	OVADBE	ODLOČBE O PREKRŠKU	PLAČILNI NALOGI	PREPOVED DELA	VARUHU ČLOVEKOVIH PRAVIC	DRŽAVNEMU TOŽILSTVU	POLICIJI	DRUGIM INŠPEKCIJAM	SVETU DELAVCEV, DEL. ZAUP. IN REP. SIND.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23		
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	491	7.709	19	1	63	84	0	0	3	0	0	66	0	1	2	0	0	0	0	0	1		
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	79	3.665	15	3	1	29	0	0	2	1	0	10	0	2	3	0	0	0	0	0	0		
F/45	Gradbeništvo	16861	65.044	1074	217	155	1387	5	2	78	1	0	580	8	31	246	37	0	1	3	0	1		
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	5455	16.468	224	63	73	174	0	0	1	0	0	155	0	1	9	0	0	0	0	0	1		
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	15359	37.479	415	103	102	384	2	0	11	0	0	210	2	7	27	2	0	0	0	0	1		
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	19952	53.247	713	121	174	682	0	0	8	0	0	374	1	9	20	4	0	0	0	0	0		
H/55	Gostinstvo	12738	30.798	342	152	142	187	0	0	1	0	0	183	0	12	15	4	0	0	0	0	0		
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	7793	24.835	239	116	24	140	0	0	7	1	0	85	0	9	3	1	0	0	1	0	2		
I/61	Vodni promet	62	215	2	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
I/62	Zračni promet	46	611	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1			
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	1750	12.993	57	9	17	62	0	0	0	1	0	28	0	0	1	0	0	0	0	0	2		
I/64	Pošta in telekomunikacije	1341	11.607	12	6	3	6	0	0	0	0	0	2	0	1	2	0	0	0	0	0	0		
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	1051	13.455	15	6	2	9	0	0	0	0	0	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0		
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	212	5.698	3	1	2	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	1240	2.072	29	4	4	29	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
K/70	Poslovanje z nepremičninami	2283	3.101	45	8	7	47	0	0	1	0	0	14	0	0	2	1	0	0	0	0	0		
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	483	656	7	3	3	5	0	0	0	0	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0		
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	2632	7.728	37	13	6	25	0	0	0	0	0	14	0	1	0	0	0	0	0	0	0		
K/73	Raziskovanje in razvoj	802	4.702	2	1	0	1	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0		
K/74	Druge poslovne dejavnosti	19719	49.164	345	75	68	337	2	0	5	0	0	200	1	12	30	6	0	0	0	0	3		
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	3749	49.673	71	2	4	105	0	1	1	0	0	22	0	0	1	0	0	0	0	0	0		
M/80	Izobraževanje	3640	57.710	81	16	32	54	0	0	2	0	0	40	0	1	4	2	0	1	0	0	0		
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	4317	49.787	158	7	20	165	0	0	1	0	0	75	0	2	8	0	0	0	0	0	0		
O/90	Dejavnosti javne higiene	557	3.094	21	4	1	23	0	0	3	0	0	8	0	0	2	1	0	0	0	0	0		
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	16950	3.259	23	1	4	23	0	0	0	0	0	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	13809	15.962	94	10	27	87	0	0	2	0	0	63	0	0	3	0	0	0	0	0	0		
O/93	Druge storitvene dejavnosti	4420	7.064	182	80	75	81	0	0	0	0	0	101	0	1	2	1	0	0	0	0	0		
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	489	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Q/99	Eksteritorialne organizacije, združenja	5	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
	Skupaj	182.475	813.100	5.984	1.521	1.425	5.733	17	5	288	9	0	3.341	25	139	505	92	0	6	4	0	121		

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2005																											
		IZPOLNJEVANJE POGOJEV ZA OPRAVLJANJE DEJAVNOSTI				INTERNI SPLOŠNI AKTI				ORGANIZIRANOST IZVAJANJA VARNOSTI PRI DELU				ORGANIZIRANOST IZVAJANJA ZDRAVJA PRI DELU				OBVEŠČANJE DELAVCEV O VARNEM DELU TER NOVIH TEHNOLOGIJAH				USPOSABLJANJE DELAVCEV ZA VARNOSTNO DELO				OSEBNA VAROVALNA OPREMA			
		1.1	1.2	2.1	2.2	2.3	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	5.3	5.4	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6				
1	2	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47				
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	31	81	4	21	0	5	1	1	1	13	3	1	64	19	0	52	2	9	0	1	0	50				
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	5	1	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	2	0	6	0	0	0	2				
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0				
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	19	16	1	3	0	0	2	4	2	7	1	0	19	2	0	7	5	1	0	2	0	7				
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
DA/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	4	0	0	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0				
DB/18	Proizvodnja oblačil; strojenje, dodelava krzna	0	0	3	5	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	7	2	0	2	0	0	0	0	0	2				
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	2	1	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	1	0	0	2	0	1	2	0	0	1				
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	14	7	1	2	0	3	0	0	1	1	0	0	20	0	0	2	2	17	1	0	0	2				
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	0	0	2	3	3	3	0	1	0	1	0	2	3	0	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0				
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	0	8	1	0	0	0	2	0	0	0	1	3	0	7	0	0	1	2	2	0	0	0	2				
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	8	2	2	1	0	0	0	0	0	2	1	0	6	0	0	1	0	4	0	0	0	1				
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	18	6	1	6	0	3	0	0	1	5	1	1	9	3	0	6	4	4	0	1	0	6				
DJ/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	2	14	8	5	3	1	1	2	0	2	4	2	1	16	2	0	5	2	0	1	1	0	4				
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	5	1	1	2	0	1	0	1	0	1	0	0	5	0	0	2	1	0	0	0	0	1				
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	0	28	37	9	7	2	6	0	6	1	9	2	3	44	6	0	16	4	15	2	0	0	11				
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	1	0	10	9	4	3	0	1	1	0	1	4	1	1	6	6	0	2	0	3	1	1	0	4				
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	1	1	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	6	1	0	2	0	0	0	0	0	1				
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
DL/33	Proizv. medicín., finomeh., optičnih instrumentov	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	4	3	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	2	1	0	4	0	0	0	1	0	3				
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1				
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	0	14	11	0	7	1	1	0	1	4	2	0	0	11	3	0	5	0	11	0	0	0	5				
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0				

UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2005																																																		
ŠIFRA	DEJAVNOST	DELOVNO OKOLJE										ZDRAVSTVENI NADZOR										ROČNO PREMESČANJE BREMEN				GRUP NA DELOVNEM MESTU				DELOVNA MESTA V OBJEKTIH										DELOVNA MESTA NA PROSTEM										GIBANJE IN NOTRANJNI TRANSPORT
		8.1	8.2	8.3	8.4	9.1	9.2	9.3	9.4	9.5	9.6	9.7	10.1	10.2	10.3	11.1	11.2	12.1	13.1	13.2	13.3	13.4	13.5	13.6	14.1	14.2	14.3	14.4	14.5	14.6	14.7	14.8	14.9	14.10	4.1	15.1	15.2	15.3												
1	2	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84												
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	1	1	0	0													
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0													
F/45	Građenještvo	26	0	3	31	9	102	63	60	0	0	15	0	7	0	0	1	0	4	1	0	0	1	0	3	32	118	12	8	5	40	8	5	17	2	50	2	11												
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	41	3	4	11	3	21	18	15	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	45	0	4	35	8	46	41	36	0	0	9	0	1	1	0	1	0	7	2	1	1	0	7	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	22	1	12													
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil, popr. izd. šir. por.	63	0	10	36	17	83	78	39	0	0	27	4	6	2	0	0	13	6	3	6	3	13	0	1	0	0	2	3	2	0	0	18	2	2	0	0													
H/55	Gostinstvo	45	2	26	23	19	40	55	31	0	0	9	0	0	0	0	1	0	2	2	0	0	14	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	4	0	1													
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	9	1	1	14	2	17	20	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	3	0	1												
I/61	Vodni promet	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0													
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0													
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	3	0	1	1	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	1	2												
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0												
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	2	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	6	0	1	0	0	3	1	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
K/70	Poslovanje z nepremičninami	1	0	1	0	0	1	3	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	2	0	1	0	0	0												
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	2	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	5	0	0	1	0	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
K/73	Ražiskovanje in razvoj	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
K/74	Druge poslovne dejavnosti	37	2	2	23	5	40	49	24	1	2	7	0	0	0	0	0	0	4	1	1	0	0	2	0	2	5	0	0	3	11	5	2	3	3	0	3	0	3											
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	3	0	2	1	0	3	5	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	4	2	3	4	0	1	0	0												
M/80	Izobraževanje	14	2	2	8	0	6	5	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	0	0	0												
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	18	0	1	2	0	12	6	3	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	4	0	0	0	3	0	0	2	0	0	0	1	1	0	0	0	10	0	0												
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	1	0	0	4	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	5	0	0	4	0	3	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0												
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	10	0	1	9	0	14	13	8	1	0	1	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0												
O/93	Druge storitvene dejavnosti	25	1	2	8	2	35	16	13	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	1	0	0	0	0												
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0												
Skupaj		520	20	84	303	83	569	570	377	6	3	132	10	16	3	2	8	2	66	42	8	25	5	61	5	45	143	13	8	16	76	29	10	36	7	213	14	76												

[illegible]

ŠIFRA	DEJAVNOST	UGOTOVLJENE KRŠITVE DELODAJALCEV NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU V LETU 2005																																					
		OBVEZNOSTI V ZVEZI S PROSTIM PRETOKOM BLAGA NA EVROPSKEM TRGU												SODELOVANJE DELAVCEV PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI IN ZDRAVJA																									
		PROTIEKSPLOZJSKA ZASČITA												SODELOVANJE S PREDSTAVNIKI DELAVCEV IN SINDIKATI																									
		21.1	21.2	21.3	21.4	21.5	22.1	22.2	22.3	22.4	22.5	22.6	23.1	24.1	24.2	25.1	25.2	25.3	26.1	26.2	26.3	27.1	27.2	27.3	28.1	28.2	28.3	NADZOR NAD ZAKONOM O OMEJEVANJU PORABE ALKOHOLA			VARSTVO PRED POŽAROM			NADZOR NAD ORGANIZACIJAMI Z DOVOLJENJEM ZA DELO			OSTALE POMANKLJIVOSTI		
1	2	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150							
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0							
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0							
F/45	Gradbeništvo	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	1	0	0	0	25	48	25	2	1	1	0	0	0	0	1	4	1	17							
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	8	42	26	0	1	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	11	17	11	0	0	0	1	0	1	0	1	3	0	7							
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	1	0	27	30	26	0	0	0	1	0	0	1	3	7	0	4							
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	2	0	0	26	34	27	0	0	0	1	1	0	7	20	0	12								
H/55	Gostinstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19	26	20	1	1	0	0	0	0	12	5	0	2								
I/60	Kopanski promet, cevovodni transport	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	14	15	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0							
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0							
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0							
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	2	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0							
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0						
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0						
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0						
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	2	0	0	0	0	16	21	14	0	0	0	0	0	0	0	3	4	0	2	0	2					
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	8	13	8	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0					
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5					
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0					
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	7	4	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0					
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	7	7	7	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	11	0					
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Skupaj		20	62	41	1	6	2	2	1	1	1	2	14	19	2	3	5	2	234	358	228	3	18	1	6	5	4	2	44	100	1	85							

LEGENDA

1.1.	odločba o izpolnjevanju posebnih pogojev za opravljanje dejavnosti (če so ti predpisani s posebnim zakonom (delo z azbestom...))	15.3.	spoštovanje predpisanih zahtev in ukrepov (omejitve hitrosti, talne označbe, prepovedi, založenost, ...)
1.2.	obratno dovoljenje	16.1.	seznam nevarnih snovi
2.1.	izjava o varnosti – obvezna vsebina (14. člen ZVZD in pravilnik)	16.2.	dokumentacija za nevarne snovi (varnostni list, navodila za varno delo,...)
2.2.	ocena tveganja (14. člen ZVZD in pravilnik)	16.3.	seznanjenost s Praktičnimi smernicami za delo z nevarnimi kemičnimi snovmi
2.3.	drugi interni akti (programi usposabljanja, metodologije, elaborati, navodila za varno delo, pravila oz. pravilniki, sistematizacija, pooblastila, ...)	16.4.	posebne zahteve glede usposobljenosti delavcev (po pravilniku)
		16.5.	pisno obvestilo o pričetku del z azbestom
3.1.	izvajanje ukrepov varnosti pri delu (izvajalec, strokovna neodvisnost, časovni obseg, dostop do podatkov, ...)	16.6.	skladiščenje in količine na delovnih mestih
3.2.	izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje teh dejavnosti	16.7.	opredeljenost v internem aktu
4.1.	izvajanje ukrepov zdravja pri delu (izvajalec, ocenjevanje tveganj (metodologija in pripadajoča dokumentacija), seznanjanje delavcev, ...)	16.8.	ostale ugotovljene kšitve v zvezi s Pravilnikom o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (Ur.list RS št.33/01)
4.2.	izpolnjevanje predpisanih zahtev za izvajanje teh dejavnosti	16.9.	pisno obvestilo o pričetku uporabe rakotvorne in / ali mlačne snovi
5.1.	obveščanje lastnih delavcev (154.in 23. člen ZVZD)	16.10.	evidenca (39/9. člen ZVZD in 39. člen pravilnika)
5.2.	obveščanje delavcev drugega izvajalca (pisi sporazum, gradbiščni red (24/7. in 25. člen ZVZD, Uredba))	17.1.	opredeljenost v internem aktu
5.3.	preprečevanje dostopa na mesta, kjer delavcem preti neposredna in neizogibna nevarnost (navodila, dokumenti, pooblastila, nadzor...)	17.2.	pregledi in meritve električnih instalacij (pravilnik, tehnični predpisi in standardi)
5.4.	opremljenosti z varnostnimi znaki ter njihova ustreznost (znaki za prepovedi, opozorilni znaki, znaki za obvezno ravnanje, ... (23/5. člen ZVZD in pravilnik))	17.3.	pregledi in meritve strelkovodnega sistema
		17.4.	ugotovljeno dejansko stanje ob pregledu (vizuelno)
6.1.	usposabljanje vodilnega oseba (izvajalci, program)	17.5.	ustreznost organiziranosti in izvajanja del (pravilnik)
6.2.	izvajanje teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev (izvajalci, program, preizkus znanja, izvajanje v delovnem času in brezplačno, ...)	17.6.	evidenca (39/2. člen ZVZD in 135. člen pravilnika)
6.3.	usposobljenost delavcev v posebnih primerih (žerjavisti, vilčaristi, šoferji, kurjači, kompresoristi, delavci, ki ravnaajo z nevarnimi snovmi, delavci, ki opravljajo dezinfunkcijo in deratizacijo, ... (predpisano s pravilniki))	18.1.	izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, (15/7. člen ZVZD))
		18.2.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (namestitvev, urejenost, opremljenost, ...)
6.4.	usposabljanje predstavnikov delavcev (izvajalci, program)	18.3.	evidenca (39/2. člen ZVZD)
6.5.	evidenca (39/4. člen ZVZD)	18.4.	navodila za uporabnika OVO ZA VAROVANJE NA VIŠINI
7.1.	zagotavljanje OVO	19.1.	označevanje OVO ZA VAROVANJE SLUHA
7.2.	zagotavljanje uporabe OVO	19.2.	označevanje OVO ZA VAROVANJE NA VIŠINI
7.3.	pregledi in preiskave OVO	19.3.	izjava o skladnosti OVO ZA VAROVANJE GLAVE
7.4.	opredeljenost OVO v internem aktu	19.4.	izjava o skladnosti OVO ZA VAROVANJE TRUPA
7.5.	ustreznost izbire OVO	19.5.	izjava o skladnosti OVO ZA VAROVANJE ROK
7.6.	evidenca (39/3. člen ZVZD)	19.6.	izjava o skladnosti OVO ZA VAROVANJE NOG
8.1.	izvajanje preiskav kemičnih fizikalnih in bioloških škodljivosti in mikroklima (izvajalci, metode, merilni instrumenti, dokumentacija, ...)	19.7.	izjava o skladnosti OVO ZA VAROVANJE NA VIŠINI
8.2.	rezultati preiskav in odprava morebitnih ugotovljenih pomanjkljivosti in nepravilnosti (poročilo, zapisnik o internem kontrolnem pregledu, ...)	19.8.	ostala dokumentacija, ki jo hrani dobavitelj (tehnična mapa, poročilo o tipskem preizkusu...) – zahtevana v primeru npr. nezgode pri delu
8.3.	mikroklimatske razmere ocena – stanja do pregledu (prezračevanje, temperatura, vlaga, hrup, zaprašenost, prepih, razsvetljava,...)	19.9.	dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
8.4.	evidenca (39/1. člen ZVZD)	20.1.	izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, (15/7. člen ZVZD))
9.1.	delodajalec ima pogodbo s pooblaščenim zdravnikom specializmom medicne dela in športa (20. člen ZVZD)	20.2.	izjava o skladnosti (EC deklaracija)
9.2.	zagotavljanje pogojev na osnovi katerih bo naloge zdravstvenega varstva opravljal pooblaščen zdravnik specialist medicine dela, prometa in športa (20. člen ZVZD)	20.3.	označevanje
		20.4.	ostala dokumentacija (tehnična mapa, poročilo o tipskem preizkusu,...)
9.3.	izvajanje zdravstvenih pregledov (22. člen ZVZD oz. 10. člen Pravilnika o preventivnih zdravstvenih pregledih (Ur.l.RS, št. 87/02))	20.5.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
9.4.	vedenje evidenc preventivnih zdravstvenih pregledov (39/6. člen ZVZD)	20.6.	opredeljenost v internem aktu (elaborat eksplozijske ogroženosti) in druga dokumentacija (19. člen PPZ)
9.5.	vedenje evidenc delovnih mest s posebnimi zdravstvenimi zahtevami (delo na višini, delo z viri ionizirnih sevanj,...) (39/5. člen ZVZD)	21.1.	vzdrževanje opreme (22. člen PPZ)
9.6.	vedenje evidenc poškodb pri delu, ugotovljenih poklicnih boleznih (39/7. člen ZVZD)	21.2.	usposabljanje (24. člen PPZ – 1.1. priloge št. XIII)
9.7.	organiziranost prve pomoči, usposobljenost internih izvajalcev ter sredstva in oprema (Pravilnik o postopku za prvo pomoč in o organiziranju službe za primer nesreče pri delu (Ur. list SFRJ, št. 29/71))	21.3.	pojav eksplozije – prijava na IRSD (25. člen PPZ)
10.1.	opredeljenost problematike v internem aktu (če je prisotna)	21.4.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda (bistvene varnostne zahteve)
10.2.	nadomeščanje s primerno delovno opremo, pripomočki in primerimi mehanskimi pomagali ter zagotavljanje organizacijskih in tehničnih ukrepov na področju ročnega premeščanja bremen (4. člen pravilnika)	21.5.	dokumentacija, ki na ustrezen način izkazuje brezhibnost (poročila)
10.3.	posvetovanje z delavci in njihovimi predstavniki ter usposabljanje in poučevanje delavcev o problematiki ročnega prenašanja bremen (5. in 6. člen pravilnika)	22.1.	izvajanje periodičnih pregledov in preizkusov (izvajalci, metodologije, instrumenti, zapisniki, ...)
		22.2.	navodilo za uporabo
11.1.	opredeljenost problematike v internem aktu (če je prisotna)	22.3.	pogodbe za vzdrževanje, skrbništvo, reševanje
11.2.	zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike hrupa	22.4.	ostala dokumentacija (tehnična mapa, poročilo o tipskem preizkusu,...)
12.1.	zagotavljanje ustreznih organizacijskih in tehničnih ukrepov za ureditev problematike vibracij	22.5.	ugotovljeno dejansko stanje v času pregleda
13.1.	ustreznost objekta (stabilnost in trdnost; tla, stene, stropi, streha; stenska in strešna okna; vrata, električne inštalacije)	22.6.	izvajanje obveznosti delodajalca (28.in 29. člen ZVZD)
13.2.	ustreznost delovnih prostorov (površina, višina, volumen, urejenost, opremljenost,...)	23.1.	sodelovanje s predstavniki delavcev (delavski zaupnik, svet delavcev, posredovanje dokumentacije (28., 29. in 30. člen ZVZD))
13.3.	posebni prostori (prostorji za počitek, aktivno rekreacijo, odmor, kajenje, za vzdrževanje opreme, za nosečnice in doječe matere, ...)	24.1.	sodelovanje s sindikati (28/3. člen ZVZD)
13.4.	sanitarni prostori (gardenobe, kopalnice, stranišča, ...)	24.2.	varstvo mladih (delovni čas, dopust, težja, nevarna in zdravju škodljiva dela, nočno delo) (členi 194 do 198 ZDRF)
13.5.	ergonomske in druge posebne zahteve (npr. delo z računalniki, ...)	25.1.	varstvo žena (materinstvo delovni čas, dopust, težja, nevarna in zdravju škodljiva dela, nočno delo) (členi 186 do 193 ZDR)
13.6.	nadrt reševanja	25.2.	varstvo invalidov in starejših delavcev (členi (189 do 203 ZDR)
14.1.	stalna delovna mesta na prostem (20.pog. pravilnika, ...)	25.3.	obveščanje o začetku del in evidenca (26. in 39/8. člen ZVZD)
14.2.	začasna delovna mesta na prostem (uredba –gradbišča, začasna in premična delovišča,...)	26.1.	obveščanje o poškodbah pri delu, kolektivnih nezgodah in poklicnih boleznih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
14.3.	začasna delovna mesta na prostem - na višini (na strehi, na fasadnem ali nosilnem odtu,na različnih konstrukcijah – stabilnost, zavarovanje, nadrti, pregledi)	26.2.	obveščanje o nevarnih pojavih ter evidenca (27. in 39/7. člen ZVZD)
14.4.	začasna delovna mesta na prostem – v globini (stabilnost brežin, razpiranje, zavarovanje na zgornjem robu, ...)	27.1.	pogodba o zaposlitvi (9. do 11/9. člen ZDR)
14.5.	pomožni prostori na gradbišču (gardenobe, umivalniki, stranišča, prostor za počitek in ogrevanje, jedilnica,...)	27.2.	delovno dovoljenje za tuje iz trelin držav (ZZDT)
14.6.	prijava gradbišča s strani investitorja (kadar je potrebna, kopija na gradbišču, azurirana s podatki o vseh izvajalcih)	27.3.	delovno dovoljenje za tuje iz EU (ko je potrebno – pogoj vzajemnosti)
14.7.	varnostni nadrt	28.1.	opredeljenost v internem aktu (17. člen ZOUII)
14.8.	koordinatorji za varnost in zdravje pri delu (imenovanje, izpolnjevanje pogojev)	28.2.	realizacija predvidenih ukrepov (18. člen ZOUII)
14.9.	izvajanje temeljnih načel preventive s strani investitorja (sprejete rešitve v projektu objekta in ob terminskem planiranju ter izvajanju – ogrožanje zaradi istosčasnega izvajanja različnih del, ...)	28.3.	spoštovanje v internem aktu predvidenih ukrepov
14.10.	dokumentacija za uporabnika (izdelana, na gradbišču)	29.1.	prepoved prodaje oz. ponudbe alkoholnih pijač med delovnim časom na delovnem mestu (tretja alineja 12. člena v povezavi z 15. členom ZOIPA)
14.11.	izpolnjevanje nalog koordinatorja (opravljanje nalog, vodenje knjige ukrepov za varno delo, usklajevanje del, nadzor ...)	30.1.	požarni načrt
15.1.	poti za hojo in transport, izhodi, prehodi, evakuacijske poti, stopnice, tekoče stopnice in proge, ... (širine, proste višine, nakloni, ravnost tal,...)	30.2.	gasilna oprema (veljavnost, namestitvev, založenost, ...)
		31.1.	pomanjkljivosti pri programih usposabljanja
15.2.	nakladalne, odlagalne in skladiščne površine (ravnost tal, ...)	32.1.	vse ostale ugotovljene pomanjkljivosti in nepravilnosti

4. INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

4.1. SPLOŠNO

Zakonodaja je v letu 2005 poskrbela za številne novosti, ki širijo pristojnosti inšpektorjev Inšpektorata RS za delo, kar še posebej velja za področje prekrškov. Inšpektorat RS za delo je namreč s 1. 1. 2005 poleg izvajanja inšpekcijskega nadzora v upravnem postopku na svojem delovnem področju prevzel tudi vlogo prekrškovnega organa, kar je bistveno spremenilo način in obseg dela inšpektorata. Kljub temu, da smo že v preteklosti izvajali številne aktivnosti, povezane s prekrški, pa vloga prekrškovnega organa za inšpektorat za delo tudi na področju delovnih razmerij predstavlja povsem novo vlogo, ki smo jo sprejeli zelo resno in odgovorno, zato smo se nanjo temeljito pripravili.

Poleg dodatnih nalog na področju prekrškov smo v letu 2005 intenzivno opravljali tudi svojo temeljno nalogo - to je izvajanje inšpekcijskega nadzora - ter na področju delovnih razmerij opravili skupno 9.421 inšpekcijskih nadzorov. Pri tem smo ugotovili skupno 3.333 kršitev, kar je bistveno manj kot v letu 2004. Največ kršitev še vedno beležimo v dejavnosti gostinstva, gradbeništva in trgovine. Največji delež ugotovljenih kršitev predstavljajo kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno. Po številu kršitev so na drugem mestu kršitve, povezane s pogodbo o zaposlitvi. Sledijo pa jim kršitve v zvezi s plačilom za delo, vodenjem evidenc na področju dela, kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, kršitve v zvezi z delovnim časom ipd.

Glede na ugotovljene nepravilnosti so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2005 izdali 1.348 ureditvenih odločb, 7 odločb o zadržanju učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi, 269 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti ter 2 odločbi o trajni prepovedi opravljanja dejavnosti. V letu 2005 so inšpektorji v 15 primerih izdali dovoljenje za delo otrok, mlajših od 15 let, v 26 primerih pa so odločali o soglasju k odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavkam oz. delavcem, ki uživajo posebno pravno varstvo zaradi starševstva. Inšpektorat RS za delo je v letu 2005 izdal tudi 1.510 plačilnih nalogov in 620 odločb o prekršku ter v skladu s prej veljavnim Zakonom o prekrških podal 45 predlogov sodnikom za prekrške oz. sodišču. V 4 primerih smo prijavili kaznivo dejanje.

Poročevalsko obdobje so zaznamovale nekatere novosti, ki bistveno vplivajo na področje dela Inšpektorata RS za delo, s tem pa tudi na področje delovnih razmerij, ki predstavlja del zaokrožene celote nadzora inšpektorata za delo. Med vsemi novostmi v letu 2005 je nedvomno potrebno izpostaviti zakonsko določeno pristojnost inšpektorata za odločanje v postopku o prekršku. Inšpektorat RS za delo je namreč s 1. 1. 2005, poleg izvajanja inšpekcijskega nadzora v upravnem postopku, na svojem delovnem področju prevzel tudi vlogo prekrškovnega organa, kar je bistveno spremenilo način in obseg dela

inšpektorata. Inšpektorat RS za delo tako preko pooblaščenih uradnih oseb v hitrem postopku o prekršku tudi odloča o tistih prekrških, ki so določeni z zakoni, ki tvorijo veljavno pravno ureditev na področju delovnih razmerij. Na obravnavanem področju so vlogo pooblaščenih uradnih oseb za odločanje o prekrških prevzeli inšpektorji za delo, ki odločajo tudi v upravnem postopku na področju nadzora delovnih razmerij. Kljub temu, da smo že v preteklosti izvajali številne aktivnosti, povezane s prekrški, pa vloga prekrškovnega organa za inšpektorat za delo predstavlja povsem novo vlogo, ki smo jo sprejeli zelo resno in odgovorno, zato smo se nanjo temeljito pripravili. Rezultate delovanja inšpektorata za delo kot prekrškovnega organa pa navajamo v nadaljevanju (glej zadnji odstavek v tem podpoglavju).

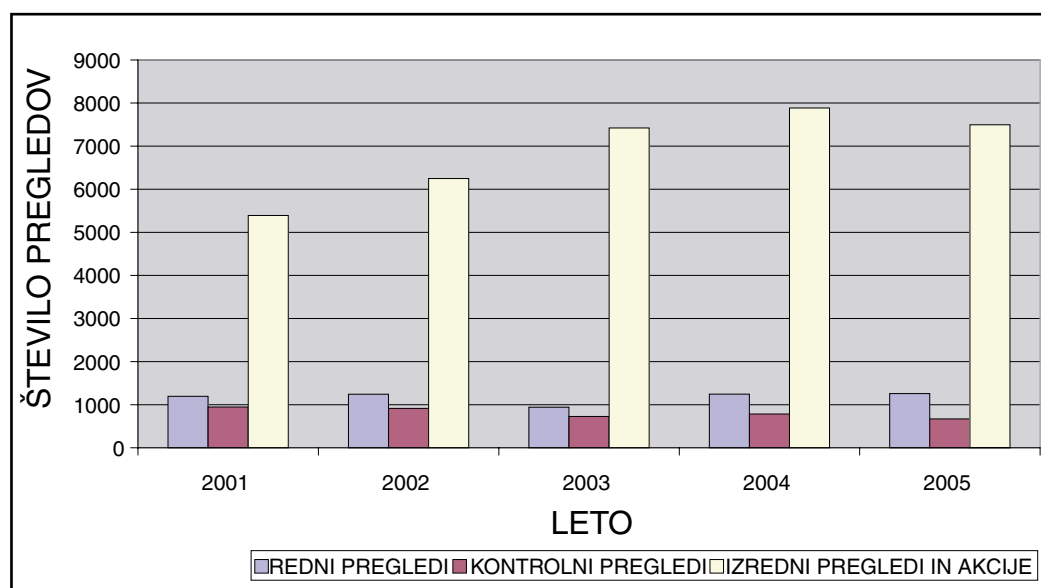
Zakonodaja Republike Slovenije pa je poskrbela še za nekatere druge novosti, ki širijo področje pristojnosti Inšpektorata RS za delo. V poročevalskem obdobju so se namreč začeli uporabljati nekateri novi zakoni, kot npr. Zakon o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev in o zapisovalni opremi v cestnih prevozihi, ki določajo novo pristojnost tudi Inšpektoratu RS za delo.

V letu 2004 smo v skladu s 3. členom Zakona o inšpekciji dela sodelovali pri pripravi številnih predpisov oz. sprememb predpisov, in sicer pri pripravi predloga Zakona o evidencah na področju dela in socialne varnosti, Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zaposlovanju in delu tujcev, Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških, Zakona o gospodarskih družbah, predlogu Zakona o društvih, predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zadrugah, predlogu Zakona o spremembah Zakona o detektivski dejavnosti, predlogu Uredbe o vrsti, obsegu in pogojih za opravljanje dopolnilne dejavnosti na kmetiji, predlogu Zakona o gospodarskih zbornicah, predlogu Uredbe o določitvi kvote delovnih dovoljenj za leto 2005, s katero se omejuje število tujcev na trgu dela, ter pri pripravi Pravilnika o sestavi in načinu dela Komisije za ugotovitev podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi.

Inšpektorat RS za delo je aktivno sodeloval tudi pri pripravi stališča Ministrstva za delo, družine in socialne zadeve ter posledično stališča Republike Slovenije glede predloga Direktive EU o storitvah na notranjem trgu.

Poleg dodanih nalog na področju prekrškov smo v letu 2005 intenzivno opravljali tudi svojo temeljno nalogo, to je izvajanje inšpekcijskega nadzora. V poročevalskem obdobju smo na področju delovnih razmerij opravili skupno 9.421 inšpekcijskih nadzorov.

SLIKA 30. Število pregledov od leta 2001 do leta 2005

Tako kot v preteklih letih tudi v letu 2005 še vedno vztrajamo pri ustaljenem načinu opravljanja nadzora, saj je v praksi učinkovit in prinaša dobre rezultate. Inšpekcijsko nadzorstvo smo opravljali v obliki:

- rednih inšpekcijskih nadzorov naključno izbranih subjektov,
- rednih in izrednih nadzorov subjektov, opravljenih na podlagi različnih pobud oz. prijav,
- kontrolnih inšpekcijskih nadzorov, namenjenih preverjanju upoštevanja predhodno izdanih ukrepov Inšpektorata RS za delo, kar je po naši oceni še posebej pomembno za izpolnitev namena nadzora, to je pravilno in dosledno izvajanje predpisov,
- usmerjenih akcij s področja nadzora delovnih razmerij,
- koordiniranih akcij ugotavljanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki jih izvajamo skupaj s Tržnim inšpektoratom RS, Davčno upravo RS, Prometnim inšpektoratom RS, policijo, po potrebi pa tudi z Zdravstvenim inšpektoratom RS in nekaterimi drugimi inšpektorati.

Več kot polovico vseh nadzorov predstavljajo nadzori, ki jih opravimo na podlagi različnih pobud. Med pobudniki se pojavljajo Prometni inšpektorat RS, policija, sindikati, Inšpektorat RS za šolstvo in šport, Zavod RS za zaposlovanje, Davčna uprava RS, Varuh človekovih pravic, Urad za enake možnosti idr. Največji delež pobud pa še vedno predstavljajo pobude delavcev ali njihovih zagovornikov oz. pooblaščenec ter drugih fizičnih oseb, ki uporabljajo tudi avtomatski odzivnik, namenjen prijavi zaposlovanja in dela na črno, vse pogosteje pa elektronsko pošto. Še vedno prejemamo tudi pobude, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, kar je vlagateljem v številnih primerih precej težko pojasniti. Ob tem dodajamo, da v kolikor vsebina tovrstne pobude kaže na precej neurejeno stanje pri delodajalcu, v teh primerih poleg odstopa prijave pristojnemu organu opravimo inšpekcijski nadzor po uradni dolžnosti ter preverimo tudi izvajanje zakonodaje, ki sodi v delovno področje inšpektorata za delo. Menimo, da so tovrstni nadzori koristni, saj neredko ugotovimo nepravilnosti.

Ob pregledu opravljenega dela inšpektorata za delo v letu 2005 ravno tako ugotavljamo, da še vedno narašča število vlog, ki imajo naravo zaprosila za strokovno pomoč. Inšpektorji so tudi v letu 2005, ob vseh svojih drugih nalogah, v velikem obsegu prizadevno nudili strokovno pomoč tako delavcem in delodajalcem kot tudi drugim vlagateljem. Ocenjujemo, da s svetovalno vlogo dajemo pomemben prispevek k višji ravni poznavanja predpisov, nenazadnje pa tudi k pravočasnemu uveljavljanju pravic delavcev.

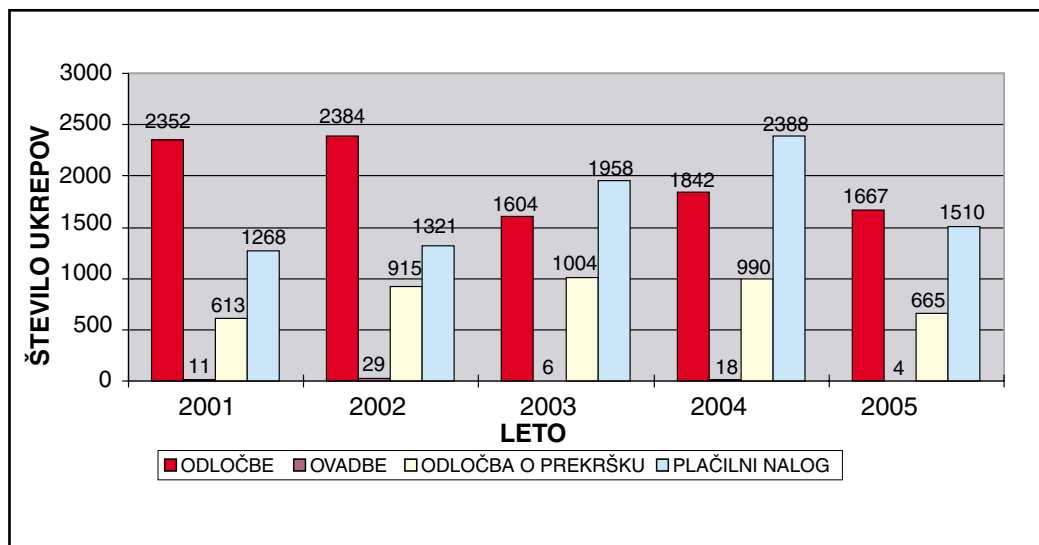
V letu 2005 so inšpektorji pri izvajanju nalog inšpekcijskega nadzora ugotovili skupno **3.333 kršitev, kar je bistveno manj kot v letu 2004, ko smo evidentirali 4.133 kršitev.** Največ kršitev še vedno beležimo v dejavnosti **gostinstva, gradbeništva in trgovine.**

Glede na statistične podatke za leto 2005 največji delež kršitev predstavljajo kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno. Po številu kršitev so na drugem mestu kršitve, povezane s pogodbo o zaposlitvi. Sledijo pa jim kršitve v zvezi s plačilom za delo, vodenjem evidenc na področju dela, kršitve Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, kršitve v zvezi z delovnim časom ipd. Število posameznih vrst kršitev ter pojavne oblike kršitev podrobno navajamo v nadaljevanju (glej posamezna podpoglavja).

Glede na ugotovljene nepravilnosti so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij v letu 2005 izdali **1.348 ureditvenih odločb**, katerih namen je odprava nepravilnosti. V **7 primerih** so bili izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe o **zadržanju učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi**. Delodajalcem so inšpektorji v **269 primerih prepovedali opravljanje delovnega procesa oz. uporabo sredstev za delo do odprave nepravilnosti** ter v skladu z 21. členom Zakona o inšpekciji dela izdali **2 odločbi o trajni prepovedi opravljanja dejavnosti**. V letu 2005 so inšpektorji v **15 primerih izdali dovoljenje za delo otrok**, mlajših od 15 let, v **26 primerih** pa so **odločali o soglasju k odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavkam oz. delavcem, ki uživajo posebno pravno varstvo zaradi starševstva**. Inšpektorat RS za delo je preko pooblaščenih uradnih oseb v hitrem postopku o prekršku na področju delovnih razmerij izdal **1.510 plačilnih nalogov ter 2608 odločb o prekršku**. V skladu s prej veljavnim Zakonom o prekrških so inšpektorji

v letu 2005 podali 45 predlogov sodnikom za prekrške oz. sodišču. Na področju delovnih razmerij smo v poročevalskem obdobju v 4 primerih prijavili kaznivo dejanje.

Slika 31. Število ukrepov v letih od 2001 do 2005

4.2. POGODBA O ZAPOSLOTVI

Kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo institut pogodbe o zaposlitvi, predstavljajo, poleg kršitev prepovedi zaposlovanja na črno, najpogostejše ugotovljene kršitve na področju delovnih razmerij v letu 2005. V zvezi s pogodbo o zaposlitvi smo v poročevalskem obdobju evidentirali skupno 602 kršitvi, največ v dejavnosti gostinstva. Dodati pa je treba, da je število kršitev v zvezi s pogodbo o zaposlitvi v primerjavi z letom 2004, ko smo evidentirali 867 tovrstnih kršitev, v letu 2005 bistveno upadlo.

V segmentu pogodbe o zaposlitvi so delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev največkrat kršili določbe Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s izročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje (135 kršitev), določbe o prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja (127 kršitev), določbe o pogodbi o zaposlitvi za določen čas (118 kršitev) ter določbe, ki se nanašajo na splošni akt in s tem povezano določitev pogojev za opravljanje dela (84 kršitev).

4.2.1. Splošno

V letu 2005 so inšpektorji v praksi najpogostejše beležili primere, ko delodajalci z delavci sploh niso sklenili pogodbe o zaposlitvi in jih tudi niso prijavili v zavarovanje. Tovrstne kršitve obravnavamo kot zaposlovanje na črno, izvajanju tega instituta pa v poročilu namenimo posebno poglavje (glej poglavje Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja zaposlovanja na črno). Po številu ugotovljenih kršitev nato sledijo kršitve tistih določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo institut pogodbe o zaposlitvi in ki so obenem tudi predmet obravnave tega poglavja.

Kljub dejstvu, da se Zakon o delovnih razmerjih uporablja od 1. 1. 2003 dalje, inšpektorji pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora naletijo na delodajalce, ki vsebine veljavnega Zakona o delovnih razmerjih ne poznajo. Še vedno je mogoče zaslediti primere, ko so imeli delodajalci z delavci sklenjene pogodbe o zaposlitvi po prej

veljavnem Zakonu o delovnih razmerjih. Dodati je treba, da v teh primerih s formalno pravnega vidika ne gre za kršitev delovnopravne zakonodaje. Kljub temu pa inšpektorji delodajalcem svetujejo, da z delavci sklenejo nove pogodbe o zaposlitvi, ki bodo usklajene z veljavno zakonodajo.

Sklenitev pogodbe o zaposlitvi za nekatere delodajalce po ugotovitvah inšpektorjev predstavlja le formalnost in se ne zavedajo pomena njene vsebine. Inšpektorji ugotavljajo, da številni delodajalci uporabljajo tipske pogodbe o zaposlitvi, ki pa so pogosto pomanjkljivo izpolnjene. V pogodbi o zaposlitvi tako niso opredeljene njene obvezne sestavine. Zakon o delovnih razmerjih v 29. členu strankama pogodbe o zaposlitvi omogoča, da se lahko glede nekaterih obveznih sestavin pogodbe o zaposlitvi (kot npr. o dnevnem in tedenskem delovnem času, o letnem dopustu ipd.) sklicujeta na veljavne zakone, kolektivne pogodbe in splošne akte, pri čemer pa stranki pogodbe glede na ugotovitve inšpektorjev marsikdaj te možnosti ne izkoristita niti teh vprašanj ne uredita v pogodbi o zaposlitvi. V nekaterih pogodbah o zaposlitvi tako ni bil določen znesek bruto plače v tolarjih ali pa je bil določen kar v višini minimalne plače, ni bil dogovorjen dnevni in tedenski delovni čas, trajanje poskusnega dela, razporeditev delovnega časa, odpovedni roki, način spreminjanja pogodbe o zaposlitvi, kot tudi niso bile navedene kolektivne pogodbe in splošni akti, ki zavezujejo delodajalce. Zaradi neustrezne vsebine pogodb o zaposlitvi delavci pogosto ne vedo, kakšen je okvir njihovih pravic in obveznosti.

V zvezi s pogodbo o zaposlitvi smo v letu 2005 evidentirali **602 kršitvi**, od tega največ v dejavnosti gostinstva.

4.2.2. Kršitve v zvezi s prepovedjo diskriminacije

V zvezi s prepovedjo diskriminacije so inšpektorji v poročevalskem obdobju evidentirali **5 kršitev**, ki so se nanašale na nezagotavljanje enakopravnega položaja iskalcem zaposlitve.

V posameznih primerih smo ugotovili, da je bilo delovno mesto objavljeno le za določen spol (kot npr. za vzgojiteljice v vrtcih), s čimer moškim in ženskam niso bile zagotovljene enake možnosti za zaposlitev.

Inšpektorji so se v praksi srečali s primeri, ko je delodajalec zasedbo prostega delovnega mesta pogojeval z določeno starostno omejitvijo, kar je bilo razvidno že iz objave prostega delovnega mesta.

V posameznih primerih so inšpektorji ugotovili tudi nezagotavljanje enakopravnega položaja delavcev v delovnem razmerju, v povezavi z nekaterimi drugimi instituti delovnopravne zakonodaje, kot npr. v zvezi z izplačilom regresa (ki je bil npr. izplačan le delavcem, ki niso člani sindikata) ter prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, zato so tovrstne kršitve zajete še v drugih poglavjih.

Ob tem dodajamo, da smo v preteklem letu prejeli tudi zaprosila za strokovno pomoč, ki se po vsebini nanašajo na prepoved diskriminacije delavca v delovnem razmerju oz. pri prenehanju delovnega razmerja, za katero so delavci pogosto zaprosili šele po tem, ko jim je delovno razmerje pri delodajalcu že prenehalo (glej podpoglavje Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela). Ob tem se ni mogoče znebiti vtisa, da je prepoved diskriminacije v praksi pogostejše kršena, kot kažejo naše ugotovitve. Delavci se zaradi občutljivosti tematike pogosto ne želijo izpostaviti, zato ne razkrijejo podatkov o delodajalcu, kar bi Inšpektoratu RS za delo omogočilo obravnavo tovrstnih primerov.

Inšpektorji v letu 2005 niso ugotovili kršitev Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja.

4.2.3. Opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje

Opustitev izročitve fotokopije prijave v zavarovanje tudi v letu 2005 predstavlja najpogostejše ugotovljeno kršitev v segmentu pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji so tovrstno nepravilnost evidentirali v **135 primerih**. Kljub temu, da je izvajanje obravnavanega

instituta zelo pogosto nadzirano, saj je predmet skoraj vsake usmerjene akcije nadzora, smo v letu 2005 ugotovili bistveno manj kršitev kot v preteklem poročevalskem obdobju.

V praksi so inšpektorji v zvezi z obravnavano tematiko ugotavljali različne pojavne oblike kršitev. Delodajalci, ki so bili zajeti v nadzor, so delavce praviloma prijavili v zavarovanje, niso pa jim vročili fotokopije prijave v zavarovanje. Nekateri, predvsem manjši delodajalci, te obveznosti sploh niso poznali oz. so bili z njo pomanjkljivo seznanjeni.

V nekaterih primerih so delodajalci inšpektorjem ob nadzorih zatrjevali, da so fotokopijo prijave v zavarovanje delavcem izročili, vendar ne proti podpisu, zaradi česar niso imeli dokazila o izpolnitvi navedene obveznosti. Večina delodajalcev je bila v teh primerih pripravljena naknadno pridobiti izjavo delavca o tem, da je listino prejel. V resničnost naknadno pridobljenih izjav pa je seveda mogoče podvomiti, saj bi bil lahko delavec pripravljen izjavo podpisati že zato, da bi v prvi vrsti zaščitil sebe pred morebitnim šikaniranjem s strani delodajalca.

4.2.4. Opustitev izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi in pisne pogodbe o zaposlitvi ob njeni sklenitvi

Izvajanje določbe 15. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki delodajalcu nalaga, da mora praviloma tri dni pred predvideno sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi delavcu izročiti pisni predlog pogodbe o zaposlitvi, pisno pogodbo o zaposlitvi pa ob njeni sklenitvi, smo v letu 2005 intenzivno nadzirali. Tako kot velja za izročitev fotokopije prijave v zavarovanje, je bilo tudi izvajanje določbe 15. člena Zakona o delovnih razmerjih vključeno v skoraj vse usmerjene akcije nadzora, ki jih je Inšpektorat RS za delo izvajal v letu 2005 (glej poglavje Usmerjene akcije v letu 2005). Prijave, ki se po vsebini nanašajo na tovrstne kršitve, pa prejmemo zelo redko, največkrat šele po tem, ko pogodba o zaposlitvi delavcem pri delodajalcu že preneha.

V poročevalskem obdobju smo ugotovili **63 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi delavcu. Izročitev pisne pogodbe o zaposlitvi pa so delodajalci, zajeti v nadzor, opustili v **27 primerih**.

Inšpektorji ugotavljajo, da navedeni obveznosti kršijo večinoma manjši delodajalci. Inšpektorji menijo, da je izročitev pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi tudi v korelaciji z zahtevnostjo dela, saj ugotavljajo, da delodajalci dosledneje izpolnjujejo navedeno obveznost v primerih, ko z delavci sklepajo pogodbe o zaposlitvi za zahtevnejša dela.

Vzrok ugotovljenim kršitvam je po mnenju inšpektorjev iskati v nepoznavanju predpisa, v določeni meri pa tudi v nespretnosti delodajalcev pri zavarovanju dokazov o izpolnitvi navedenih obveznosti.

Nekaj težav je v praksi mogoče zaslediti tudi v zvezi z izvajanjem 50. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da se določba 15. člena istega zakona uporablja tudi v primeru spremembe pogodbe o zaposlitvi ali pri sklenitvi nove pogodbe o zaposlitvi.

Po drugi strani pa inšpektorji obravnavajo tudi primere, ko delodajalci izpolnijo obravnavani obveznosti, delavci pa pogodbe o zaposlitvi preberejo površno, zato kasneje pride do številnih konfliktov, še zlasti ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi.

4.2.5. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki še ni dopolnila starosti 15 let

V skladu z 19. členom Zakona o delovnih razmerjih smejo skleniti pogodbo o zaposlitvi le osebe, ki so dopolnile starost 15 let, saj je v nasprotnem primeru pogodba o zaposlitvi nična.

Inšpektorji pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora v letu 2005 niso ugotovili kršitve prepovedi sklepanja pogodbe o zaposlitvi z osebami, ki še niso dopolnile starosti 15 let. Beležili pa smo posamezne primere v zvezi z delom otrok (več o tem v poglavju Delo otrok, mlajših od 15 let, vajencev, dijakov in študentov).

4.2.6. Sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela

V letu 2005 smo le v **2 primerih ugotovili**, da je delodajalec sklenil pogodbo o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela, kar je bistveno manj kot v poročevalskem obdobju 2004, ko smo ugotovili 12 tovrstnih kršitev. Nizko število ugotovljenih kršitev je najverjetneje tudi posledica nizkega števila prijav s tovrstno vsebino.

V enem primeru kršitve se je na razpis prijavilo več kandidatov, med njimi tudi kandidati, ki so izpolnjevali predpisane in objavljene pogoje. Delodajalec pa je kljub temu sklenil pogodbo o zaposlitvi s kandidatom, ki ni izpolnjeval pogojev.

V drugem primeru pa je delodajalec s splošnim aktom določil dokaj visoke zahteve glede izobrazbe in delovnih izkušenj delavcev, vendar se je kasneje izkazalo, da delavcev, ki bi izpolnjevali predpisane pogoje, ni dovolj. Zato je delodajalec sklepal pogodbe o zaposlitvi tudi z delavci, ki teh pogojev niso izpolnjevali.

Inšpektorji sklepanje pogodb o zaposlitvi z delavci, ki ne izpolnjujejo prepisanih in objavljenih pogojev, pogosteje zasledijo v dejavnosti vzgoje in izobraževanja, vendar pa v teh primerih ne gre za kršitve predpisov. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja pod zakonsko določenimi pogoji namreč dopušča sklepanje pogodb o zaposlitvi z delavci, ki ne izpolnjujejo predpisanih in objavljenih pogojev za zasedbo prostega delovnega mesta.

4.2.7. Splošni akt – določitev pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu

V zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest smo v poročevalskem obdobju ugotovili **84 kršitev**, ki so glede na pojavne oblike različne.

Inšpektorji še vedno ugotavljajo, da se nekateri delodajalci ne zavedajo pomena akta o sistemizaciji delovnih mest, zato ga enostavno ne sprejmejo, kljub temu, da so v skladu z 20. členom Zakona o delovnih razmerjih s splošnim aktom dolžni določiti pogoje za opravljanje del na delovnih mestih. Ob tem dodajamo, da za manjše delodajalce (to so delodajalci, ki zaposlujejo 10 delavcev ali manj) obveznost sprejema splošnega akta ne velja, delovna mesta pa imajo opredeljena v izjavi o varnosti z oceno tveganja. Sprejem akta o sistemizaciji je zato pri manjših delodajalcih redkost. Glede vsebine izjave o varnosti z oceno tveganja so inšpektorji v nekaterih primerih ugotovili, da v teh niso zajeti celotni opisi delovnih mest in ne vsebujejo zahtev za zasedbo delovnih mest.

Nekateri delodajalci so pristopili k izdelavi akta, ki je bil v času nadzora inšpektorja še v postopku priprave.

Inšpektorji so obravnavali tudi primere, ko so delodajalci sicer sprejeli obravnavani akt, vendar je bila njegova vsebina neustrezna oz. pomanjkljiva. V zvezi s tem so inšpektorji večkrat ugotovili, da delodajalec pogojev za zasedbo delovnega mesta ni opredelil natančno, npr. delovno mesto je bilo razvrščeno v dva tarifna razreda, prav tako niso bili opredeljeni: zahtevana izobrazba, poskusna doba, zahtevane delovne izkušnje, dodatna znanja ipd. V teh primerih so inšpektorji ukrepali z ureditveno odločbo ter delodajalcem določili rok za odpravo tovrstnih nepravilnosti.

4.2.8. Objava prostih delovnih mest

Delodajalci, ki so bili v letu 2005 zajeti v nadzor, so praviloma objavljali prosta delovna mesta v skladu s predpisi ter določili tudi osemndnevni rok za prijavo. V zvezi z obravnavano tematiko smo v poročevalskem obdobju ugotovili skupno **35 kršitev**. Tovrstne kršitve pa ugotavljamo pretežno na podlagi prejetih prijav.

Glede izvajanja zakonskih določil, ki se nanašajo na prijavo potrebe po delavcu, inšpektorji ugotavljajo, da nekateri delodajalci, in sicer predvsem manjši delodajalci, zaposlujejo vnaprej izbrane delavce in z njimi sklenejo pogodbo o zaposlitvi pred objavo

prostega delovnega mesta ali pa v obdobju osem dnevnega roka za prijavo na prosto delovno mesto. V teh primerih delodajalec predstavlja vložitev prijave potrebe po delavcih zgolj formalnost, ki jo je treba izpolniti zato, da lahko delavca prijavijo v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Inšpektorji so tako beležili primere, ko so delodajalci vložili prijavo potrebe po delavcu na Zavod RS za zaposlovanje tik pred prijavo delavca v pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Tovrstno ravnanje delodajalcev je povezano tudi z zaposlovanjem na črno. Nekateri delodajalci so inšpektorjem, z izgovorom, da se delovnopravna dokumentacija nahaja na računovodskem servisu, naknadno dostavili pogodbe o zaposlitvi, sklenjene za nazaj. Po inšpekcijskem nadzoru so na zavod za zaposlovanje vložili potrebo po delu delavca zato, da so delavca lahko prijavili v zavarovanje.

Delodajalci tovrstno kršitev zakona navadno opravičujejo z navedbami, da jim Zavod za zaposlovanje ne pošilja ustreznih kandidatov ali pa jim pošilja kandidate, ki sicer izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela, vendar dela ne želijo sprejeti, zato delavce raje poiščejo sami.

Do kršitev v zvezi z objavo prostega delovnega mesta prihaja tudi v primerih večkratnega zaporednega sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas, saj delodajalci menijo, da bodo zadostili določbam zakona, če bodo podali prijavo potrebe po delavcu le ob prvi zaposlitvi, zato je pri ponovnem sklepanju pogodbe o zaposlitvi z istim delavcem ne vložijo več.

Inšpektorji so tako v **28 primerih** ugotovili, da delodajalci niso javno objavili delovnih mest oz. da objava prostega delovnega mesta ni vsebovala pogojev za opravljanje dela in roka za prijavo, ki ne bi smel biti krajši od osmih dni.

V **6 primerih** so inšpektorji poročali o tem, da delodajalec ni upošteval obveznosti, da mora o prostih delovnih mestih za nedoločen čas primerno in pravočasno obvestiti delavce, ki so pri njem zaposleni za določen čas ali s krajšim delovnim časom od polnega.

Inšpektorji pa so ugotovili **1 kršitev**, povezano z zagotavljanjem enake obravnave glede na spol pri objavi prostega delovnega mesta. Ob tem dodajamo, da se institut zagotavljanja enake obravnave glede na spol prepleta tudi s prepovedjo diskriminacije (glej tudi podpoglavje Kršitve v zvezi s prepovedjo diskriminacije).

4.2.9. Ravnanje delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi v nasprotju s 26. členom Zakona o delovnih razmerjih

Izvajanje 26. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja pravice in obveznosti delodajalca pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi, inšpektorji obravnavajo pretežno na podlagi prijav. Prijave, ki so povezane z obravnavano tematiko, pa prejmemo zelo redko. Pri nadzoru izvajanja 26. člena Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji v letu 2005 ugotovili le **1 kršitev**. V tem primeru je delodajalec sklenitev pogodbe o zaposlitvi pogojeval z vnaprejšnjim podpisom odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Kršitev v zvezi s prepovedjo ali odlogom materinstva ter kršitev v zvezi z ostalimi ravnanji po 26. členu Zakona o delovnih razmerjih nismo ugotovili. Delavci pa so Inšpektorat RS za delo v zvezi z obravnavano tematiko pogosteje zaprosili za strokovno pomoč, praviloma po tem, ko jim je pogodba o zaposlitvi že prenehala (glej tudi podpoglavje Strokovna pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela).

4.2.10. Pravice neizbranega kandidata

V poročevalskem obdobju smo obravnavali **5 kršitev** pravic neizbranih kandidatov za zasedbo prostega delovnega mesta. Prijave o tovrstnih kršitvah prejmemo zelo redko, navadno jih vlagajo oškodovanci, ki so seznanjeni s tem, kateri kandidat je bil izbran na prosto delovno mesto.

V obravnavanih primerih kršitev je bilo ugotovljeno, da delodajalci niso izpolnili zakonske obveznosti, ki jim nalaga, da morajo v osmih dneh po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi pisno obvestiti neizbranega kandidata o tem, da ni bil izbran.

Obravnavali smo en primer, povezan z zahtevo neizbranega kandidata po vrnitvi dokumentov, ki jih je delodajalcu predložil kot dokaz za izpolnjevanje zahtevanih pogojev za opravljanje dela. Pri inšpekcijskem nadzoru pa je bilo ugotovljeno, da je delodajalec tovrstne dokumente neizbranemu kandidatu že vrnil.

4.2.11. Zagotovitev varstva pred spolnim nadlegovanjem

V letu 2005 smo ugotovili **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem varstva pred spolnim nadlegovanjem. V zvezi s tem je bilo ugotovljeno, da delodajalec delavki ni zagotavljal delovnega okolja v skladu s 45. členom Zakona o delovnih razmerjih, ker delavki ni v zadostni meri zagotavljal zasebnosti v garderobnih in sanitarnih prostorih. V tem primeru je delavka v skladu s 112. členom Zakona o delovnih razmerjih podala izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi.

4.2.12. Pogodba o zaposlitvi za določen čas

Kljub dejstvu, da je delovno razmerje po svoji naravi trajno razmerje, zaradi česar Zakon o delovnih razmerjih le izjemoma dopušča sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ugotavljamo, da je uporaba pogodbe o zaposlitvi za določen čas v praksi precej pogosta. Inšpektorji menijo, da delodajalci s sklepanjem tovrstnih pogodb skušajo povečati konkurenčnost na trgu dela in se izogniti postopkom prenehanja pogodbe o zaposlitvi ter posledicam le-teh, zlasti izplačilu odpravnine. Delodajalci pa na ta način držijo delavce v negotovosti glede ohranitve zaposlitve.

V zvezi z institutom pogodbe o zaposlitvi za določen čas smo v letu 2005 beležili skupno **118 kršitev**. Delavci tovrstne kršitve prijavljajo največkrat ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi ali pa takrat, ko se soočajo s težavami pri najemu kredita, ker banke odobritev kredita praviloma vežejo na sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas.

Največ ugotovljenih nepravilnosti (**92**) se je nanašalo na sklepanje pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odstavka 52. člena Zakona o delovnih razmerjih. V povezavi z obravnavano tematiko so inšpektorji pogosto ugotavljali, da delodajalci v pogodbah o zaposlitvi niso navedli nobenega razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi. V nekoliko manjšem obsegu pa smo ugotavljali, da so delodajalci razlog za sklenitev tovrstne pogodbe sicer navedli, vendar izven razlogov, ki so določeni z zakonom.

Glede na ugotovitve inšpektorjev delodajalci kot razlog za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas najpogosteje navedejo začasno povečan obseg dela, pri čemer v številnih primerih obstaja dvom o resničnem obstoju tovrstnega razloga.

V zvezi z zaporednim sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas smo ugotovili **2 kršitvi**.

Pri nadzoru izvajanja določbe 54. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja prehod delovnega razmerja za določen čas v delovno razmerje za nedoločen čas, smo ugotovili **24 kršitev**. Gre predvsem za primere, ko so delodajalci z delavci sklenili pogodbo o zaposlitvi za določen čas v nasprotju z zakonom ali kolektivno pogodbo, oz. za primere, ko so delavci ostali na delu po poteku časa, za katerega je bila sklenjena tovrstna pogodba, delodajalec pa jim pred iztekom veljavnosti pogodbe ni ponudil nove pogodbe o zaposlitvi.

V primeru ugotovljenih nepravilnosti, povezanih s pogodbo o zaposlitvi za določen čas, so delodajalci po obisku inšpektorjev z delavci praviloma sklenili pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Če delodajalci nepravilnosti niso odpravili, so inšpektorji delavce napotili na pristojno delovno sodišče, saj Zakon o delovnih razmerjih v teh primerih ne predvideva izdaje ureditvene odločbe s strani inšpektorja za delo.

4.2.13. Zagotavljanje dela delavca uporabniku v nasprotju z 59. členom Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitev)

V poročevalskem obdobju nismo ugotovili kršitev z zvezi s spoštovanjem časovne omejitve posredovanja delavcev drugemu uporabniku. Obravnavali pa smo kršitve

posredovanja dela v nasprotju s 6. členom Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti (glej podpoglavje Posredovanje zaposlitve oz. dela).

4.2.14. Delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z drugim odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji ugotavljajo, da je pogodba civilnega prava v praksi precej razširjena pravna podlaga za opravljanje dela, tako v primerih, ko elementi delovnega razmerja ne obstajajo, kot tudi v primerih, ko so podani elementi delovnega razmerja. V zvezi s kršenjem prepovedi sklepanja pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja smo ugotovili **127 nepravilnosti**, največ v dejavnosti gostinstva (**24**).

Kršitev prepovedi sklepanja pogodbe o delu smo precej pogosto zasledili tudi v dejavnosti kopenskega oziroma cestnega prometa, kljub dejstvu, da iz Zakona o prevozih v cestnem prometu jasno izhaja zahteva po sklenitvi pogodbe o zaposlitvi z vozniki.

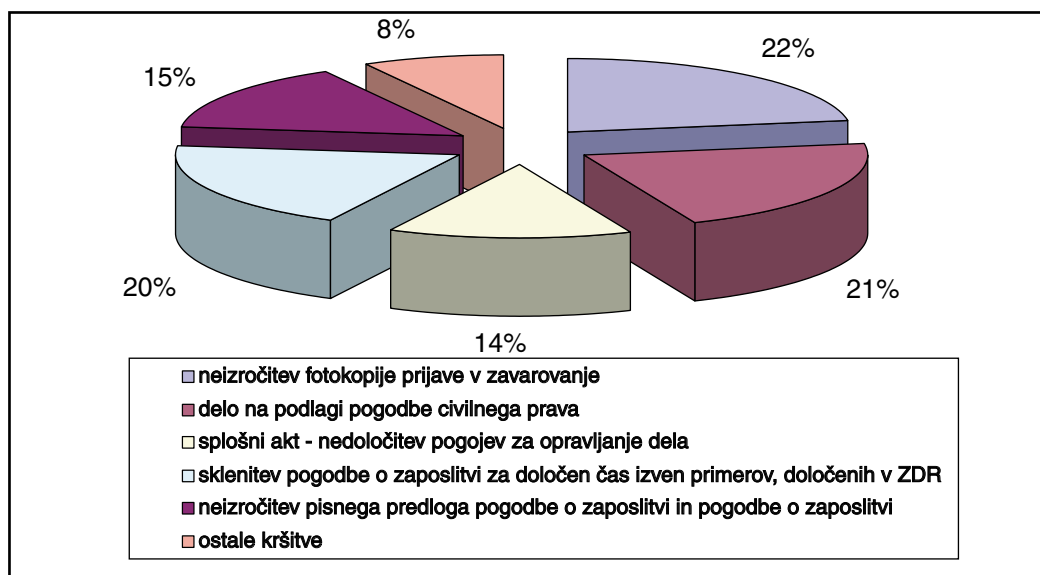
Inšpektorji poročajo, da so številni delodajalci z delavci sklenili pogodbe civilnega prava, ker so želeli zapolniti kadrovsko vrzel v primerih nenadne odsotnosti redno zaposlenih delavcev. Delodajalci so tako z delavcem sklenili pogodbo civilnega prava za čas nadomeščanja odsotnega delavca, namesto da bi z delavcem sklenili pogodbo o zaposlitvi za določen čas iz zakonsko določenega razloga nadomeščanja začasnega odsotnega delavca.

Ob ugotovljenih kršitvah delodajalci inšpektorjem pogosto zatrjujejo, da niso podani vsi elementi delovnega razmerja, ker naj bi delavci delo opravljali le začasno in torej ne nepretrgano, kar predstavlja enega od elementov delovnega razmerja. V zvezi s tem so inšpektorji v posamičnih primerih ugotovili, da so delavci (med njimi tudi upokojeanci), ki naj bi pri delodajalcu delo opravljali le začasno, v obdobju enega meseca opravili celo večje število ur, kot jih Zakon o delovnih razmerjih dopušča opraviti redno zaposlenim delavcem.

Po opažanju inšpektorjev je mogoče v praksi zaslediti tudi primere, da delavci z delodajalci preprosto nočejo skleniti pogodbe o zaposlitvi, ker bi s tem izgubili pravice iz naslova brezposelnosti. Zato delavci raje opravljajo delo na podlagi pogodbe civilnega prava ali pa se zatekajo k zaposlitvam na črno. V teh primerih inšpektorji z ugotovljenimi kršitvami seznanijo tudi Zavod RS za zaposlovanje.

Inšpektorji so v primerih ugotovljenih kršitev ukrepali v skladu s pooblastili. Po mnenju inšpektorjev pa bi k učinkovitejšemu odkrivanju tovrstnih kršitev nedvomno pripomogla tudi nekoliko jasnejša zakonska razmejitev pogodbe o zaposlitvi od pogodbe civilnega prava, kar še posebej velja za element nepretrganosti opravljanja dela.

Slika 32. Kršitve v zvezi s pogodbo o zaposlitvi

4.3. DELO NA DOMU

Ugotavljamo, da uporaba instituta dela na domu počasi, a vztrajno narašča. V letu 2005 smo na Inšpektorat RS za delo v 53 primerih prejeli obvestilo o sklenitvi posebne pogodbe o zaposlitvi za opravljanje dela na domu. V poročevalskem obdobju smo ugotovili le 1 kršitev v zvezi z delom na domu. V tem primeru delodajalec o nameravanem delu na domu ni obvestil Inšpektorata RS za delo.

Glede na to, da delo na domu lahko predstavlja določene prednosti tako za delavca kot tudi za delodajalca, predvsem v primerih, ko niso potrebne posebne prilagoditve in ureditve delovnega mesta, delo na domu počasi postaja vse bolj iskana in priljubljena oblika dela. V letu 2005 smo na Inšpektorat RS za delo v **53 primerih prejeli obvestilo o sklenitvi posebne pogodbe o zaposlitvi za opravljanje dela na domu**, kar je nekoliko več kot v letu 2004. Vendar pa v primerjavi s številom vseh zaposlenih delavcev v Republiki Sloveniji ocenjujemo, da se delo na domu še vedno uporablja v sorazmerno majhnem obsegu.

Inšpektorji ugotavljajo, da so nekateri delodajalci tovrstne pogodbe o zaposlitvi sklepali z delavci iz oddaljenih krajev ter si tako prihranili stroške prevoza na delo.

Glede na ugotovitve inšpektorjev so delavci na domu opravljali predvsem računovodska in administrativna dela.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili le **1 kršitev** obravnavanega instituta. Gre za primer, ko delodajalec o nameravanem delu na domu ni obvestil Inšpektorata RS za delo.

4.4. PRENEHANJE POGODBE O ZAPOSLOTVI

Podobno kot v letu 2004 so se tudi v tem poročevalskem letu tako delavci kot delodajalci pogosto obračali na Inšpektorat RS za delo v zvezi z institutom odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji so na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovili skupno 130 kršitev tega instituta, kar je znatno manj kot v letu 2004. Enako kot v letu 2004 je bilo tudi v tem poročevalskem letu ugotovljenih največ kršitev v zvezi s postopkom pred odpovedjo ter v zvezi z vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

V 7 primerih so inšpektorji ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi. V 26 primerih pa so podali soglasje k odpovedi pogodbe o zaposlitvi staršem, v skladu s 115. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji poročajo o tem, da je bil institut odpovedi pogodbe o zaposlitvi v letu 2005 predmet najpogostejših vprašanj, na katera so inšpektorji odgovarjali tako delavcem kot tudi delodajalcem v obliki t.i. strokovne pomoči (več o tem v podpoglavju o strokovni pomoči).

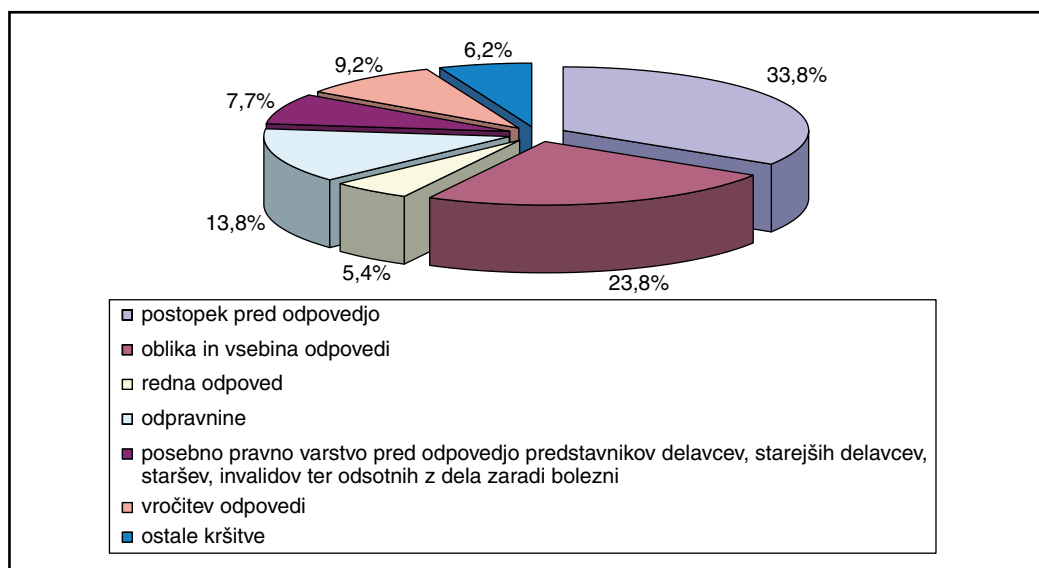
V zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi so enote inšpektorata za delo prejele številne prijave delavcev, saj gre za institut, ki bistveno vpliva na položaj delavca in nemalokrat tudi na njegovo existenco. V poročevalskem obdobju je bilo ugotovljenih skupno **130 kršitev** v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi, kar je bistveno manj kot v letu 2004, ko so inšpektorji tovrstne kršitve zasledili v 196 primerih. Največ ugotovljenih kršitev se je nanašalo na postopek pred odpovedjo ter na vsebino in obliko odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Nepravilnosti pa so bile v letu 2005 najpogostejše ugotovljene v dejavnosti gradbeništva in gostinstva, enako kot leto pred tem.

V zvezi z izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi na podlagi 112. člena Zakona o delovnih razmerjih pa inšpektorji ugotavljajo, da sodi še vedno med najpogostejši razlog tovrstne odpovedi pogodbe neizpolnjevanje obveznosti delodajalca v zvezi z izplačilom plačila za delo. V praksi prihaja v zvezi z izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi s strani delavca do zapletov, ker delavci ne poznajo pravil izvedbe postopka odpovedi, pravil vročanja odpovedi in predpisanih rokov, v katerih bi morali predvidena dejanja opraviti.

V zvezi s postopkom pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji zasledili tudi primere, ko so delavci s svojim ravnanjem pripomogli k temu, da so jim delodajalci brez kakršnega koli predhodnega postopka vročili delovno knjižico. Gre predvsem za primere, ko delavec ne prihaja na delo, ne da bi kar koli sporočil delodajalcu, se ne odziva na telefonske klice delodajalca ipd. Prav tako pa inšpektorji poročajo, da se je sam postopek pred odpovedjo kot tudi sama odpoved pogodbe o zaposlitvi v praksi izkazala za zapleteno, glede na to, da delodajalci relativno pogosto delajo postopkovne napake.

Inšpektorji so v **7 primerih** ugotovili, da so izpolnjeni pogoji za izdajo odločbe po 3. odstavku 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, ter zadržali učinkovanje prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi do poteka roka za arbitražo oz. sodno varstvo, oz. do izvršljive arbitražne odločitve, oz. če delavec v sodnem postopku najkasneje do vložitve tožbe zahteva izdajo začasne odredbe, do odločitve sodišča ob predlogu za izdajo začasne odredbe. V nekaterih primerih inšpektorji navedenega pooblastila niso mogli uporabiti zato, ker so bili o kršitvah v zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi prepozno obveščeni, saj je odpoved že začela učinkovati.

Slika 33. Kršitve v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi

4.4.1. Postopek pred odpovedjo s strani delodajalca

V poročevalskem letu so inšpektorji v zvezi s postopkom pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi ugotovili občutno manj nepravilnosti kot v letu 2004. Skupno so ugotovili **44 kršitev**, ki so se nanašale na postopek pred redno in pred izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi s strani delodajalca.

Inšpektorji poročajo, da številni delodajalci tako v postopku pred redno odpovedjo iz krivdnega razloga in razloga nesposobnosti kot tudi v postopku pred izredno odpovedjo delavcem niso vročili pisne obdolžitve ter jim niso omogočili zagovora. V nekaterih primerih so delodajalci delavcem sicer omogočili zagovor, vendar ne da bi jim predhodno vročili pisno obdolžitev ter določili čas in kraj zagovora. V takšnem primeru delavec nima možnosti pripraviti zagovora, glede na to, da ni bil seznanjen o tem, česa je obdolžen.

Po drugi strani pa se inšpektorji srečujejo tudi s primeri, ko se delavci na različne načine izogibajo zagovoru in na ta način izigravajo (kratke) roke, ki jih zakon predvideva za

odpoved pogodbe o zaposlitvi. S tem v zvezi je bilo uvedenih kar nekaj postopkov o prekršku, nekateri delodajalci pa so kršitev odpravili in sprejeli delavca nazaj na delo.

Pogosto je bilo zaslediti tudi kršitve v zvezi s postopkom pred redno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, in sicer predvsem pri omogočanju zagovora in pisnem obveščanju delavca o nameravani odpovedi. Nekateri delodajalci so sicer delavce obvestili o nameravani tovrstni odpovedi, pri čemer pa so delavci prejeli pisno obvestilo hkrati z odpovedjo ali samo dan prej.

Inšpektorji so v primeru tovrstnih kršitev ukrepali nekajkrat tudi z zadržanjem učinkovanja prenehanja pogodbe o zaposlitvi zaradi odpovedi do poteka roka za arbitražo oz. sodno varstvo. Delodajalci pa so nepravilno izvedene postopke praviloma razveljavili in jih ponovno izvedli.

4.4.2. Obveščanje sindikata

V zvezi z obveznostjo delodajalca o obveščanju sindikata o nameravani redni ali izredni odpovedi pogodbe o zaposlitvi na zahtevo delavca inšpektorji v letu 2005 niso ugotovili kršitev.

Inšpektorji opažajo, da razlog za to ni toliko v spoštovanju 84. člena Zakona o delovnih razmerjih, temveč tudi v tem, da delavci v teh postopkih pogosto ne zahtevajo obveščanja sindikata. Številni delavci namreč niso včlanjeni v sindikate.

4.4.3. Oblika in vsebina odpovedi

V letu 2005 so bile druge najpogostejše ugotovljene kršitve v okviru instituta prenehanja pogodbe o zaposlitvi glede oblike in vsebine odpovedi. Te so bile ugotovljene v **31 primerih**, kar je znatno manj kot v letu 2004, ko je bilo ugotovljenih 72 kršitev v zvezi s tem institutom.

Po ugotovitvah inšpektorjev odpoved pogodbe o zaposlitvi največkrat sicer izpolnjuje zahtevo po pisnosti (pisni obliki), vendar pa inšpektorji ugotavljajo številne pomanjkljivosti s tem v zvezi. Delodajalci v odpovedi največkrat izpustijo določbe pravnega pouka in opozorila v zvezi s pravicami delavca iz naslova zavarovanja za primer brezposelnosti, ali pa je obrazložitev odpovedi pomanjkljiva.

Prav tako se v skladu z ugotovitvami inšpektorjev še vedno dogaja, da delodajalci delavcem pogodbo o zaposlitvi odpovedo ustno ter jih na tej podlagi tudi odjavijo iz zavarovanja in jim zaključijo delovno knjižico. Zaradi neupravičene odsotnosti z dela (običajno se sklicujejo na 5-dnevno odsotnost po starem zakonu), delodajalci delavca odjavijo iz obveznega zavarovanja, pred tem pa običajno ne ugotavljajo vzroka delavčeve odsotnosti in ne izpeljejo ustreznega postopka pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi.

4.4.4. Vročitev odpovedi

V zvezi z vročitvijo odpovedi pogodbe o zaposlitvi so inšpektorji v letu 2005 ugotovili **12 kršitev**.

Težave v zvezi s tem institutom nastopajo po poročanju inšpektorjev v praksi predvsem v primerih, ko se delavci izmikajo vročitvi odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji ugotavljajo več kršitev pri manjših delodajalcih, ki pogosto ne poznajo dobro vročanja po pravilih pravnega postopka. Posledica nepravilnega vročanja pa se kaže v nepravilni ugotovitvi teka odpovednega roka pri redni odpovedi ter v nepravilni ugotovitvi začetka učinkovanja izredne odpovedi.

4.4.5. Redna odpoved

Inšpektorji so v letu 2005 ugotovili **7 kršitev** v zvezi z obveznostjo delodajalcev, da morajo v primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz razloga nesposobnosti in iz poslovnega razloga preveriti, ali je možno delavca zaposliti pod spremenjenimi pogoji ali na drugih delih oziroma ali ga je mogoče dokvalificirati za delo, ki ga opravlja, oziroma prekvalificirati za drugo delo.

V zvezi z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi zastavljajo delavci in delodajalci na Inšpektorat RS za delo največ vprašanj v zvezi z nesposobnostjo kot odpovednim razlogom, predvsem za kakšne oblike nesposobnosti gre v konkretnih primerih in kakšni so postopki dokazovanja. Nemalokrat pridejo delodajalci v dilemo, ko je treba izbrati med redno odpovedjo iz krivdnega razloga in izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi zaradi običajno konfliktnih odnosov.

Inšpektorji poročajo o primerih rednih odpovedi pogodb o zaposlitvi iz poslovnih razlogov, ki so bile delavcem vročene, tik preden so pridobili status starejših delavcev, torej preden so postali varovana kategorija delavcev. Postopki so bili po ugotovitvah inšpektorjev praviloma ustrezno izpeljani, vendar pa so bili odpovedni razlogi vprašljivi. V takšnih primerih so inšpektorji delavce poučili o njihovih pravicah in jih napotili na delovno sodišče. V enem primeru pa je bilo ugotovljeno, da podjetje ob oddaji svojih prodajalnih ni izvedlo postopka spremembe delodajalca po 73. členu Zakona o delovnih razmerjih, temveč so delavcem ponudili v podpis nove pogodbe o zaposlitvi, sklenjene pri prevzemniku, s podpisom katerih se je delavcem zmanjšal obseg pravic. Delavci so ponujene pogodbe torej podpisali, da pa se jim je obseg pravic zmanjšal, je bilo ugotovljeno šele, ko jih je prevzemnik ponovno posredoval tretjemu delodajalcu.

Obravnavana sta bila tudi primera, ko je delodajalec izvedel postopek redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnih razlogov, potem ko sta delavca pridobila pravice na podlagi III. kategorije invalidnosti, namesto da bi ju premestil na drugo delovno mesto.

4.4.6. Postopek odpovedi večjemu številu delavcev

Inšpektorji za delo so v poročevalskem letu obravnavali le malo primerov, povezanih z odpovedjo pogodbe o zaposlitvi večjemu številu delavcev iz poslovnih razlogov, saj so bile prijave v zvezi s tem institutom maloštevilne. V zvezi s to tematiko sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**.

V enem izmed opravljenih inšpekcijskih nadzorov je bilo ugotovljeno, da so bile pogodbe o zaposlitvi odpovedane večjemu številu delavcev zaradi uvedbe prostovoljne likvidacije gospodarskega subjekta oz. delodajalca. Pristojni inšpektor je na podlagi opravljenega nadzora ugotovil, da je likvidacijski upravitelj Zavod za zaposlovanje obvestil o postopku ugotavljanja prenehanja potreb po delu večjega števila delavcev, o opravljenem posvetovanju po 97. členu Zakona o delovnih razmerjih, o razlogih za prenehanje potreb po delu delavcev, o številu in kategorijah vseh zaposlenih delavcev, o predvidenih kategorijah presežnih delavcev ter o predvidenem roku, v katerem bo prenehala potreba po delu. Pri odpovedih pogodb o zaposlitvi pa ni spoštoval 30-dnevnega roka iz tretjega odstavka 98. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki začne teči od dne, ko je bil Zavod za zaposlovanje pisno obveščen po prvem odstavku 98. člena Zakona o delovnih razmerjih. Inšpektor je ukrepal zoper delodajalca v skladu z določbami Zakona o prekršku.

4.4.7. Plačilo odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi

Inšpektorji poročajo o skupno **18 kršitvah**, ugotovljenih v poročevalskem letu, v zvezi s plačilom odpravnine zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Ugotovljene nepravilnosti so praviloma povezane s tem, da delodajalec ni izplačal delavcem odpravnin, do katerih so bili upravičeni zaradi odpovedi pogodbe o zaposlitvi. Nekateri delodajalci delavce za to pravico prikrašajo namerno, še zlasti zato, ker računajo s tem, da delavci pravice do odpravnine ne bodo uveljavljali po sodni poti. Pogost razlog neizpolnitve tovrstne delodajalčeve obveznosti pa so tudi likvidnostne težave gospodarskih subjektov.

Inšpektorji poročajo tudi o primerih, ko delodajalci izvedejo postopek redne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnih razlogov zato, da bi se izognili plačilu odpravnine, ki bi sicer delavcu pripadla, če bi mu pogodbo o zaposlitvi odpovedali iz poslovnega razloga ali razloga nesposobnosti. Prav tako so bili zabeleženi primeri, ko delodajalci ponujajo delavcem nižje zneske odpravnine od zakonsko predvidenih. Delavci, ki se s takšnimi

predlogi niso strinjali, so praviloma morali svoje pravice uveljavljati na pristojnem sodišču.

4.4.8. Izredna odpoved

Inšpektorji so v letu 2005 ugotovili zamudo roka, v katerem je treba podati izredno odpoved, v **3 primerih**, enako kot v letu 2004. Prav tako pa ugotavljajo, da imajo nekateri delodajalci še vedno težave v zvezi z razumevanjem subjektivnih in objektivnih rokov za uvedbo izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz 2. odstavka 110. člena Zakona o delovnih razmerjih.

Veliko enot inšpektorata za delo je dobilo v zvezi z izredno odpovedjo pogodbe o zaposlitvi vprašanja, ki jih naslavlja inšpektorje tako delavci kot delodajalci. Inšpektorji tudi opažajo, da se delodajalci v postopkih izredne odpovedi pogodb o zaposlitvi vse pogosteje obrnejo na odvetnike, ki jim pomagajo izpeljati postopke v skladu z zakonom.

Razlog za izredno odpoved delavca je najpogosteje ta, da delodajalec delavcu trikrat zaporedoma ali v obdobju šestih mesecev ni izplačal plačila za delo ob zakonsko oz. pogodbeno dogovorjenem roku.

4.4.9. Posebno pravno varstvo pred odpovedjo predstavnikov delavcev, starejših delavcev, staršev, invalidov ter odsotnih z dela zaradi bolezni

Inšpektorji so v poročevalskem letu v **10 primerih** ugotovili, da delodajalci pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi niso upoštevali določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s posebnim pravnim varstvom pred odpovedjo nekaterim kategorijam delavcev.

Največ kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi s posebnim varstvom pred odpovedjo invalidom in odsotnim z dela zaradi bolezni, in sicer **5**.

Nadalje so inšpektorji ugotovili **2 kršitvi** določbe 115. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja posebno varstvo pred odpovedjo delavki v času nosečnosti ter ves čas, ko doji otroka, in staršem v času, ko izrabljajo starševski dopust v obliki polne odsotnosti z dela. Inšpektorji pa so obravnavali tudi vloge delodajalcev, s katerimi so zaprosili za izdajo soglasja k odpovedi pogodbe o zaposlitvi tej kategoriji delavcev. Inšpektorji so v letu 2005 tovrstna soglasja izdali v **26 primerih**. V enem izmed primerov je inšpektor zavrnil izdajo soglasja, saj je delodajalec zaprl le poslovno enoto in ni obstajala potreba po odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavki, ki je bila na porodniškem dopustu.

V zvezi z določbami o posebnem pravnem varstvu pred odpovedjo starejšim delavcem so inšpektorji v letu 2005 ugotovili **1 kršitev**, v zvezi s pravnim varstvom pred odpovedjo predstavnikom delavcev pa sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**.

4.5. PLAČILO ZA DELO

V letu 2005 je bilo ugotovljenih skupno 381 kršitev določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z institutom plačila za delo, kar je več kot 100 kršitev manj kot v letu 2004. Največ ugotovljenih kršitev se je nanašalo na izplačilo plače v roku (286), veliko kršitev je bilo ugotovljenih tudi v zvezi s krajem in načinom izplačila plače (56), nekaj kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi z izplačilom nadomestila plače (21), medtem ko so se preostale ugotovljene kršitve nanašale na okoliščino, da delodajalec pri določitvi plače ni upošteval minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo (15 kršitev). Poleg tega so bile v poročevalskem letu ugotovljene še 3 kršitve Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005, od tega 2 v zvezi z usklajevanjem plač in 1 v zvezi z izplačilom minimalne plače.

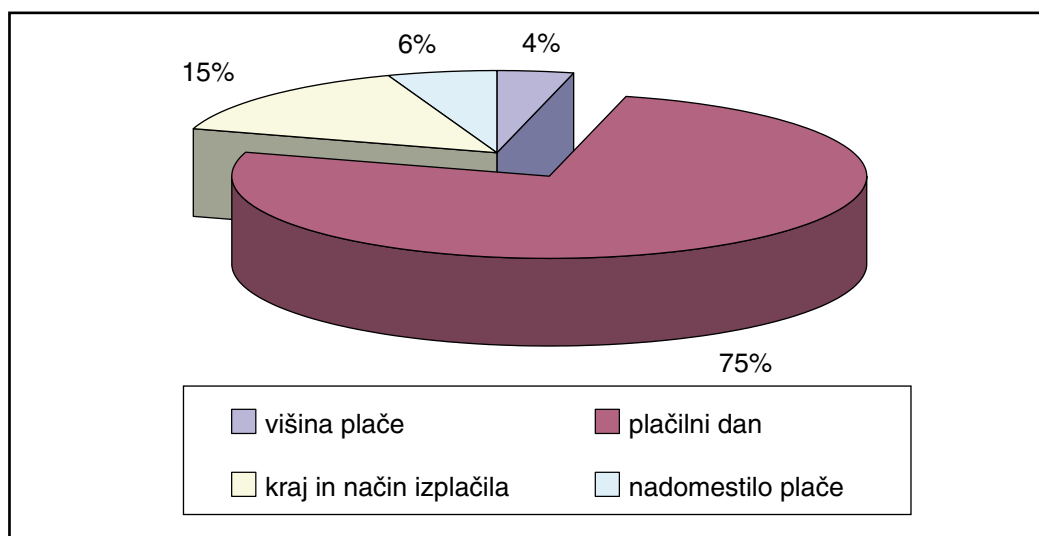
Inšpektorji poročajo, da so v letu 2005 prejeli veliko število prijav delavcev, da jim delodajalci niso izplačevali plač v roku in da niso prejeli ustreznih obračunov plač – plačilnih list. Večina delodajalcev, kjer so bile ugotovljene kršitve, je bila nelikvidnih oz. so bili pred stečajem ali likvidacijo.

Posamezne ugotovljene kršitve so se nanašale na izplačilo regresa za letni dopust, na izplačilo dodatkov za delo v posebnih pogojih (posebej pogosta oz. problematična je opustitev plačevanja dodatkov k plači za nadurno delo) in na povračilo stroškov v zvezi z delom. V teh primerih so inšpektorji delavcem svetovali v smislu strokovne pomoči, kako lahko dosežejo poplačilo svojih denarnih terjatev do delodajalca v postopku pred sodiščem.

Inšpektorji opozarjajo, da ukrepi, ki jih imajo na voljo ob ugotovljenih kršitvah v zvezi z določitvijo in izplačilom za delo, pogosto ne pripomorejo k temu, da dobijo delavci dejansko izplačane vse terjatve, ki jih imajo do delodajalca.

Kršitev v zvezi z izplačilom plače delavcu pripravniku v poročevalskem letu ni bilo ugotovljenih – po poročanju inšpektorjev je vzrok temu iskati v upadanju opravljanja pripravnštva.

Slika 34. Struktura kršitev v zvezi s plačilom za delo

4.5.1. Določitev in izplačilo plače najmanj v višini minimuma, določenega z zakonom ali kolektivno pogodbo, ki neposredno zavezuje delodajalca

Višina minimalne plače je bila za poročevalsko obdobje določena v Zakonu o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005. Tako je do avgusta 2005 znašala 117.500 SIT, od avgusta naprej pa 122.600 SIT. Glede na to bi moral vsak delodajalec določiti vsakemu delavcu plačo v višini najmanj teh zneskov. Inšpektorji pa opazajo, da so kršitve v zvezi z določitvijo in posledično izplačilom plače v višini minimuma zasledili ravno v obdobju, ko se je višina minimalne plače zvišala (torej avgusta 2005). V letu 2005 so bile ugotovljene 3 kršitve Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005. Od tega sta se 2 kršitvi nanašali na usklajevanje izhodiščnih plač, 1 pa na izplačevanje minimalne plače. Inšpektorji poročajo, da so se prijave kršitev Zakona o izvajanju dogovora o politiki plač v zasebnem sektorju v obdobju 2004-2005 nanašale predvsem na uskladitvene dodatke ob spremembah v drugi polovici leta, ko so se povečali dodatki po kolektivnih pogodbah v različnih višinah.

V poročevalskem obdobju pa je bilo ugotovljenih 15 kršitev Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z določitvijo plače najmanj v višini minimuma, kar je nekoliko manj kot v letu 2004. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti trgovine in v drugih poslovnih dejavnostih. Kršitve, ko so bile plače določene in izplačane pod minimumom, določenim

z zakonom, so inšpektorji včasih ugotavljali v primerih, ko so delodajalci delavcem neupravičeno odtegnili od plače zneske zaradi domnevne škode, ki naj bi jo bili delavci povzročili delodajalcu. V takih primerih delodajalci običajno tudi niso izpeljali ustreznega odškodninskega ali disciplinskega postopka.

Ne glede na to pa inšpektorji ugotavljajo, da je poznavanje predpisov, ki določajo višino minimalne plače, pri delodajalcih dokaj zadovoljivo. Delodajalci denimo v primerih, ko kolektivna pogodba določa izhodiščno plačo v višini, ki je nižja od minimalne plače, določene v zakonu, delavcem izplačajo razliko do višine minimalne plače.

Inšpektorji so v določenih primerih opazili pojav, da delodajalci sicer določijo v pogodbi o zaposlitvi plačo v višini minimalne plače, vendar delavcem izplačujejo višjo plačo. Da bi se izognili davkom, namreč izplačajo del plače (nad minimumom) delavcu »na roko«. Čeprav se delavec običajno strinja s takim načinom izplačila plače, kar inšpektorjem otežuje ugotavljanje dejanskega stanja, so posledice takega ravnanja delodajalca dolgoročne – ker delodajalec plačuje zgolj minimalne davke in prispevke od minimalne plače, so tudi pravice, ki jih delavec pridobi iz socialnih zavarovanj, minimalne (npr. pokojnina, nadomestilo plače v primeru odsotnosti z dela zaradi zdravstvenih razlogov ipd.).

4.5.2. Kršitve v zvezi s pravočasnim izplačilom plače (na plačilni dan)

V letu 2005 se je največ ugotovljenih kršitev s področja urejanja plač nanašalo prav na pravočasnost izplačila plače. V ugotovljenih **286** primerih delodajalci niso upoštevali roka za izplačilo plače, ki ga Zakon o delovnih razmerjih določa v 134. členu. Večina delodajalcev, kjer so bile ugotovljene tovrstne kršitve, je bila nelikvidnih oz. so bili pred stečajem ali likvidacijo, zato sankcije (globe), izrečene takšnim delodajalcem, niso bile vedno učinkovite. V določenih primerih pa so delodajalci zgolj prikazovali nelikvidno poslovanje družbe oz. izkazovali blokado računov z namenom, da bi se izognili globi. V takšnih primerih so tako inšpektorji Inšpektorata RS za delo sodelovali tudi z drugimi organi nadzora – npr. s kriminalistično policijo. Delodajalce - kršitelje so inšpektorji v navedenih primerih ustrezno sankcionirali, medtem ko so delavce napotili na pristojno sodišče, da bi lahko tam uveljavljali svoje denarne terjatve do delodajalcev. Na Inšpektoratu RS za delo pa smo delavcem nudili tudi strokovno pomoč o možnosti izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi, če jim delodajalec ni zagotavljal plačila za delo v dogovorjenem času, v okviru določenega plačilnega obdobja in v dogovorjeni višini. Inšpektorji tako opažajo, da so kršitve v zvezi z izplačilom plač eden najpogostejših razlogov za izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi s strani delavca. Hkrati pa so obvestila delavcev na Inšpektorat RS za delo pred izredno odpovedjo koristna informacija o kršiteljih, ki jih inšpektorji običajno preverijo in na tej podlagi ugotovijo veliko kršitev.

Inšpektorji opozarjajo, da je bilo veliko ugotovljenih primerov kršitev, ko delodajalec plač ni izplačeval tudi po več mesecev ali pa je plače kontinuirano, že več let, izplačeval po preteku roka, določenega z zakonom. Takšen način izplačevanja plač lahko resno ogrozi socialni položaj delavcev, njihovo eksistenco in eksistenco njihovih družin. Posebej zaskrbljujoče je, da so kot kršitelji velikokrat obravnavani vedno isti delodajalci, ki kot razlog za takšno početje znova in znova navajajo finančno nedisciplino v gospodarstvu.

Največ tovrstnih kršitev so inšpektorji ugotovili v naslednjih dejavnostih: gradbeništvo, trgovina na drobno - brez motornih vozil, gostinstvo, druge poslovne dejavnosti in kopenski promet. V dejavnosti gradbeništva je bila v letu 2005 sprejeta nova kolektivna pogodba dejavnosti. Ta je po opažanju inšpektorjev prinesla delodajalcem v dejavnosti gradbeništva, ki so bili pogosto močno odvisni od plačila naročnikov in so zato zamujali z izplačili plač, nekaj več manevrskega prostora.

V posameznih primerih se po poročanju inšpektorjev dogaja, da delodajalec zadrži izplačilo plače zaradi terjatve do delavca brez delavčevega soglasja, kar je v nasprotju z zakonom. Iz tega je mogoče zaključiti, da si posamezni delodajalci napačno razlagajo, da delavcem ni treba izplačati plače, če imajo terjatve do njih. Poleg tega pa te terjatve pogosto niso ugotovljene v postopku, izvedenem v skladu z zakonom.

Po ugotovitvah posameznih inšpektorjev imajo nekateri delodajalci plačilni dan ali

plačilno obdobje že v pogodbi o zaposlitvi določeno v nasprotju z določbami Zakona o delovnih razmerjih. Ugotavljajo pa tudi primere, ko delodajalci predhodno pisno ne obvestijo delavcev o spremembi plačilnega dne.

Ena od enot Inšpektorata RS za delo je obravnavala primer delodajalca v prisilni poravnavi, ki delavcem ni izplačal plač dva meseca zapored (po začetku prisilne poravnave). Po posredovanju inšpektorjev za delo je naslednje plače izplačal.

4.5.3. Kršitve v zvezi s krajem in načinom izplačila plače ter v zvezi z izročitvijo pisnega obračuna plače

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **56 kršitev** 135. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa kraj in način izplačila plače. V primerih ugotovljenih kršitev so delodajalci delavcem plačo pogosto izplačevali kar »na roko« - brez pisnega obračuna plače oziroma delavcem niso izročili pisnega obračuna plač in prispevkov za preteklo leto do 31. januarja naslednjega leta. Po poročanju inšpektorjev v posameznih primerih delodajalci sicer napravijo pisni obračun plače in ga predložijo kot podlago za obračun davkov in prispevkov, delavcem pa vročijo drugačne pisne obračune plač, kjer je evidentiranih manjše število ur, kot jih je bilo dejansko opravljenih. Pisni obračuni plač pa so po ugotovitvah inšpektorjev marsikdaj pomanjkljivi.

Inšpektorji poročajo, da so se ugotovljene kršitve nanašale tudi na to, da delodajalci delavcem niso nakazali plače do konca plačilnega dne na običajnem izplačilnem mestu.

Število ugotovljenih tovrstnih kršitev je bilo znatno manjše kot v letu 2004, največ kršitev pa je bilo evidentiranih v dejavnostih gradbeništva, gostinstva, trgovine na drobno brez motornih vozil, posredništva in trgovine na debelo, razen z motornimi vozili, in v drugih poslovnih dejavnostih.

Kršitve v zvezi z izplačilom plačila za delo so pogosto povezane tudi s kršitvami plačila davkov in prispevkov za socialno varnost. Ker spada nadzor nad izvajanjem Zakona o prispevkih za socialno varnost v pristojnost Davčne uprave RS, so inšpektorji o primerih ugotovljenih kršitev poročali tudi temu organu.

4.5.4. Kršitve v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **21 kršitev** v zvezi z izplačevanjem nadomestila plače delavcem, kar predstavlja eno več kot v letu 2004. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v dejavnostih gradbeništva, gostinstva in v drugih poslovnih dejavnostih. V primerih ugotovljenih kršitev delodajalci niso izplačevali delavcem, odsotnim z dela, nadomestila plače oz. nadomestila plače niso bila ustrezno visoka. Kršitve v zvezi z opustitvijo izplačila nadomestila plače so bile ugotovljene tako pri odsotnosti delavcev iz zdravstvenih razlogov kot tudi v primerih, ko delavci niso delali iz razlogov na strani delodajalca. Kljub temu, da je bil Zakon o delovnih razmerjih v letu 2005 v veljavi že tretje leto, so bili s strani inšpektorjev še vedno ugotovljeni primeri, ko so delodajalci delavcem invalidom, ki jim niso mogli zagotoviti ustreznega dela glede na njihove omejitve zaradi invalidnosti, namesto nadomestila v višini 100% plače izplačevali nadomestila plače v višini 70%, kot je to bilo možno v skladu s prej veljavno zakonodajo (za t.i. »čakanje na delo«).

Delodajalci so po ugotovitvah inšpektorjev zadrževali tudi izplačila nadomestil, za katera so sredstva dobili s strani pristojnih institucij (npr. s strani Zavoda za zdravstveno zavarovanje RS v primerih daljših odsotnosti delavcev iz zdravstvenih razlogov) – zaradi lastne nelikvidnosti. Glede na poročila inšpektorjev so kršitelji v obravnavanih primerih nekoliko pogostejše manjši delodajalci, samostojni podjetniki posamezniki.

4.6 DELOVNI ČAS

V letu 2005 je bilo ugotovljenih skupno 255 kršitev določb, ki se v ožjem smislu nanašajo na institut delovnega časa. Gre za kršitve v zvezi z opravljanjem dela preko polnega delovnega časa in opravljanjem dela preko dogovorjenega delovnega časa (v primerih, ko sta delavec in delodajalec sklenila pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas), nadalje za kršitve v zvezi z določitvijo polnega delovnega časa v nasprotju z določbami Zakona o delovnih razmerjih, najpogosteje pa so bile ugotovljene kršitve v zvezi z razporeditvijo delovnega časa. V primerjavi z letom 2004 je bilo leta 2005 v zvezi z urejanjem delovnega časa ugotovljenih kar 40% manj kršitev. Znižalo se je zlasti število ugotovljenih kršitev pri delu preko polnega delovnega časa.

Inšpektorji za delo so v obravnavanem obdobju ugotovili 7 kršitev v zvezi z nočnim delom pri delodajalcih, kar je nekoliko več kot leta 2004.

Po ugotovitvah inšpektorjev je v zvezi z institutom delovnega časa posebej problematično stanje v nekaterih dejavnostih, ko delodajalci v efektivni delovni čas štejejo le čas, ko se delo dejansko opravlja, ne pa tudi čas, ko delavec čaka na delo (npr. v dejavnosti prevozov - nekateri delodajalci štejejo v delovni čas le čas, ko delavci opravijo vožnjo, ne pa tudi čas, ko čakajo na stranke (vozniki avtobusov, taksisti ipd.). Takšno ravnanje je v nasprotju z diktirano 141. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da je efektivni delovni čas vsak čas, v katerem delavec dela, kar pomeni, da je na razpolago delodajalcu in izpolnjuje svoje delovne obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi.

V enem primeru je bil tako obravnavan delodajalec, ki je imel zaposlenih več delavcev – taksistov s pogodbo o zaposlitvi za (neenakomerno razporejen) krajši delovni čas – za 10 ur tedensko. Na ta način naj bi delavce motiviral za iskanje potnikov. Delodajalec je vodil evidenco opravljenih ur posameznega delavca in ko je ta dosegla mesečno kvoto 40 delovnih ur, je bil delavec do konca meseca prost. Posledično so bili torej delavci plačani v deležu - glede na opravljene vožnje. Ker je delavcem tak način dela večinoma ustrezal, je inšpektor v teh primerih težko zbral dokaze o kršitvah Zakona o delovnih razmerjih.

Po poročanju inšpektorjev je mogoče ugotoviti nekoliko več kršitev določb o delovnem času pri manjših delodajalcih. Večji delodajalci zaradi narave dela in potreb uporabnikov delovni čas lahko neenakomerno razporedijo in odredijo nadurno delo, zato pri njih prihaja pogosteje do kršitev v zvezi z odrejanjem nadurnega dela in neenakomernim razporejanjem ali začasnim prerazporejanjem delovnega časa.

Kot pomanjkljivost, ki jo inšpektorji ugotavljajo pri delodajalcih, je mogoče izpostaviti dejstvo, da delodajalci pogosto nimajo splošnih aktov, s katerimi bi natančneje uredili pravila o delovnem času.

Inšpektorji, podobno kot v preteklih letih, poročajo o tem, da je težko ugotoviti kršitve v zvezi z izvajanjem določb o delovnem času, ker delodajalci pogosto vodijo dvojne evidence o izrabi delovnega časa delavcev (od tega eno, prirejeno za inšpekcijski nadzor) ali pa evidence niso ustrezne oz. točne. Iz evidenc je tudi težko razbrati, katere ure so vodene kot redno delo in katere kot nadurno, pogosto pa nadure sploh niso vodene. Iz tega razloga morajo inšpektorji uporabiti druge dokaze (zaslišanje prič ipd.), kar pa inšpekcijski postopek lahko zaplete in podaljša, saj se delavci zaradi bojazni pred izgubo zaposlitve ne upajo izpostaviti. Inšpekcijski nadzor bi bil zato lažji in učinkovitejši, če bi nov zakon o evidencah s področja dela uredil stanje tudi v tem segmentu.

4.6.1. Krajši delovni čas – delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s šestim odstavkom 64. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju ugotavljali, da se je v praksi nekoliko povečalo število sklenjenih pogodb o zaposlitvi s krajšim delovnim časom. Delodajalci uporabljajo to fleksibilno možnost zaposlovanja tudi namesto sklepanja civilnopravnih

pogodb o delu. Seveda pa so še vedno pogosti primeri sklepanja pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisi o zdravstvenem zavarovanju in predpisi o starševskem varstvu.

V primeru, ko je med delavcem in delodajalcem sklenjena pogodba o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, delodajalec delavcu (če ni v pogodbi o zaposlitvi drugače določeno) ne sme naložiti dela preko dogovorjenega delovnega časa. **Kršitev** te določbe Zakona o delovnih razmerjih je bilo v letu 2005 ugotovljenih 5. V primerih ugotovljenih kršitev so delodajalci z delavci sklepali pogodbe o zaposlitvi za 5, 10, 20 ur na teden, kljub temu pa so delavci delali preko tako dogovorjenega delovnega časa - 40 ali celo več ur na teden. Ker se delavci ponavadi strinjajo z dolžino delovnega časa v pogodbi o zaposlitvi, obenem pa se ustno dogovorijo za delo, ki je daljše od pogodbeno dogovorjenega, je tovrstne kršitve težko ugotoviti (sploh v primeru, če tudi evidence o izrabi delovnega časa ne izkazujejo dejanskega stanja), tudi prijave teh kršitev so zelo redke. Delo, ki je v teh primerih opravljeno izven dogovorjenega delovnega časa, je ponavadi plačano brez obračuna, »na roke«.

4.6.2. Določitev polnega delovnega časa v nasprotju s prvim odstavkom 142. člena Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji so v letu 2005 ugotovili **19 kršitev**, ko je delodajalec določil polni tedenski delovni čas v trajanju, daljšem od 40 ur. V posameznih primerih je pri tem šlo za obvezno izobraževanje delavca, določeno s pogodbo o zaposlitvi, v drugih primerih pa so bile kršitve posledica pogodb o zaposlitvi in aktov delodajalca, sklenjenih oz. sestavljenih po prej veljavni zakonodaji, ki je dopuščala 42-urni tedenski delovni čas.

Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih trgovine na drobno brez motornih vozil, gostinstva in kopenskega prometa.

4.6.3. Odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s tretjim odstavkom 143. člena Zakona o delovnih razmerjih (časovna omejitev)

Inšpektorji ugotavljajo, da so v poročevalskem letu delodajalci manj pogosto kršili določbe Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z odrejanjem nadurnega dela. Kršitve so bile evidentirane predvsem v dejavnosti trgovine, gostinstva in prevoznitva. Skupno je bilo v letu 2005 ugotovljenih **80 kršitev** v zvezi z odrejanjem nadurnega dela, kar predstavlja manj kot polovico v preteklem letu ugotovljenih tovrstnih kršitev. V teh primerih je šlo za prekoračitev časovne omejitve nadurnega dela, ki jo določa zakon, ter za primere, ko je delovni dan delavcev trajal več kot 10 ur. Na Inšpektorat RS za delo pa je prispelo kar nekaj prijav s tem v zvezi. Inšpektorji opažajo, da delavci pogosto prijavijo tovrstne kršitve šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi.

Nadalje inšpektorji v praksi opažajo, da je pisno odrejanje nadurnega dela pogostejše izjema kot pravilo, namesto da bi bila izjema ustna odredba tovrstnega dela. Pri večjih delodajalcih po poročanju inšpektorjev predstavnik delodajalca sicer pisno odredi nadurno delo, nato ta dopis izobesi na oglasno desko, po en izvod pa razdeli med neposredno nadrejene, ki s tem seznanijo delavce.

Inšpektorji poročajo tudi o primerih, ko delodajalci delavcem naložijo ogromno dela, ki ga je nemogoče opraviti v rednem delovnem času, in preprosto zahtevajo od delavcev, da je delo opravljeno v roku. Delavci so po ugotovitvah inšpektorjev celo deležni groženj z odpovedjo pogodb o zaposlitvi zaradi nesposobnosti, če dela ne bi končali pravočasno, bojijo pa se tudi šikaniranja s strani nadrejenih.

Inšpektorji so ugotovili v enem primeru, da so delavci pri delodajalcu opravili tudi po sto in več nadur na mesec. Delodajalci, ki kršijo določbo v zvezi s časovno omejitvijo nadurnega dela, delavcem pogosto tudi ne izplačujejo dodatka za delo preko polnega delovnega časa.

Po ugotovitvah inšpektorjev je vzrok za odrejanje dela preko polnega delovnega časa predvsem dokaj draga delovna sila in pomanjkanje delavcev določene izobrazbe oz. usposobljenosti.

4.6.4. Odreditev dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. členom Zakona o delovnih razmerjih (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **20 kršitev**, ko so delodajalci kljub zakonski prepovedi delavcem odredili nadurno delo. V teh primerih so delavcem nalagali delo kljub možnosti, da bi se delo opravilo v polnem delovnem času z ustrežno organizacijo in delitvijo dela, razporeditvijo delovnega časa z uvajanjem novih izmen ali z zaposlitvijo novih delavcev, oz. so delodajalci nalagali delo preko polnega delovnega časa delavcem, ki so varovani zaradi varstva nosečnosti in starševstva, starejšim delavcem – brez njihovega soglasja, delavcem, ki še niso dopolnili starosti 18 let, delavcem, katerim bi se na podlagi mnenja zdravniške komisije zaradi takega dela poslabšalo zdravstveno stanje, delavcem, ki imajo polni delovni čas krajši od 36 ur na teden zaradi dela na delovnem mestu, kjer obstajajo večje nevarnosti za poškodbe ali zdravstvene okvare, in delavcem, ki delajo krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisi o zdravstvenem zavarovanju ali drugimi predpisi.

Tovrstne kršitve so inšpektorji ugotavljali predvsem v okviru usmerjenih akcij inšpektorata, kjer se je med drugim tudi preverjalo izvajanje določb v zvezi z varovanimi kategorijami delavcev.

4.6.5. Razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci neredko neenakomerno razporedijo delovni čas, ne da bi to določili v pogodbi o zaposlitvi. Posebej je to opazno pri delavcih, ki so pogodbe o zaposlitvi sklenili že pred uveljavitvijo Zakona o delovnih razmerjih leta 2003. Tudi o začasni prerazporeditvi delovnega časa delodajalci delavcev pogosto ne obvestijo pravočasno v pisni obliki, v pogodbah o zaposlitvi pa ne določijo pogojev za začasno prerazporeditev delovnega časa.

Podobno kot v preteklih poročevalskih obdobjih inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci (in delavci) ne razlikujejo dobro instituta nadurnega dela od instituta neenakomerne razporeditve delovnega časa. Pri posameznih delodajalcih so inšpektorji npr. ugotovili, da ure preko polnega delovnega časa obravnavajo delno kot začasno prerazporeditev delovnega časa, delno pa kot nadurno delo – z namenom, da bi bilo delo evidentirano v okviru zakonskih časovnih omejitev.

Zlasti pri manjših delodajalcih so inšpektorji opažali, da niso imeli izdelanega letnega razporeda delovnega časa, kot ga določa Zakon o delovnih razmerjih v 147. členu.

Inšpektorji poročajo tudi o ugotovljenih primerih, ko so delavci kljub neenakomerni razporeditvi delovnega časa na podlagi ustnih odredb delodajalcev morali delati več kot 56 ur na teden. Kot kršitelja, ki je odredil neenakomerno razporeditev delovnega časa ali ga začasno prerazporejal delavcem invalidom, so inšpektorji obravnavali tudi invalidsko podjetje.

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **124 kršitev** 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, kar je skoraj 50 kršitev manj kot leta 2004. Največ tovrstnih kršitev so inšpektorji ugotovili v dejavnostih gostinstva, trgovine na drobno brez motornih vozil, posredništva in trgovine na debelo, razen z motornimi vozili, gradbeništva in v drugih poslovnih dejavnostih. Glede izvajanja te določbe Zakona o delovnih razmerjih inšpektorji opažajo, da prihaja do kršitev predvsem pri delodajalcih, ki morajo zagotavljati neprekinjeno opravljanje delovnega procesa.

4.6.6. Kršitve v zvezi z nočnim delom po 150. členu Zakona o delovnih razmerjih (pravice delavcev, ki delajo ponoči)

Inšpektorji z različnih delov države poročajo, da je v praksi opaziti upadanje nočnega dela delavcev. Prav tako je zaznati upadanje števila vlog za izdajo soglasja za nočno delo žensk v industriji in gradbeništvu.

V poročevalskem letu je bilo ugotovljenih **5 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem pravic delavcem, ki delajo ponoči, enako kot leta 2004. Tri od skupno petih kršitev so bile ugotovljene v drugih poslovnih dejavnostih.

V ugotovljenih primerih delodajalci niso upoštevali določb Zakona o delovnih razmerjih, ki zagotavljajo posebno varstvo delavcem, ki delajo ponoči vsaj tretjino polnega letnega delovnega časa ali vsaj tri ure svojega dnevnega delovnega časa. V posameznih primerih je bilo tako denimo ugotovljeno, da delodajalec delavcem ni zagotovil ustrezne prehrane med delom (ampak zgolj povrnil stroške za prehrano med delom) ali daljšega dopusta.

1 kršitev je bila v letu 2005 ugotovljena v zvezi z omejitvijo dela ponoči – v tem primeru je delodajalec organiziral delo nočnim delavcem tako, da so v obdobju štirih mesecev povprečno delali več kot 8 ur na dan, kar je v nasprotju s 151. členom Zakona o delovnih razmerjih. Tudi ta kršitev je bila ugotovljena pri delodajalcu, ki se ukvarja z drugimi poslovnimi dejavnostmi.

Prav tako v **1 primeru** pa so inšpektorji ugotovili kršitev v zvezi z opustitvijo posvetovanja s sindikati pred uvedbo nočnega dela, kar predstavlja kršitev 152. člena Zakona o delovnih razmerjih. Ta kršitev je bila ugotovljena pri delodajalcu, registriranem za dejavnost posredništva in trgovine na debelo, razen z motornimi vozili.

Sicer pa so inšpektorji obravnavali tudi vloge delodajalcev za izdajo soglasja k nočnemu delu žensk v industriji in gradbeništvu po 153. členu Zakona o delovnih razmerjih. O tem več v poročilu o delu inšpekcije za varnost in zdravje pri delu v letu 2005.

4.7 ODMORI IN POČITKI

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili 9 kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov delavcem, 67 kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevoma in 63 kršitev v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka.

Število ugotovljenih kršitev omenjenih institutov je precej podobno lanskemu.

Tudi kršitve v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitka je – tako kot kršitve v zvezi z delovnim časom - po poročanju inšpektorjev težje ugotavljati zaradi neurejenih, prirejenih ali prikritih evidenc delovnega časa pri nekaterih delodajalcih. V takih primerih se dogaja, da delavec opravlja delo v času, ki je v evidenci prikazan kot delavčev prosti čas.

4.7.1 Odmori

V zvezi z zagotavljanjem odmorov delavcem inšpektorji ne obravnavajo veliko prijav, pa tudi kršitev ni ugotovljenih veliko. V letu 2005 je bilo tako ugotovljenih **9 kršitev** v zvezi z opustitvijo zagotavljanja odmorov delavcem.

Po poročanju inšpektorjev je kršitve v zvezi z zagotavljanjem odmorov v praksi težko ugotoviti, saj temeljijo ugotovitve inšpekcijskih nadzorov v teh primerih predvsem na podlagi izjav zaposlenih. Vendar pa delavci v strahu pred predstavniki delodajalcev ne upajo izjaviti, da odmora med delovnim časom ni ali da je krajši od zakonsko določenega.

Inšpektorji ugotavljajo, da se težave pri zagotavljanju odmora med delom pojavljajo zlasti pri tistih delodajalcih, kjer opravlja delo v lokalu (npr. gostinskem lokalu ali trgovini) v eni izmeni samo en delavec. Podobno je pri delodajalcih, ki so uvedli deljeni delovni čas, da bi se izognili obveznosti zagotavljanja odmorov med delom.

Sicer pa inšpektorji poročajo, da večina delodajalcev delavcem dejansko zagotavlja odmor med delom in ta odmor všteta v delovni čas. Nejasnosti se pojavljajo v zvezi z vprašanjem trajanja odmora med delovnim časom v primeru delavcev, ki delajo s krajšim delovnim časom od polnega. Inšpektorji pa v smislu strokovne pomoči odgovarjajo, kakšna je ureditev glede zagotavljanja odmorov v predpisih. V zadnjem času se je pojavilo tudi

vprašanje deljenja odmora, ki naj bi trajal 30 minut – ali je možno, da se 30-minutni odmor med delom razdeli na 20-minutni odmor za malico in dve t.i. »mikropavzi« po 5 minut.

4.7.2. Počitek med zaporednima delovnima dnevoma

Inšpektorji poročajo, da je primere kršitev zagotavljanja počitka med zaporednima delovnima dnevoma mogoče ugotoviti predvsem pri delodajalcih, ki imajo delovni čas razporejen neenakomerno ali pa organiziran v izmenah (npr. menjava izmene iz popoldanske v dopoldansko), kot je to pogosto v dejavnosti gostinstva, zasebnega varovanja in trgovine. Za dejavnosti, kjer se pojavlja največ kršitev, je značilno tudi to, da se delovni proces odvija vse dni v tednu. Tako jih je bilo od skupno **67 kršitev** največ ugotovljenih pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z drugimi poslovnimi dejavnostmi, dejavnostjo gostinstva in dejavnostjo trgovine na drobno (brez motornih vozil).

Po ugotovitvah inšpektorjev prihaja do kršitev marsikdaj v primerih, ko delodajalec oz. odgovorna oseba delodajalca dopušča, da se delavci sami menjavajo v izmenah. Inšpektorji poročajo tudi o ugotovljenih primerih pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva in gostinstva, ko so delavci v času sezone delali po več kot 14 ur dnevno. V takih primerih je vprašljiva delavčeva učinkovitost po koncu takšnega delavnika, še večji problem pa je zagotavljanje varnosti ter zdravja pri delu takemu delavcu, ki je po 10 ali več urah dela lahko že močno okrnjeno/vprašljivo. Podobne so ugotovitve inšpekcijskih nadzorov tudi v drugih dejavnostih, npr. v trgovski. Te kršitve je zaradi pogosto prirejenih evidenc o delovnem času težavno ugotoviti, vir informacij pa so neredko delavci sami, ki žal praviloma prijavljajo tovrstne kršitve šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi.

Ena od enot Inšpektorata RS za delo je opozorila na pojav, da delavci zaradi povečanega obsega proizvodnje delajo vse dni v tednu v treh ali štirih izmenah. Ko morajo zaradi nenadnega izpada zaposlenih nadaljevati z delom še naprej ob menjavi izmen, jim je tako zagotovljen le 8-urni počitek med delovnima dnevoma.

Nekateri inšpektorji poročajo o porastu kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka v času turistične sezone.

Kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dnevoma pa inšpektorji niso ugotovili zgolj pri zaposlenih delavcih, ampak tudi pri dijakih in študentih, ki so pri delodajalcu opravljali delo na podlagi napotnice študentskega servisa (tudi pri mladoletnih).

4.7.3. Tedenski počitek

Po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci, ki delavcem ne zagotavljajo počitka med zaporednima delovnima dnevoma, delavcem pogosto tudi ne zagotavljajo tedenskega počitka. Delodajalci se po ugotovitvah inšpektorjev z dodatnimi obremenitvami že zaposlenih delavcev - v smislu prikrajšanja delavcev za pravico do počitka - izogibajo zaposlovanju novih delavcev, s katerimi bi lahko zagotovili normalen delovni proces tudi v primeru odsotnosti nekaterih delavcev zaradi bolezni, poškodbe ipd. ali pa poskrbeli za pravšnje število delavcev tudi v sezoni oz. ob konicah, zaključkih del itd. Nekoliko manj problematični so s tega vidika po opažanjih inšpektorjev manjši delodajalci, ki imajo pogosto deljen delovni čas ali prilagojen obratovalni čas prodajalne, dodatne potrebe po kadru pa zapolnijo z delom dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij (študentskih servisov).

Tako so bili ugotovljeni posamezni primeri, ko je delavec delal neprekinjeno tudi po 15 dni ali več, v nekaterih primerih tudi po mesec dni.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili **63 kršitev** zagotavljanja tedenskega počitka delavcem, največ v dejavnosti gostinstva, trgovine na drobno brez motornih vozil in v drugih poslovnih dejavnostih. Posebej v dejavnosti trgovine poročajo inšpektorji o kršitvah, ko naj bi delavci kontinuirano opravljali delo po dva tedna nepretrgoma, brez tedenskega počitka, ali pa celo po mesec dni brez prostega dne.

Inšpektorji ob inšpekcijskih nadzorstvih še vedno ugotavljajo, da nekateri delodajalci delavcu zagotovijo le 24 ur počitka v tednu, ne da bi k temu prišteli še počitek med zaporednima delovnima dnevoma.

Glede na število ugotovljenih kršitev, ki ni tako zanemarljivo, je po poročanju inšpektorjev prijav tovrstnih kršitev presenetljivo malo.

4.8. LETNI DOPUST

V obravnavanem poročevalskem letu je bilo ugotovljenih skupno 111 kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z zagotavljanjem pravice do letnega dopusta delavcem, kar je nekoliko manj kot v letu 2004, ko je bilo ugotovljenih 153 tovrstnih kršitev. Velika večina ugotovljenih kršitev se nanaša na odmero trajanja letnega dopusta (95), nekaj na izrabo (15), 1 ugotovljena kršitev pa se nanaša na samo pridobitev pravice do letnega dopusta.

Inšpektorji poročajo, da delavci in delodajalci še vedno zastavljajo veliko vprašanj v zvezi z institutom letnega dopusta, na katera jim na Inšpektoratu RS za delo odgovarjamo v smislu strokovne pomoči v skladu s četrtnim členom Zakona o inšpekciji dela. Pogostejša so vprašanja predvsem v zvezi s pravico do izrabe sorazmernega dela letnega dopusta, do izrabe letnega dopusta ob spremembi delodajalca in do izrabe letnega dopusta delavcev, ki so bili odsotni z dela zaradi bolezni, poškodbe, porodniškega dopusta ali dopusta za nego in varstvo otroka. Neredko pa so vprašanja o dopustu vezana tudi na vprašanja o regresu za letni dopust.

4.8.1. Kršitve v zvezi z odmero letnega dopusta

Podobno kot v preteklih poročevalskih letih je prispelo tudi v letu 2005 na Inšpektorat RS za delo veliko zaprosil za strokovno pomoč v zvezi z odmero trajanja letnega dopusta delavcev. Vprašanja so se nanašala predvsem na uporabo določb Zakona o delovnih razmerjih glede na določbe kolektivnih pogodb o določanju trajanja letnega dopusta in na dilemo, kje je določena osnova, kateri se dodajajo dodatni dnevi letnega dopusta.

Kot so pokazali inšpekcijski nadzori, delodajalci tudi v praksi niso spoštovali zakonodaje pri določanju trajanja letnega dopusta, saj pri tem pogosto niso upoštevali dodatnih dni dopusta, predvidenih v zakonu in kolektivnih pogodbah. Tako je bilo v poročevalskem letu ugotovljenih **81 kršitev** 159. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja temeljna pravila pri določanju trajanja letnega dopusta. V nekaterih ugotovljenih primerih je delodajalec že v pogodbi o zaposlitvi napačno določil trajanje letnega dopusta. V drugih primerih pa delodajalec ni letno usklajeval dni letnega dopusta, ampak je upošteval zgolj ureditev v pogodbi o zaposlitvi (kjer je bil dopust običajno določen v minimalnem obsegu), ali pa ni izdal delavcu obvestila o višini oz. številu dni letnega dopusta v posameznem letu. Inšpektorji tako poročajo, da so se ugotovljene kršitve pri odmerjanju letnega dopusta nanašale pogosto na to, da delodajalci niso upoštevali dodatnih dni letnega dopusta za določene kategorije delavcev, ki v skladu z zakonom uživajo posebno varstvo (starejši delavci, invalidi, starši itd.). Poleg tega v nekaterih primerih ugotovljenih kršitev delodajalci niso upoštevali, da delavci opravljajo delo šest in ne pet dni v tednu, tako da predstavlja minimum letnega dopusta 24 dni (in ne 20, kot bi bilo v primeru, če bi delo opravljali pet dni na teden).

Kršitev 160. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki konkretno določa opredelitev trajanja letnega dopusta v posameznih primerih in vsebuje določila glede praznikov, dela prostih dni in upravičenih odsotnosti, pa so inšpektorji v letu 2005 ugotovili **14**.

Inšpektorji so v poročevalskem letu ugotovili tudi **1 kršitev** 161. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanaša na pridobitev pravice do letnega dopusta (ko delavcu preteče čas nepretrganega delovnega razmerja, ki ne sme biti daljši od šestih mesecev, pridobi pravico do celotnega letnega dopusta). V zvezi s pridobitvijo pravice do letnega dopusta pa se je na Inšpektorat RS za delo več delavcev obrnilo po strokovno pomoč – pogosteje so to bili delavci, zaposleni za določen čas.

4.8.2. Kršitve v zvezi z izrabo letnega dopusta

Inšpektorji ugotavljajo, da določbe v zvezi z izrabo letnega dopusta najpogosteje kršijo delodajalci v tistih dejavnostih, kjer se delovni proces odvija vse dni v tednu (posredništvo in trgovina na debelo (razen z motornimi vozili), gradbeništvo itd.). Skupno je bilo v letu 2005 ugotovljenih s strani inšpektorjev **15 kršitev**, povezanih z izrabo letnega dopusta. Od teh ugotovljenih kršitev se jih je **10** nanašalo na izrabo letnega dopusta, opredeljeno v 163. členu Zakona o delovnih razmerjih (ki med drugim določa tudi prenos izrabe letnega dopusta v naslednje koledarsko leto in izrabo letnega dopusta v več delih). V posameznih primerih tovrstnih kršitev so inšpektorji opazili, da delodajalci niso zagotovili delavcem izrabe letnega dopusta v delu, ki bi trajal najmanj dva tedna. Do tega pa je marsikdaj prišlo tudi na pobudo delavcev, ki so želeli dopust izrabiti večkrat v krajših obdobjih.

Po poročanju inšpektorjev prihaja neredko do kršitev v zvezi z onemogočanjem izrabe letnega dopusta v primerih prenehanja pogodbe o zaposlitvi (npr. izraba dopusta v času odpovednega roka) – s tem v zvezi so tudi prijave dokaj pogoste. Gre za primere, ko delavec pred prenehanjem pogodbe o zaposlitvi ni imel možnosti izrabe letnega dopusta oz. njegovega sorazmernega dela, ne glede na to, da je izpolnil pogoj za pridobitev pravice do letnega dopusta. Po opažanjih inšpektorjev pa je zagotavljanje izrabe letnega dopusta problematično tudi v primerih sklenjenih pogodb o zaposlitvi za določen čas.

2 kršitvi so inšpektorji ugotovili v zvezi s pravico do sorazmernega dela letnega dopusta (162. člen Zakona o delovnih razmerjih), 3 kršitve pa v zvezi z omogočanjem sočasne izrabe letnega dopusta delavcu, ki je zaposlen s krajšim delovnim časom pri več delodajalcih (to obveznost določa tretji odstavek 65. člena Zakona o delovnih razmerjih). V skladu z ugotovitvami inšpektorjev pa je sočasno opravljanje dela pri več delodajalcih na podlagi pogodb o zaposlitvi za krajši delovni čas v praksi redko.

Inšpektorji tudi opazajo, da se izraba letnega dopusta pri delodajalcih pogosto odreja zgolj upoštevaje potrebe delovnega procesa, medtem ko se drugih kriterijev (kot so možnosti za počitek in rekreacijo delavca in njegove družinske obveznosti) pri odmeri dopusta ne upošteva. Tako recimo delodajalci samovoljno odredijo izrabo letnega dopusta delavcem zaradi pomanjkanja dela. V posameznih ugotovljenih primerih pa delavcem ne omogočijo izrabe letnega dopusta najkasneje do 30. junija naslednjega leta.

4.9. DISCIPLINSKA ODGOVORNOST

V poročevalskem obdobju sta bili ugotovljeni 2 kršitvi v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, ki urejajo disciplinsko odgovornost. V enem primeru so bile kršene določbe 177. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljujejo disciplinski postopek, v drugem primeru pa je bila ugotovljena kršitev 179. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa vlogo sindikata v disciplinskem postopku oz. obveznosti, ki jih ima delodajalec v takšnem postopku do sindikata.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z institutom disciplinske odgovornosti, in sicer eno v zvezi s kršitvijo disciplinskega postopka v skladu s 177. členom Zakona o delovnih razmerjih, drugo pa v zvezi z vlogo sindikata, opredeljeno v 179. členu Zakona o delovnih razmerjih.

Inšpektorji poročajo, da delodajalci disciplinske postopke uvedejo redko, v primerih hujših kršitev delovnih obveznosti raje izvedejo postopek odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Glede na to, da inšpektorji ugotavljajo, da število disciplinskih postopkov pri delodajalcih iz leta v leto upada, ne preseneča podatek, da so tudi ugotovljene kršitve izvajanja instituta disciplinske odgovornosti tako maloštevilne.

Hkrati pa inšpektorji poročajo, da so v zvezi z obravnavanim institutom pogosto nudili strokovno pomoč v skladu s 4. členom Zakona o inšpekciji dela. Delodajalce so zlasti opozarjali, da se delavcu v disciplinskem postopku ne sme trajno spremeniti delovnopравни položaj. Odpoved pogodbe o zaposlitvi namreč ne sodi med sankcije, ki jih Zakon o delovnih razmerjih predvideva v primerih, ko je ugotovljena disciplinska odgovornost delavca.

4.10. VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV

Zagotavljanje posebnega varstva določenim kategorijam delavcev, ki so zaradi raznih osebnih okoliščin dodatno varovani z delovno zakonodajo, v letu 2005 glede na ugotovitve inšpektorjev ni bilo posebej problematično. Ugotovljenih je bilo skupno 15 tovrstnih kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih.

V ta sklop sodijo tudi kršitve v zvezi z izvajanjem zakonodaje, ki ureja varstvo invalidov. To sta v prvi vrsti Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in v letu 2004 sprejet Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. V letu 2005 so inšpektorji za delo tako ugotovili 11 kršitev Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v zvezi z zagotavljanjem pravic invalidu, od tega 9 v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve na drugo ustrezno delovno mesto delovnemu invalidu in 2 v zvezi z zagotavljanjem pravice do dela s krajšim delovnim časom od polnega. Kršitev Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov v letu 2005 s strani inšpektorjev ni bilo ugotovljenih, poročajo pa, da omenjeni zakon v praksi še ni najbolj zaživel. Pričakovati je, da se bo to zgodilo z uveljavitvijo vladne Uredbe o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov in z začetkom uporabe drugih podzakonskih predpisov ter določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (določbe od 102. do 105. člena omenjenega zakona).

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **15 kršitev** določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na posebno varstvo nekaterih kategorij delavcev, od tega so se **3 ugotovljene kršitve** nanašale na varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva, **8 kršitev** na zagotavljanje varstva delavcem, mlajšim od 18 let, in **4 kršitve** na zagotavljanje posebnega varstva starejšim delavcem.

Po poročanju inšpektorjev večino kršitev v zvezi z varstvom posameznih kategorij delavcev ugotovijo v organiziranih usmerjenih akcijah Inšpektorata RS za delo. Inšpektorji tudi ugotavljajo, da delodajalci, ki zaposlujejo delavce, varovane zaradi nosečnosti ali starševstva, starejše delavce, delavce, ki še niso dopolnili 18 let starosti, oz. delavce, ki delajo krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, predpisi o zdravstvenem zavarovanju ali predpisi o starševskem dopustu, pogosto ne upoštevajo določb 145. in 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki prepovedujeta odredbo nadurnega dela ali neenakomerno razporeditev delovnega časa zgoraj navedenim delavcem. Te kršitve pa so evidentirane in obravnavane v okviru poglavja o delovnem času.

4.10.1. Varstvo delavcev zaradi nosečnosti in starševstva

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so ugotovili kršitve varstva delavcev zaradi nosečnosti in starševstva v primerih, ko je bilo delavcu, ki neguje otroka, starega do treh let, brez njegovega predhodnega pisnega soglasja odrejeno nadurno oz. nočno delo. V letu 2005 so bile ugotovljene **3 tovrstne kršitve**.

Nobene kršitve pa inšpektorji niso ugotovili v zvezi s prepovedjo opravljanja del v času nosečnosti in dojenja, določeno v 189. členu Zakona o delovnih razmerjih. Ena od verjetnejših razlag za to je, da so noseče oz. doječe delavke, ki bi lahko bile na delovnem mestu izpostavljene nevarnostim za svoje zdravje ali zdravje otroka, pogosto odsotne z dela zaradi zdravstvenih razlogov. Nekatere izmed njih se celo obračajo na Inšpektorat RS za delo po strokovno pomoč z vprašanji, na kakšen način naj prekinajo zadržanost z dela iz zdravstvenih razlogov, da bi lahko izrabile letni dopust, preden nastopijo s porodniškim dopustom.

Prav tako inšpektorji niso ugotovili kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do odmora za dojenje delavki. Obstaja pa glede navedene pravice še vedno veliko nejasnosti. Ena od njih je tudi vprašanje nadomestila plače za čas odmora za dojenje – ta pravica naj bi se uresničevala v skladu s predpisi, ki urejajo starševski dopust. V poročevalskem letu v predpisih, ki urejajo starševski dopust, pravica do nadomestila plače za čas odmora za dojenje še ni bila urejena. Inšpektorji sicer v poročevalskem letu niso ugotovili kršitev v zvezi z navedeno pravico, so pa prejeli kar nekaj vprašanj s tem v zvezi.

4.10.2. Varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti

V skladu z opažanji inšpektorjev delodajalci redko zaposlujejo osebe, ki še niso dopolnile 18 let. Ta starostna kategorija oseb je pogostejše udeležena v delovnem procesu v okviru opravljanja začasnih in občasnih del dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja dela dijakom in študentom v skladu s predpisi s področja zaposlovanja. Tako ena od enot Inšpektorata RS za delo poroča o ugotovljenem primeru kršitve, ko je dijak, star 16 let, opravljal delo v nočnem lokalu ob tretji uri zjutraj. O takšnih kršitvah poročajo tudi inšpektorji drugih enot inšpektorata, pri čemer poudarjajo, da so kršitelji najpogostejše delodajalci s področja gostinstva.

Inšpektorji v letu 2005 niso ugotovili nobene kršitve v zvezi s prepovedjo opravljanja del delavcem, ki še niso dopolnili 18 let, določeno v 195. členu Zakona o delovnih razmerjih. Bile pa so ugotovljene **4 kršitve** 196. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki ureja posebnosti glede zagotavljanja delovnega časa, odmorov in počitkov delavcem, mlajšim od 18 let. Navedene kršitve so bile evidentirane pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z naslednjimi dejavnostmi: proizvodnja pohištva in druge predelovalne dejavnosti, posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili, gostinstvo in proizvodnja vlaknin, papirja in kartona ter izdelkov iz papirja in kartona.

4 kršitve so bile leta 2005 ugotovljene tudi v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela delavcev, mlajših od 18 let. Vse štiri kršitve so bile ugotovljene v dejavnosti gostinstva. V ugotovljenih primerih so delodajalci dijakom, ki še niso dopolnili 18 let in so delali pri delodajalcu na podlagi napotnice pooblaščene organizacije (študentskega servisa), naložili opravljanje dela tudi ponoči.

V zvezi s pravico do podaljšanega letnega dopusta delavcem, mlajšim od 18 let, inšpektorji v poročevalskem letu niso ugotovili kršitev.

4.10.3. Varstvo invalidov

Inšpektorji ugotavljajo, da pri delodajalcih, ki zaposlujejo invalide, prihaja tudi do kršitev 145. in 147. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki prepovedujeta odredbo nadurnega dela ali neenakomerno razporeditev delovnega časa delavcu, ki mu je v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju priznana pravica do dela s krajšim delovnim časom. Te kršitve pa so evidentirane in obravnavane v okviru poglavja o delovnem času.

Čeprav je bila v letu 2005 na Inšpektoratu RS za delo izvedena tudi usmerjena akcija nadzora v zvezi z izvajanjem zakonodaje, ki zagotavlja pravice invalidom, je bilo v akciji ugotovljenih malo kršitev. Vendar pa inšpektorji poročajo, da so v letu 2005 prejeli relativno veliko prijav delavcev invalidov, ki so navajali, da jim delodajalec ne zagotavlja pravice do drugega ustreznega dela, ki izhaja iz njihove odločbe o ugotovljeni invalidnosti. Zaslediti je mogoče tudi primere, ko delodajalci z delavci sicer sklenejo nove

pogodbe o zaposlitvi za drugo ustrezno delovno mesto, dejansko pa delavci invalidi še naprej opravljajo prejšnje delo, ki lahko ogrozi oz. ogroža njihovo zdravstveno stanje. Po ugotovitvah inšpektorjev delodajalci v primerih, ko ne morejo delavcu invalidu zagotoviti ustreznega dela, neredko tudi ne zagotavljajo ustreznega nadomestila plačila za delo, čeprav delavec s statusom invalida v tem primeru pravzaprav ne more opravljati dela iz razlogov na strani delodajalca.

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **10 kršitev**, ko delodajalec delavcu ni zagotovil drugega ustreznega dela v skladu z odločbo invalidske komisije (v skladu z 91. oz. 101. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju). Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih pri delodajalcih v dejavnosti gradbeništva. Po poročilih inšpektorjev je zlasti problematično zagotavljanje drugega ustreznega dela pri manjših delodajalcih, ki nimajo veliko zaposlenih delavcev. Inšpektorji pa tudi ugotavljajo, da so delodajalci po posredovanju inšpektorja v zvezi z ugotovljeno kršitvijo Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju večinoma kršitve odpravili in poiskali ustrezno rešitev za delavca s statusom invalida – tudi s pomočjo pooblaščenega zdravnika, specialista medicine dela.

V primeru nesoglasja oz. spora med delavcem in delodajalcem glede (ne)ustreznosti drugega delovnega mesta glede na ugotovljeno invalidnost, zahteva delavec ali delodajalec dopolnilno mnenje invalidske komisije, s katerim pa se delavci po poročanju inšpektorjev pogosto ne strinjajo.

Inšpektorji tudi poročajo, da so postopki poklicne rehabilitacije v praksi dokaj redki. Kršitev določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v zvezi z zagotavljanjem poklicne rehabilitacije v letu 2005 ni bilo ugotovljenih. Ena od enot inšpektorata pa je obravnavala primer, ko je bila poklicna rehabilitacija uspešno zaključena, vendar delodajalec zaradi spremembe v poslovanju ni imel več delovnega mesta, predvidenega za delovnega invalida po koncu rehabilitacije, in je moral začeti ponovni postopek zagotavljanja ustreznega dela delavcu.

V poročevalskem letu sta bili ugotovljeni tudi **2 kršitvi** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v zvezi s pravico do zagotavljanja dela s krajšim delovnim časom. Ena kršitev je bila ugotovljena v dejavnosti zdravstva oz. socialnega varstva, druga pa v dejavnosti gostinstva.

Ne glede na številne novosti, ki jih je uvedel Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov in s tem prinesel nove možnosti pri reševanju zaposlitve in usposabljanja invalidov za ustrezno delo, inšpektorji ugotavljajo, da omenjeni zakon v poročevalskem obdobju v praksi še ni zaživel. Po poročanju inšpektorjev so le posamezni delodajalci pristopili k izvajanju tega zakona – npr. glede izdelave načrta zaposlovanja invalidov, določitve zaščitnih delovnih mest, sklenitve posebnih pogodb o zaposlitvi. Ena od enot inšpektorata je tudi obravnavala primer zaščitne zaposlitve, vendar kršitev ni ugotovila.

V marcu in aprilu 2005 je bila izvedena tudi organizirana usmerjena akcija Inšpektorata RS za delo, v kateri so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij ugotavljali, kako delodajalci v praksi izvajajo določbe predpisov, ki urejajo varstvo invalidov v širšem smislu. O rezultatih akcije več v poglavju o usmerjenih akcijah inšpektorata v letu 2005.

V poročevalskem letu 2005 ni bilo ugotovljene nobene kršitve določb Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, za nadzor izvajanja katerih je pristojen Inšpektorat RS za delo (določbe v zvezi s podporno in zaščitno zaposlitvijo ter v zvezi z načinom izplačevanja plač invalidu). Pričakovati je, da bo omenjeni zakon bolj zaživel v praksi z uveljavitvijo vladne Uredbe o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov in z začetkom uporabe drugih podzakonskih predpisov ter določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (določbe od 102. do 105. člena).

Leto 2006 bo za delavce s statusom invalida in za njihove delodajalce namreč prelomno, saj se bo naposled uveljavil kvotni sistem zaposlovanja invalidov, z delom pa bo pričela tudi Komisija za ugotavljanje podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi invalidu, ki je bila uvedena s 103. členom Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. V praksi torej

invalidi ne bodo več absolutno varovani pred odpovedjo pogodbe o zaposlitvi, kar bo predvidoma prineslo novosti na trgu zaposlovanja. Ob tem je treba omeniti tudi novo pristojnost Inšpektorata RS za delo – predstavniki inšpektorata bodo namreč sodelovali v komisiji, ki bo ugotavljala podlage za odpoved pogodbe o zaposlitvi delavcem invalidom.

4.10.4. Varstvo starejših delavcev

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili **4 kršitve** 203. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki določa omejitve nadurnega in nočnega dela za delavce, ki imajo status starejših delavcev. Starejši delavci so delavci, starejši od 55 let, za opredelitev starosti starejše delavke pa velja zaenkrat še prehodno obdobje. V tem obdobju se starost, ki je bila ob uveljavitvi Zakona o delovnih razmerjih določena v višini 51 let, za delavke zvišuje vsako leto za štiri mesece. To pomeni, da je bila v letu 2005 kot starejša delavka varovana delavka, ki je dopolnila 51 let in osem mesecev.

V primerih ugotovljenih kršitev je delodajalec starejšim delavcem in delavkam brez njihovega pisnega soglasja odredil nadurno ali nočno delo. Dokaj nizko število kršitev gre po opažanju inšpektorjev pripisati dejstvu, da delodajalci ne zaposlujejo veliko starejših delavcev, če pa jih že, jim nadurnega dela ne nalagajo pogosto.

4.11. DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15 LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

Glede na to, da v letu 2005 ni bilo obravnavanih veliko primerov dela otrok, ne preseneča ugotovitev, da so inšpektorji v poročevalskem letu ugotovili skupno 3 kršitve določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let. Več ugotovljenih kršitev se enako kot v preteklem letu nanaša na delo dijakov in študentov. Enako kot v letu 2004 pa ni bilo ugotovljenih kršitev v zvezi z delom vajencev in volonterskih pripravnikov ter v zvezi z določbami 217. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljuje posebne varstvene določbe pri delu otrok, mlajših od 15 let, v zvezi z delovnim časom, počitki in nočnim delom.

Tudi v tem poročevalskem letu je bilo ugotovljeno, da veliko dijakov in študentov opravlja delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. V zvezi z zagotavljanjem pravic dijakom in študentom, opredeljenih v sedmem odstavku 214. člena Zakona o delovnih razmerjih, je bilo ugotovljenih skupno 16 kršitev, od tega so inšpektorji ugotovili največ kršitev v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov dijakom in študentom (6).

4.11.1. Delo otrok, mlajših od 15 let

Glede na določbe Zakona o delovnih razmerjih je delo otrok, mlajših od 15 let, dopustno le izjemoma, pod določenimi pogoji. Kljub temu pa so inšpektorji v letu 2005 obravnavali zelo malo prijav v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let.

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili skupno **3 kršitve** v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let. V enem primeru je inšpektor ugotovil kršitev določbe 214. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljuje pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da bi bilo delo otroka, mlajšega od 15 let, sploh dopustno. Kršitev je bila ugotovljena pri delodajalcu, ki opravlja rekreativne, kulturne in športne dejavnosti. V teh dejavnostih ter v gostinski dejavnosti pa sta bili ugotovljeni še **2 kršitvi** sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delom otrok mlajših od 15 let. Ta odstavek določa uporabo Zakona o delovnih razmerjih tudi v primeru dela otrok, mlajših od 15 let, in sicer v zvezi z določbami o delovnem času, odmorih in počitkih, o posebnem varstvu delavcev, ki še niso dopolnili 18 let starosti, ter o odškodninski odgovornosti.

V poročevalskem letu so inšpektorji izdali **15 odločb o dovoljenju** za delo otrok. Med zahtevki vlagateljev za izdajo dovoljenja sta bili npr. tudi dve, ki ju je inšpektor moral zavrniti, saj sta bili vloženi zaradi sodelovanja otrok v operni predstavi, ki bi se odvijala v takšnem času, da bi bile kršene določbe Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s prepovedjo nočnega dela otrok. Sicer pa inšpektorji poročajo, da se oglašajo na enotah z vprašanji v zvezi z delom otrok zlasti starši, ki jim inšpektorji v smislu strokovne pomoči pojasnijo postopek pridobitve dovoljenja in zakonsko ureditev takšnega dela.

V letu 2005 inšpektorji niso ugotovili kršitev 217. člena Zakona o delovnih razmerjih, ki opredeljuje posebne varstvene določbe v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let, v zvezi z delovnim časom, počitki in nočnim delom.

4.11.2. Delo vajencev in volonterskih pripravnikov

Enako kot v letu 2004 inšpektorji tudi v tem poročevalskem letu niso ugotovili kršitev v zvezi z delom vajencev in volonterskih pripravnikov. Inšpektorji poročajo, da so redki delodajalci, ki sklepajo učne pogodbe z vajenci, tisti, ki se za to odločijo, pa praviloma spoštujejo delovnopravno zakonodajo.

4.11.3. Začasno in občasno delo dijakov in študentov

Inšpektorji ugotavljajo, da je opravljanje začasnega in občasnega dela dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščen organizacije (študentskega servisa) v praksi še vedno zelo pogosto.

Inšpektorji so ugotovili pomanjkljivo vodenje evidenc o delovnem času študentov ali dijakov in o njegovi izrabi. Ob inšpekcijskih pregledih je bilo v posameznih primerih na podlagi evidenc o delovnem času ugotovljeno, da je delovni čas študentov trajal dnevno tudi več kot 10 ur.

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili več kršitev določb sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z občasnim in začasnim delom dijakov in študentov, in sicer v zvezi z delovnim časom **3 kršitve**, **6 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem odmorov in počitkov, **3 kršitve** v zvezi z nočnim delom, **1 kršitev** v zvezi z nadurnim delom oz. delom preko polnega delovnega časa in **1 kršitev** v zvezi z ostalimi ravnanji v nasprotju s sedmim odstavkom 214. člena Zakona o delovnih razmerjih. V **2 primerih** pa so inšpektorji ugotovili tudi kršitev določb sedmega odstavka 214. člena Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s prepovedjo opravljanja del za dijake in študente, mlajše od 18 let, en primer je bil ugotovljen v dejavnosti gradbeništva in en v dejavnosti gostinstva.

Med ugotovljenimi primeri je bil tudi primer dijakinje, ki je sicer imela veljavno napotnico pooblaščen agencije, vendar je delo opravljala v nočnem času, čeprav še ni dopolnila starosti 18 let. Prav tako je inšpektor v enem primeru ugotovil, da je v gostinski dejavnosti delal dijak, star 16 let, ob tretji uri zjutraj. V pretežnem delu pa inšpektorji ugotavljajo, da opravljajo nočno delo na podlagi napotnic pooblaščenih agencij študentje, torej osebe, ki so že dopolnile starost 18 let. Kršitve v zvezi z nočnim delom mladoletnih oseb so bile ugotovljene predvsem v času letnih počitnic.

Sicer pa inšpektorji poročajo o tem, da nekateri delodajalci kršijo določbe v zvezi z odmori in počitki dijakov in študentov predvsem v primerih dijakov, ki so mlajši od 18 let, ko jim kljub starosti ne zagotavljajo 48-urnega tedenskega počitka. Do kršitev prihaja predvsem v času šolskih počitnic, ko je tovrstnega dela največ. Delodajalci omejitev v zvezi z delom preko polnega delovnega časa pri dijakih in študentih pogosto ne upoštevajo, plačani pa so po urni postavki, ki je enaka tudi v primeru dela preko polnega delovnega časa. V nekaj primerih je bilo ugotovljeno, da so delavci – dijaki, mlajši od 18 let, delali več kot 40 ur na teden.

Inšpektorji ugotavljajo, da je delo dijakov in študentov zlasti priljubljeno v času dopustov, saj s tako delovno silo delodajalci rešujejo kadrovske vrzeli zaradi odsotnosti redno zaposlenih, zaradi povečanega obsega dela, ali celo, da se izognejo novemu zaposlovanju.

Glede na to, da inšpektorji ugotavljajo veliko število dijakov in študentov, ki delajo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij, so zasledili tudi primere, ko delodajalci sploh

nimajo redno zaposlenih delavcev, temveč zaposlujejo samo dijake in študente, seveda na podlagi napotnic, čeprav naj bi v primeru dela dijakov in študentov šlo zgolj za začasna in občasna dela. V primerih kršitev, ko opravljajo dijaki in študentje delo brez napotnic, štejemo to kot zaposlovanje na črno.

V enem primeru je inšpektor ugotovil, da je na podlagi napotnice druge osebe (sestre) delo opravljala oseba, ki ni bila upravičena opravljati dela na takšni podlagi, za kar je vedel tudi delodajalec. Delavka je bila celo pripravljena prinesiti osebni dokument sestre, na podlagi katerega bi inšpektor ugotovil istovetnost osebe. Šele ko je inšpektor delodajalca seznanil z ugotovitvijo, da je v šoli preveril prisotnost pri pouku imetnice napotnice, je delodajalec priznal, da gre za drugo osebo. Nadalje so inšpektorji pri enem delodajalcu ugotovili, da so se dokaj pogosto pojavljale le napotnice za isto osebo, katere delo ni bilo jasno definirano, tudi plačilo je bilo večkrat opredeljeno pavšalno, na podlagi napotnic izplačani zneski pa so bili visoki. Tovrstne kršitve so inšpektorji obravnavali kot zaposlovanje na črno. Inšpektor je »sumljive« napotnice zbral in posredoval davčnemu organu. O tem je bila seznanjena tudi policija.

Inšpektorji so v letu 2005 evidentirali nepravilnosti v zvezi z napotnicami študentskega servisa, ki jim je potekla veljavnost. Prav tako inšpektorji ugotavljajo, da študentje in dijaki v posameznih primerih ne dostavijo napotnic, preden začno delati, temveč šele kasneje. Poročajo pa tudi o tem, da nekateri delodajalci po opravljenem delu niso vrnili napotnic pooblaščenim organizaciji.

Inšpektorji opozarjajo na problem v praksi v zvezi z izdajanjem napotnic pooblaščenih organizacij. Študentski servisi namreč izdajajo napotnice za delo na podlagi veljavnih potrdil, izdanih ob začetku šolskega oz. študijskega leta. Med študenti, ki delajo na podlagi napotnic študentskega servisa, je tudi veliko absolventov, za katere nihče ne preverja, ali imajo še vedno status študenta ali so že diplomirali. To bi lahko preprečili, če bi študentski servis pred vsakokratno izdajo napotnice zahteval potrdilo o šolanju.

Zelo pogosto se na inšpektorje obračajo dijaki in študentje, ki jim delodajalci opravljenega dela ne plačajo. V takšnih primerih inšpektorji prijavitelje poučijo o nepristojnosti Inšpektorata RS za delo oz. o možnosti sodnega uveljavljanja denarnih terjatev, ki jih imajo študentje do delodajalcev.

Posamezni inšpektorji opažajo, da so delodajalci nekoliko bolj ozaveščeni o zagotavljanju preventivnih zdravstvenih pregledov dijakom oziroma študentom in o usposabljanju dijakov in študentov za varno opravljanje dela.

V zvezi z nadzorom izvajanja določbe četrtega odstavka 107. člena Zakona o dohodnini inšpektorji poročajo, da ni bilo ugotovljenih kršitev. V letu 2005 je namreč veljala, v skladu s četrtem odstavkom 107. člena Zakona o dohodnini, obveznost delodajalca, ki je zaposlil dijaka ali študenta na podlagi napotnice pooblaščene organizacije, obvestiti o tem - s predložitvijo napotnice, Davčno upravo RS in Inšpektorat RS za delo, najpozneje na dan začetka dela.

4. 12. DELOVNA KNJIŽICA

V zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na delovno knjižico, je bilo v poročevalskem letu ugotovljenih skupno 20 kršitev. V dveh primerih delodajalec delavcu na njegovo zahtevo ni izročil delovne knjižice v času trajanja delovnega razmerja, v preostalih 18 primerih pa je šlo za primere kršitve obveznosti izročiti delavcu delovno knjižico po prenehanju pogodbe o zaposlitvi. Inšpektorji ugotavljajo, da prihaja do kršitev v zvezi z izročitvijo delovne knjižice najpogosteje v primerih, ko obstaja med delavcem in delodajalcem spor.

V 18 obravnavnih primerih kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delovno knjižico je bilo ugotovljeno, da delodajalec delavcu ni hotel izročiti delovne knjižice ob

prenehanju pogodbe o zaposlitvi, le **2 kršitvi** pa sta bili ugotovljeni v zvezi z izročitvijo delovne knjižice med trajanjem delovnega razmerja. V primerjavi z letom 2004 se je število ugotovljenih tovrstnih kršitev zmanjšalo, saj je takrat bilo ugotovljenih skupno 28 kršitev v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih o delovni knjižici.

Inšpektorji so ugotovili kršitve v zvezi z izročitvijo delovne knjižice predvsem pri prenehanju pogodbe o zaposlitvi, in sicer pretežno takrat, ko je med delavcem in delodajalcem obstajal spor. Delodajalci zadržujejo po ugotovitvah inšpektorjev delovno knjižico predvsem z namenom, doseči izpolnitev nekaterih obveznosti s strani delavca. Največkrat poskušajo delodajalci na ta način prisiliti delavce, da vrnejo sredstva za delo ali poravnajo delodajalcu povzročeno škodo. V posameznih ugotovljenih primerih so delodajalci na ta način celo poskušali doseči vračilo stroškov zdravniškega pregleda, preizkusa usposobljenosti s področja varnosti in zdravja pri delu, stroškov za zagotavljanje osebne varovalne opreme ipd.

Eden od inšpektorjev je obravnaval primer, ko so delavci gospodarskega subjekta, nad katerim je bil začet stečajni postopek, podali izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi na podlagi 112. člena Zakona o delovnih razmerjih, katere delodajalcu niso mogli vročiti, saj je direktor – zakoniti zastopnik družbe - izginil. Prav tako delodajalec tem delavcem ni izročil delovnih knjižic, zato mu je inšpektor z odločbo odredil, naj delovne knjižice izroči delavcem.

V nekaj primerih so inšpektorji ugotovili, da je bil razlog za opustitev izročitve delovne knjižice na strani delavca, ker je delavec samovoljno zapustil delo, prenehal prihajati na delo takoj po podani odpovedi (torej ni upošteval odpovednih rokov), ali se zaradi konfliktnih odnosov ni hotel oglasiti pri delodajalcu ter s tem skušal doseči vročitev knjižice po pošti. Inšpektor je zasledil tudi primer, ko delavec delodajalcu ni vročil delovne knjižice v hrambo, zato mu delodajalec po prenehanju pogodbe o zaposlitvi delovne dobe ni vpisal, vendar pa je bila delovna doba razvidna iz potrdila o prijavi v obvezna zavarovanja. Eden izmed inšpektorjev je obravnaval primer delodajalca, ki vrnitve delovne knjižice delavki ni mogel izkazati s potrdilom o izročitvi. Ob tem je inšpektor ugotovil, da je v danem primeru šlo za zaposlovanje na črno, saj delavka niti ni bila prijavljena oz. odjavljena iz obveznih zavarovanj.

4.13. ZAKON O STARŠEVSKEM VARSTVU IN DRUŽINSKIH PREJEMKIH

V letu 2005 je bila s strani inšpektorjev za delo ugotovljena 1 kršitev Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Nanašala se je na delo matere, ki je v času, ko je bila na dopustu za nego in varstvo otroka, opravljala delo na podlagi pogodbe civilnega prava, kar je kršitev 45. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih – hkrati pa je to razlog, da osebi preneha pravica do starševskega nadomestila.

Pravice s področja starševskega varstva in družinskih prejemkov so tudi pogosta tema vprašanj delavcev in delodajalcev, ki se obračajo na Inšpektorat RS za delo po strokovno pomoč.

Inšpektorji so opravljali nadzor nad izvajanjem Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih tudi v okviru usmerjenih akcij Inšpektorata.

Sicer pa inšpektorji poročajo, da se delavci pogosteje obračajo po pomoč oz. posredovanje v zvezi z izrabo pravice do dela s krajšim delovnim časom na podlagi 48. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih.

Ena od enot Inšpektorata RS za delo je obravnavala primer kršitve Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, ko je delavka, ki je koristila dopust za nego in varstvo otroka v obliki polne odsotnosti z dela, opravljala delo na podlagi pogodbe civilnega prava. To je izrecno prepovedano v 45. členu omenjenega zakona in sankcionirano v

kazenskih določbah tega zakona. Zoper delavko je inšpektor ukrepal z izdajo odločbe o prekršku v skladu z drugim odstavkom 111. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih.

Inšpektorji druge enote inšpektorata pa so obravnavali primer, ko delodajalec delavcu ni izpolnil vloge za uveljavljanje očetovskega dopusta. Inšpektor je v konkretnem primeru ugotovil, da je do tega prišlo, ker mu delavec ni dal popolnih podatkov, tako da kršitev v navedenem primeru ni bila podana.

Pravice s področja starševskega varstva in družinskih prejemkov so tudi pogosto predmet vprašanj (predvsem) delavcev, ki se obračajo na Inšpektorat RS za delo po strokovno pomoč.

4.14. KOLEKTIVNA POGODBA

Inšpektorji za delo so v letu 2005 v zvezi z izvajanjem še veljavnih določb Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS št. 14/90, 5/91 in 71/93) in Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/89 in 42/90), ki so v uporabi do sprejetja novega zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe, ugotovili skupno 6 kršitev.

V letu 2005 so se glede vsebine in postopka sklenitve kolektivnih pogodb še vedno uporabljale določbe starega Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, ki urejajo vsebino in postopke sklenitve kolektivnih pogodb ter njihovo registracijo, saj novi zakon, ki naj bi celovito uredil področje sklepanja kolektivnih pogodb, še ni bil sprejet.

Inšpektorji so v poročevalskem letu ugotovili skupno **6 kršitev**, od teh je bila ugotovljena **1 kršitev** določb v zvezi z normativnim in obligacijskim delom kolektivne pogodbe (112. člen starega Zakona o delovnih razmerjih) v dejavnosti proizvodnje tekstilij, **1 kršitev** v zvezi z obvezno vsebino in postopkom sklepanja kolektivnih pogodb (od 113. – 119. člena starega Zakona o delovnih razmerjih), ter **4 kršitve** 86. in 87. člena Zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja.

Inšpektorji so ugotovili kar nekaj kršitev v zvezi z obveznostmi in pravicami delavcev, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb (glej podpoglavje Izvajanje kolektivnih pogodb in splošnih aktov).

4.15. ZAPOSLOVANJE IN DELO TUJCEV

Glede na to, da na področju zaposlovanja in dela tujcev že nekaj let ugotavljamo številne kršitve, smo v letu 2005 obravnavanemu področju posvečali precejšnjo pozornost. V zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev smo v tem letu ugotovili skupno 415 kršitev predpisov, od tega 330 kršitev Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, 77 kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno ter 8 kršitev Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napotnih delavcih, ki v Sloveniji opravljajo storitve. Največ kršitev smo evidentirali v zvezi s prijavo in odjavo dela tujcev, in sicer 206. V segmentu zaposlovanja in dela tujcev se inšpektorji pogosto soočajo tudi z zapleti v postopkih nadzora, saj so jim delodajalci pogosto nedosegljivi, kar še posebej velja za delodajalce, ki opravljajo dejavnost izven sedeža ali pa celo prigrasijo fiktivni sedež poslovanja.

4.15.1. Splošno

V poročevalskem obdobju smo področju zaposlovanja in dela tujcev posvečali precejšnjo pozornost, saj v tem segmentu že nekaj let ugotavljamo številne kršitve, ki so povezane tudi z zaposlovanjem na črno. Inšpekcijske nadzore smo tako izvajali v okviru koordiniranih akcij ugotavljanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, usmerjenih akcij v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje, pa tudi na podlagi različnih prijav oz. pobud.

Vsekakor je potrebno dodati, da je nadzor na področju zaposlovanja in dela tujcev zelo zahteven, tako z vsebinskega kot tudi s postopkovnega vidika. Z vstopom Republike Slovenije v Evropsko unijo Inšpektorat RS za delo nadzira zaposlovanje in delo treh različnih kategorij tujcev, in sicer:

- zaposlovanje in delo tujcev, državljanov tretjih držav, za katere še vedno velja pravna ureditev, določena z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev, kar pomeni, da se lahko zaposlijo oz. delajo v Republiki Sloveniji praviloma le na podlagi delovnih dovoljenj,
- zaposlovanje in delo tujcev, državljanov novih držav članic Evropske unije ter nekaterih »starih« članic Evropske unije, ki so liberalizirale trg dela. Zanje se Zakon o zaposlovanju in delu tujcev ne uporablja in se lahko v Sloveniji zaposlijo ali delajo brez delovnega dovoljenja, pri čemer pa je potrebno njihovo zaposlitev oz. delo v Sloveniji prijaviti Zavodu RS za zaposlovanje,
- zaposlovanje in delo tujcev, državljanov »starih« držav članic Evropske unije, ki uveljavljajo sedemletno prehodno fleksibilno obdobje. Če državljan Republike Slovenije za opravljanje dela v teh državah potrebuje delovno dovoljenje, ga lahko za državljane teh držav, ki želijo opravljati delo v Republiki Sloveniji, zahteva tudi Slovenija.

Povedano pomeni, da v Republiki Sloveniji obstajajo različni režimi zaposlovanja in dela tujcev, kar vpliva na vsebino oz. predmet inšpekcijskega nadzora.

V segmentu zaposlovanja in dela tujcev se inšpektorji pogosto soočajo tudi z zapleti v postopkih nadzora, saj so jim delodajalci pogosto nedosegljivi, kar še posebej velja za delodajalce, ki opravljajo dejavnost izven sedeža ali pa celo priglasijo fiktivni sedež poslovanja. Delodajalci, ki pretežno poslujejo izven sedeža, na deloviščih oz. gradbiščih pogosto ne hranijo dokumentacije, potrebne za nadzor, se ne odzivajo na vabila inšpektorjev in podobno. Opisano ravnanje delodajalcev po nepotrebnem zavleče postopek nadzora.

V zvezi z zaposlovanjem in delom tujcev smo v letu 2005 ugotovili skupno **415 kršitev**, od tega **330 kršitev** Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, **77 kršitev** Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter **8 kršitev** Pravilnika o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napoteni delavci, ki v Sloveniji opravljajo storitve. Glede na to, da zaposlovanju na črno v tem poročilu namenjamo poseben tematski skop, smo tovrstne kršitve predstavili v poglavju o zaposlovanju na črno.

Na področju zaposlovanja in dela tujcev največ kršitev še vedno beležimo v zvezi s prijavo oz. odjavo dela tujca.

4.15.2. Delovna dovoljenja

Inšpektorji pri opravljanju inšpekcijskega nadzora le redko zasledijo primere, ko delodajalci s tujci sklepajo pogodbe o zaposlitvi oz. pogodbe civilnega prava, ne da bi zanje predhodno pridobili delovna dovoljenja. Pogostejši so primeri, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja, niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe o zaposlitvi, kar inšpektorji obravnavajo kot zaposlovanje na črno, zato zoper delodajalca ukrepajo po Zakonu o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

V zvezi z opustitvijo pridobitve delovnih dovoljenj smo v letu 2005 ugotovili skupno le **6 kršitev**, od tega so se štiri kršitve nanašale na pridobitev dovoljenja za delo, po ena pa na

pridobitev osebnega delovnega dovoljenja ter dovoljenja za zaposlitev. Nekateri inšpektorji poročajo, da so zasledili nekaj primerov, ko so delodajalci finančno breme v zvezi s pridobivanjem delovnih dovoljenj prevzeli na delavce.

V skladu z Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev lahko določene kategorije tujcev, ob upoštevanju zakonsko določenih časovnih omejitev, opravljajo storitve v Republiki Sloveniji le na podlagi prijave dela. Na omenjeni način se lahko opravljajo pogodbene storitve estradnih umetnikov in poklicnih ustvarjalcev, sejemske storitve, storitve, vezane na dobavo blaga ter servisiranje in interventne storitve. V zvezi z izvajanjem storitev na podlagi prijave dela smo v preteklem letu ugotovili le **2 kršitvi**. V obeh primerih zavezanec ni prijavil izvajanja storitve estradnega umetnika.

Tako kot v preteklem obdobju smo tudi v letu 2005 obravnavali primere, ko tujci niso opravljali dela v skladu z delovnimi dovoljenji. Inšpektorji so v tovrstnih primerih denimo ugotavljali, da so tujci z izdanimi delovnimi dovoljenji za poslovodne delavce dejansko opravljali zidarska ali druga dela. V zvezi z opravljanjem dela v nasprotju z izdanimi delovnimi dovoljenji smo v letu 2005 ugotovili **8 kršitev**.

4.15.3. Prijava začetka dela tujca

S pridobitvijo delovnega dovoljenja pa delodajalec še ne izpolni pogoja za zaposlitev oz. delo tujca v Republiki Sloveniji, saj mu Zakon o zaposlovanju in delu tujcev v 29. členu nalaga tudi obveznost prijave začetka dela tujca. Na podlagi omenjenega člena je delodajalec oz. zavezanec dolžan tudi odjaviti delo tujca. Inšpektorji za delo so v preteklem poročevalskem obdobju na področju zaposlovanja in dela tujcev ugotovili največ kršitev v zvezi s prijavo in odjavo dela tujcev, in sicer **228**.

Kršitve se nanašajo tako na primere, ko zavezanci sploh ne prijavijo dela tujca, kot tudi na primere, ko pričetek dela tujca prijavijo, vendar z zamudo oz. po izteku roka. Med kršitelji, ki ne prijavijo pričetka dela, pogosto najdemo tujce, ki imajo osebna delovna dovoljenja, kar še posebej velja za nosilce dejavnosti, ki jim prijava dela tujca predstavlja zgolj administrativno okoliščino. Inšpektorji ocenjujejo, da je prijava začetka dela opuščena tudi s strani tujcev, ki prigrasijo sedež na fiktivnem naslovu oz. naslovu tretjih oseb, ne da bi bili tam sploh kdaj prijavljeni oz. ne da bi dejanski naslovniki za to vedeli. Med kršitelje, ki ne prijavijo začetka dela tujca, se nekoliko pogosteje uvrščajo tudi kmetje in poklicni športniki.

Delodajalci, ki začetek dela tujca sicer prijavijo, vendar z zamudo, pogosto svoje ravnanje inšpektorjem opravičujejo z dolgotrajnimi postopki za urejanje dovoljenja za začasno prebivanje, zaradi česar je po njihovem mnenju nemogoče prijaviti začetek dela tujca v predpisanem roku 60 dni. Še vedno zasledimo primere, ko tujci, za katere so delodajalci pridobili delovna dovoljenja, sploh niso prišli v Republiko Slovenijo ter nastopili dela, kar je bil tudi vzrok za opustitev prijave začetka dela.

Po mnenju inšpektorjev so obravnavane kršitve tudi posledica nepoznavanja predpisov, saj nekateri delodajalci navedene obveznosti sploh ne poznajo oz. jo zamenjujejo s prijavo v zavarovanje ali pa menijo, da je prijava začetka dela tujca potrebna le ob pridobitvi prvega delovnega dovoljenja.

Podobno, kot ugotavljamo za prijavo začetka dela tujcev, pa velja tudi za odjavo dela tujca.

4.15.4. Vrnitev delovnega dovoljenja

Še vedno je mogoče zaslediti primere, ko delodajalci ne vrnejo delovnega dovoljenja na Zavod RS za zaposlovanje. Gre predvsem za situacije, ko tujci pri delodajalcu prenehajo opravljati delo pred iztekom veljavnosti delovnega dovoljenja ali pa pri delodajalcu sploh niso nastopili dela.

Nekateri delodajalci so inšpektorjem ob nadzorih zatrjevali, da so delovna dovoljenja poskušali vrniti, vendar jih Zavod RS za zaposlovanje ni hotel sprejeti, ker niso bila v izvirniku. Delodajalci so ob tem pojasnjevali, da izvirnike delovnih dovoljenj pošiljajo na

pristojna konzularna predstavništva z namenom pridobitve dovoljenj za začasno bivanje. V zvezi s tem inšpektorji menijo, da predpisi na tem področju dejansko niso medsebojno usklajeni, zato jih je težko dosledno izvajati.

V zvezi z vrnitvijo delovnih dovoljenj smo v letu 2005 ugotovili **15 kršitev**.

4.15.5. Hramba dokumentacije

Obveznost hrambe dokumentacije o zaposlovanju in delu tujcev je bila glede na ugotovitve inšpektorjev v letu 2005 kar nekajkrat kršena, tako s strani delavca kot tudi s strani delodajalca. Hramba tovrstne dokumentacije pa je zelo pomembna z vidika učinkovitega izvajanja inšpekcijskega nadzora, zato so tovrstne kršitve za inšpektorje zelo moteče, saj otežijo in upočasnijo inšpekcijski postopek. Nekateri delodajalci, ki opravljajo gradbeno dejavnost, so svoje ravnanje opravičevali s pogostimi selitvami delavcev z enega gradbišča na drugo.

V letu 2005 smo ugotovili skupno **66 opustitev** obveznosti hrambe dokumentacije, od tega se **63 kršitev** nanaša na delodajalce. Tujci niso predložili delovnega dovoljenja na poziv inšpektorja le v **3 primerih**.

4.15.6. Prepuščanje tujcev

V letu 2005 so inšpektorji, kljub zakonsko določeni prepovedi prepuščanja tujcev na delo k drugemu delodajalcu, še vedno beležili tovrstne kršitve, vendar v bistveno manjšem obsegu kot leto poprej. V poročevalskem obdobju smo ugotovili le **4 kršitve** v zvezi z nezakonitim prepuščanjem tujcev.

Inšpektorji ocenjujejo, da se prepuščanje tujcev na delo k drugemu delodajalcu v dejavnosti gradbeništva pogosto skriva za navideznimi poslovnimi pogodbami.

4.15.7. Zdravstveno zavarovanje tujcev

Inšpektorji ugotavljajo, da so bili tujci, ki so bili zaposleni pri nadzorovanih delodajalcih, zdravstveno zavarovani, z izjemo **1 primera**.

Pri izvajanju nadzora pa se inšpektorji pogosto niso mogli znebiti vtisa, da so delodajalci delavce prijavili v zdravstveno zavarovanje mnogo kasneje, kot so tujci dejansko nastopili delo, vendar je zaradi opustitve vodenja evidenc o prisotnosti delavcev na delu takšno ravnanje delodajalcu zelo težko dokazati. Vsekakor pa v teh primerih inšpektorji zoper delodajalce ukrepajo zaradi kršitev Zakona o evidencah na področju dela.

4.15.8. Zaposlovanje in delo državljanov držav članic EU v Republiki Sloveniji

Inšpektorji poročajo, da se je v letu 2005 povečalo število delavcev iz novih držav članic Evropske unije, predvsem iz Slovaške, kar so ugotavljali predvsem v dejavnosti gradbeništva. Inšpektorji v zvezi z zaposlovanjem in delom državljanov držav članic Evropske unije niso ugotovili veliko nepravilnosti. Opozorili pa so na nekatere težave pri izvajanju nadzora v zvezi z zagotavljanjem pravic napotenim delavcem. Več o tem navajamo v podpoglavju Položaj začasno napotenih delavcev na delo v Republiki Slovenijo.

Nadzorovani zavezanci za prijavo zaposlitve, pogodbenega dela oz. storitve državljanov držav članic Evropske unije so praviloma izvajali obveznosti v skladu s Pravilnikom o vsebini in načinu vodenja evidenc državljanov držav članic Evropske unije, z njimi izenačenih državljanov in njihovih družinskih članov o zaposlitvah, opravljanju dela na podlagi pogodb civilnega prava in o napotenih delavcih, ki v Sloveniji opravljajo storitve, saj smo tovrstne kršitve ugotovili le v **8 primerih**.

V posameznih primerih so inšpektorji ugotovili kršitve v zvezi z neizplačilom plač delavcem – državljanom držav članic EU ter v zvezi s pogoji dela teh delavcev.

4.15.9. Položaj začasno napotenih delavcev na delo v Republiko Slovenijo

V skladu z 213. členom Zakona o delovnih razmerjih mora delodajalec začasno napotenemu delavcu zagotoviti pravice po predpisih Republike Slovenije in po določbah kolektivne pogodbe s splošno veljavnostjo, ki urejajo delovni čas, odmore in počitke, nočno delo, minimalni letni dopust, plačo, varnost in zdravje pri delu, posebno varstvo delavcev in zagotavljanje enakopravnosti, če je to za delavca ugodneje. Navedena obveznost velja tako za delodajalce s sedežem v tretjih državah kot tudi za delodajalce s sedežem v Evropski uniji, ki napotijo delavce na delo v Republiko Slovenijo.

Pri nadzoru navedenega določila se inšpektorji pogosto srečujejo s težavami, saj bi morali za presojo o tem, kaj je za delavce ugodneje, poznati tudi delovno zakonodajo države, iz katere delavec prihaja. Zato je zelo težko nadzirati izvajanje 213. člena Zakona o delovnih razmerjih, še posebej v delu, ki se nanaša na plače in letne dopuste. Predvsem v dejavnosti gradbeništva pa so po izkušnjah inšpektorjev omenjene pravice napotenim delavcem največkrat kršene, saj podobno ugotavljajo tudi pri nadzoru zagotavljanja teh pravic državljanom Republike Slovenije.

Prav tako inšpektorji opozarjajo, da v primerih, ko so tujci na delo v Republiko Slovenijo napoteni za krajše obdobje in opravljajo delo tudi po 12 ur na dan, inšpektorji ne morejo v celoti slediti določilom Zakona o delovnih razmerjih, ki v 147. členu dopušča neenakomerno razporeditev delovnega časa oz. začasno prerazporeditev delovnega časa. Pri neenakomerni razporeditvi ter začasni prerazporeditvi delovnega časa se namreč upošteva polni delovni čas kot povprečna delovna obveznost v obdobju, ki ne sme biti daljše od šest mesecev. Delavci pa v Republiki Sloveniji prenehajo opravljati delo že po nekaj mesecih. Nadzor izvajanja instituta delovnega časa tako v teh primerih ni popoln, saj lahko inšpektorji preverjajo le, ali delodajalec tem delavcem zagotavlja dnevne in tedenske počitke.

V letu 2005 nismo ugotovili kršitev 213. člena Zakona o delovnih razmerjih.

4.15.10. Javna raba slovenščine

Inšpektorji v letu 2005 niso ugotovili kršitev določb Zakona o javni rabi slovenščine.

4.16. SODELOVANJE DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

V poročevalskem letu inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Tudi prijav na Inšpektorat RS za delo s tem v zvezi skoraj ni bilo.

Vzrok za takšno stanje je mogoče iskati v ugotovitvah inšpektorjev, da delavci v strahu pred izgubo delovnega mesta ne sodelujejo tako aktivno pri upravljanju, kot jim to omogoča zakonodaja.

Inšpektorji kljub dejstvu, da v letu 2005 niso ugotovili nobene kršitve Zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju, opažajo, da zlasti manjši delodajalci delavcem ne zagotovijo možnosti sodelovanja pri upravljanju. Vendar je ob tem treba upoštevati, da je sodelovanje delavcev pri upravljanju pravica delavcev, ki jo lahko izkoristijo ali pa ne. Delodajalec jih v sodelovanje pri upravljanju ne more prisiliti. Vsekakor pa mora delodajalec poskrbeti za obveščanje in sodelovanje delavcev pri obravnavi vprašanj, ki se nanašajo na zagotavljanje varnosti ter zdravja pri delu.

Delavci, zaposleni pri manjših delodajalcih, pa imajo po poročanju inšpektorjev tudi manj možnosti, da se aktivno vključijo v katerega od reprezentativnih sindikatov, a ugotavljanje okoliščin s tem v zvezi ni v pristojnosti Inšpektorata RS za delo.

4.17. STAVKE

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo niso v letu 2005 ugotovili nobene kršitve določb Zakona o stavki. Na Inšpektorat je prispelo tudi zelo malo obvestil o organiziranju stavke. V primerih opravljenih inšpekcijskih nadzorstev s tem v zvezi pa inšpektorji niso ugotovili nobene kršitve.

Inšpektorji opažajo, da delavci redkeje uporabijo stavko za doseg svojega cilja kot v preteklosti. Na Inšpektorat RS za delo prejmemo zelo malo prijav kršitev Zakona o stavki. Tako so tudi inšpekcijski nadzori s tem v zvezi zelo redko opravljeni.

Ena od enot je v letu 2005 obravnavala primer stavke, v katerem je sindikat pri delodajalcu podal prijavo na Inšpektorat RS za delo, kjer je navedel, da naj bi delodajalec namesto stavkajočih delavcev zaposloval druge delavce. Kršitev pa inšpektorji po opravljenem inšpekcijskem nadzorstvu niso ugotovili.

4.18. POSREDOVANJE ZAPOSLOTITVE OZIROMA DELA

Inšpektorji so v zvezi z zakonitostjo dela organizacij, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela, ugotovili skupno 11 kršitev. Prav tako so v tem poročevalskem letu ugotovili 5 kršitev, ko so dijaki oziroma študenti opravljali pri delodajalcu delo brez napotnice pooblaščen organizacije.

V letu 2005 so inšpektorji ugotovili skupno **11 kršitev** v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizacij, ki se ukvarjajo s posredovanjem zaposlitve oz. dela. Med temi so ugotovili tudi nekaj primerov delodajalcev oz. gospodarskih subjektov, ki so opravljali dejavnost posredovanja dela, čeprav niso pridobili za to potrebnega soglasja oz. koncesije Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve.

V zvezi z zakonitostjo dela agencij za zaposlovanje so pristojni inšpektorji prejeli kar nekaj predlogov, predvsem s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve, in sicer v zvezi z izpolnjevanjem pogojev za opravljanje koncesijske dejavnosti. Na podlagi teh predlogov so inšpektorji opravljali inšpekcijske preglede o izpolnjevanju pogojev, ki jih mora (potencialni) koncesionar izpolnjevati, da bi lahko sklenil koncesijsko pogodbo z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

Pristojni inšpektorji so v poročevalskem letu ugotovili **5 primerov**, ko so dijaki in študenti opravljali delo pri delodajalcu brez napotnice študentskega servisa, od tega so bili **3 primeri** ugotovljeni v gostinski dejavnosti. Pri tem pa je treba upoštevati, da je bila večina ugotovljenih kršitev v zvezi z zlorabo tovrstnih napotnic obravnavana in evidentirana kot zaposlovanje na črno. Zato so te kršitve zajete med tistimi v poglavju o zaposlovanju na črno.

Inšpektorji ugotavljajo, da v zvezi z delom dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij (t.i. študentskih servisov) še vedno prihaja do zlorab napotnic, in sicer predvsem v primerih, ko dela na podlagi pooblaščen organizacije druga oseba in ne tista, torej dijak ali študent, ki ji je bila takšna napotnica izdana.

Prav tako inšpektorji poročajo, da delodajalci še vedno marsikdaj ne preverijo istovetnosti oseb, ki začno pri njih delati na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij. Inšpektorji so namreč v nekaj primerih ugotovili, da so si študentje napotnice pooblaščenih agencij medsebojno izposojali. Tudi v teh primerih so inšpektorji ukrepali kot v primeru zaposlovanja na črno, tako pa so evidentirane tudi kršitve.

4.19. ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA

Kršitve Zakona o evidencah na področju dela sodijo med ene najpogostejše ugotovljenih kršitev inšpekcijskega nadzora inšpektorjev Inšpektorata RS za delo.

V letu 2005 jih je bilo ugotovljenih 355, kar je 26 več kot v letu 2004.

Največ navedenih kršitev so inšpektorji ugotovili v naslednjih dejavnostih: trgovina na drobno brez motornih vozil, gostinstvo, gradbeništvo, posredništvo in trgovina na debelo, razen z motornimi vozili, kopenski promet, druge poslovne dejavnosti, kmetijstvo, lov, storitve in druge storitvene dejavnosti.

Inšpektorji podobno kot že vrsto let ugotavljajo, da bi na tem področju nujno potrebovali nov, jasen in bistveno posodobljen predpis, ki bi ustrezno reguliral tako pomembno področje, kot je urejanje evidenc na področju dela. Evidence so namreč tiste, iz katerih lahko inšpektorji ugotavljajo razne kršitve delovnega prava – predvsem v zvezi z delovnim časom, zagotavljanjem odmorov in počitkov delavcem, plačilom za delo ipd. Če evidenc delodajalec (uradno) ne vodi, je našteje kršitve delovnega prava bistveno težje ugotavljati.

V skladu z ugotovitvami inšpektorjev delodajalci evidenc pogosto sploh ne vodijo, ne vodijo skrbno ali pa jih vodijo na ogromno različnih načinov – elektronsko, z »delovodniki«, knjigami opravljenih ur, koledarji, listki, zvezki itd., kar seveda otežuje inšpekcijski nadzor. Inšpektorji ugotavljajo tudi primere, ko delodajalci vodijo dve ali več evidenc, od katerih le ena kaže dejansko stanje, ostale pa so prirejene, da ustrezajo zakonskim omejitvam delovnega časa. S predložitvijo prirejene evidence se delodajalec lahko izogne sankciji zaradi kršitev določb Zakona o delovnih razmerjih v zvezi z delovnim časom, vendar pa se kršitve v teh primerih ugotavljajo na druge načine (z zaslišanjem prič, z razporedom obratovalnega časa ipd.). V takih primerih inšpektorji zoper delodajalca ukrepajo tudi zaradi kršitev Zakona o evidencah na področju dela. Kadar se evidence pri delodajalcu prirejajo, delavci pogosto vodijo evidenco opravljenih ur tudi sami zase. Teh evidenc delodajalci običajno nočejo priznati in delavcem ne izplačajo dodatkov, ki izhajajo iz dela v delovnem času, ki je za delavca manj ugoden. Te evidence delavci zato predložijo v postopku inšpekcijskega nadzora.

V letu 2005 je bilo ugotovljenih **355 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc s področja dela. Inšpektorji poročajo, da je bilo več kršitev ugotovljenih med manjšimi delodajalci, ki področje vodenja evidenc pogosto prepuščajo računovodskim servisom. Največ tovrstnih kršitev so inšpektorji ugotovili v dejavnostih trgovine na drobno (brez motornih vozil), gostinstva, gradbeništva, posredništva in trgovine na debelo (razen z motornimi vozili), kopenskega prometa, v drugih poslovnih dejavnostih, v dejavnosti kmetijstva, lova in storitev ter v drugih storitvenih dejavnostih.

Inšpektorji so si v poročilih enotni, da je to področje treba urediti z novim zakonom, ki bi bolj jasno določil, katere evidence je treba voditi in na kakšen način naj se vodijo, hkrati pa bi s primernimi sankcijami omogočil učinkovitejši nadzor nad izvajanjem mnogih določb delovne zakonodaje.

4.20. PRIJAVA DELAVCEV V SOCIALNA ZAVAROVANJA, PRIJAVA SPREMEMB MED ZAVAROVANJEM IN ODJAVA DELAVCEV IZ ZAVAROVANJ

Delodajalec je že v skladu z določbo 9. člena Zakona o delovnih razmerjih dolžan prijaviti delavca v obvezno pokojninsko, invalidsko, zdravstveno in zavarovanje za primer brezposelnosti v skladu s posebnimi predpisi. Ti posebni predpisi so Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, Zakon o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju. Skupno je bilo v letu 2005 ugotovljenih 148 kršitev navedenih predpisov v zvezi s prijavo oz. odjavo iz socialnih zavarovanj. Največ kršitev so inšpektorji ugotovili v zvezi

z izvajanjem Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (97).

Inšpektorji za delo so v poročevalskem letu obravnavali relativno veliko kršitev v zvezi s prijavo delavcev v obvezna zavarovanja in odjavo iz njih. Največ je bilo ugotovljenih kršitev opustitve prijave ali odjave delavcev v skladu z Zakonom o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (97). Gre za primere, ko delodajalci niso v zakonitem roku prijavili delavcev v zavarovanje oz. opravili odjave iz zavarovanja ali spremembe med zavarovanjem. Delodajalci so delavce v ugotovljenih primerih kršitev prepozno prijavili v zavarovanje ali pa jih prehitro odjavili iz zavarovanja (niso upoštevali odpovednega roka, niso pravilno šteli roka glede na vročitev odpovedi ipd.). Nekateri delodajalci so po poročanju inšpektorjev kmalu po opravljenem inšpekcijskem pregledu popravili svoje napake pri prijavi oz. odjavi delavcev. Največ tovrstnih kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti gradbeništva, trgovine na drobno brez motornih vozil, kopenskega prometa in v drugih poslovnih dejavnostih.

Te kršitve so bile po poročanju inšpektorjev pogosto povezane z zaposlovanjem na črno, delavci pa so jih pogosto prijavili šele po prenehanju pogodbe o zaposlitvi oz. v primeru, ko je delavec ob iskanju zdravstvenih storitev ugotovil, da sploh ni prijavljen v zdravstveno zavarovanje. Inšpektorji ugotavljajo, da je določba Zakona o delovnih razmerjih, da mora delodajalec delavcu izročiti kopijo prijave v zavarovanje v 15 dneh od nastopa dela, dosegla svoj namen in da bi brez te obveznosti bilo število opustitev prijave v obvezna socialna zavarovanja veliko višje.

Če delodajalci delavce že prijavijo v zavarovanja, pa se po opažanju inšpektorjev rado zatakne pri prijavi spremembe v zavarovanju (če ta traja več kot 90 dni), ki jo je delodajalec dolžan sporočiti Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije v osmih dneh od dneva nastanka spremembe. Pogosto se to dogaja v primerih, ko je prvotno z delavcem sklenjena pogodba o zaposlitvi za določen čas, kasneje pa za nedoločen čas.

Inšpektorji nadalje poročajo, da tudi če delodajalci delavca prijavijo v socialna zavarovanja in mu vročijo fotokopijo prijave v zavarovanje, ni nujno, da izpolnjujejo svoje obveznosti iz naslova plačila prispevkov za ta zavarovanja. V tem primeru delavca lahko prikrajšajo za pravice iz naslova socialne varnosti. Glede na določbe Zakona o prispevkih za socialno varnost nadzira obračunavanje in plačevanje prispevkov Davčna uprava RS, ki je v takih primerih pristojna ukrepati. Delavcu pa se vendarle lahko zgodi, da tega ne odkrije več let, potem pa je že marsikdaj prepozno, saj terjatve iz delovnih razmerij zastarajo v petih letih.

V letu 2005 je bilo s strani inšpektorjev za delo odkritih **39 kršitev** Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnostih gradbeništva ter gostinstva in v drugih poslovnih dejavnostih.

V poročevalskem letu pa so bile ugotovljene tudi kršitve Zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju v zvezi s prijavo v to zavarovanje. Teh **kršitev** so inšpektorji evidentirali **15**, od tega največ v dejavnosti posredništva in trgovine na debelo, razen z motornimi vozili, in v drugih poslovnih dejavnostih. Inšpektorji poročajo, da tovrstne kršitve največkrat ugotovijo v povezavi z nadzorom nad izvajanjem 15. člena Zakona o delovnih razmerjih. Delodajalci namreč delavca, s katerim so sklenili pogodbo o zaposlitvi, ne prijavijo v zdravstveno zavarovanje v roku 8 dni – v nekaj ugotovljenih primerih so ga prijavili po poteku tega roka, v ostalih primerih pa ga niso prijavili vse do inšpekcijskega pregleda. V takih primerih lahko gre tudi za zaposlovanje na črno.

4.21. IZVAJANJE KOLEKTIVNIH POGODB IN SPLOŠNIH AKTOV

V poročevalskem obdobju so inšpektorji ugotovili skupno 66 kršitev v zvezi z izvajanjem določb kolektivnih pogodb in splošnih aktov. Najpogosteje so ugotovili kršitve določb pravic delavcev, ki so sicer določene že v Zakonu o delovnih razmerjih, a jih podrobneje opredeljujejo kolektivne pogodbe.

Inšpektorji so v letu 2005 ugotovili kršitve določb kolektivnih pogodb v skupno **66 primerih**, kar je manj v primerjavi z 80 kršitvami, ugotovljenimi leto poprej. Največ kršitev je bilo ugotovljenih v dejavnosti trgovine na drobno in v dejavnosti gostinstva.

Najpogosteje so inšpektorji ugotovili kršitve določb pravic delavcev, ki jih podrobneje opredeljujejo kolektivne pogodbe, sicer pa so določene že v zakonu. To še zlasti velja za izplačila dodatkov k plači zaradi posebnih obremenitev dela in zaradi dela v delovnem času, ki je za delavce manj ugoden, predvsem za delo v izmenah, dopoldne in popoldne, deljenem delovnem času, na nedeljo in proste dneve, ter za delo preko polnega delovnega časa. Prav tako so inšpektorji tudi v letu 2005 ugotovili kršitve, ki so se nanašale na povračila stroškov v zvezi z delom (izplačilo dnevnic, stroškov za prevoz na delo, dodatka za minulo delo).

Inšpektorji pristojnih enot so tudi v tem poročevalskem letu enako kot v letu 2004 ugotovili nekaj primerov delodajalcev, ki so dali delavcem v podpis pogodbe o zaposlitvi, v katerih je bilo določeno, da delodajalec zagotavlja povračilo stroškov prevoza na delo in z dela le do določenega števila kilometrov.

4.22. ZAKON O ORGANIZACIJI IN FINANCIRANJU VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da kršitve Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja neposredno niso bile ugotovljene, so pa pristojni inšpektorji ugotovili v dejavnosti vzgoje in izobraževanja kršitve Zakona o delovnih razmerjih v zvezi s pogoji za sklenitev pogodbe o zaposlitvi ter v zvezi z objavo prostih delovnih mest.

4.23. ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH

V poročevalskem letu so inšpektorji ugotovili 1 kršitev Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, in sicer v zvezi z zakonitostjo postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij.

V letu 2005 je ena od enot Inšpektorata RS za delo obravnavala primer v zvezi s kršitvijo Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah. Na podlagi opravljenega inšpekcijskega nadzora je bilo v omenjenem primeru ugotovljeno, da komisija ni opravila svojega dela v skladu s 7. in 11. členom Pravilnika o načinu in postopku preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij, ker svojega dela ni dokončala. Komisija je pri preverjanju zbirnih map kandidatov priznala kandidatom teoretične vsebine, določila pa je praktično preverjanje, na katero pa na določeni dan in uro ni prišel noben izmed članov komisije. Zaradi tega so kandidati ostali brez potrjene kvalifikacije oz. brez certifikata in brez odločbe o zavrnitvi certifikata. V skladu z določbami Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah je inšpektorat zaradi navedenega zahteval zamenjavo komisije. Pri ponovnem nadzoru je bilo ugotovljeno, da je bila določena nova komisija, ki je po postopku vsem kandidatom potrdila kvalifikacijo, izvajalec pa je v določenem roku izdal certifikate.

4.24. ZAKON O TRGOVINI

V letu 2005 so inšpektorji za delo ugotovili 3 kršitve Zakona o trgovini. Gre za kršitve drugega odstavka 17. člena Zakona o trgovini, ki določa, da sme trgovec določiti tedenski obratovalni čas prodajalne ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh kot manj ugodnem delovnem času samo v soglasju z zaposlenimi. V gospodarski družbi mora trgovec pridobiti soglasje na način, ki ga za sodelovanje delavcev pri upravljanju določajo Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju in predpisi, ki urejajo pravice in obveznosti delavcev.

V letu 2005 so bile ugotovljene 3 kršitve Zakona o trgovini, torej 3 kršitve določb omenjenega zakona, katerih izvajanje nadzira Inšpektorat RS za delo. Dve od teh kršitev sta bili ugotovljeni v usmerjeni akciji nadzora Inšpektorata RS za delo v zvezi z izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu ter delovne zakonodaje v trgovinski dejavnosti, zato gre ravno izvedeni akciji pripisati, da so inšpektorji izsledili kršitelje. V letu 2004 namreč usmerjena akcija nadzora v tej dejavnosti ni bila izvedena, zato v tem letu ni bila ugotovljena niti ena kršitev Zakona o trgovini.

4.25. STROKOVNA POMOČ V SKLADU S 4. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

Na Inšpektoratu RS za delo iz leta v leto ugotavljamo, da število zaprosil za strokovno pomoč narašča. Tako smo tudi v letu 2005 odgovorili na ogromno vprašanj delavcev, delodajalcev in drugih zainteresiranih oseb, ki so se nanašala na uresničevanje zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz pristojnosti Inšpektorata RS za delo in širše. Strokovno pomoč so inšpektorji namreč nudili tudi v smislu napotil vlagateljem, h kateremu organu naj se obrnejo po pomoč oz. za rešitev zadeve – v primerih, ko na Inšpektoratu RS za delo nismo bili pristojni obravnavati njihovih vlog.

V letu 2005 smo na Inšpektoratu RS za delo objavili več strokovnih pomoči z različnih področij delovanja inšpekcije nadzora delovnih razmerij na naši spletni strani. Tam je širši javnosti na voljo trenutno približno 35 strokovnih pomoči, stran pa bomo tudi v prihodnje sproti obnavljali in dopolnjevali. Kljub objavljenim besedilom v smislu strokovne pomoči na spletni strani Inšpektorata RS za delo pa opažamo, da se število zaprosil za tovrstno pomoč ni nič zmanjšalo, ampak celo narašča.

Inšpektorji Inšpektorata RS za delo so tudi v letu 2005 posredovali vlagateljem zaprosil veliko strokovnih pomoči s svojega področja delovanja. Poleg tega so prijavitelje oz. vlagatelje vprašanj usmerjali na pristojne institucije, ki bi jim lahko pomagale pri rešitvi njihovih težav. Veliko vprašanj so inšpektorji prejeli po elektronski pošti in ustno – po telefonu ali osebno, v času uradnih ur inšpektorata. Elektronski in telefonski način komunikacije omogočata dokaj visoko stopnjo anonimnosti, zato ne čudi ugotovitev, da je zastavljanje vprašanj predvsem po elektronski pošti vedno bolj priljubljeno in razširjeno.

Teme vprašanj so zelo množične in raznovrstne. Ena najpogostejših vprašanj so tista, ki se nanašajo na prenehanje pogodbe o zaposlitvi. V teh vprašanjih so zelo pogosto obsežnejši opisi ravnanja delodajalca (ali delavca) v konkretnem primeru odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki jim sledijo vprašanja, kako ravnati v tem primeru. Delavci denimo sprašujejo, kako naj ravnajo, če jim delodajalec plače ne izplača dlje časa, če jih žali, če jim ne zagotavlja dela, delodajalci pa sprašujejo, kako ravnati, če delavec brez opravičila ne

pride več na delo, kako odpovedati pogodbo o zaposlitvi delavcu, ki je varovan pred odpovedjo v skladu s posebnimi določbami Zakona o delovnih razmerjih, ipd. Velikokrat svetujejo inšpektorji delavcem in delodajalcem tudi, kako pravilno izpeljati postopek redne ali izredne odpovedi pogodbe o zaposlitvi.

Zelo pogosta so tudi vprašanja v zvezi z določitvijo in izrabo letnega dopusta. Večje število vprašanj s tem v zvezi prejmemo v sredini leta, ko se izteka rok, postavljen v Zakonu o delovnih razmerjih, za izrabo dopusta, pridobljenega v prejšnjem koledarskem letu, in rok za izplačilo regresa za letni dopust. Vprašanja v zvezi s pravico do letnega dopusta so namreč praviloma povezana tudi s pravico delavca do regresa za letni dopust. Kar nekaj vprašanj pa se nanaša tudi na prenos letnega dopusta k novemu delodajalcu ob menjavi zaposlitve in na izrabo letnega dopusta v primerih odsotnosti delavca ali delavke zaradi zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe oz. izrabe starševskega dopusta.

Opažamo, da se tudi druga vprašanja lahko pojavljajo sezonsko – tako na primer konec leta veliko delavcev sprašuje o pravici do t.i. »božičnice«. December pa je tudi čas, ko se veliko delavcem, zaposlenim za določen čas, iztečejo pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Ti na Inšpektorat RS za delo zastavljajo vprašanja v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas in v zvezi s transformacijo pogodb o zaposlitvi, sklenjenih za določen čas, v pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas.

Zelo pogosto nam zastavljajo vprašanja dijaki in študentje, ki opravljajo začasna ter občasna dela pri delodajalcih. Ti se zlasti pritožujejo nad tem, da jim delodajalci ne plačajo za opravljeno delo in pričakujejo aktivnosti inšpektorjev Inšpektorata RS za delo. Vendar jih vedno znova napotimo, da uveljavljajo denarne terjatve na sodišču, saj pri začasnih in obasnih delih dijakov in študentov ne gre za opravljanje dela v delovnem razmerju, da bi lahko inšpektor za delo kakor koli posredoval pri delodajalcu v zvezi s plačilom za delo. Zakon o delovnih razmerjih, ki ureja tovrstno delo, namreč ne daje inšpektorju za delo posebnih pooblastil v smislu ukrepanja zoper delodajalca, ki študentu ne plača za opravljeno delo.

Ob tem je treba poudariti, da imajo odgovori Inšpektorata RS za delo velikokrat preventivni učinek in lahko preprečijo dolgotrajne inšpekcijske ali sodne postopke. Hkrati pa delavce, ki so šibkejša stranka v delovnem razmerju, opominjamo, da ne zamudijo rokov za uveljavljanje svojih pravic pri delodajalcu, v skladu z 204. členom Zakona o delovnih razmerjih, rokov za uveljavljanje sodnega varstva, za začetek postopka za redno ali izredno odpoved pogodbe o zaposlitvi itd.

Posebej so strokovne pomoči koristne tudi za delavce, ki spadajo med t.i. varovane kategorije delavcev – to so delavci, ki so zaradi svojih specifičnih lastnosti ali okoliščin posebej varovani z določbami delovne zakonodaje v zvezi z odpovedjo, delovnim časom ipd. Ti marsikdaj ne vedo, kakšne pravice imajo in kakšno posebno varstvo jim mora delodajalec zagotavljati. Če pa vedo za posebne pravice, ki jim gredo iz naslova varovane kategorije, pogosto ne vedo, na kakšen način bi te pravice uveljavljali. Na Inšpektoratu RS za delo jim tako v smislu strokovne pomoči pomagamo z nasveti, na kakšen način bi lahko dosegli, da bi jim delodajalci nudili ustrezen obseg pravic.

Najpogostejša vprašanja delavcev, ki spadajo med varovane kategorije, se nanašajo na varstvo invalidov in nosečih delavk ter staršev. Delavci invalidi neredko sprašujejo, kako naj ravnajo, če jim delodajalci nočejo zagotavljati pravic na podlagi invalidnosti. Noseče delavke pa se zanimajo za dolžino letnega dopusta, ki jim pripada, za pravice, če jim v času trajanja porodniškega dopusta ali dopusta za nego in varstvo otroka preneha pogodba o zaposlitvi, za pravice v zvezi z varstvom pred odpovedjo in prepovedjo nadurnega ter nočnega dela.

Nenazadnje moramo omeniti tudi vprašanja, ki se v širšem smislu nanašajo na diskriminacijo delavca v delovnem razmerju ali kandidata za zaposlitev. Žrtve diskriminacije ali njihovi svojci se (običajno anonimno, po elektronski pošti) obračajo na Inšpektorat RS za delo po navodila, kako naj ravnajo v primeru, ko ugotavljajo, da so bili v primerjavi z ostalimi delavci ali kandidati za zaposlitev postavljeni v slabši položaj zaradi kakšne svoje osebne okoliščine. V teh primerih prosilcem nudimo strokovno pomoč in jih napotimo na ustrezne institucije, ki bi jim lahko pomagale pri rešitvi nastale

situacije. Običajno želijo prosilci ostati anonimni, pa tudi podatkov o delodajalcu, kjer naj bi prišlo do diskriminacije, nočejo sporočiti, saj se bojijo posledic prijave in (nadaljevanja) šikaniranja.

Upošteva se zgoraj navedeno smo v letu 2005 objavili na spletni strani Inšpektorata RS za delo okrog 35 besedil v smislu strokovne pomoči, ki predstavljajo odgovore na tipična vprašanja delavcev in delodajalcev oz. prijaviteljev. V prihodnje si bomo prizadevali zbirko odgovorov na vprašanja na spletu še dopolniti in jih ažurirati, saj se zakonodaja na posameznih obravnavanih področjih relativno hitro spreminja.

Tudi za leto 2005 lahko zaključimo, da se z odgovori na vprašanja v smislu strokovne pomoči povečuje učinkovitost dela Inšpektorata RS za delo.

4.26. POSREDOVANJE INŠPEKTORJA V SPORU MED DELAVCEM IN DELODAJALCEM

Kljub dejstvu, da se Zakon o delovnih razmerjih uporablja že tretje leto, postopek posredovanja inšpektorja v sporu med delavcem in delodajalcem še vedno ni zaživel v praksi. V poročevalskem obdobju so inšpektorji posredovali za mirno rešitev spora le v 10 primerih, kar pomeni, da se je število izvedenih tovrstnih postopkov v primerjavi z letom 2004 prepolovilo. Inšpektorji so s svojim delovanjem pripomogli spor razrešiti v 4 primerih. Menimo, da je vzrok tako nizkemu številu izvedenih postopkov posredovanja inšpektorja v sporih med delavcem in delodajalcem iskati tudi v nezainteresiranosti delodajalcev za izvedbo tovrstnih postopkov.

Tako kot v preteklih letih tudi v letu 2005 ugotavljamo, da postopek posredovanja inšpektorja v sporu med delavcem in delodajalcem ni prav zaživel v praksi. Inšpektorji poročajo, da s posredovanjem inšpektorja v sporu največkrat niso soglašali delodajalci.

V poročevalskem obdobju so imeli inšpektorji možnost posredovati za mirno rešitev spora le v **10 primerih**, kar pomeni, da se je število izvedenih tovrstnih postopkov v primerjavi z letom 2004 prepolovilo. Obravnavani spori so se po vsebini nanašali pretežno na prenehanje pogodbe o zaposlitvi, v posameznih primerih pa tudi na zagotavljanje pravice do letnega dopusta in plače ter na zagotavljanje pravic invalidu. Inšpektorji so s svojim delovanjem pripomogli spor razrešiti v **4 primerih**.

Menimo, da je vzrok tako nizkemu številu izvedenih postopkov posredovanja inšpektorja v sporih med delavcem in delodajalcem iskati tudi v pomanjkanju interesa delodajalcev za izvedbo tovrstnih postopkov. Inšpektor mora namreč v skladu z 228. členom Zakona o delovnih razmerjih za izvedbo postopka posredovanja v sporu pridobiti predhodno soglasje obeh sprotih strani.

Vsekakor si želimo, da bi se delavci in delodajalci v primerih nastalih sporov o zagotavljanju pravic oziroma obveznosti iz naslova delovnega razmerja pogostejše odločili za posredovanje inšpektorja v sporu. Inšpektorji bi tako lahko prispevali k razbremenitvi sodišč, obenem pa bi delavcem prihranili dolgotrajno in drago sodno pot.

4.27. ZAKLJUČEK

Inšpektorji za delo od 1. 1. 2005 dalje poleg postopka inšpekcijskega nadzora hkrati vodijo tudi prekrškovni postopek. Menimo, da smo vlogo prekrškovnega organa, ki je za nas povsem nova in drugačna od postopka inšpekcijskega nadzora, nastopili zelo uspešno, kar kažejo tudi statistični podatki o izrečenih ukrepih in plačanih globah. Na področju delovnih razmerij na splošno

ugotavljamo, da se je stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje nekoliko izboljšalo. Podobno, kot smo ugotavljali v letu 2004, se tudi v letu 2005 najpogosteje ugotovljene kršitve nanašajo na zaposlovanje na črno, pogodbo o zaposlitvi, plačilo za delo in vodenje evidenc na področju dela. Z namenom preprečevanja tovrstnih kršitev v podpoglavju Predlogi na področju delovnih razmerij predlagamo nekatere rešitve, za katere menimo, da bi v veliki meri pripomogle k še bolj učinkovitemu delu Inšpektorata RS za delo. Na inšpektoratu si bomo še naprej prizadevali v vseh vlogah, ki so nam dodeljene z zakoni, nastopati čim bolj učinkovito, strokovno in korektno.

V leto 2005 smo vstopili s ciljem povečati ali vsaj doseči število opravljenih inšpekcijskih pregledov in s tem povezanih izdelkov v primerjavi z letom 2004 ter hkrati nadgraditi kvaliteto našega dela in znanja, da se bomo lahko uspešno uveljavili tudi kot prekrškovni organ.

Ob koncu leta ugotavljamo, da zastavljenega cilja na področju delovnih razmerij nismo v celoti realizirali, saj smo v primerjavi z letom 2004 opravili nekoliko manj inšpekcijskih nadzorov, in sicer približno 5% manj nadzorov. Vzrok nižjemu številu pregledov je pripisati dejstvu, da inšpektorji od 1. 1. 2005 dalje poleg postopka inšpekcijskega nadzora hkrati vodijo tudi prekrškovni postopek. Menimo, da smo vlogo prekrškovnega organa, ki je za nas povsem nova in drugačna od postopka inšpekcijskega nadzora, nastopili zelo uspešno, kar kažejo tudi statistični podatki o izrečenih ukrepih in plačanih globah (glej poglavje o prekrških ter podpoglavje Splošno). V letu 2005 smo tako osvojili nova znanja, s katerimi smo še nadgradili kvaliteto opravljenega dela. Glede na navedeno lahko zaključimo, da manjše število inšpekcijskih nadzorov nikakor ne pomeni manj opravljenega dela, temveč ravno nasprotno. Inšpektorji na področju delovnih razmerij so namreč poleg opravljenih **9.421 inšpekcijskih nadzorov** v letu 2005 po novem Zakonu o prekrških izrekli **2.130 ukrepov** v prekrškovnem postopku. Ocenjujemo, da so izčrpane vse notranje rezerve, s tem pa je dosežen tudi prag zmogljivosti inšpektorjev.

Na področju delovnih razmerij na splošno ugotavljamo, da se je stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje nekoliko izboljšalo, saj smo v poročevalskem obdobju v primerjavi z letom 2004 ugotovili bistveno manj kršitev. Prav tako opažamo, da se je na splošno nekoliko zvišala raven poznavanja predpisov, kar še posebej velja za večje delodajalce.

Podobno, kot smo ugotavljali v letu 2004, se tudi v letu 2005 najpogosteje ugotovljene kršitve nanašajo na zaposlovanje na črno, pogodbo o zaposlitvi, plačilo za delo in vodenje evidenc na področju dela. Z namenom preprečevanja tovrstnih kršitev v podpoglavju Predlogi na področju delovnih razmerij predlagamo nekatere rešitve, za katere menimo, da bi v veliki meri pripomogle k še bolj učinkovitemu delu Inšpektorata RS za delo.

Na Inšpektoratu RS za delo si bomo še naprej prizadevali v vseh vlogah, ki so nam dodeljene z zakoni, nastopati čim bolj učinkovito, strokovno in korektno.

[illegible]

ŠIFRA	DEJAVNOST	POSLOVNI SUBJEKTI IN ZAPOSLENI			ŠTEVILO PREGLEDOV			UKREPI				POGODBA O ZAPOSLOTVI															
		ŠTEVILO VSEH SUBJEKTOV	ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV		ŠTEVILO PREGLEDANIH SUBJEKTOV	REDNI PREGLEDI	KONTROLNI PREGLEDI	IZREDNI PREGLEDI	ODLOČBE																		
			1.1	1.2					1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	491	7.709	5	1	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	79	3.665	25	0	2	43	3	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	16861	65.044	1.112	172	86	1.655	282	1	144	291	0	25	12	5	1	0	8	1	0	0	0	0	0	9	0	5
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	5455	16.468	109	32	7	99	27	0	7	23	0	1	0	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	15359	37.479	447	138	60	457	112	0	52	103	0	9	8	5	2	0	1	4	0	0	0	1	0	10	1	1
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	19952	53.247	807	154	98	932	248	0	54	142	0	17	11	8	2	0	7	2	1	0	0	0	0	14	0	3
H/55	Gostinstvo	12738	30.798	802	192	137	964	269	0	87	317	0	20	24	8	4	0	8	6	0	0	0	0	0	15	0	5
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	7793	24.835	477	100	34	536	78	0	55	158	0	7	18	7	1	0	2	1	0	0	0	0	0	4	0	1
I/61	Vodni promet	62	215	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	46	611	1	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	1750	12.993	55	13	1	75	14	0	3	16	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0
I/64	Pošta in telekomunikacije	1341	11.607	12	5	0	10	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	1051	13.455	13	2	0	20	4	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	212	5.698	6	1	0	8	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	1240	2.072	41	5	7	51	5	0	1	20	0	0	2	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	2283	3.101	43	11	2	48	7	0	7	10	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	483	656	11	3	1	13	5	0	0	4	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	2632	7.728	28	12	1	18	5	0	1	2	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	802	4.702	10	2	0	10	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0
K/74	Druge poslovne dejavnosti	19719	49.164	382	94	57	506	129	1	52	66	1	11	15	5	0	1	5	0	2	1	0	0	0	7	0	1
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	3749	49.673	27	0	1	28	2	0	3	7	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	3640	57.710	111	19	9	117	22	0	15	12	1	2	1	1	2	1	7	5	0	0	0	1	0	3	0	1
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	4317	49.787	175	12	11	202	36	0	11	30	0	2	4	1	0	0	2	0	0	0	0	1	0	3	0	1
O/90	Dejavnosti javne higiene	557	3.094	22	2	1	34	4	0	1	8	0	4	0	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	16950	3.259	27	11	1	30	5	0	3	12	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	13809	15.962	114	13	15	134	29	0	8	21	0	2	3	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	3	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	4420	7.064	134	27	12	148	34	0	12	17	0	6	3	5	1	0	3	0	0	0	0	0	0	2	0	0
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	489	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	5	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj		182.475	813.100	6.192	1.257	670	7.494	1.667	4	665	1.510	5	135	127	63	27	2	84	28	6	1	1	5	1	92	2	24

ŠIFRA	DEJAVNOST	DISCIPLINSKA ODGOVORNOST	VARSTVO NEKATERIH KATEGORIJ DELAVCEV										DELO OTROK, MLAJŠIH OD 15. LET, VAJENCEV, DIJAKOV IN ŠTUDENTOV										DELOVNA KNJIŽICA										KOLEKTIVNA POGODBA										ZAPOSLOVANJE TUJCEV																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
			8.1		8.2		9.1		9.2		9.3		9.4		10.1		10.2		10.3		10.4		10.5		10.6		10.7		10.8		10.9		11.1		11.2		12.1		12.2		12.3		13.1		13.2		13.3		13.4		13.5		13.6		13.7		13.8		13.9		13.10		13.11		13.12		13.13		13.14																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
			63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
1	2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	

ŠIFRA	DEJAVNOST	PRAVILNIK (EU)		POSREDOVANJE ZAPOSLOTITVE OZ. DELA	ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA	ZAPOSLOVANJE NA ČRNO						ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANCEV IN UČIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA			ZAKON O IZVAJANJU DOGORA O POLITIKI PLAČ V ZASEBNEM SEKTORJU V OBDOBJU 2004-2005		ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI	ZAKON O TRGOVINI	OSTALE POMANKLJIVOSTI
		14.1	14.2			15.1	16.1	17.1	17.2	17.3	18.1	18.2	18.3	19.1	20.1	20.2					
1	2	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114		
A/01	Kmetijstvo, lov, storitve	0	0	0	12	20	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0		
A/02	Gozdarstvo, storitve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
B/05	Ribištvo in ribiške storitve	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		
CA/10	Prid. črnega, rjavega premoga, lignita, šote	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CA/11	Pridobivanje nafte in zemeljskega plina	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CA/12	Pridobivanje uranovih in torijevih rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CB/13	Pridobivanje rud	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
CB/14	Pridobivanje drugih rudnin in kamnin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DA/15	Proizvodnja hrane, pijač, krmil	0	0	0	4	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	0		
DA/16	Proizvodnja tobačnih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DB/17	Proizvodnja tekstilij	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
DB/18	Proizvodnja oblačil, strojenje, dodelava krzna	0	0	0	8	5	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	1	
DC/19	Proizvodnja usnja, usnjenih izdelkov	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0		
DD/20	Obdelava in predelava lesa	0	0	0	3	5	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0		
DE/21	Proizvodnja vlaknin, papirja ter izdelkov iz njih	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DE/22	Založništvo, tiskarstvo	0	0	0	3	5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		
DF/23	Proizv. koksa, naftnih deriv., jedrskega goriva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DG/24	Proizv. kemikalij, kemičnih izdelkov, umetnih vl.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DH/25	Proizv. izdelkov iz gume in plastičnih mas	0	0	0	3	3	0	0	1	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0		
DJ/26	Proizv. drugih nekovinskih mineralnih izdelkov	0	0	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DJ/27	Proizvodnja kovin	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0		
DJ/28	Proizv. kovinskih izdelkov brez strojev, naprav	0	1	1	9	13	2	0	0	0	2	3	1	0	2	0	2	0	2		
DK/29	Proizvodnja strojev in naprav	0	0	0	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
DL/30	Proizvodnja pisarniških strojev, računalnikov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DL/31	Proizvodnja električnih strojev, aparatov	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0		
DL/32	Proizv. RTV, komunikacijskih aparatov in opreme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0		
DL/33	Proizv. medicín., finomeh., optičnih instrumentov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		
DM/34	Proizv. motornih vozil, prikolic, polprikolic	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DM/35	Proizvodnja drugih vozil, plovil	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
DN/36	Proizv. pohištva, druge predelovalne dejavnosti	0	0	0	0	1	1	0	1	0	3	4	0	0	0	0	0	0	0		
DN/37	Reciklaža	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0		

ŠIFRA	DEJAVNOST	PRAVILNIK (EU)		POSREDOVANJE ZAPOSILITVE OZ. DELA	ZAKON O EVIDENCAH NA PODROČJU DELA	ZAKON O ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU						ZAKON O MATIČNI EVIDENCI ZAVAROVANCEV IN UŽIVALCEV PRAVIC IZ POKOJNINSKEGA IN INVALIDSKEGA ZAVAROVANJA	ZAKON O IZVAJANJU DOGORA O POLITIKI PLAČ V ZASEBNEM SEKTORJU V OBDOBJU 2004-2005		ZAKON O ZDRAVSTVENEM VARSTVU IN ZDRAVSTVENEM ZAVAROVANJU	ZAKON O NACIONALNIH POKLICNIH KVALIFIKACIJAH	KOLEKTIVNE POGODBE IN SPLOŠNI AKTI	ZAKON O TRGOVINI	OSTALE POMANKLJIVOSTI
		14.1 97	14.2 98			15.1 99	16.1 100	17.1 101	17.2 102	17.3 103	18.1 104		18.2 105	18.3 106					
1	2																		
E/40	Oskrba z el. energijo, plinom, paro in toplo vodo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E/41	Zbiranje, čiščenje, distribucija vode	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F/45	Gradbeništvo	3	1	2	45	88	48	5	3	0	5	13	0	0	0	0	7	0	1
G/50	Popravila, trgovina z motornimi vozili, gorivi	0	0	0	5	13	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	3	0	0
G/51	Posredništvo, trg. na debelo, brez mot. vozil	0	0	0	22	39	3	0	1	0	1	4	0	0	4	0	6	0	2
G/52	Trg. na dr. brez mot. vozil; popr. izd. šir. por.	0	0	0	100	56	5	0	0	0	3	12	0	0	0	0	11	1	8
H/55	Gostinstvo	1	0	2	73	164	6	1	0	1	4	7	1	1	2	0	9	0	2
I/60	Kopenski promet, cevovodni transport	0	0	0	15	97	5	2	0	0	2	12	0	0	1	0	6	0	0
I/61	Vodni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/62	Zračni promet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
I/63	Pomožne prometne dejavnosti, turistične org.	1	0	0	3	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	3
I/64	Pošta in telekomunikacije	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/65	Finančno posred. brez zavarovalništva, skladov	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
J/66	Zavarovalništvo brez socialnega, skladi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
J/67	Pomožne dejavnosti v finančnem posredništvu	0	0	0	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/70	Poslovanje z nepremičninami	0	0	0	3	4	1	0	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
K/71	Dajanje strojev, opreme v najem	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
K/72	Obdelava podatkov, s tem povezane dejavnosti	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
K/73	Raziskovanje in razvoj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
K/74	Druge poslovne dejavnosti	0	1	3	15	23	3	0	0	0	5	18	0	0	3	0	13	0	0
L/75	Javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M/80	Izobraževanje	0	0	0	0	4	0	0	0	0	2	1	0	0	1	1	0	0	3
N/85	Zdravstvo, socialno varstvo	0	0	2	7	3	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0	3
O/90	Dejavnosti javne higiene	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/91	Dejavnosti združenj, organizacij	0	0	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O/92	Rekreacijske, kulturne, športne dejavnosti	0	0	0	1	9	0	0	0	0	2	3	0	0	2	0	0	0	0
O/93	Druge storitvene dejavnosti	0	0	0	12	9	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	1
P/95	Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Q/99	Eksteritorialne organizacije,združenja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Skupaj	5	3	11	355	594	77	8	10	2	39	97	2	1	16	1	66	3	29

LEGENDA

1.1.	neenakovreden položaj iskalca zaposlitve (6. čl. ZDR)	9.1.	varstvo v času nosečnosti in starševstva v zvezi z nočnim in nadurnim delom (190. čl. ZDR)
1.2.	neizročitev fotokopije prijave v zavarovanje (2. odst. 9. čl. ZDR)	9.2.	kršitev 196. čl. ZDR (delovni čas, odmor in počitek pri delavcih, ki še niso dopolnili 18 let)
1.3.	delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z 2. odst. 11. čl. ZDR	9.3.	kršitev v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela za delavce, ki še niso dopolnili 18 let (197. čl. ZDR)
1.4.	neizročitev pisnega predloga pogodbe (2. odst. 15. čl. ZDR)	9.4.	kršitev določbe 203. čl. ZDR pri starejših delavcih
1.5.	neizročitev pisne pogodbe o zaposlitvi (2. odst. 15. čl. ZDR)	10.1.	kršitev 214. čl. ZDR (delo otrok, mlajših od 15 let) (vsi odstavki z izjemo 7. odstavka)
1.6.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi z osebo, ki ne izpolnjuje pogojev za opravljanje dela (1. odst. 20. čl. ZDR)	10.2.	kršitve 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delom otrok, mlajših od 15 let
1.7.	splošni akt - nedolžitev pogojev za opravljanje dela po 2. odst. 20. čl. ZDR	10.3.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delovnim časom dijakov in študentov
1.8.	objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odst. 23. čl. ZDR	10.4.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z odmori in počitki dijakov in študentov
1.9.	objava prostega delovnega mesta v nasprotju s 4. odst. 23. čl. ZDR (obvestilo za delavce)	10.5.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z nočnim delom dijakov in študentov
1.10.	objava delovnega mesta v nasprotju s 25. čl. ZDR (enaka obravnava glede na spol)	10.6.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z nadurnim delom dijakov in študentov
1.11.	vnapirejši podpis odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delavca (bianco odpoved) kot eno izmed ravnanj v nasprotju s 26. čl. ZDR	10.7.	kršitev 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z prepovedjo opravljanja del za diake in študente
1.12.	obvestilo neizbranemu kandidatu po 1. odst. 28. čl. ZDR	10.8.	kršitve 7. odst. 214. čl. ZDR v zvezi z delom volonterskih pripravnikov
1.13.	zagotovitev varstva pred spolnim nadlegovanjem (1. odst. 45. čl. ZDR)	10.9.	0 delo dijakov in študentov brez napotnice (zaposlitev na črno)
1.14.	sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven primerov iz 1. odst. 52. čl. ZDR	11.1.	kršitev po 3. odst. 226. čl. ZDR (hramba)
1.15.	sklenitev ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas v nasprotju z 53. čl. ZDR	11.2.	kršitev po 5. odst. 226. čl. ZDR (vrnitev delovne knjižice)
1.16.	transformacija pogodbe o zaposlitvi po 54. čl. ZDR	12.1.	kršitve v zvezi z normativnim in obligacijskim delom (112. čl. starega ZDR – do sprejema zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe)
2.1.	obvestilo o delu na domu Inšpektoratu RS za delo (3. odst. 67. člen ZDR)	12.2.	kršitve v zvezi obvezno vsebino in postopkom KP (od 113. - 119. čl. starega ZDR – do sprejema zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe)
3.1.	kršitev v zvezi z 83. čl. ZDR (postopek pred odpovedjo s strani delodajalca)	12.3.	kršitev 86. in 87. čl. ZTPDR – do sprejema zakona, ki bo urejal kolektivne pogodbe
3.2.	kršitev v zvezi z 86. čl. ZDR (oblika in vsebina odpovedi)	13.1.	tujec, ožji družinski član SLO državljan (10/8/1 čl. ZZDT)
3.3.	kršitev v zvezi z 87. čl. ZDR (vročitev odpovedi)	13.2.	dovoljenje za zaposlitev (11/5 čl. ZZDT)
3.4.	kršitev v zvezi z 3., 4. in 5. odst. 88. čl. ZDR (redna odpoved)	13.3.	nameščeni delavci (15/2,3 čl. ZZDT)
3.5.	postopek odpovedi večjega števila delavcev iz poslovnih razlogov v nasprotju z 96., 97., 98., 99., 100. in 101. čl. ZDR	13.4.	poslovodni delavci za cel mandat (22/3 čl. ZZDT)
3.6.	neizplačilo odpravnine v skladu z 109. čl. ZDR	13.5.	individualne pogodbe (23/3 čl. ZZDT)
3.7.	kršitev v zvezi z 2. odst. 110. čl. ZDR (izredna odpoved)	13.6.	estradni umetniki / do 7 dni (24/1 čl. ZZDT)
3.8.	izredna odpoved delavca - obvestilo inšpektorju za delo (1. odst. 112. čl. ZDR)	13.7.	estradne umetnike / nad 7 dni (24/3 čl. ZZDT)
3.9.	odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 113. čl. ZDR (predstavniki delavcev)	13.8.	zdravstveno zavarovanje tujcev
3.10.	odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 114. čl. ZDR (starejši delavci)	13.9.	opravljanje dela v skladu z d.d. (4/6 čl. ZZDT)
3.11.	odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 115. čl. ZDR (stareši)	13.10.	prepuščanje tujcev (4/7 čl. ZZDT)
3.12.	odpoved pogodbe o zaposlitvi v nasprotju z 116. čl. ZDR (invalidi in odsotni z dela zaradi bolezn)	13.11.	vrnitev delovnega dovoljenja (8/11 čl. ZZDT)
4.1.	delodajalec pri določitvi plače ne upošteva minimuma po 1. odst. 126. čl. ZDR	13.12.	prijava in odjava dela tujcev (29. čl. ZZDT)
4.2.	kršitev v zvezi z izplačilom plače po 134. čl. ZDR	13.13.	s strani tujca (31/2 čl. ZZDT)
4.3.	kršitev v zvezi z izplačilom plače po 135. čl. ZDR	13.14.	s strani delodajalca (31/3 in 31/4 čl. ZZDT)
4.4.	kršitev v zvezi z izplačilom nadomestila plače po 137. čl. ZDR	14.1.	kršitve v zvezi s prijavo zaposlitve po 5. členu pravilnika
5.1.	krajši delovni čas - delo preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s 6. odst. 64. čl. ZDR	14.2.	kršitve v zvezi s prijavo napotnih delavcev, ki v RS izvajajo storitve po 7. členu pravilnika
5.2.	dolžitev polnega delovnega časa v nasprotju s 1. odst. 142. čl. ZDR	15.1.	kršitev v zvezi z zakonitostjo opravljanja dela organizaciji, ki opravljajo dejavnost posredovanja zaposlitve oz. dela (22. čl. pravilnika o pogojih za opravljanje dejavnosti agencij za zaposlovanje (Ur.l. RS, št. 48/99 itd))
5.3.	odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 3. odst. 143. čl. ZDR (časovna omejitvev)	16.1.	kršitev v zvezi z izvajanjem zakona o evidencah na področju dela
5.4.	odreditve dela preko polnega delovnega časa v nasprotju s 145. čl. ZDR (prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa)	17.1.	kršitev v zvezi s prvo alineo 1.odst. 5. člena ZPDZC (Ur.l. RS št. 36/00) – delodajalec z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi in ga ne prijavi zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko zavarovanje zaposlitev tujca ali osebe brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev (druga alinea 1. odst. 5.člena)
5.5.	razporeditev delovnega časa v nasprotju s 147. čl. ZDR	17.2.	posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno (2.odst. 5.člena)
5.6.	kršitev v zvezi z nočnim delom po 150. čl. ZDR (praviče delavcev, ki delajo ponoči)	18.1.	kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do premestitve (91. člen v povezavi s 101. členom)
5.7.	kršitev v zvezi z nočnim delom po 151. čl. ZDR (omejitve dela ponoči)	18.2.	kršitev v zvezi z pravico do dela s krajšim delovnim časom od polnega (93. člen v povezavi s 101. členom)
5.8.	kršitev v zvezi z nočnim delom po 152. čl. ZDR (posvetovanje s sindikati)	18.3.	kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovanih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (tretji odstavek 7. člena in 203. člen)
6.1.	kršitev v zvezi z odmori po 154. čl. ZDR	19.1.	kršitev v zvezi z izvajanjem določb zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (ZMIEPIZ) (razen za kršitve določb iz ZPIZ-1, ki so že zajete v točki 19.3)
6.2.	kršitev v zvezi z dnevnim počitkom po 155. čl. ZDR	20.1.	kršitev v zvezi z usklajevanjem plač
6.3.	kršitev v zvezi z tedenskim počitkom po 156. čl. ZDR	20.2.	kršitev v zvezi z minimalno plačo
7.1.	kršitev v zvezi z letnim dopustom po 3. odst. 65. čl. ZDR	21.1.	kršitev v zvezi s prijavo v zavarovanje (78. člen)
7.2.	kršitev v zvezi z letnim dopustom po 159. členu ZDR	22.1.	kršitev v zvezi z zakonitostjo postopkov ugotavljanja in potrjevanja poklonih kvalifikacij
7.3.	kršitev v zvezi z letnim dopustom po 160. členu ZDR	23.1.	kršitev kolektivnih pogodb
7.4.	kršitev v zvezi z letnim dopustom po 161. členu ZDR	24.1.	kršitev po 2. odst. 17. člena ZT (soglasje)
7.5.	kršitev v zvezi z letnim dopustom po 162. členu ZDR	25.1.	ostale pomankljivosti
7.6.	kršitev v zvezi z letnim dopustom po 163. členu ZDR		
8.1.	kršitev disciplinskega postopka v skladu s 177. čl. ZDR		
8.2.	kršitev 179. čl. ZDR (vloga sindikata)		

5. USMERJENE AKCIJE V LETU 2005

5.1 SPLOŠNO

Tudi v letu 2005 so inšpektorji z obeh področij nadzora izvedli precej usmerjenih akcij, kjer so se posebej posvetili izvajanju delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti ter zdravju pri delu pri delodajalcih v posameznih dejavnostih. Skupno je bilo v letu 2005 opravljenih 17 akcij, od tega jih je bilo največ, 8, skupnih - z obeh področij nadzora, 3 so bile izvedene samo na področju nadzora delovnih razmerij, 6 pa samo na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu. Tri usmerjene akcije še tečejo – to so: Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v oglaševalskih agencijah, Akcija nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje v športnih dejavnostih – v fitness studiih, lepotilnih oz. rekreacijskih studiih, in Akcija nadzora nad zagotavljanjem in izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem. Prvo izvajajo inšpektorji z obeh področij nadzora, drugo samo inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij, tretjo pa samo inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v letu 2005 v okviru dogovora delovne skupine za osebno varovalno opremo izvedli v sodelovanju s Tržnim inšpektoratom RS tudi skupno akcijo nadzora osebne varovalne opreme za zaščito nog.

V obravnavanem poročevalskem letu so inšpektorji izvedli veliko inšpekcijskih pregledov številnih delodajalcev v okviru usmerjenih akcij nadzora. Pri tem so ugotavljali izvajanje predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter delovnih razmerij pri delodajalcih v tistih dejavnostih, kjer se kršitve najpogosteje ugotavljajo, in po drugi strani v tistih dejavnostih, kjer se inšpekcijski pregledi sicer redkeje opravljajo, tako da iz njih ni mogoče izluščiti ustrezne slike izvajanja predpisov v konkretni dejavnosti.

Tako so inšpektorji za delo v letu 2005 izvedli skupno 17 akcij. 8 akcij so izvajali inšpektorji z obeh področij nadzora, 3 samo inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij in 6 samo inšpektorji s področja nadzora varnosti ter zdravja pri delu. Tri akcije so se začele v decembru 2005, njihovo izvajanje pa se nadaljuje še v letu 2006 – v eni so nosilci inšpektorji z obeh področij nadzora, v drugi le inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij, v tretji pa le inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu.

Ob tem je potrebno dodati, da so v poročevalskem letu inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v okviru dogovora delovne skupine za osebno varovalno opremo izvedli v sodelovanju s Tržnim inšpektoratom RS tudi skupno akcijo nadzora osebne varovalne opreme za zaščito nog.

Tabela 7: Usmerjene akcije Inšpektorata RS za delo v letu 2005

SKRAJŠANI NAZIV AKCIJE	DELOVNA RAZMERJA	VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU
1. ZDRAVSTVO	X	X
2. ZDRAVILIŠČA IN KOPALIŠČA	X	X
3. VARSTVO INVALIDOV	X	X
4. DELO DIJAKOV IN ŠTUDENTOV	X	X
5. ZASEBNO VAROVANJE	X	X
6. CVETLIČARNE IN VRTNARIJE	X	X
7. GRADBENIŠTVO	X	X
8. TRGOVINA	X	X
9. OGLAŠEVALSKE AGENCIJE ¹	X	X
10. KOMUNALNA IN POGREBNA DEJAVNOST	X	
11. ZAVEZANCI ZA PRIJAVO DELA TUJCA	X	
12. PREVOZI V CESTNEM PROMETU	X	
13. ŠPORTNE DEJAVNOSTI ²	X	
14. PRIJAVE NEZGOD PRI DELU		X
15. INTERNI TRANSPORT		X
16. LAKIRNICE		X
17. TEHNIČNI PREGLEDI MOTORNH VOZIL		X
18. KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO		X
19. RAKOTVORNE IN MUTAGENE SNOVI ³		X
20. OVO ZA ZAŠČITO NOG		X

¹Akcija se nadaljuje še v letu 2006.²Akcija je še v teku.³Akcija poteka tudi v letu 2006.

5.2 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV

S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ IN VARNOSTI TER ZDRAVJA PRI DELU V ZDRAVSTVENI DEJAVNOSTI

Akcija nadzora je potekala tako pri zasebnih delodajalcih kot tudi v večjih in manjših javnih zavodih, ki se ukvarjajo z zdravstveno dejavnostjo. Inšpektorji so s področja nadzora delovnih razmerij opravili 105 pregledov pri 104 subjektih nadzora, ugotovljenih pa je bilo 18 kršitev. Kot očitno značilnost v vzorcu pregledanih subjektov inšpektorji opažajo večje število sklenjenih pogodb civilnega prava, sicer pa je stanje izvajanja predpisov delovnega prava glede na ugotovitve akcije zadovoljivo.

Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen pri 106 subjektih, pri katerih je bilo ugotovljenih 89 kršitev. Zaključimo lahko, da je stanje na področju zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri nadziranih delodajalcih dobro, da se izpolnjuje večina zahtev na tem področju,

opozoriti pa je potrebno na nedosledno zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov.

Trajanje in namen

Akcija nadzora pri delodajalcih v zdravstveni dejavnosti je trajala od 20. maja do 20. julija 2005. Pri izvajanju akcije na področju nadzora delovnih razmerij je bila posebna pozornost namenjena zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela državljanov držav članic Evropske unije pa tudi državljanov t.i. tretjih držav, torej vprašanju, ali tujci opravljajo delo v RS na osnovi ustreznih pravnih podlag in ali izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela glede na posebne predpise. Poseben poudarek akcije je bil tudi na preverjanju dela upokojenih delavcev, dopolnilnega dela, sklepanja pogodb o zaposlitvi za določen čas, posredovanja dela drugemu uporabniku, delovnega časa, vodenja evidenc na področju dela ter zagotavljanja odmorov in počitkov.

S področja varnosti in zdravja pri delu primarni ravni zdravstvene dejavnosti doslej ni bil namenjen obsežnejši nadzor. Tako nismo imeli celovitega vpogleda na nekatere segmente izvajanja zakonodaje s tega področja, kot na primer na zaščito zaposlenih pred nalezljivimi boleznimi, ergonomsko ureditvijo dela itd. Poglavitni namen akcije je bil preveriti, na kakšen način delodajalci na področju zdravstvene dejavnosti urejajo in zagotavljajo osnovne zahteve s področja varnosti in zdravja pri delu. Namen akcije pa je bil tudi ugotoviti, na kakšen način subjekti nadzora na področju zdravstvene dejavnosti izvajajo nekatere posamezne ukrepe, ki so opredeljeni v Zakonu o varnosti in zdravju pri delu - npr. ergonomska ureditev dela zaposlenih (ali ima zaposleno osebje omogočen pristop k pacientu), pa tudi tiste ukrepe, ki niso neposredno opredeljeni v omenjenem zakonu, kot npr. cepljenje proti B hepatitisu.

Akcija nadzora je potekala tako pri zasebnih delodajalcih kot tudi v večjih in manjših javnih zavodih. Inšpektorji so s področja nadzora delovnih razmerij opravili **105 pregledov pri 104 subjektih nadzora**, ugotovljenih je bilo **18 kršitev**.

S področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji v okviru te akcije obiskali **106 subjektov** in opravili **106 inšpekcijskih pregledov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci, pri katerih je potekal nadzor, praviloma zaposlujejo delavce, ki izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela. Delodajalci pa za zaposlitev vzeli pri zaposlovanju uporabljajo tudi delo na podlagi pogodb civilnega prava, bistveno manj pa delo na podlagi pogodb avtorskega prava. Pogodbe civilnega prava se sklepajo za različna dela, tudi z zdravniki, ki so pri delodajalcih sicer zaposleni. Delodajalci občasno v skladu z ugotovitvami inšpektorjev sklepajo podjemne pogodbe z upokojenci, kar utemeljujejo z obveznostjo zagotavljanja neprekinjenega poteka delovnega procesa, ki je v tej dejavnosti nujen. V **3 primerih** dela na podlagi pogodb civilnega prava so inšpektorji ugotovili kršitve, saj so bile pogodbe sklenjene kljub obstoju elementov delovnega razmerja. Dela tujcev pri sklepanju takšnih pogodb v pregledanem vzorcu subjektov inšpektorji niso zasledili. V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi za določen čas je bila ugotovljena kršitev le v 1 primeru. Pozitivno je, da so inšpektorji pri nadzoru zasledili tudi delodajalce, pri katerih so bili vsi delavci zaposleni za nedoločen čas.

Iz poročil inšpektorjev v zvezi z zaposlovanjem tujcev glede na pregledani vzorec nadzorovanih subjektov v akciji izhaja, da se zaposlujejo predvsem slovenski državljani, le izjemoma tujci, vendar pa so bile v vseh primerih zaposlovanja tujca opravljene prijave dela. Tudi na splošno se, glede na ugotovitve inšpektorjev pri pregledanih delodajalcih, spoštuje zakonodaja s področja zaposlovanja tujcev.

Delovni čas

V zvezi z delovnim časom so inšpektorji v okviru akcije ugotavljali, ali je pri subjektih nadzora določen in razporejen v skladu z zakonodajo, upošteva je Zakon o zdravstveni dejavnosti in Zakon o zdravniški službi. Pri tem se je ugotavljalo tudi spoštovanje zakonodaje o zagotavljanju počitkov. Ob tem sta bili ugotovljeni **2 kršitvi** pravice do počitka med zaporednima delovnima dnevoma in **1 kršitev** pravice do tedenskega počitka.

Nadurno delo se je po ugotovitvah inšpektorjev pri nekaterih pregledanih subjektih nadzora odredilo, in sicer predvsem v javnih zavodih. Pri tem pa so inšpektorji ugotovili **2 kršitvi** določb zakona, ki se nanašajo na delo preko polnega delovnega časa.

Druge ugotovitve

Problem zaposlovanja na črno glede na ugotovitve inšpekcijskih nadzorov v sklopu akcije v tej dejavnosti ni toliko poudarjen kot morda v kakšni drugi, ugotavlja se tudi spoštovanje kolektivnih pogodb. Pri vodenju evidenc pa ni takšne doslednosti, saj so inšpektorji evidentirali **7 kršitev** zaradi njihovega pomanjkljivega vodenja.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Na osnovi akcije so inšpektorji ugotovili, da je večina pregledanih delodajalcev znotraj ocene tveganja glede na izpostavljenost različnim dejavnikom tveganja določila vrsto, stopnjo in trajanje izpostavljenosti. Po drugi strani pa večina delodajalcev na primarni ravni nima pripravljenega programa ukrepov ob incidentu, kot je npr. ugriz, vbod itd. Inšpektorji za delo ugotavljajo, da je še vedno nezadovoljivo visok odstotek zaposlenih, ki niso cepljeni proti virusu B hepatitisa. Spodbudno je, da vsi pregledani delodajalci zagotavljajo zaposlenim možnost oz. sredstva za kakovostno umivanje rok. Po posameznih nadziranih dejavnikih so izstopale zlasti kršitve na področju tehničnih preiskav v **17 primerih**, v **12 primerih** na področju izjave o varnosti ter v **11 primerih** na področju nalog, ki jih opravlja pooblaščen zdravnik.

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so v zvezi z ugotovljenimi pomanjkljivostmi izdali **13 odločb**, izdani sta bili tudi **2 odločbi o prekršku** in **1 plačilni nalog**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v okviru izvedene akcije izdali **46 ureditvenih odločb**.

Zaključek

Splošna ocena inšpektorjev, kot izhaja iz opravljenega nadzora izvajanja delovnopравnih predpisov v zdravstveni dejavnosti, je dobra, pri čemer je kršitve v zvezi z delovnim časom in počitki zaznati predvsem pri večjih delodajalcih. Kot očitno značilnost v vzorcu pregledanih subjektov inšpektorji opažajo večje število sklenjenih pogodb civilnega prava, kar delodajalci razlagajo zlasti kot posledico pomanjkanja medicinskega kadra. Sklepanje pogodb civilnega prava se ugotavlja predvsem v javnih zavodih, pogosto tako, da imajo nekateri zdravniki sklenjenih več pogodb civilnega prava z različnimi zdravstvenimi domovi.

Akcija je tudi pokazala, da delodajalci v tej dejavnosti izpolnjujejo zahteve določil Zakona o varnosti in zdravju pri delu na deklarativni ravni, predvsem na področju dokumentov, ki opredeljujejo glavna tveganja za nastanek nezgod pri delu - pri ocenah tveganja. Inšpektorji pa tudi ugotavljajo, da se pri delodajalcih pomanjkljivo izvajajo preventivni zdravstveni pregledi v prepričanju, da njihovo izvajanje - glede na to, da gre za dejavnost zdravstva - ni potrebno.

5.3 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V ZDRAVILIŠČIH IN KOPALIŠČIH

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so pri 36 subjektih nadzora opravili 41 inšpekcijskih pregledov v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v zdraviliščih in kopališčih, ob tem pa so ugotovili 24 kršitev. Stanje v zvezi z zaposlovanjem delavcev v kopališki in zdraviliški dejavnosti glede na opravljen inšpekcijski nadzor, inšpektorji ocenjujejo kot neproblematično.

Akcija je bila sicer izvedena v juliju in avgustu 2005, vendar so bile v tem obdobju temperature nižje od povprečnih v tem letnem času. Zato menimo, da bi bila slika stanja izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu lahko drugačna oz. bolj realna, če bi bile v času akcije zunanje temperature visoke, saj bi ob velikem številu obiskovalcev inšpektorji zaznali drugačno dinamiko delovnih opravil zaposlenih. Vseeno je bilo v okviru akcije s področja varnosti in zdravja pri delu pri 37 delodajalcih opravljenih 40 inšpekcijskih nadzorov in ugotovljenih 54 kršitev.

Trajanje in namen

V tej akciji je bil opravljen nadzor spoštovanja delovnopравnih predpisov v okviru opravljanja kopališke in zdraviliške dejavnosti, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena zakonitosti zaposlovanja, delovnemu času, dopustnosti sklepanja pogodb civilnega prava, delu dijakov in študentov, dopolnilnemu delu, vodenju evidenc na področju dela, zagotavljanju odmorov in počitkov, varstvu posebnih kategorij delavcev in javni rabi slovenščine.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo akcijo izvedli z namenom preveriti ustreznost izdelave Izjave o varnosti z oceno tveganja ter preveriti izvajanje potrebnih ukrepov za zagotovitev varnega in zdravega dela na posameznih delovnih mestih. Ugotavljali pa smo tudi ostale morebitne izstopajoče nevarnosti v zvezi z varnim delom. Akcija je bila izvedena v juliju in avgustu 2005.

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so pri **36 subjektih nadzora** opravili **41 inšpekcijskih pregledov** v zvezi z izvajanjem delovnopравne zakonodaje. Ob tem so ugotovili **24 kršitev**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so opravili pri **37 delodajalcih** **40 inšpekcijskih pregledov** v okviru akcije. Skupno je bilo pri tem ugotovljenih **54 kršitev**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Delodajalci, pri katerih je bil v okviru akcije opravljen inšpekcijski nadzor, imajo v svojem aktu praviloma določene pogoje za opravljanje dela na delovnem mestu, s tem v zvezi je bila namreč ugotovljena le **1 kršitev**. V **3 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitve zakona v zvezi s sklenitvijo pogodb civilnega prava, ko so bili pri delu na takšni podlagi ugotovljeni elementi delovnega razmerja. Ugotovljeni so bili tudi primeri sklepanja podjemnih pogodb za delo reševanja iz vode, pri čemer pa so imeli reševalci iz vode pri pristojnem organu registrirano dejavnost za opravljanje tega dela. Inšpektorji so ugotovili **1 kršitev** zaradi opustitve izročitve fotokopije prijave v pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje delavcu. Pregledani delodajalci so glede na ugotovitve nadzora

z delavci sklepali tudi pogodbe o zaposlitvi za določen čas, v **3 primerih** pa so bile sklenjene v nasprotju z zakonom, saj v njih ni bil naveden razlog sklenitve delovnega razmerja za določen čas. V zvezi z zaposlovanjem na črno (torej omogočanjem dela brez pogodbe o zaposlitvi in brez prijave v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje) je bila ugotovljena **1 kršitev**.

Delovni čas in zagotavljanje počitkov

Večina delodajalcev, pregledanih v okviru usmerjene akcije, je imela po ugotovitvah inšpektorjev delovni čas določen ali razporejen v skladu z zakonom, pri čemer je bilo ugotovljeno, da nekateri delodajalci nadurnega dela sploh niso odredili, pri drugih je to bila praksa, spet tretji delodajalci pa so nadurno delo odredili le izjemoma, na primer zaradi družabnih prireditev in podobno. V **3 primerih** ugotovljenih kršitev je delodajalec odredil nadurno delo nad zakonsko dovoljenim obsegom ur, prav tako v **3 primerih** pa so bile ugotovljene kršitve v zvezi z razporeditvijo in začasno prerazporeditvijo delovnega časa v nasprotju z zakonom.

Inšpektorji so ugotovili **2 kršitvi** v zvezi z zagotavljanjem počitka med zaporednima delovnima dneva in **3 kršitve** v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka.

Varstvo nekaterih kategorij delavcev

V zvezi z delavci, ki so varovani kot posebne kategorije, so inšpektorji zasledili tako primere zaposlovanja delavcev, ki so varovani zaradi nosečnosti in starševstva, kot tudi starejših delavcev in invalidov. Kršitev v zvezi z varstvom nosečnosti in starševstva inšpektorji niso ugotovili, ugotovljen pa je bil primer, ko je bil delavec hkrati starejši delavec in invalid, pa mu je delodajalec delovni čas začasno prerazporejal, ter primer, ko je prerazporejal delovni čas delavki invalidki, zaradi česar je bila ugotovljena in evidentirana kršitev določb o delovnem času.

Druge ugotovitve

Delodajalci, ki so bili zajeti v vzorec pregledanih subjektov, po poročanju inšpektorjev načeloma spoštujejo določbe kolektivne pogodbe, ki jih zavezuje. Ugotovljena pa je bila **1 kršitev** zakonodaje v zvezi z evidencami na področju dela.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Splošni akti

Večina pregledanih delodajalcev ima izdelano in sprejeto Izjavo o varnosti z oceno tveganja, saj so inšpektorji ugotovili 12,5% kršitev v zvezi z izdelavo oz. sprejetjem Izjave o varnosti z oceno tveganja. Vsebina tega dokumenta ni usklajena s pravilnikom pri 10% pregledanih delodajalcev.

Obveščanje in usposabljanje delavcev za varno delo

Inšpektorji so pri nadzoru nad usposobljenostjo delavcev za varno delo v zdraviliščih in kopališčih ugotovili kršitve pri 15% delodajalcev, ker niso zagotovili usposabljanja delavcev za varno delo, in kršitve pri manjšem številu delodajalcev, kjer usposabljanje za varno delo ni bilo prilagojeno specifičnostim delovnih mest.

Stanje talnih površin

V okviru akcije so inšpektorji preverjali stanje talnih površin glede možnosti spotika in zdrsa v bazenskih in ostalih prostorih kopališča oz. zdravilišča. Glede spotikov pri večini pregledanih subjektov ni bilo ugotovljenih nepravilnosti v času inšpekcijskih pregledov, prav tako inšpektorji niso opazili nevarnosti zdrsov.

Premeščanje bremen

Pri nadzoru nad preobremenjenostjo delavcev zaradi premeščanja bremen so inšpektorji ugotovili, da pri slabi polovici delodajalcev premeščanje bremen ni vključeno v delovna opravila delavcev. Pri tistih delodajalcih, kjer je premeščanje

bremen eno izmed delovnih opravil delavcev, pa so inšpektorji ugotovili, da delavci s tem niso preobremenjeni.

Električne inštalacije

Večina pregledanih delodajalcev je dobro poskrbela, da delavci niso izpostavljeni posrednemu ali neposrednemu stiku z deli električnih inštalacij. Ugotovljene so bile manjše kršitve, ki so jih delodajalci uredili že med samim inšpekcijskim pregledom. Nekoliko manj skrbni pa so delodajalci pri zagotavljanju pregledov električnih inštalacij. V zvezi s tem so bile ugotovljene **4 kršitve**.

Prijava poškodb pri delu

Inšpektorji so ugotovili, da pri večini delodajalcev ni bilo poškodb na delovnem mestu. Tisti posamezni delodajalci, pri katerih so se delavci na delovnem mestu poškodovali, pa poškodb pri delu praviloma niso prijavili na Inšpektorat RS za delo, kar je bilo ugotovljeno v **4 primerih**.

Zdravstveni pregledi delavcev

V zvezi z zagotavljanjem zdravstvenih pregledov delavcev glede ocene delovne zmožnosti inšpektorji niso ugotovili nepravilnosti. So pa v **3 primerih** ugotovili neustreznosti pri vodenju evidenc preventivnih zdravstvenih pregledov in v **1 primeru** pri vodenju evidenc delovnih mest s posebnimi zdravstvenimi zahtevami.

Ukrepi

V akciji so inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij izdali **9 ureditvenih odločb** na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela in **1 odločbo v skladu s 17. členom** Zakona o inšpekciji dela o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti, v postopku o prekršku pa so izdali **2 odločbi o prekršku in 6 plačilnih nalogov**.

V okviru akcije so inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu izdali **17 ureditvenih odločb**.

Zaključek

Stanje v zvezi z zaposlovanjem delavcev v kopališki in zdraviliški dejavnosti v okviru opravljenega inšpekcijskega nadzora inšpektorji ocenjujejo kot neproblematično. Ker je sezona v dejavnosti vezana na krajše časovno obdobje, gre temu pripisati veliko število ugotovljenih sklenjenih podjemnih pogodb in dela dijakov in študentov na podlagi napotnic pooblaščenih servisov. V okviru akcije so bile v navedenih dejavnostih ugotovljene predvsem kršitve v zvezi z urejanjem delovnega časa in zagotavljanjem počitkov. Te so bile zaradi povečanega obsega dela ugotovljene zlasti v poletni sezoni.

Z vidika varnosti in zdravja pri delu so kopališča z okolico in voda relativno dobro higiensko urejeni. Objekti so redno vzdrževani ali na novo adaptirani. Pri nekaterih delodajalcih je bilo v času inšpekcijskega pregleda zaznati nekoliko povečan hrup v strojnici bazenske tehnike. Čeprav je bila akcija izvedena v poletnih mesecih (julij, avgust 2005), so bile v tistem času temperature dokaj nizke v primerjavi z dolgoletnim povprečjem, zato so se nekateri pregledi opravljali v času, ko je bilo število obiskovalcev majhno. Predvidevamo, da bi bila slika stanja lahko drugačna oz. bolj realna, če bi bile v času akcije zunanje temperature visoke, saj bi ob velikem številu obiskovalcev inšpektorji zaznali drugačno dinamiko delovnih opravil zaposlenih.

5.4 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DOLOČB ZAKONA

O DELOVNIH RAZMERJIH, ZAKONA O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU, ZAKONA O POKOJNINSKEM IN INVALIDSKEM ZAVAROVANJU TER ZAKONA O ZAPOSLOTITVENI REHABILITACIJI IN ZAPOSLOVANJU INVALIDOV

Na področju delovnih razmerij je bilo v akciji, izvedeni v marcu in aprilu 2005, pregledanih 116 subjektov nadzora, pri čemer je bilo opravljenih 117 pregledov. Zajet je bil vzorec delodajalcev, ki opravljajo precej različne dejavnosti, nadzor pa se je opravil tako v nekaterih invalidskih podjetjih kot tudi pri delodajalcih, ki tega statusa nimajo. Skupno je bilo ugotovljenih 40 kršitev. Inšpektorji v poročilih o izvedbi akcije opozarjajo, da delodajalci slabo poznajo Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, vendar pa dokaj zadovoljivo upoštevajo pravice delavcev s statusom invalida.

Izvajanje predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji za delo preverjali pri 96 delodajalcih, ugotovljenih pa je bilo 79 kršitev. Vsekakor je splošna ocena stanja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri nadziranih subjektih zadovoljiva, zlasti pri tistih invalidskih podjetjih, ki so pogostejše deležna inšpekcijskega nadzora.

Trajanje in namen

Na področju delovnih razmerij je bil poudarek akcije na nadzoru spoštovanja tistih določb Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki se nanašajo na zaposlovanje in posebno varstvo invalidov. Želeli smo predvsem pridobiti sliko stanja v zvezi s spoštovanjem prepovedi diskriminacije invalidov, preveriti dejansko stanje glede določanja zaščitene delovnih mest v aktih o sistemizaciji delovnih mest ali drugih aktih delodajalca, glede podporne zaposlitve, delovnega časa in njegove prilagojenosti potrebam invalidnih oseb, letnega dopusta, plače invalidov in pravice do nadomestila plače v primeru, ko delodajalec invalidu ne more zagotoviti ustreznega dela. Posebno pozornost pa smo namenili tudi postopkom odpovedi pogodb o zaposlitvi invalidom in posebnemu varstvu pred odpovedjo, premestitvam na druga delovna mesta, delu s krajšim delovnim časom, pravici do poklicne rehabilitacije, načrtu zaposlovanja invalidov in drugim ukrepom za ravnanje z invalidnostjo.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bil nadzor opravljen tudi v invalidskih podjetjih, saj je problematika invalidov sicer pogost predmet nadzora pri ostalih delodajalcih, zlasti glede ustreznosti delovnih mest, kjer delavci invalidi opravljajo svoje delo. Poleg omenjenega so bili nadzorovani tudi nekateri ostali najpomembnejši dejavniki varnosti in zdravja pri delu, posebej pa ocenjevanje tveganj ter zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov. Akcija je bila izvedena v marcu in aprilu 2005.

Na področju delovnih razmerij je bilo v akciji **pregledanih 116 subjektov nadzora**, pri čemer je bilo opravljenih **117 pregledov**. Zajet je bil vzorec delodajalcev, ki opravljajo precej različne dejavnosti, nadzor pa se je opravil tako v nekaterih invalidskih podjetjih kot tudi pri delodajalcih, ki tega statusa nimajo. Skupno je bilo ugotovljenih **40 kršitev**.

Na področju varnosti in zdravja pri delu je bilo v okviru akcije opravljenih **96 inšpekcijskih pregledov** pri **94 delodajalcih**. Pri pregledanih delodajalcih je bilo ugotovljenih **79 kršitev**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Izvajanje določb Zakona o delovnih razmerjih

Inšpektorji ocenjujejo, da delodajalci, ki so bili pregledani v okviru akcije, ob zaposlovanju invalidov spoštujejo določbe zakona, ki se nanašajo na prepoved diskriminacije.

V zvezi z delovnim časom invalidov inšpektorji ugotavljajo, da delodajalci, obravnavni v sklopu akcije, vedno ne izvajajo določb zakona, ki se nanašajo na prepoved nadurnega dela in na prepoved neenakomerne razporeditve ali prerazporeditve delovnega časa invalidu. Ugotovljene so bile **4 kršitve** v zvezi z odrejanjem dela preko polnega delovnega časa invalidu in **2 kršitvi** v zvezi z razporeditvijo ali začasno prerazporeditvijo delovnega časa invalidu. Prilagoditev delovnega časa potrebam zaposlenega invalida, ob upoštevanju specifičnosti njegove invalidnosti, so inšpektorji večkrat zasledili, pri čemer pa se je delovni čas prilagajal zlasti tistim invalidom, ki so bili zaposleni s krajšim delovnim časom. Obravnavan pa je bil tudi primer, ko je delodajalec delavcu invalidu omogočil delo na domu. V zvezi z zagotavljanjem minimalnega letnega dopusta je bilo v **2 primerih** ugotovljeno, da delodajalec delavcem invalidom ni zagotovil pravice do dodatnih treh dni dopusta.

Glede določitve pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu v aktu delodajalca so inšpektorji ugotovili **16 primerov**, ko akt o sistemizaciji delovnih mest pri delodajalcu ni bil sprejet. V enem primeru je bilo ugotovljeno, da delodajalec na nekaterih sistemiziranih delovnih mestih zaposluje izključno invalide. Le pri treh delodajalcih je bilo iz aktov moč ugotoviti, da so določili zaščitena delovna mesta, skupno je bilo takšnih delovnih mest ugotovljenih 57.

V zvezi z obveznostjo izročitve pisne pogodbe o zaposlitvi je bila ugotovljena **1 kršitev**, v zvezi z izročitvijo fotokopije prijave v zavarovanje pa sta bili ugotovljeni **2 kršitvi**. Pri nekaterih pregledanih delodajalcih v obdobju po sprejemu Zakona o delovnih razmerjih ni bilo novih zaposlitev invalidov.

Inšpektorji so ob izvedbi akcije povečini ugotavljali, da delodajalci delavcem v primerih, ko jim ustreznega dela ne morejo zagotoviti, izplačujejo ustrezno nadomestilo plače. V **1 primeru** je bilo ugotovljeno, da je delodajalec ob pomanjkanju dela delavcem odredil izrabo letnega dopusta. Zasledili smo tudi **2 kršitvi** zaradi neupoštevanja minimuma plače, **1 kršitev** v zvezi z izplačilom plače in **2 kršitvi** v zvezi z izplačilom nadomestila plače. Primerov, ko delodajalec delavcu, ki mu status invalidnosti še ni bil priznan z dokončno odločbo, ne more zagotoviti dela za čas do dokončnosti, v akciji ni bilo ugotovljenih.

Poseben poudarek akcije je bil tudi na odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem invalidom, ki so bile podane v zadnjih šestih mesecih pred pričetkom akcije. Največ primerov odpovedi pogodb o zaposlitvi je bilo ugotovljenih zaradi premestitve na drugo delovno mesto, pri čemer so bile delavcem ponujene nove pogodbe o zaposlitvi na drugem ustreznem delu. Inšpektorji so zasledili tudi dve odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz krivdnega razloga, eno odpoved zaradi poklicne rehabilitacije in eno izredno odpoved, ob tem pa ne poročajo o kršitvah. V eni od enot so obravnavali tudi primer, ko delavec invalid ni sprejel ustrezne zaposlitve, v času inšpekcijskega nadzora pa mu je že tekel odpovedni rok. Na splošno se ugotavlja, da so bili pregledani delodajalci v primerih odpovedi pogodb o zaposlitvi delavcem invalidom precej previdni in so bili pozorni na določbe zakonodaje s tega področja.

Izvajanje določb Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

V zvezi s pravico delavcev invalidov do premestitve na drugo delo, ustrezno njihovi preostali delovni zmožnosti, ugotavljamo, da v **3 primerih** ta pravica delavcem ni bila zagotovljena, ni pa bilo zaslediti kršitev pravice delavcev invalidov do dela s krajšim delovnim časom. V zvezi z zagotavljanjem poklicne rehabilitacije so inšpektorji

zasledili posamezne primere, predvsem v invalidskih podjetjih. V redkih primerih je bila delavcem priznana pravica do poklicne rehabilitacije, če so to sami zahtevali. Delodajalci so glede na ugotovitve inšpektorjev prav tako pretežno upoštevali mnenje invalidske komisije o zavarovančevi preostali delovni zmožnosti oziroma njegovo usposobljenost po končani poklicni rehabilitaciji.

Izvajanje določb Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov

Inšpektorji v poročilih o izvedbi akcije opozarjajo, da delodajalci Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov slabo poznajo, saj je v času akcije od vseh nadziranih subjektov le 10 delodajalcev imelo izdelan načrt zaposlovanja invalidov, bodisi v aktu o sistemizaciji delovnih mest bodisi v drugem splošnem aktu, en delodajalec pa ga je še pripravljal. V času akcije pri nadziranih subjektih ni bilo ugotovljeno, da bi bila delavcu invalidu v zadnjih šestih mesecih odpovedana pogodba o zaposlitvi zaradi nesposobnosti, ker ta ni dosegal pričakovanih rezultatov zaradi invalidnosti, zasledili pa smo primer odpovedi pogodbe o zaposlitvi delavcu invalidu ob tem, da mu je delodajalec na podlagi sporazuma z drugim delodajalcem zagotovil sklenitev pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas. V zvezi z zaščitnimi delovnimi mesti so inšpektorji ugotovili, da jih nadzirani delodajalci v svojih aktih praviloma niso določili. Inšpektorji so opazili le tri primere, ko so bila v aktih delodajalca določena zaščitena delovna mesta, dejansko pa je delavce na teh delovnih mestih zaposloval le en delodajalec (10 delavcev). Prav tako pa v praksi tudi še ni zaživel delo v podporni zaposlitvi, saj smo ureditev takšnega dela zasledili le pri dveh delodajalcih.

Druge ugotovitve

Posebna pozornost akcije je bila namenjena tudi spoštovanju določbe Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se nanaša na prijavo in odjavo iz zavarovanja ter na prijavo sprememb med zavarovanjem, kar je obveznost delodajalca. Inšpektorji poročajo, da so pregledani delodajalci to določbo večinoma spoštovali. Enako je bilo ugotovljeno tudi v zvezi z upoštevanjem določb Zakona o evidencah na področju dela, saj delodajalec le v **1 primeru** ni vodil predpisanih evidenc.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

V akciji nadzora nad izvajanjem predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu v družbah, ki zaposlujejo invalide, so bile v največji meri ugotovljene kršitve v zvezi z zagotavljanjem usmerjenih obdobjnih zdravstvenih pregledov delavcev, v zvezi z zagotavljanjem ustrezne revizije ocene tveganja in v zvezi z natančno opredelitvijo ustreznosti delovnega mesta za invalida III. ali II. kategorije. Po posameznih institutih je bilo ugotovljenih naslednje število kršitev: **14 kršitev** na področju ocene tveganja, **8 kršitev** na področju izvajanja zdravstvenih pregledov in **8 kršitev** na področju vodenja evidenc zdravstvenih pregledov.

Ukrepi

V okviru opravljenih inšpekcijskih nadzorov je bilo s področja nadzora delovnih razmerij izdanih **26 ureditvenih odločb**, izdane pa so bile tudi **4 odločbe o prekršku**, **2 plačilna naloga** in **1 obdolžilni predlog**.

S področja nadzora varnosti in zdravja pri delu je bilo izdanih **32 ureditvenih odločb**, **2 plačilna naloga** in **2 odločbi o prekrških**.

Zaključek

Glede na dejstvo, da so inšpekcijski nadzori v zvezi s problematiko zaposlovanja invalidov pogosti, saj redno potekajo tako na podlagi usmerjenih akcij kot tudi prijav delavcev, inšpektorji poročajo, da je stanje glede zaposlovanja invalidov v pregledanem vzorcu subjektov zadovoljivo. Navedeno velja tako za zaposlovanje v invalidskih podjetjih kot tudi pri subjektih nadzora, ki tega statusa nimajo, stanje pa se izboljšuje

predvsem pri tistih delodajalcih, kjer so bili že v preteklosti opravljeni inšpekcijski pregledi.

Na osnovi opravljene akcije pri delodajalcih v zvezi z zaposlovanjem invalidov lahko stanje na področju varnosti in zdravja pri delu ocenimo kot razmeroma ugodno. Gre namreč za družbe, ki so tudi sicer pogosto deležne poostrenega nadzora glede varnega in zdravega dela.

5.5 AKCIJA NADZORA PRI DELODAJALCIH V ZVEZI Z DELOM DIJAKOV IN ŠTUDENTOV

V akciji je bilo na področju nadzora delovnih razmerij pregledanih 186 subjektov, pri čemer je bilo opravljenih 195 inšpekcijskih pregledov. Nadzor je zajel tako manjše kot tudi večje delodajalce v zelo različnih dejavnostih.

Tudi ugotovljene kršitve pri nadziranih delodajalcih so bile zelo različne.

Skupno je bilo v okviru akcije s področja nadzora delovnih razmerij ugotovljenih 55 kršitev. Inšpektorji ocenjujejo, da stanje na področju dela dijakov in študentov v okviru opravljenega inšpekcijskega nadzorstva ni zadovoljivo, še zlasti ob dejstvu, da gre pri dijakih in študentih za precej občutljivo skupino delavcev.

V omenjeni akciji je bilo nadzorovano tudi področje varnosti in zdravja pri delu. Pregledanih je bilo 124 subjektov, pri katerih je bilo opravljenih 124 inšpekcijskih pregledov. Ugotovljenih je bilo 206 kršitev zakonodaje s tega področja - večinoma v zvezi s tistimi instituti, ki so najbolj pomembni za zagotavljanje varnega in zdravega dela dijakom in študentom. Splošna ocena je, da je bila akcija koristna glede urejanja razmer na področju varnosti in zdravja pri delu, zato bi po mnenju inšpektorjev kazalo v kratkem tovrstno akcijo ponoviti.

Trajanje in namen

Akcija se je izvajala v juliju in avgustu 2005, tako na področju delovnih razmerij kot na področju varnosti in zdravja pri delu. Namen akcije je bil pridobiti posnetek stanja v zvezi z opravljanjem začasnega in občasnega dela dijakov in študentov pri delodajalcih ter ugotoviti, ali delodajalci dijakom in študentom zagotavljajo pravice, ki izhajajo iz delovne zakonodaje in iz predpisov o varnosti in zdravju pri delu. Poseben poudarek pri nadzoru s področja delovnih razmerij je bil na spoštovanju določb, ki se nanašajo na delovni čas, odmori in počitke dijakov in študentov. Na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji največ pozornosti posvetili nadzoru osnovnih institutov, ki odločilno vplivajo na varno in zdravo delo dijakov ter študentov. To so zlasti ustreznost ocene tveganja, zagotavljanje usposabljanja za varno delo, zagotavljanje preventivnih zdravstvenih pregledov in zagotavljanje uporabe ustrezne osebne varovalne opreme v primerih, ko je to potrebno.

V akciji je bilo na področju nadzora delovnih razmerij pregledanih **186 subjektov**, pri čemer je bilo opravljenih **195 inšpekcijskih pregledov**. Nadzor je zajel tako manjše kot tudi večje delodajalce v zelo različnih dejavnostih. Skupno je bilo tako v okviru akcije s področja delovnih razmerij ugotovljenih **55 kršitev**.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v obravnavani akciji pregledali **124 subjektov** in opravili **124 inšpekcijskih pregledov**. Skupno je bilo ugotovljenih **206 kršitev**, od tega jih je bilo 75% v zvezi z dejavniki, ki jim je bila ob nadzorstvu posvečena posebna pozornost.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje delavcev in podlage za delo dijakov in študentov

Kot izhaja iz ugotovitev inšpektorjev pri pregledanem vzorcu subjektov nadzora, delodajalci zelo pogosto uporabljajo institut začasnega in občasnega dela dijakov in študentov. V znatnem obsegu gre v teh primerih za dela, ki so pri delodajalcih tudi sistemizirana v splošnih aktih, iz česar je mogoče sklepati, da gre za redno potrebo delodajalca po nekem delu. Ob pregledu sistemizacije delovnih mest so inšpektorji ugotovili **3 kršitve** v zvezi s sprejemom takšnih aktov in opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela.

Glede na določbo zakona, ki določa, da lahko dijak ali študent opravlja delo pri posameznem delodajalcu najdlje 90 dni brez prekinitve v posameznem koledarskem letu, je iz poročil inšpektorjev o akciji razvidno, da se ta omejitev načeloma spoštuje. Inšpektorji opozarjajo, da so bile pregledane napotnice sicer usklajene z navedeno zakonsko določbo, da pa dijaki in študenti opravljajo delo na delovnem mestu pri delodajalcu tudi po leto ali več, z minimalnimi prekinitvami dela.

Ob preverjanju zaposlovanja delavcev so inšpektorji ugotovili **5 kršitev** v zvezi z zaposlovanjem na črno. Ob tem je šlo med drugim tudi za primere, ko dijaki ali študenti niso poskrbeli za pravočasno izdajo napotnice, ali pa primere opravljanja dela na tujo napotnico, pri čemer so načeloma takšno delo opravljale osebe brez statusa študenta ali dijaka.

Delovni čas, odmori in počitki

Delodajalci, ki so bili vključeni v nadzor v okviru akcije, so imeli različno organiziran delovni čas, odredjali so nadurno delo in delovni čas neenakomerno razporejali ali začasno prerazporejali. Skupno je bilo ugotovljenih **8 kršitev** določb, ki urejajo delovni čas. Inšpektorji ugotavljajo, da so delodajalci v okviru delovnega procesa pretežno potrebovali delo dijakov ali študentov za poln delovni čas, nekaj delodajalcev pa je njihovo delo potrebovalo le občasno. Inšpektorji so zasledili tudi primere delodajalcev, ki so odredjali dijakom in študentom delo preko polnega delovnega časa – tako so nekateri dijaki in študenti opravili tudi po 15, 18 ali celo 21 ur dela dnevno, kar je seveda v nasprotju z določbami, ki urejajo delovni čas dijakov in študentov. Tem ugotovitvam primeren pa je tudi mesečni fond opravljenih ur nekaterih dijakov in študentov, ki se v zgornji meji kaže tudi v 212, 217 ali 245 urah.

Skoraj povsod, kjer so bili v delovni proces vključeni tudi dijaki in študentje, so glede na ugotovitve inšpektorjev opravljali delo na podlagi napotnic pooblaščenih organizacij tudi tisti dijaki in študenti, ki še niso dopolnili 18 let. V zvezi z njihovim delom so inšpektorji zasledili **4 kršitve** v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki ter **1 kršitev** v zvezi s prepovedjo opravljanja nočnega dela. Iz ugotovitev akcije pa izhaja, da je pri nadziranih delodajalcih opravljal delo v nočnem času 167 dijakov ali študentov.

V sklopu akcije je bilo ugotovljenih **5 kršitev** zagotavljanja pravice do počitka med zaporednima delovnima dnevoma in **5 kršitev** pravice do tedenskega počitka.

Druge ugotovitve

Iz inšpekcijskih pregledov pri nadziranem vzorcu subjektov izhaja tudi **9** ugotovljenih **kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Pri inšpekcijskih nadzorih so inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu ugotavljali, da dijaki in študentje v veliki večini primerov opravljajo manj zahtevna dela in opravila in to predvsem v dejavnostih trgovine, gostinstva ter rekreativnih, kulturnih

in športnih dejavnostih. V **54 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalci, pri katerih so v času nadzora opravljali delo dijaki in študentje, tega niso imeli opredeljenega v izjavi o varnosti z oceno tveganja.

Tudi glede usposabljanja dijakov in študentov za varno in zdravo delo ugotovitve inšpektorjev niso vzpodbudne. Ugotovljenih je bilo **49 kršitev** v zvezi z usposabljanjem, in to predvsem zaradi neustreznega programa, po katerem je bilo usposabljanje izvedeno. Ti programi so bili po ugotovitvah inšpektorjev večinoma zelo splošni, njihova vsebina pa ni bila usklajena s posebnostmi delovnih mest, kakor to zahteva zakonodaja.

Inšpektorji so v akciji ugotovili nepravilnosti tudi glede zagotavljanja zdravstvenega varstva dijakom in študentom v času, ko pri delodajalcih opravljajo delo. Tako so v **28 primerih** ugotovili neustrezna zdravniška potrdila, s katerimi so delodajalci razpolagali v času inšpekcijskega nadzora. Neustreznost se kaže predvsem v tem, da pridobljena dokazila niso vedno potrjevala delovne zmožnosti glede posebnih dejavnikov tveganja pri delu, kjer je bilo takšno tveganje ugotovljeno.

Poleg omenjenih nepravilnosti so bile pri delodajalcih ugotovljene tudi druge kršitve. Ugotovljenih je bilo **65 kršitev**, in sicer predvsem glede izvajanja pregledov in meritev električnih inštalacij v **12 primerih**, glede zagotavljanja pregledov delovne opreme v **9 primerih**, glede zagotavljanja preiskav škodljivosti delovnega okolja ravno tako v **9 primerih** ter v zvezi z obveščanjem Inšpektorata RS za delo o poškodbah pri delu v **7 primerih**.

Ukrepi

Na podlagi ugotovljenih kršitev je bilo s področja nadzora delovnih razmerij izdanih **30 ureditvenih odločb** in **3 odločbe o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti**. Izdanih pa je bilo tudi **12 odločb o prekršku** in **13 plačilnih nalogov**.

Na podlagi ugotovljenih kršitev so inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu izdali **67 ureditvenih odločb**, **1 kazensko ovadbo**, **2 plačilna naloga** in **1 odločbo o prekršku**.

Zaključek

Inšpektorji ocenjujejo, da stanje na področju dela dijakov in študentov v okviru opravljenega inšpekcijskega nadzorstva ni zadovoljivo, še zlasti ob dejstvu, da gre pri dijakih in študentih za precej občutljivo skupino delavcev. Delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev kršijo zakonodajo tudi pri tistih dijakih in študentih, ki so mlajši od 18 let. Z najemanjem dijakov in študentov za delo na podlagi napotnic študentskih servisov se velikokrat zapolnjujejo kadrovske vrzeli, saj delodajalci razporejajo dijake in študente tudi na delovna mesta, ki so velikokrat sistemizirana in bi za opravljanje tovrstnega dela prav lahko tudi zaposlovali delavce (sploh ob ugotovljenem dejstvu, da študenti in dijaki velikokrat delajo poln delovni čas ali dlje in daljše časovno obdobje). Delo dijakov in študentov je za delodajalce po ugotovitvah inšpektorjev cenejše, njihovo »zaposlovanje« pa enostavnejše.

Prav tako velja ugotovitev, da za varnost in zdravje dijakov in študentov pri izvajanju začasnih in občasnih del ni poskrbljeno v obsegu in na način, kot bi moralo biti. To potrjujejo zgoraj zapisani rezultati akcije. Zaskrbljujoča je predvsem ugotovitev, da se največ kršitev pojavlja ravno v zvezi z osnovnimi instituti varnosti in zdravja pri delu dijakov in študentov. Je pa res, da je zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu dijakom in študentom povezano z dodatnimi stroški za delodajalca. To pa v določeni meri delodajalcu zmanjša prihranek, ki ga načrtuje z opravljanjem del s pomočjo dijakov in študentov. Glede na perečo problematiko bomo podobne akcije izvedli tudi v prihodnosti.

5.6 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V DEJAVNOSTI ZASEBNEGA VAROVANJA

Ker se v dejavnosti zasebnega varovanja na splošno dokaj pogosto ugotavljajo kršitve delovnopravne zakonodaje, je bila izvedba akcije na tem področju precej smotrna. V akciji nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v tej dejavnosti je bilo pregledanih 23 subjektov nadzora, pri čemer je bilo opravljenih 31 inšpekcijskih pregledov. Ugotovljenih je bilo 17 kršitev. Inšpektorji poročajo, da se stanje z vidika kršitev predpisov izboljšuje zlasti pri tistih delodajalcih, kjer so bili inšpekcijski pregledi opravljeni že v preteklosti.

Pri nadzoru družb v dejavnosti zasebnega varovanja na področju varnosti in zdravja pri delu niso bile ugotovljene kritične pomanjkljivosti, ki bi posebej izstopale. Nadzor je bil opravljen pri 19 delodajalcih in je obsegal 28 pregledov. Ugotovljenih je bilo 53 kršitev ter izrečenih 16 ukrepov v obliki ureditvenih odločb.

Trajanje in namen

Akcija pri delodajalcih v dejavnosti zasebnega varovanja je trajala od 1. 6. 2005 do 31. 7. 2005. Ker se v dejavnosti zasebnega varovanja na splošno dokaj pogosto ugotavljajo kršitve delovnopravne zakonodaje, je bila izvedba akcije na tem področju precej smotrna. Inšpektorji so jo izvedli predvsem z namenom ugotoviti, ali se pri nadziranih delodajalcih izvajajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi s sprejemom akta o sistemizaciji delovnih mest oziroma izjave o varnosti, izpolnjevanjem pogojev za opravljanje dela na delovnih mestih, ki jih delavci zasedajo, zaposlovanjem na splošno, sklepanjem pogodb civilnega prava, delom dijakov in študentov, varovanimi kategorijami delavcev, urejanjem delovnega časa ter zagotavljanjem odmorov in počitkov, dopolnilnim delom, pa tudi vodenjem evidenc na področju dela.

V okviru akcije se je na področju varnosti in zdravja pri delu pregled usmeril na naslednja vprašanja:

- ali imajo delodajalci izjavo o varnosti z oceno tveganja prilagojeno svoji dejavnosti, ali upoštevajo specifično nadzorovanih objektov, panog in posebnosti svojega dela,
- ali so delodajalci namenili ustrezno pozornost specifični nočnega dela v povezavi z zdravstvenimi pregledi,
- ali imajo nadzorovani subjekti ustrezno sklenjene pisne sporazume glede na nadzorovani oz. varovani objekt,
- ali so delavci ustrezno usposobljeni s področja varnega in zdravega dela,
- pozornost je bila namenjena tudi vodenju ustrezne evidence v skladu z 39. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu.

Pri nekaterih delodajalcih je bil nadzor opravljen v sodelovanju z Inšpektoratom RS za notranje zadeve.

V akciji nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti zasebnega varovanja je bilo **pregledanih 23 subjektov**, pri čemer je bilo opravljenih **31 inšpekcijskih pregledov**. Ugotovljenih je bilo **17 kršitev**.

Na področju celotne Slovenije je bilo v okviru akcije s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu pregledanih **19 subjektov** (podjetij, ki se ukvarjajo z varovanjem), pri tem pa je bilo opravljenih **24 pregledov**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Delodajalci, ki so bili zajeti v nadzor v okviru akcije, so po ugotovitvah inšpektorjev z delavci po začetku veljavnosti novega Zakona o delovnih razmerjih že sklepali pogodbe o zaposlitvi. Ugotovljena je bila **1 kršitev** v zvezi z opustitvijo določitve pogojev za opravljanje dela v splošnem aktu delodajalca. Inšpektorji so pri nadzoru v okviru navedene akcije dali poseben poudarek tudi sklepanju pogodb o zaposlitvi za določen čas, pri čemer je bila v **1 primeru** ugotovljena sklenitev tovrstne pogodbe v nasprotju z zakonom. Sklepanje pogodb civilnega prava je bilo ugotovljeno v nekaj primerih, vendar pa te niso bile sklenjene v primerih, ko bi obstajali elementi delovnega razmerja. Zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku inšpektorji v okviru akcije niso zasledili. Sklepanje pogodb o zaposlitvi s krajšim delovnim časom so inšpektorji obravnavali pri več delodajalcih, pri čemer so ugotavljali, da so bile te pogodbe sklenjene v skladu s predpisi.

V okviru akcije so inšpektorji ugotavljali tudi spoštovanje določb Zakona o delovnih razmerjih, ki se nanašajo na varstvo nekaterih kategorij delavcev, pri čemer je bilo v nekaj primerih ugotovljeno zaposlovanje delavcev, ki imajo zaradi nosečnosti in starševstva pravico do posebnega varstva. Medtem ko nadzirani delodajalci niso zaposlovali delavcev, mlajših od 18 let, pa je bilo ugotovljeno, da je zaposlovanje invalidov dokaj pogosto, pri čemer pa jim delodajalci, glede na ugotovitve inšpektorjev, zagotavljajo pravice, ki jim gredo po zakonu. Prav tako ni bilo ugotovljenih kršitev v zvezi z zaposlovanjem in delom starejših delavcev, dijakov in študentov. Delodajalci so v skladu z ugotovitvami inšpektorjev pri delu dijakov in študentov spoštovali določbo zakona, po kateri na delovnem mestu pri posameznem delodajalcu delo ne sme trajati več kot 90 dni brez prekinitve v posameznem koledarskem letu, spoštovali pa so tudi določbe zakona, ki se nanašajo na delovni čas, odmore in počitke ter na posebno varstvo delavcev, ki še niso dopolnili 18 let.

Delo tujcev je bilo pri pregledanih delodajalcih po poročanju inšpektorjev prej izjema kot pravilo, enako velja tudi za delo upokojencev, ki so delo opravljali le občasno, na podlagi pogodb civilnega prava.

Delovni čas in plačilo za delo

Poseben poudarek akcije v dejavnosti zasebnega varovanja je bil tudi na spoštovanju delovno-pravne zakonodaje pri obračunu in izplačilu plače. S tem v zvezi so inšpektorji ugotovili, da se plačilo za delo pri nadziranih subjektih ni vedno obračunavalo ali izplačalo v skladu z zakonodajo, kar so delodajalci poskušali opravičiti z razlogom nelikvidnosti družbe. Tako je bilo v **1 primeru** ugotovljeno, da se pri izplačilu plače ne upošteva predpisani minimum, saj so bile delavcem obračunane in izplačane osnovne plače za III. tarifni razred, čeprav so po pogodbi o zaposlitvi opravljali delo za IV. tarifni razred. Prav tako je bila ugotovljena **1 kršitev** v zvezi z opustitvijo izplačila plače in **1 kršitev** v zvezi z opustitvijo izročitve pisnega obračuna plače.

Delovni čas je bil po poročanju inšpektorjev pri pregledanih delodajalcih različno organiziran, saj so se inšpektorji srečali tako s primeri, ko se je nadurno delo opravljalo redno, kot tudi s primeri, ko se je takšno delo odredilo le izjemoma ali nikoli. V zvezi z delovnim časom je bil v **2** ugotovljenih **primerih** kršen zakon v tistih določbah, ki se nanašajo na spoštovanje omejitve dela preko polnega delovnega časa, v **2** ugotovljenih **primerih** pa v tistem delu, ki se nanaša na razporeditev ali začasno prerazporeditev delovnega časa.

Značilnost pregledanih subjektov nadzora je po opažanju inšpektorjev v tem, da občasno ali stalno odredjajo delavcem nočno delo in zaposlujejo tudi delavce, ki imajo status nočnega delavca. Tem delavcem pa niso vedno zagotovljene vse pravice, ki jim gredo po zakonu - tako je bila v **2 primerih** ugotovljena kršitev zaradi opustitve določitve daljšega

dopusta nočnemu delavcu, v **1 primeru** pa je bilo ugotovljeno, da je delovni čas nočnega delavca v obdobju štirih mesecev trajal povprečno več kot osem ur na dan. Delodajalci se po ugotovitvah inšpektorjev pred uvedbo nočnega dela z nočnimi delavci o pogojih dela praviloma posvetujejo s sindikati, če so ti pri delodajalcu organizirani.

Inšpektorji so ugotovili **3 kršitve** v zvezi z zagotavljanjem pravice do počitka med zaporednima delovnima dnevoma.

Druge ugotovitve

Inšpektorji so ugotovili **1 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela pri nadziranih delodajalcih. V zvezi s spoštovanjem določb kolektivne pogodbe, ki zavezuje nadzirane delodajalce, pa je bil ugotovljen **1 primer** kršitve zaradi neupoštevanja dodatkov za posebne obremenitve pri izplačilu plač.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Po ugotovitvah inšpekcijskih pregledov pri nadzorovanih subjektih v okviru te akcije lahko ocenimo, da je ugotovljeno stanje zadovoljivo. Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z ustreznostjo izjav o varnosti z oceno tveganja in ostalih splošnih aktov, zlasti navodil, in to v **8 primerih**. Izjave o varnosti z ocenami tveganja so bile po ugotovitvah inšpektorjev pomanjkljive in niso vsebovale vseh zahtev, ki jih določajo predpisi. V **5 primerih** so bile ugotovljene tudi nepravilnosti v zvezi z usposabljanjem za varno delo in vodenjem evidenc v ta namen.

Tudi področje zagotavljanja zdravstvenega varstva delavcem pri pregledanih subjektih ni bilo ustrezno urejeno, kar se je pokazalo predvsem pri opuščanju zagotavljanja periodičnih zdravstvenih pregledov delavcev, pri zagotavljanju zdravstvenega varstva s strani pooblaščenega zdravnika medicine dela ter v zvezi z izvajanjem posebnih zdravstvenih zahtev skladno z določilom 16. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu (nošenje orožja, nočno delo itd.). Ugotovljenih je bilo **13 kršitev** v zvezi z zdravstvenim varstvom.

Vsekakor tudi ne moremo mimo ugotovitve inšpektorjev, da se pri nadziranih delodajalcih ne določajo skupni varnostni ukrepi, kjer opravlja delo dvoje ali več delodajalcev, ali pa so ti skupni ukrepi neustrezni po vsebini in obsegu. Omenjena kršitev je bila ugotovljena v **4 primerih**.

Ukrepi

V akciji nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje v dejavnosti zasebnega varovanja je bilo glede na gornje ugotovitve izdanih **7 ureditvenih odločb**. V postopku o prekršku pa so bile izdane **4 odločbe** o prekršku ter **4 plačilni nalogi**.

V okviru nadzora predpisov o varnosti in zdravju pri delu je bilo izdanih **10 ureditvenih odločb**.

Zaključek

Stanje z vidika ugotovljenih kršitev predpisov je po opažanjih inšpektorjev pri nadziranih delodajalcih različno, saj je kršitev pri nekaterih delodajalcih več, pri drugih manj. Ugotovljene so bile kršitve predvsem tistih določb predpisov, ki se nanašajo na izplačila plač in drugih prejemkov - na tem področju inšpektorji ugotavljajo, da stanje ne more biti zadovoljivo. Enako nezadovoljivo je stanje pri več delodajalcih, kjer so bile ugotovljene kršitve zakona v zvezi z delovnim časom, odmori in počitki. Pozitivne ugotovitve pa se nanašajo predvsem na spoštovanje predpisov glede zaposlovanja delavcev, sklepanja pogodb civilnega prava, dela upokojenecev ter dela dijakov in študentov. Inšpektorji poročajo, da se stanje z vidika kršitev predpisov izboljšuje zlasti pri tistih delodajalcih, kjer so bili inšpekcijski pregledi opravljeni že v preteklosti.

Pri nadzoru družb, ki se ukvarjajo z zasebnim varovanjem, na področju varnosti in zdravja pri delu niso bile ugotovljene kritične pomanjkljivosti, ki bi posebej izstopale.

5.7 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI TER ZDRAVJU PRI DELU V DEJAVNOSTI CVETLIČARN IN VRTNARIJ

Akcija je potekala na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu ter na področju nadzora delovnih razmerij v obdobju od 1. 3. 2005 do 1. 4. 2005 in od 15. 10. 2005 do 15. 11. 2005. Inšpekcijsko nadzorstvo je bilo na področju nadzora delovnih razmerij opravljeno pri 279 subjektih, pri katerih je bilo izvedenih 297 inšpekcijskih nadzorov. Pri tem so inšpektorji ugotovili skupno 107 kršitev. Največ kršitev, in sicer 45, so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

S področja nadzora varnosti in zdravja pri delu je bil opravljen nadzor pri 315 delodajalcih. Ugotovljeni sta bili 602 kršitvi, največ se jih je nanašalo na izjavo o varnosti z oceno tveganja, na teoretično in praktično usposabljanje delavcev, na neustrezno izvedene zdravstvene preglede in na nepravilno urejeno dokumentacijo za nevarne snovi. Tako je bilo izrečenih tudi 176 ukrepov.

Trajanje in namen

Akcija je potekala v dveh terminih, in sicer od 1. 3. 2005 do 1. 4. 2005 in od 15. 10. 2005 do 15. 11. 2005, izvajala pa se je tako na področju varnosti in zdravja pri delu kot tudi na področju nadzora delovnih razmerij. Namen akcije na področju delovnih razmerij je bil ugotoviti spoštovanje določil Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o evidencah na področju dela in Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter ustreznih kolektivnih pogodb.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo se v akciji osredotočili predvsem na naslednja vprašanja:

- ali imajo delodajalci v izjavi o varnosti z oceno tveganja opredeljene nevarne snovi, ki jih uporabljajo pri svojem delu,
- ali so delavci primerno usposobljeni za rokovanje z nevarnimi snovmi,
- ali so delodajalci dali delavcem ustrezna navodila za varno uporabo kemikalij (varnostne liste),
- ali imajo delavci zagotovljeno ustrezno osebno varovalno opremo glede na dejavnost.

S področja delovnih razmerij so inšpektorji opravili **297 inšpekcijskih pregledov** pri **279 delodajalcih**, ki se ukvarjajo z dejavnostjo cvetličarstva in vrtnarij. Ugotovljenih je bilo **107 kršitev**. V akciji nadzora cvetličarn in vrtnarij je bilo s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu v obeh terminih opravljenih **315 pregledov** pri **304 delodajalcih**.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi so inšpektorji ugotovili, da delodajalci v **3 primerih** delavcu niso izročili pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, v **10 primerih** pa delavcem niso vročili fotokopije prijave v socialno zavarovanje. **Trije delodajalci** pa so po ugotovitvah inšpektorjev kršili 2. odstavek 20. člena Zakona o delovnih razmerjih, saj niso z aktom o sistemizaciji določili pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu.

V okviru akcije so inšpektorji nadalje ugotovili, da je bilo pri subjektih v času nadzora zaposlenih **811 delavcev**, od tega **195 za določen čas**. Med temi je bilo sklenjenih tudi

41 pogodb o zaposlitvi s krajšim delovnim časom od polnega, v **dveh primerih** pa so bile ugotovljene kršitve s tem v zvezi. Na podlagi opravljenih nadzorov je bilo ugotovljeno, da delodajalci v **5 primerih** pogodb o zaposlitvi za določen čas niso navedli zakonskega razloga za sklenitev takšne pogodbe, v skladu z 52. členom Zakona o delovnih razmerjih.

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljeno, da je bilo pri delodajalcih sklenjenih **39 pogodb civilnega prava** - v primerih, ko zaradi posebnih okoliščin, ki jih ni mogoče vnaprej predvideti, delodajalci ne morejo v zelo kratkem času zaposliti novega delavca. V **enem primeru** sklenjene pogodbe civilnega prava je bila ugotovljena kršitev – obstajali so elementi delovnega razmerja.

Ugotovljeno je bilo tudi zaposlovanje **55 študentov, 14 dijakov** in **dveh vajencev**, v **enem primeru** je bil dijak mlajši od 18 let. Kršitev v zvezi z njihovim delom ni bilo ugotovljenih.

Inšpektorji so pri nadzoru v cvetličarnah in vrtnarijah ugotovili zaposlovanje na črno v **13 primerih**.

Delovni čas, odmori, počitki in letni dopust

V dejavnosti cvetličarn in vrtnarij je delovni čas neenakomerno razporejen zaradi narave dela, delo preko polnega delovnega časa se pojavlja zlasti v času pred prazniki (1. november, materinski dan idr.). V zvezi s prerazporeditvijo delovnega časa so bile ugotovljene **4 kršitve**, ko delodajalci začasne prerazporeditve delovnega časa niso pisno odredili oz. določili letnega razporeda delovnega časa v skladu s 147. členom Zakona o delovnih razmerjih ali neenakomerne razporeditve delovnega časa niso opredelili v pogodbah o zaposlitvi.

Pristojni inšpektorji so ugotovili nekaj primerov nadurnega dela, v **2 primerih** je bilo tovrstno delo odrejeno samo ustno, ne pa tudi pisno. V **1 primeru** je bila na podlagi inšpekcijskega pregleda ugotovljena kršitev v zvezi z zagotavljanjem pravice do tedenskega počitka. Pri nadzoru izvajanja 159. člena Zakona o delovnih razmerjih pa je bilo ugotovljeno, da delodajalec v **1 primeru** delavcu ni pravilno odmeril letnega dopusta.

Plačilo za delo

V akciji so inšpektorji ugotovili skupno **4 kršitve**, ki so se nanašale na nepravočasno izplačilo plače. Ugotovljena je bila tudi kršitev v zvezi z delodajalčevo obveznostjo obračunati in izplačati dodatek za delo v manj ugodnem delovnem času.

Evidence na področju dela

V zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela je bilo ugotovljenih največ kršitev v akciji, in sicer **45**. Kršitve so bile ugotovljene povečini pri manjših delodajalcih, ki so se ustno dogovorili z delavci o izrabi delovnega časa in evidenc niso vodili.

Druge ugotovitve

Na podlagi izvedene akcije so inšpektorji ugotovili tudi **2 kršitvi** Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, delodajalec namreč ni prijavil delavca v obvezno zavarovanje oziroma ni prijavil spremembe v zavarovanju.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

S področja nadzora varnosti in zdravja pri delu je bilo ugotovljenih **107** nepravilnosti v zvezi z izjavo o varnosti z oceno tveganja. Od tega so inšpektorji v **17 primerih** ugotovili, da delodajalec ni izdelal in sprejel izjave o varnosti z oceno tveganja. Ostale ugotovljene nepravilnosti so se nanašale na neustrezno in pomanjkljivo vsebino samih dokumentov.

99 kršitev je bilo ugotovljenih v zvezi s teoretičnim in praktičnim usposabljanjem delavcev, od tega delodajalci v 83 primerih sploh niso zagotovili in izvedli samega usposabljanja. Tudi področje zagotavljanja zdravstvenega varstva delavcem po ugotovitvah inšpektorjev ni bilo ustrezno urejeno, kar se je kazalo zlasti pri neustreznem zagotavljanju zdravstvenega

varstva v **30 ugotovljenih primerih** in v neustreznem zagotavljanju preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev v ugotovljenih **44 primerih**. S področja zagotavljanja zdravstvenega varstva delavcem s strani delodajalca je bilo skupaj ugotovljenih **108 kršitev**.

Cvetličarne in vrtnarije pri svojem delu uporabljajo tudi različne snovi, ki so nevarne za zdravje delavcev. Dokaj veliko število kršitev so inšpektorji evidentirali tudi v zvezi z dokumentacijo za nevarne snovi, kot so varnostni listi in navodila za varno delo, saj teh dokumentov pri nadzorih ni bilo na razpolago. V zvezi z omenjeno dokumentacijo je bilo ugotovljenih **35 kršitev**.

Ugotavlja se tudi, da je stanje na področju varnega in zdravega dela pri delodajalcih v cvetličarstvu zadovoljivo, še posebej, če upoštevamo okoliščine, da je kar nekaj subjektov kmetovalcev, ki opravljajo na kmetiji dopolnilno dejavnost.

Pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z vrtnarsko dejavnostjo, pa lahko ugotovimo, da se je kot najbolj problematično izkazalo področje nevarnih snovi zaradi neustrezne hrambe, neustreznih listin, prav tako pa tudi področje usposabljanja, kjer delodajalci niso upoštevali specifične nevarnosti ali periodike preverjanja. Izjave o varnosti z oceno tveganja so bile splošne, opaziti pa je bilo mogoče tudi pomanjkljivosti pri vključevanju nevarnih snovi ter nevarnosti, ki izhajajo iz dejavnosti.

Ukrepi

Inšpektorji so v okviru nadzora delovnih razmerij izdali **69 ureditvenih odločb** in **7 odločb o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti**. V 8 primerih so izdali **plačilni nalog**, izdali pa so tudi **5 odločb o prekršku**.

Pri nadzoru varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji izdali **171 ureditvenih odločb** in **5 plačilnih nalogov**.

Zaključek

Z ugotovljenim stanjem izvajanja delovnopravne zakonodaje v obeh terminih izvedene akcije ne moremo biti povsem zadovoljni, predvsem zaradi ugotovljenih primerov zaposlovanja na črno in kršitev v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela, ki jih nekateri delodajalci sploh niso vodili.

V obeh delih akcije se je na področju varnosti in zdravja pri delu izkazalo, da je področje nevarnih snovi problematično zaradi neustrezne hrambe, neustreznih listin, kot tudi zaradi pomanjkljivega usposabljanja.

5.8 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU TER DELOVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI OPRAVLJAJO GRADBENO DEJAVNOST

Akcijo nadzora v zvezi z izvajanjem predpisov pri delodajalcih, ki opravljajo gradbeno dejavnost, so inšpektorji tako na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu kot tudi na področju nadzora delovnih razmerij izvajali istočasno na območju celotne države v dveh časovnih terminih - od 6. 6. do 25. 6. 2005 in od 26. 9. do 15. 10. 2005. Skupno so inšpektorji na področju nadzora delovnih razmerij opravili 736 pregledov pri 548 delodajalcih in ugotovili 201 kršitev.

Rezultati akcije s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu, kot tudi številne nezgode pri delu s težjimi poškodbami in smrtjo delavcev tudi v letu 2005 ne kažejo bistvenega izboljšanja stanja v gradbeništvu. Akcija poostrenega nadzora gradbišč bo zato ponovljena z manjšimi spremembami tudi v letu 2006.

Trajanje in namen

Akcija je potekala v dveh terminih - od 6. 6. do 25. 6. 2005 in od 26. 9. do 15. 10. 2005. Namen akcije s področja nadzora delovnih razmerij je bil opraviti nadzor zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov in »tujcev« (državljanov držav članic Evropske unije in državljanov t.i. tretjih držav). V okviru akcije so inšpektorji ugotavljali, ali »tujci« opravljajo delo v Republiki Sloveniji v skladu s pozitivno zakonodajo.

Skupno so inšpektorji na področju nadzora delovnih razmerij opravili **736 pregledov** pri **548 delodajalcih** in ugotovili **201 kršitev**.

Usmerjeno akcijo nadzora gradbišč smo z vidika varnosti in zdravja pri delu pripravili po navodilih SLIC, nadzirali smo izpolnjevanje nekaterih obveznosti naročnikov (prijava gradbišča, zagotovitev koordinatorja za varnost in zdravje pri delu, zagotovitev varnostnega načrta), pri izpolnjevanju obveznosti delodajalcev pa smo nadzirali ureditev delovnih mest na višini, ureditev prometnih poti in prometa po gradbišču ter ureditev dviganja materiala na višino. Pregledali smo **460 gradbišč**. Ker se na malih gradbiščih pripeti približno polovica vseh smrtnih nezgod pri delu, smo pregledali največ manjših gradbišč. Kar 208 pregledov (45,2%) smo opravili na najmanjših gradbiščih, kjer je dela izvajalo manj kot 6 delavcev, 179 pregledov (38,9%) je bilo opravljenih na gradbiščih s 6 do 20 zaposlenimi, 58 pregledov na gradbiščih z 21 do 50 delavci in samo 15 pregledov na gradbiščih z več kot 50 delavci. Nadzor je obsegal vsa gradbišča nizkih in visokih gradenj ter delovišča večjih vzdrževalnih del.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

Inšpektorji so pri opravljenih pregledih ugotovili skupno **28 kršitev** v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi, od teh je bilo **6 kršitev** ugotovljenih v zvezi z določitvijo pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu. Na gradbiščih delodajalci sicer sprejetih aktov, ki določajo pogoje za opravljanje dela, pogosto ne hranijo.

Inšpektorji ugotavljajo, da se število ugotovljenih kršitev v zvezi z vročanjem fotokopije prijave v zavarovanje (**14 primerov**), pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi (**5 primerov**) in opustitve izročitve pogodbe o zaposlitvi v pisni obliki (**1 primer**) zmanjšuje. V **2 primerih** je bila ugotovljena sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven razlogov, določenih v 52. členu Zakona o delovnih razmerjih. Sicer pa inšpektorji opažajo, da so pogosto pogodbe o zaposlitvi za določen čas vezane na veljavnost delovnega dovoljenja delavca – tujca.

V **4 primerih** so inšpektorji ugotovili kršitve v zvezi z delom na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja.

Inšpektorji so ugotovili v zvezi z zaposlovanjem na črno pri subjektih nadzora **23 kršitev**. V teh primerih delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi v skladu s predpisi in ga ni prijavil na Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. V **18 primerih** kršitev pa je bilo ugotovljeno, da je delodajalec zaposlil tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Inšpektorji so prav tako ugotovili **3 kršitve**, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno. Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov inšpektorji ugotavljajo, da so kršitve v zvezi z zaposlovanjem na črno pogostejše ugotovljene pri manjših delodajalcih.

Inšpektorji so v akciji ugotovili, da je poleg domačih delavcev na gradbiščih veliko tujcev. Na podlagi opravljenih pregledov so ugotovili, da je od 3999 tujcev bilo le 89 tujcev, ki so bili državljani držav članic EU. V zvezi z izvajanjem Zakona o zaposlovanju in delu tujcev je bilo ugotovljenih **29 kršitev** pri prijavi in odjavi dela tujcev, še več nepravilnosti pa je bilo ugotovljenih v zvezi s hrambo dokumentacije o delu tujca. Kršitve, ki so jih

inšpektorji ugotovili, so se nanašale na delodajalce v **56** primerih, v **1 primeru** pa dokumentacije na delovišču ni hranil tujec sam. Zaradi opravljanja dela v nasprotju z izdanim delovnim dovoljenjem je bilo ugotovljenih **5 kršitev**.

Druge ugotovitve

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov so bile ugotovljene tudi posamezne kršitve delovne zakonodaje v zvezi z izplačilom plač in nadomestila plač, v zvezi z odrejanjem dela preko polnega delovnega časa in razporeditvijo delovnega časa, pa tudi kršitve v zvezi z letnim dopustom. Prav tako so bile ugotovljene kršitve v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela in v zvezi s prijavo v zavarovanje, skladno s predpisi o matični evidenci o zavarovancih in uživalcih pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ter kršitve kolektivne pogodbe.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Najpogostejše pomanjkljivosti, ugotovljene pri naročnikih:

Prijava pričetka gradnje

Opustitev prijave pričetka gradnje je bila ugotovljena pri 22 naročnikih oz. na 4,7% gradbišč.

Imenovanje koordinatorjev

Tako kot v letu 2004 približno desetina naročnikov (40) na gradbiščih kljub temu, da so dela izvajali delavci različnih delodajalcev, še ni imela imenovanih koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu v fazi gradnje. Večina naročnikov še vedno ne imenuje pravočasno koordinatorjev za fazo projektiranja. Zaskrbljujoče pa je, da naročniki koordinatorje za fazo gradnje pogosto imenujejo zgolj formalno, da zadostijo predpisu, ne omogočijo pa jim normalnega opravljanja prevzetih nalog: ne posredujejo jim potrebne dokumentacije - projektov, pogodb z izvajalci, dogovorov, ne plačajo jim stroškov za potrebni obseg nadzorov, ne seznanjajo jih s spremembami, ne dajo jim pooblastil, da bi lahko ukrepali proti delodajalcem, ki se njihovih navodil in opozoril ne držijo. Zato so koordinatorji pogosto pred težkimi odločitvami, ali delo sploh opravljati ali raje prekiniti pogodbo.

Varnostni načrt

Na manjših gradbiščih (do 5 delavcev) v 38,9% ni bilo varnostnega načrta. Večje kot je gradbišče, manjkrat varnostnega načrta ni bilo. Na vseh 15 gradbiščih z več kot 50 delavci je varnostni načrt obstajal. Na žalost pa vsebina varnostnih načrtov pogosto ni prilagojena konkretnemu gradbišču in izvajanju del na njem, zato tudi načrti velikokrat niso uporabni, tako da izvajalcem niso v veliko pomoč pri organiziranju del.

Najpogostejše nepravilnosti, ugotovljene pri izvajalcih del:

V okviru akcije smo nadzirali izvajanje del na višini (planiranje izvedbe, ustreznost ureditve zavarovanja proti padcu v globino), transport po gradbišču (ureditev poti, prehodov, ureditev transportne opreme - strojev in vozil, upoštevanje predpisanih zahtev) in vertikalni transport (ureditev mehaniziranega dviganja bremen, ustreznost opreme za dviganje, usposobljenost in upoštevanje predpisov s strani uporabnikov dvigal). Poleg ukrepanja v skladu z Zakonom o inšpekciji dela smo inšpektorji razmere na gradbišču tudi ocenjevali, in sicer po navodilih SLIC z ocenami od 1 do 4 (ocena 1 = zahteve popolnoma izpolnjene; ocena 2 = zahteve dobro izpolnjene; ocena 3 = zahteve delno izpolnjene; ocena 4 = zahteve niso izpolnjene).

Ureditev delovnih mest in opreme za delo na višini

Ureditev zavarovanja delovnih mest na višini pred padcem v globino ostaja še naprej eden od največjih problemov na gradbiščih v Sloveniji. Tako na manjših kot tudi na večjih gradbiščih na približno polovici (med 44% in 61%) gradbišč delovna mesta na višini niso bila primerno zavarovana. Prav zaradi tega je bilo izrečenih tudi največ ustavitev del do

odprave pomanjkljivosti (skupaj 84). Bistvenih razlik med gradbišči (glede na velikost) ob ocenjevanju urejenosti delovnih mest (izvedeno po navodilu SLIC – od 1 do 4) ni bilo moč ugotoviti. Medtem, ko zavarovanja delavcev na strehah pogosto sploh ni, so običajno pomanjkljivo sestavljeni delovni odri in varovalne ograje na balkonih in stopniščih.

Ureditev in vzdrževanje prometnih poti, vozil in gradbenih strojev ter upoštevanje varnostnih zahtev pri delu

Neurejene prometne poti po gradbiščih ter dostopi do delovnih mest na objektih so dostikrat vzrok za nastanek nezgod na gradbišču, a se običajno zaključijo z lažjimi poškodbami delavcev. Največ pomanjkljivosti se ugotavlja zaradi slabega vzdrževanja in čiščenja, pa založenosti poti z materialom. Največ slabih ocen (3 ali 4) je bilo na gradbiščih, kjer je bilo zaposlenih med 21 in 50 delavcev (39,6%), najboljše pa so bile urejene poti na največjih gradbiščih (samo 5% slabih ocen). Pomanjkljivosti na strojih in vozilih ni bilo veliko (med 14% in 25%), prav tako je bilo malo kršitev voznikov in upravljavcev strojev.

Ureditev dviganja, dvigalne opreme in upoštevanje varnostnih zahtev pri delu

Na vse več gradbiščih je dviganje materiala na višino že urejeno mehanizirano. V okviru akcije nismo ugotovili večjih pomanjkljivosti na opremi za dviganje in kršitev obveznosti dvigalistov. Nepravilnosti so bile ugotovljene v glavnem zaradi neurejene dokumentacije in ob uporabi dvigal ter pomožne opreme za privezovanje in dvigovanje lažjih bremen (iztrošeni škripčevniki, obrabljene nepravilno uporabljene vrvi, kljuge in kavlji brez varoval itd.).

Ukrepi

Inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij so izdali **83 ureditvenih odločb**, **29 odločb** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela, **2 odločbi** po 21. členu Zakona o inšpekciji dela in **29 odločb** po Zakonu o prekrških. Poleg tega so bili izdani tudi **103 plačilni nalogi**.

V okviru akcije so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu izdali **220 ureditvenih odločb** za odpravo pomanjkljivosti, **24** krat ustavili delo do odprave pomanjkljivosti in **23** krat prepovedali nadaljevanje opravljanja del zaradi neposredne nevarnosti za zdravje ali življenje delavcev. Izdanih je bilo tudi **121 plačilnih nalogov** za prekrške in v **enem** primeru podana **ovadba** zaradi suma storitve kaznivega dejanja.

Zaključek

Glede na dejstvo, da je gradbeništvo dejavnost, ki je bila v zadnjem času deležna sprememb na zakonodajnem področju zaradi zaposlovanja tujcev in državljanov držav članic EU, glede na izredno fluktuacijo delovne sile ter še vedno vse prepogoste nezgode pri delu, ji je bila tudi v letošnjem letu namenjena obsežna in poglobljena akcija. V okviru te akcije je bilo opravljenih zelo veliko inšpekcijskih pregledov; nekoliko bolj so bili ti pregledi usmerjeni na manjša gradbišča in k manjšim delodajalcem. Vendarle pa je bilo ugotovljeno, da se situacija v zvezi z izvajanjem delovnopравnih predpisov v celoti nekoliko izboljšuje, kar gre pripisati tudi dokaj pogostim pregledom, opravljenih s strani inšpekcijskih služb.

Rezultati akcije, kot tudi številne nezgode pri delu s težjimi poškodbami in smrtjo delavcev pri delu, tudi v letu 2005 ne kažejo bistvenega izboljšanja stanja v gradbeništvu. Akcija poostrenega nadzora gradbišč bo zato z manjšimi spremembami ponovljena tudi v letu 2006.

5.9 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU TER DELOVNE ZAKONODAJE V TRGOVINSKI DEJAVNOSTI

Akcija je potekala na področju varnosti in zdravja pri delu ter na področju nadzora delovnih razmerij v marcu, aprilu in maju 2005.

V okviru akcije je bilo s področja nadzora delovnih razmerij opravljenih skupaj 357 pregledov, pregledanih pa je bilo 337 subjektov. Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bilo ugotovljenih 134 kršitev in izdanih 121 ukrepov. Največ nepravilnosti so inšpektorji na področju delovnih razmerij ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili 330 pregledov. Ugotovljenih je bilo 621 kršitev ter izdanih 172 ukrepov, od tega največ ureditvenih odločb. Iz ugotovitev inšpektorjev je razvidno postopno izboljšanje stanja varnosti in zdravja pri delu tudi na delovnih mestih v trgovinah.

Trajanje in namen

Akcija je potekala v marcu, aprilu in maju 2005. V okviru akcije je bilo s področja nadzora delovnih razmerij opravljenih skupaj 357 pregledov in pregledanih 337 subjektov. Ugotovljenih je bilo 134 kršitev in izdanih 121 ukrepov. Namen akcije je bil preveriti, ali delodajalci v tej dejavnosti upoštevajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z delovnim časom, nadurnim delom, odmori in počitki, letnim dopustom, obratovalnim časom, začasnim in občasnim delom študentov in dijakov ter vodenjem evidenc s področja dela.

Na področju varnosti in zdravja pri delu smo akcijo izvedli z namenom nadzora delodajalcev nad izvajanjem določil zakonodaje s področja varnosti in zdravja pri delu, ki se nanašajo na problematiko premeščanja bremen, električnega toka, varne delovne opreme, ustreznosti lestev ter prijave poškodb pri delu, nadzor pa je bil usmerjen tudi v ugotavljanje, ali imajo delodajalci izdelano in sprejeto Izjavo o varnosti z oceno tveganja in kakšna je ta izjava po vsebini.

Inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu so v akciji opravili 330 pregledov pri 319 subjektih. Delež pregledanih delodajalcev v akciji nadzora v trgovinski dejavnosti je po številu zaposlenih naslednji: približno 50% pregledanih delodajalcev zaposluje do 5 delavcev, približno 20% delodajalcev zaposluje 5-10 delavcev in prav toliko delodajalcev zaposluje 10-50 delavcev, več kot 100 delavcev zaposlujejo 3% delodajalcev, samozaposlenih pa je 7% delodajalcev.

Ugotovitve

I. Nadzor s področja delovnih razmerij

Zaposlovanje

V 1 primeru je inšpektor v okviru akcije ugotovil, da delodajalec ni določil s splošnim aktom pogojev za opravljanje dela na določenem delovnem mestu, čeprav je zaposloval več kot 10 delavcev. V zvezi z opustitvijo izročitve kopije prijave v socialno zavarovanje so bile med akcijo ugotovljene 4 kršitve.

V 3 primerih so bile ugotovljene kršitve Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno. Delo na podlagi pogodb civilnega prava v nasprotju z 2. odstavkom 11. člena Zakona o delovnih razmerjih so inšpektorji ugotovili v 2 primerih.

Iz poročil inšpektorjev izhaja, da so bile kršitve v zvezi z zaposlitvijo za določen čas

ugotovljene pretežno zaradi neupoštevanja določbe 52. člena Zakona o delovnih razmerjih ter v primerih, ko razlog za sklenitev tovrstne pogodbe ni bil naveden ali pa je bil naveden pomanjkljivo. Inšpektorji so ugotovili **8 primerov** tovrstnih kršitev.

Delovni čas

Na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov je bila v **1 primeru** ugotovljena kršitev v zvezi z delom preko dogovorjenega delovnega časa v nasprotju s 6. odstavkom 64. člena Zakona o delovnih razmerjih. Prav tako je bilo v **1 primeru** ugotovljeno, da je bil delovni čas določen v nasprotju s 1. odstavkom 142. člena prej navedenega zakona, saj so delavci delali več kot 40 ur na teden, za kar pa niso prejeli plačila. Kar v **9 primerih** je bilo odrejeno delo preko polnega delovnega časa, pri tem pa ni bila upoštevana z zakonom določena časovna omejitev, medtem ko v **2 primerih** ni bila upoštevana prepoved opravljanja dela preko polnega delovnega časa. Prav tako so inšpektorji ugotovili, da so delodajalci v **8 primerih** kršili določila Zakona o delovnih razmerjih, ko so določali razporeditev delovnega časa zgolj ustno, ko niso določili letnega razporeda delovnega časa in niso uredili neenakomerne razporeditve ali pogojev za začasno prerazporeditev delovnega časa v pogodbi o zaposlitvi. V zvezi z nočnim delom so inšpektorji v okviru akcije ugotovili **eno kršitev**, sicer pa so delodajalci, ki imajo uvedeno nočno delo, v tej dejavnosti bolj redki.

Kršitev v zvezi z zagotavljanjem počitkov delavcem je bilo v akciji ugotovljenih **6**.

Inšpektorji so ugotovili kršitve delovne zakonodaje tudi pri odmeri letnega dopusta in njegovi izrabi. V **18 primerih** je bilo ugotovljeno, da delodajalci niso upoštevali zakonsko določenega minimalnega števila dni letnega dopusta in kriterijev, ki izhajajo iz kolektivnih pogodb, nekaj ugotovljenih kršitev pa se je nanašalo na izrabo letnega dopusta.

Delo dijakov in študentov

V akciji so inšpektorji ugotovili, da je v času nadzorov opravljalo dela **18 dijakov** in **146 študentov**. S tem v zvezi posebnih nepravilnosti pri subjektih nadzora ni bilo zaznati. Ugotovljena je bila samo **1 kršitev**, ki se je nanašala na pravico do zagotavljanja odmora in počitkov za dijake in študente.

Izvajanje Zakona o trgovini

Pri subjektih nadzora so bili inšpektorjem na razpolago urniki obratovalnega časa in soglasja delavcev za delo ob nedeljah, praznikih in dela prostih dnevih. Soglasja delavcev so bila individualna ali skupna, in sicer v zvezi z obratovanjem prodajaln ob nedeljah, praznikih in drugih z zakonom določenih dela prostih dneh kot manj ugodnem delovnem času. V nekaj primerih je soglasje podal svet delavcev s skladu z Zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju. Inšpektorji so ugotovili v **2 primerih**, da delodajalec potrebnega soglasja s strani delavcev ni pridobil. Sicer pa je bilo na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovljeno, da delodajalci, zlasti v manjših prodajalnah, ob nedeljah delajo sami ali pa imajo pridobljena soglasja delavcev.

Izvajanje Zakona o evidencah na področju dela

Največ kršitev v akciji so inšpektorji ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela, in sicer **51**.

Druge ugotovitve

V posameznih primerih so inšpektorji ugotovili kršitve v zvezi z izvajanjem določb Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, nadalje kršitve glede objave prostega delovnega mesta v nasprotju s 1. odstavkom 23. člena Zakona o delovnih razmerjih in nekaj kršitev kolektivne pogodbe dejavnosti v zvezi z neupoštevanjem kriterijev za določitev letnega dopusta, zlasti pri delavcih, ki delajo šest dni na teden.

II. Nadzor s področja varnosti in zdravja pri delu

Splošni akti

Inšpektorji so pri **19 delodajalcih** ugotovili, da nimajo izdelane in sprejete Izjave o varnosti. Ostali delodajalci imajo ta dokument sicer izdelan in sprejet, vendar **52 delodajalcev** v njem ni ocenilo tveganja glede preobremenjenosti delavca pri ročnem premeščanju bremen, **32 delodajalcev** pa je navedena tveganja ocenilo pomanjkljivo.

Organiziranost izvajanja nalog varnosti pri delu

Delodajalci v večini primerov imajo določenega strokovnega delavca za varnost in zdravje pri delu, saj je bilo ugotovljenih le **18 primerov**, ko strokovni delavec za varnost in zdravje pri delu ni bil določen. Od skupnega števila delodajalcev, ki imajo določenega strokovnega delavca za varnost in zdravje pri delu, **4** strokovni delavci ne izpolnjujejo zahtevanih pogojev za izvajanje strokovnih nalog varnosti in zdravja pri delu.

Organiziranost izvajanja nalog zdravja pri delu ter zdravstveni nadzor delavcev

Pooblaščenega zdravnika medicine dela niso imeli določenega pri **trinajstih delodajalcih**, pri enem delodajalcu pa pooblaščen zdravnik medicine dela ni izpolnjeval predpisanih zahtev za izvajanje te dejavnosti. Zanimiva je ugotovitev, da **40 delodajalcev** ne zagotavlja pogojev, na podlagi katerih bi pooblaščen zdravnik lahko opravljal vse naloge zdravstvenega varstva, kot so predpisane z Zakonom o varnosti in zdravju pri delu. Večina delodajalcev pa zagotavlja, da pooblaščen zdravniki medicine dela lahko pregledajo delavce glede ocene delovne zmožnosti v skladu z rokom, ki ga je delodajalec določil v Izjavi o varnosti z oceno tveganja.

Obveščanje in usposabljanje delavcev za varno delo

V zvezi z obveščanjem delavcev o varnosti in zdravju pri delu je pri delodajalcih v trgovinski dejavnosti že utečena praksa, saj le **7 delodajalcev** ne obvešča svojih delavcev o nevarnostih in ukrepih za zagotavljanje varnega in zdravega dela. Prav toliko delodajalcev nima na delovnih mestih nameščenih varnostnih znakov, ki delavce opozarjajo na nevarnosti oz. na izvajanje predpisanih ukrepov. Inšpektorji so tudi ugotovili, da sta dva delodajalca kršila določila pravnih aktov o preprečevanju dostopa na mesta, kjer delavcem preti neizogibna nevarnost za varnost in zdravje pri delu. Na področju usposabljanja delavcev za varno delo je bilo ugotovljenih največ kršitev zaradi opustitve izvedbe teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev za varno delo (**33 kršitev**), v **18 primerih** pa delodajalci niso vodili evidenc o usposabljanju delavcev za varno delo. Poškodbe pri delu so zabeležili pri 50 delodajalcih, od tega je **11** delodajalcev **kršilo** zakonsko določbo o prijavah poškodb na Inšpektorat RS za delo.

Ergonomske in druge posebne zahteve

Inšpektorji so ocenili pri štirih delodajalcih, da delavci dvigujejo bremena večje teže v krajših časovnih (dnevni) obdobjih, vendar ti delodajalci niso določili ukrepov v oceni tveganja za posamezna delovna mesta v Izjavi o varnosti. Večina delodajalcev, ki ima določene ukrepe za lažje premeščanje bremen v Izjavi o varnosti z oceno tveganja, uporablja pri premeščanju bremen mehanska pomagala oz. lažje premeščanje bremen zagotovi z organizacijskimi rešitvami.

Tudi glede urejenosti dovoza za surovine in izdelke v skladiščne prostore so inšpektorji zabeležili le **17 kršitev**, ko dovoz ni bil primeren za uporabo mehanskih pomagal pri ročnem premeščanju bremen. Zabeležili pa smo tudi primer, ko so delavci želeli izraziti svoje predloge o lažjem premeščanju bremen, vendar se delodajalec z njimi ni želel posvetovati in je zato kršil Zakon o varnosti in zdravju pri delu. Pri 2/3 delodajalcev je bilo delo zaradi prostorske urejenosti organizirano tako, da so delavci uporabljali lestve. Le v **10 primerih** so inšpektorji ocenili, da lestve niso več varne za uporabo, ker so izrabljene oz. slabo vzdrževane.

Električne inštalacije

Delodajalci, pregledani v akciji, niso bili pozorni na ustreznost električnih inštalacij in strelvodnega sistema, saj kar **59 delodajalcev** ni zagotovilo pregledov in meritev električnih inštalacij, **15 delodajalcev** pa ni zagotovilo pregledov in meritev strelvodnega sistema. Ugotavljamo, da je vzrok za to, da so kršitelji najemniki prostorov in nimajo urejenih ustreznih dogovorov z lastniki objektov o pregledih električnih inštalacij in strelvodnih sistemov. Pri pregledu stanja pa so inšpektorji ugotovili, da so le pri **6 delodajalcih** delavci izpostavljeni tveganjem, ki jih povzroča posredni ali neposredni stik z deli električnih inštalacij.

Mikroklimatske razmere

Delež delodajalcev, za katere so inšpektorji v akciji ugotovili, da ne zagotavljajo preiskav parametrov delovnega okolja, je relativno majhen (**17 delodajalcev**), isti delež delodajalcev pa tudi ne vodi evidence o izvedenih meritvah parametrov delovnega okolja. Inšpektorji so v treh trgovinah ocenili neustrezne pogoje glede temperature, prezračevanja, prepriha in razsvetljave.

Delovna oprema

V pregledanih trgovinah delavci niso uporabljali delovne opreme pri več kot polovici delodajalcev (**151**). Pri delodajalcih, ki so delovno opremo uporabljali (**138**), pa kar **35 delodajalcev** ni poskrbelo za periodične preglede delovne opreme v rokih, ki so predpisani v izjavi o varnosti z oceno tveganja. Inšpektorji so ocenili, da je pri večini uporabljene delovne opreme varnostna zaščita ustrezno nameščena.

Osebna varovalna oprema

Kot je razvidno tudi iz ocene tveganja za posamezna delovna mesta, osebna varovalna oprema ni potrebna pri večini delodajalcev. Inšpektorji so ugotovili, da štirje delodajalci ne zagotavljajo predpisane osebne varovalne opreme. Delodajalci, katerih dolžnost je zagotoviti predpisano osebno varovalno opremo v skladu z oceno tveganja za posamezna delovna mesta, bi lahko bili tudi bolj skrbni pri vodenju evidence osebne varovalne opreme, saj **17 delodajalcev** te evidence v času akcije ni imelo.

Ukrepi

Inšpektorji so na področju nadzora delovnih razmerij izdali **92 ureditvenih odločb**, **2 odločbi** po 17. členu Zakona o inšpekciji dela (o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti), **2 mandatni kazni** (v skladu s prej veljavnim Zakonom o prekrških), **2 opozorili** po 2. odstavku 33. člena Zakona o inšpekcijskem nadzoru, **14 odločb** o prekršku in **4 plačilne naloge**.

Na področju varnosti in zdravja pri delu so inšpektorji izrekli **172 ukrepov**, od tega so med drugim izdali **158 ureditvenih odločb**, **1 odločbo** o prepovedi uporabe delovne opreme, **10 plačilnih nalogov** ter **3 odločbe** o prekršku.

Zaključek

Inšpektorji ugotavljajo, da je stanje izvrševanja določb delovnopravne zakonodaje v obravnavani dejavnosti zadovoljivo. Največ nepravilnosti so inšpektorji na področju nadzora delovnih razmerij ugotovili v zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela. Delodajalci evidenc delovnega časa za delavce po urah pogosto niso vodili ali pa je bila izkazana evidenca prirejena. Inšpektorji so med izvajanjem akcije opazili tudi trend zapiranja manjših trgovin oziroma da vse več del v manjših prodajalnah opravljajo družinski člani delodajalca, zaposlovanje drugih delavcev pa se nekoliko zmanjšuje.

V primerjavi z istovrstno akcijo, ki je bila izvedena v letu 2003, lahko s področja varnosti in zdravja pri delu zaključimo, da je število kršitev glede sprejete in izdelane Izjave o varnosti za oceno tveganja za polovico manjše. Žal pa se število ugotovljenih kršitev, ki se nanašajo na določitev vseh dejavnikov na delovnih mestih s povečano stopnjo nevarnosti

za poškodbe pri dvigovanju bremen, po zaključenih akcijah v letu 2003 in 2005 še vedno ni spremenilo. V letu 2005 so inšpektorji ugotovili bistveno manj kršitev glede izvajanja usposabljanja za varno delo kot v letu 2003. Število ugotovljenih kršitev v letu 2005 glede ustreznosti mikroklimatskih razmer se je zmanjšalo na polovico v primerjavi z ugotovitvami v akciji leta 2003. Navedeno nakazuje na postopno izboljšanje stanja varnosti in zdravja pri delu tudi na delovnih mestih v trgovinah.

5.10 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE IN PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU V OGLAŠEVALSKIH AGENCIJAH

Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v oglaševalskih agencijah je začela potekati v letu 2005 in se nadaljuje še v letu 2006. Akcijo izvajajo inšpektorji z obeh področij nadzora Inšpektorata RS za delo.

O rezultatih navedene akcije bomo poročali v letnem poročilu o delu Inšpektorata RS za delo v letu 2006.

Trajanje in namen

Akcija nadzora izvajanja zakonodaje pri delodajalcih, ki se ukvarjajo z oglaševanjem, se je začela izvajati v decembru 2005 in bo trajala do konca januarja 2006. Izvajajo jo inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu.

Namen izvedbe akcije v oglaševalskih agencijah je ugotoviti stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu delodajalcev, ki se ukvarjajo s to dejavnostjo, saj akcija v oglaševalskih agencijah še ni bila izvedena. Akcija poteka na področju izvajanja delovnopravne zakonodaje ter na področju varnosti in zdravja pri delu, pri čemer je posebna pozornost posvečena morebitnemu delu otrok.

O rezultatih izvedene akcije bomo poročali v letnem poročilu o delu Inšpektorata RS za delo za leto 2006.

5.11 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V KOMUNALNI IN POGREBNI DEJAVNOSTI

Akcijo so izvajali le inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij. V okviru akcije so opravili 68 inšpekcijskih pregledov pri 65 subjektih nadzora. Skupno so ugotovili 20 kršitev.

Stanje pri pregledanih subjektih nadzora inšpektorji ocenjujejo kot dokaj urejeno, kot posebnost pri opravljanju pogrebne dejavnosti pa izpostavljajo večje število sklenjenih pogodb civilnega prava, ki jih sklepajo nekateri delodajalci – npr. za delo nosačev in druga pogrebna dela, za zdravnike specialiste – patologe in podobno.

Trajanje in namen

Akcija se je pri delodajalcih v komunalni in pogrebni dejavnosti izvajala prvič, njen namen pa je bil ugotoviti, ali delodajalci, ki opravljajo komunalno in pogrebno dejavnost, spoštujejo delovnopravno zakonodajo. Inšpektorji so obravnavano akcijo izvedli v času med 3. 10. 2005 in 30. 11. 2005. Posebno pozornost so inšpektorji v okviru akcije namenili spoštovanju določb, ki se nanašajo na sprejem akta o sistemizaciji delovnih mest oziroma

na izjavo o varnosti pri manjših delodajalcih, na zaposlovanje delavcev in delo na podlagi pogodb civilnega prava, na začasno in občasno delo dijakov in študentov in varovane kategorije delavcev, na delovni čas in vodenje evidenc na področju dela, na dopolnilno delo in na zagotavljanje odmorov in počitkov delavcem.

Inšpektorji so v okviru akcije opravili **68 inšpekcijskih pregledov pri 65 subjektih nadzora**. Skupno so ugotovili **20 kršitev**.

Ugotovitve

Zaposlovanje

Ob preverjanju vprašanja, ali delodajalci izročajo delavcem pisne predloge pogodb o zaposlitvi pred sklenitvijo pogodbe, je bilo v **1 primeru** ugotovljeno, da je delodajalec to obveznost kršil. Prav tako je bilo v **1 primeru** ugotovljeno, da delavcem ob sklenitvi pogodbe o zaposlitvi ni bila izročena pisna pogodba, v **3 primerih** pa delavcem ni bila izročena fotokopija prijave v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje. **3 kršitve** so inšpektorji ugotovili v zvezi s sprejetjem akta o sistemizaciji delovnih mest. V okviru opravljenih inšpekcijskih nadzorov v akciji ni bilo ugotovljeno sklepanje pogodb o zaposlitvi za opravljanje dopolnilnega dela.

Inšpektorji so v posameznih primerih ugotovili zaposlovanje delavcev, ki uživajo posebno varstvo v delovnem razmerju zaradi nosečnosti in starševstva, pri čemer pa kršitev s tem v zvezi ni bilo ugotovljenih. Ob zaposlovanju starejših delavcev, ki se je prav tako pojavljalo pri nekaterih delodajalcih, pregledanih v okviru akcije, je bil ugotovljen **1 primer** kršitve, ko je delodajalec odredil delo preko polnega delovnega časa, hkrati pa ni pridobil soglasja za nadurno delo.

Tipična značilnost, ki so jo inšpektorji ugotavljali pri nekaterih nadziranih delodajalcih, je sklepanje pogodb civilnega prava, včasih tudi v večjem obsegu.

Delovni čas

Ob preverjanju izvajanja določb, ki urejajo trajanje nadurnega dela v obsegu, skladnem s predpisi, je bila ugotovljena **1 kršitev**. Kot izhaja iz gornjih ugotovitev, pa je bila ugotovljena tudi **1 kršitev** v zvezi z odreditvijo dela preko polnega delovnega časa starejšemu delavcu, za katerega velja prepoved odrejanja nadurnega dela brez njegovega pisnega soglasja. Delodajalci, pregledani v okviru akcije, glede na ugotovitve inšpektorjev zagotavljajo delavcem odmore in počitke med zaporednima delovnima dnevi, ugotovljena pa je bila **1 kršitev** zaradi onemogočanja tedenskega počitka. Poleg tega pa so inšpektorji evidentirali tudi **3 primere** kršitev pri določanju minimalnega trajanja letnega dopusta.

Druge ugotovitve

Pri delodajalcih, nadziranih v akciji, je bilo ugotovljenih **5 kršitev** v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela.

Ukrepi

V okviru akcije nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v komunalni in pogrebni dejavnosti so inšpektorji glede na ugotovljene kršitve izdali **16 odločb**, od tega **14** ureditvenih in **2** odločbi o prepovedi opravljanja delovnega procesa oz. uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti. V postopkih o prekrških so bili izdani **4 plačilni nalogi** ter **2 odločbi o prekršku**.

Zaključek

Akcija nadzora je potekala tako v javnih podjetjih, ki opravljajo komunalno in pogrebno dejavnost, kot tudi pri zasebnih delodajalcih. Stanje pri pregledanih subjektih nadzora inšpektorji ocenjujejo kot dokaj urejeno, kot posebnost pri opravljanju pogrebne dejavnosti pa izpostavljajo večje število sklenjenih pogodb civilnega prava, ki jih sklepajo

nekateri delodajalci – npr. za delo nosačev in druga pogrebna dela, za zdravnike specialiste – patologe in podobno. V okviru komunalne dejavnosti se pogodbe civilnega prava sklepajo predvsem v zimski sezoni, za pluzenje in posipavanje cest. Občasno se pri delodajalcih, glede na ugotovitve inšpektorjev, sklepajo tudi avtorske pogodbe za pogrebne slovesnosti. Inšpektorji poudarjajo, da bi se takšno delo lahko opravljalo tudi z redno zaposlenimi, ob razširitvi delovnih opravil na določenih delovnih mestih ali z drugačno organizacijo dela.

5.12 AKCIJA NADZORA V ZVEZI Z IZVAJANJEM DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V DEJAVNOSTI PREVOZOV V CESTNEM PROMETU

Akcija je potekala na področju nadzora delovnih razmerij v obdobju od 10. 10. 2005 do 30. 11. 2005 v sodelovanju s Prometnim inšpektoratom RS.

Inšpekcijsko nadzorstvo je bilo opravljeno pri 107 subjektih. Opravljenih je bilo 116 inšpekcijskih nadzorov, na podlagi katerih so inšpektorji ugotovili skupno 30 kršitev.

Trajanje in namen

Akcija je potekala na področju delovnih razmerij v obdobju od 10. 10. 2005 do 30. 11. 2005 v sodelovanju s Prometnim inšpektoratom RS.

Namen akcije na področju nadzora delovnih razmerij je bil preveriti izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, v zvezi s posredovanjem dela drugemu uporabniku, delom dijakov in študentov, zaposlitvijo in delom tujcev, v zvezi z zagotavljanjem pravic varovanim kategorijam delavcev, urejanjem delovnega časa, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem pravice do odmorov in počitkov.

Na področju delovnih razmerij so inšpektorji opravili **116 inšpekcijskih pregledov** pri **107 delodajalcih**, ki se ukvarjajo z dejavnostjo prevozov v cestnem prometu. Ugotovili so 30 kršitev.

Ugotovitve

Zaposlovanje

V zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi je bilo na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov ugotovljeno, da delodajalci v **2 primerih** delavcu niso izročili pisnega predloga pogodbe o zaposlitvi, v **2 primerih** pa delavcem niso vročili fotokopije prijave v socialna zavarovanja.

V okviru akcije je bilo v **1 primeru** ugotovljeno, da je bila sklenjena pogodba o zaposlitvi za določen čas, ne da bi bil naveden razlog sklenitve takšne pogodbe. Inšpektorji so tudi ugotovili, da so **3 delodajalci kršili** 2. odstavek 20. člena Zakona o delovnih razmerjih, saj niso z aktom o sistemizaciji določili pogojev za opravljanje dela na posameznem delovnem mestu.

Pristojni inšpektorji so nadalje ugotovili kršitev v **2 primerih** sklenjenih pogodb civilnega prava, ko so obstajali elementi delovnega razmerja.

V **1 primeru** je pri delodajalcu opravljal začasna in občasna dela na podlagi napotnice študentskega servisa študent, vendar ni opravljal prevoza, ampak druga dela.

Pri nadzorih v dejavnosti prevozov v cestnem prometu je bilo ugotovljenih **6 primerov** zaposlovanja na črno.

Inšpekcijski nadzori so v okviru akcije pokazali, da je delo tujcev prisotno tudi v dejavnosti prevozov v cestnem prometu. V akciji je bila ugotovljena zaposlitev 28 delavcev tujih državljanov, od tega 10 delavcev državljanov držav članic EU in 18 delavcev državljanov tretjih držav (ki niso članice EU). Ugotovljeni sta bili **2 kršitvi** predpisov, ki urejajo zaposlovanje in delo tujcev, in sicer v zvezi s prijavo oz. odjavo dela tujca.

Evidence na področju dela

V zvezi z izvajanjem Zakona o evidencah na področju dela so bile na podlagi opravljenih inšpekcijskih pregledov v akciji ugotovljene **3 kršitve**.

Druge ugotovitve

V akciji so bile ugotovljene s strani pristojnih inšpektorjev tudi naslednje kršitve: v zvezi z izplačilom plače (**2 primera**), po **1 kršitev** v zvezi z zagotavljanjem tedenskega počitka delavcu, v zvezi z zagotavljanjem počitka med dvema delovnima dnevnoma in v zvezi z zagotavljanjem posebnega varstva varovanim kategorijam delavcev.

Ukrepi

Inšpektorji so v okviru nadzora delovnih razmerij izdali **13 ureditvenih odločb**. Izdanih je bilo tudi **14 plačilnih nalogov** in **1 odločba o prekršku**.

Zaključek

Inšpektorji za delo ugotavljajo, da je stanje izvajanja delovnopravne zakonodaje, ugotovljeno v akciji, dokaj dobro. Dodajajo pa, da je akcija zaradi sodelovanja Prometnega inšpektorata RS, ki je pregledoval tudi tahografe, licence avtoprevoznikov in potne naloge voznikov, učinkovitejša in strokovnejša.

5.13 AKCIJA NADZORA DELOVNE ZAKONODAJE PRI DELODAJALCIH, KI SO ZAVEZANCI ZA PRIJAVO DELA TUJCEV

Akcijo nadzora delovne zakonodaje pri delodajalcih, ki so zavezanci za prijavo dela tujcev, katere namen je bil prispevati k čim bolj doslednemu spoštovanju 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, smo v letu 2005, v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje, izvajali že četrto leto zapored. V okviru akcije, ki je potekala na področju nadzora delovnih razmerij od septembra 2005 do zaključka leta 2005, so inšpektorji opravili 183 nadzorstev pri 183 zavezancih. Pri tem so ugotovili skupno 105 kršitev, največ v zvezi z opustitvijo prijave začetka dela tujcev (85). Zaradi ugotovljenih kršitev so inšpektorji izdali 47 odločb o prekršku in 21 plačilnih nalogov. V 38 primerih so poleg ukrepanja zaradi ugotovljenih prekrškov izdali tudi ureditvene odločbe.

Trajanje in namen

Akcijo smo v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje izvajali že četrto leto zapored. Namen akcije je bil prispevati k čim bolj doslednemu spoštovanju 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev, saj kljub dejstvu, da se Zakon o zaposlovanju in delu tujcev uporablja od 1. 1. 2001 dalje, še vedno ugotavljamo, da številni delodajalci, ki za delavca pridobijo delovno dovoljenje, opustijo obveznost prijave dela tujcev.

Akcijo, ki je potekala le na področju **delovnih razmerij**, smo pričeli izvajati v **septembru 2005 in je potekala vse do zaključka leta 2005**. Inšpektorji so se pri izvajanju akcije pogosto soočali tudi z izmikanjem delodajalcev inšpekcijskemu nadzoru, zato so se inšpekcijski nadzori v teh primerih časovno podaljšali in se bodo nadaljevali tudi po

izteku omenjenega obdobja. V zvezi s tem inšpektorji opozarjajo tudi na problematiko priglasitve fiktivnih sedežev opravljanja dejavnosti samostojnih podjetnikov. Ugotavljajo namreč, da se nekateri delodajalci ne nahajajo na priglašanih sedežih. Pri ogledu teh lokacij namreč ni mogoče ugotoviti, ali se dejavnost tu opravlja ali ne.

Inšpektorji so v letu 2005 v zvezi z obravnavano tematiko opravili **183 nadzorstev pri 183 zavezancih**. Pri tem so ugotovili skupno 105 kršitev.

Ugotovitve

Kljub temu, da je prijava začetka dela tujca v skladu z 29. členom Zakonom o zaposlovanju in delu tujcev obvezen pogoj, da lahko začne tujec opravljati delo v Republiki Sloveniji, smo v poročevalskem obdobju ugotovili, da delodajalci obravnavane obveznosti niso izpolnili v **85 primerih**. Inšpektorji ocenjujejo, da je pogosto kršenje določbe 29. člena Zakona o zaposlovanju in delu tujcev deloma posledica nepoznavanja vsebine omenjenega zakona, v večji meri pa omenjene kršitve lahko pripišemo malomarnosti nekaterih delodajalcev, ki na prijavo začetka dela tujcev pozabijo. Tako nekateri delodajalci po pridobitvi delovnega dovoljenja za tujca prijave začetka dela tujca sploh niso izvršili.

Inšpektorji so obravnavali tudi primere, ko so zavezanci začetek dela tujca sicer prijavili, vendar po predpisanem roku. V teh primerih so delodajalci kot razlog za zamudo prijave dela inšpektorjem navajali, da so čakali na prihod tujca ali na nedokončane postopke za pridobitev dovoljenja za bivanje tujca.

Pri izvajanju akcije so inšpektorji zasledili tudi primere, ko tujci v Republiki Sloveniji sploh niso začeli opravljati dela, delodajalci pa Zavodu RS za zaposlovanje niso vrnili delovnih dovoljenj. Obveznost vrnitve delovnih dovoljenj so delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev kršili v **10 primerih**.

Inšpektorji so v posameznih primerih ugotovili tudi nekatere druge kršitve, kot sledi:

- kršitev prepovedi zaposlovanja na črno (2);
- kršitev v zvezi z izvajanjem Zakona o matični evidenci zavarovancev in uživalcev pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja (2);
- kršitev v zvezi z letnim dopustom (2);
- kršitev v zvezi z izplačilom plače (1);
- kršitev v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela (1) ter
- kršitev v zvezi z vrnitvijo delovne knjižice (1).

Ukrepi

Inšpektorji so zaradi ugotovljenih kršitev izdali **47 odločb o prekršku in 21 plačilnih nalogov**. V **38 primerih** so poleg ukrepanja zaradi ugotovljenih prekrškov izdali tudi ureditvene odločbe. V nekaterih primerih so ukrepali tudi z opozorili.

Zaključek

Glede na to, da po večletnem poostrenem nadzoru izvajanja obveznosti prijave začetka dela tujcev še beležimo številne kršitve, bomo sodelovanje z Zavodom RS za zaposlovanje na obravnavanem področju ohranili tudi v prihodnje.

Prav tako bomo pristopili k sistematičnemu reševanju problematike glede priglasitve fiktivnih sedežev samostojnih podjetnikov in se v ta namen povezali tudi z drugimi nadzornimi organi.

5.14 AKCIJA NADZORA IZVAJANJA DELOVNOPRAVNE ZAKONODAJE V ŠPORTNIH DEJAVNOSTIH – V FITNESS STUDIJIH, LEPOTILNIH OZ. REKREACIJSKIH STUDIJIH

Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v športnih dejavnostih je začela potekati v letu 2005 in se nadaljuje še v letu 2006.

Akcijo izvajajo inšpektorji s področja nadzora delovnih razmerij.

Rezultate izvedene akcije bomo predstavili v poročilu Inšpektorata RS za delo za leto 2006.

Trajanje in namen

Akcija poteka od decembra 2005 do konca januarja 2006.

Akcija se pri delodajalcih, ki izvajajo športno oz. rekreacijsko dejavnost, izvaja prvič. Njen namen je ugotoviti, ali omenjeni delodajalci spoštujejo delovnopravno zakonodajo zlasti pri samem zaposlovanju in pri zagotavljanju pravic, povezanih z delovnim časom, odmori ter počitki.

Ugotovitve o izvajanju akcije bomo predstavili v poročilu Inšpektorata RS za delo za leto 2006.

5.15 AKCIJA NADZORA NAD IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU PRI DELODAJALCIH NA PODROČJU PRIJAV NEZGOD PRI DELU, KI SO IMELE ZA POSLEDICO POŠKODBO DELAVCA, IN O VODENJU EVIDENC

Na osnovi veljavne zakonodaje mora delodajalec takoj prijaviti na Inšpektorat RS za delo vsako nezgodo, zaradi katere je delavec nezmožen za delo več kot tri koledarske dni. Ta poročevalska obveznost izhaja iz Zakona o varnosti in zdravju pri delu. Podatki o nezgodah pri delu predstavljajo pomemben vir, na osnovi katerega inšpektorat načrtuje in vrednoti delo na področju varnosti in zdravja pri delu.

Inšpekcijski nadzor je bil v okviru akcije opravljen pri 205 delodajalcih, ugotovljenih pa je bilo 134 kršitev. Na podlagi izvedene akcije lahko zaključimo, da delodajalci še vedno ne spoštujejo v celoti 27. in 39. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu oz. ne prijavljajo redno nezgod pri delu, zaradi katerih je bil delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni. Inšpektorji so zaradi ugotovljenih kršitev izrekli 161 ukrepov.

Trajanje in namen

Obravnavana akcija je trajala od 1. 2. 2005 do 30. 6. 2005. Poglavitni namen akcije je bil ugotoviti, kako delodajalci spoštujejo predpise s področja varnosti in zdravja pri delu – izvajanje 27. in 39. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu oz. zagotoviti večjo poročevalsko disciplino delodajalcev na področju prijavljanja nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo delavca. V ta namen so vsi inšpektorji s področja nadzora varnosti in zdravja pri delu dobili določeno število ER-8 obrazcev in preverjali, ali je delodajalec izpolnil samo omenjeno prijavo (ER-8), ali pa je nezgodo pri delu prijavil tudi na Inšpektorat RS za delo. Vsi ER-8 obrazci, ki so bili izbrani za to akcijo, opredeljujejo poškodbo, zaradi katere je bil delavec zagotovo odsoten z dela več kot tri koledarske dni. Glede na način dela akcija predstavlja novost in se bo ponavljala več let.

Ugotovitve

Večina pregledanih delodajalcev ni prijavljala nezgod pri delu na Inšpektorat RS za delo. Na podlagi izvedene akcije lahko ugotovimo, da je poročevalska disciplina **35% delodajalcev** še vedno na nezadovoljivi ravni. Posebno preseneča, da nezgod ne prijavljajo redno nekateri subjekti v javnem sektorju. Akcijo bomo zaradi omenjenega ponovili tudi v letu 2006. V okviru akcije je bilo pregledanih **205 subjektov**, pri tem so bili v nadzor zajeti veliki, srednji in mali delodajalci. Število vseh ugotovljenih **kršitev** je **134**, od tega je bilo ugotovljenih **84 kršitev** na področju prijavljanja poškodb pri delu in ugotovljenih poklicnih bolezni, **6 kršitev** na področju periodičnih preizkusov delovne opreme, **5 kršitev** na področju zdravstvenega varstva, ki ga opravlja pooblaščen zdravnik delodajalca, **4 kršitve** na področju teoretičnega in praktičnega usposabljanja delavcev za varno delo ter **4 kršitve** na področju prijavljanja nevarnih pojavov.

Ukrepi

Število pregledanih subjektov med akcijo je bilo **205**, prav toliko je bilo tudi opravljenih inšpekcijskih pregledov. Inšpektorji so izdali **60 ureditvenih odločb**, **65 plačilnih nalogov** in **36 odločb o prekršku**.

Zaključek

Na podlagi akcije lahko zaključimo, da delodajalci še vedno ne spoštujejo v celoti določb 27. in 39. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu oz. ne prijavljajo redno nezgod pri delu, zaradi katerih je bil delavec odsoten z dela več kot tri koledarske dni. Akcijo bomo zaradi omenjenega ponavljali tudi v prihodnjih letih.

5.16 AKCIJA NADZORA INTERNEGA TRANSPORTA (HORIZONTALNI IN VERTIKALNI)

Predmet nadzora v tej akciji so bila tovorna in osebna dvigala, viličarji in stanje transportnih poti. Stanje transportne opreme glede na ugotovitve v akciji ni ustrezno, saj precej stare opreme nima dokumentov in tudi pregledi se ne izvršujejo (predvsem to velja za pomožna nosilna sredstva). Takih kršitev je po oceni vedno manj, saj se stara in izrabljena oprema zamenjuje z novo in varnejšo. Pri opravljenih 282 inšpekcijskih nadzorih je bilo v akciji ugotovljenih 398 kršitev, izrečenih je bilo tudi 169 ukrepov, med katerimi je bilo največ ureditvenih odločb.

Trajanje in namen

Akcija je potekala le dobra dva meseca, v času od 24. 1. do 30. 4. 2005. Ta rok je bil razmeroma kratek, saj bi zaradi problematike in slabšega stanja v internem transportu lahko trajala bistveno daljši čas. V tej akciji se je izvajal zlasti nadzor tovornih in osebnih dvigal, viličarjev in stanje transportnih poti.

Predvsem v zvezi z viličarji, pomožnimi nosilnimi sredstvi in transportnimi potmi je še veliko nepravilnosti. S poostrenim nadzorom se stanje viličarjev pri delodajalcih izboljšuje, saj se veliko delodajalcev odloča za zamenjavo dotrajanih viličarjev z novimi in bolj varnimi. Pri pomožnih nosilnih sredstvih je običajno potreben le pozornejši nadzor s strani delodajalcev, saj zamenjava te opreme ne predstavlja velikega stroška.

Ugotovitve

Pri pregledu tovornih dvigal je bilo ugotovljenih največ napak na škripčevnikih. Veliko je bilo nepregledanih, imeli so nepopolno dokumentacijo in bili so brez oznak. Skupno je bilo ugotovljenih **114 kršitev**.

Tudi tovornih dvigal je bilo po ugotovitvah inšpektorjev precej nepregledanih ali pa so bila brez ustrezne dokumentacije. **59 kršitev** je bilo ugotovljenih pri pomožnih nosilnih sredstvih - le redka so bila pregledana, bila so brez oznak in dokumentov.

Pri dvigalih s kabino je bilo največ nepravilnosti ugotovljenih pri zagotavljanju reševalca, skrbnika ali vzdrževalca. Nekaj je bilo tudi dvigal, ki jim je pretekel rok pregleda.

Tudi viličarji, predvsem starejši, so imeli nepopolno dokumentacijo ali pa je bilo njihovo stanje neustrezno. Nekaj viličarjev je imelo prekoračene roke pregledov.

Glede ustreznosti transportnih poti je bilo ugotovljenih **94 kršitev**. V zvezi s tem so bile najpogostejše napake ugotovljene glede osebnih prehodov in poti za pešce (**74 kršitev**). Ta problem je velikokrat težko rešljiv, saj v obstoječih stavbah ob postavljenih linijah ni razpoložljivega prostora. Kršitve so inšpektorji ugotovili tudi v zvezi z označbami transportnih poti, in sicer v **20 primerih**.

Ukrepi

Kršiteljem je bilo izdanih **160 ureditvenih odločb, 6 plačilnih nalogov, 2 odločbi o prepovedi uporabe delovne opreme in 1 odločba o prekršku**.

Zaključek

Stanje transportne opreme ni ustrezno, saj precej stare opreme nima dokumentov in tudi pregledi se, predvsem za pomožna nosilna sredstva, ne izvršujejo. Takih kršitev je po oceni inšpektorjev vedno manj, saj se stara in izrabljena oprema zamenjuje z novo in varnejšo.

5.17 AKCIJA NADZORA PROSTOROV LAKIRNIC, LAKIRNIH KABIN IN LAKIRNIH STEN

Akcija je bila izvedena v skladu s programskimi usmeritvami Inšpektorata RS za delo v letu 2004, vendar se je zaradi posebnosti nadaljevala tudi v začetku leta 2005. Rezultati akcije so pokazali, da delodajalci površno poznajo področje protieksplzijske zaščite, zato je bilo v okviru akcije ugotovljeno, da delodajalci niso imeli pridobljenih ustreznih certifikatov o skladnosti elaboratov protieksplzijske ogroženosti kot tudi certifikata o skladnosti vzdrževanja Ex naprav. Omenjeno akcijo bo v prihodnjem obdobju potrebno ponoviti. Nadzor je bil opravljen pri 118 delodajalcih, ugotovljenih pa je bilo 293 kršitev. V zvezi s tem so inšpektorji izrekli 78 ukrepov v obliki ureditvenih odločb.

Trajanje in namen

Namen akcije je bilo ugotoviti spoštovanje določb predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih, kjer delo poteka v prostorih lakirnic, v lakirnih kabinah in z lakirnimi stenami, s poudarkom na protieksplzijski zaščiti oziroma že pridobljenih certifikatih. Nadzor nad prostori lakirnic, lakirnih kabin in lakirnih sten se po uveljavitvi nove zakonodaje, ki smo jo prevzeli od EU, še ni opravljal. S to akcijo smo želeli pridobiti osnovne podatke, ali so delodajalci že začeli celovito reševati problem protieksplzijske zaščite. Akcija je bila izvedena v skladu s programskimi usmeritvami Inšpektorata RS za delo v letu 2004. Zaradi posebnosti akcije se je ta nadaljevala tudi v začetku leta 2005.

Akcija je bila osredotočena na nekatere ciljne točke, in sicer;

- ali je v sprejeti izjavi o varnosti z oceno tveganja pravilna opredeljenost glede na požar in eksplozijo,
- ali je delodajalec pridobil certifikat o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti,

- ali je delodajalec pridobil certifikat o vzdrževanju Ex naprav,
- ali delodajalec zagotavlja usposabljanje.

V okviru akcije je bilo izdano navodilo, v katerem so bile podane usmeritve za posamezne preglede (poudarek je bil na začetku uporabe lakirnice pred 30. junijem 2003 ali po tem datumu), opredeljeni pojmi ter vzorec zapisnika, ki naj bi poenotil vprašanja in zahteve za inšpektorje, ki so izvajali nadzor po Sloveniji. Vprašanja so bila razdeljena na posamezne točno določene ciljne sklope.

Ugotovitve

V akciji so inšpektorji ugotovili, da delodajalci v izjavo o varnosti z oceno tveganja pogosto niso vključili opredelitve nevarnosti eksplozije. Omenjena kršitev je bila ugotovljena v **50 primerih**. V **7 primerih** pa delodajalci sploh niso imeli izdelane in sprejete izjave o varnosti z oceno tveganja.

Delodajalci glede na ugotovitve inšpektorjev površno poznajo tudi področje protieksplzijske zaščite, saj niso imeli pridobljenih ustreznih certifikatov o skladnosti elaboratov protieksplzijske ogroženosti v **17 primerih**. Prav tako v **67 ugotovljenih primerih** delodajalci niso pridobili certifikata o skladnosti vzdrževanja Ex naprav.

Pomanjkljivosti so bile ugotovljene tudi na področju ustreznosti usposabljanja, ki se zahteva za zaposlene v območjih eksplozivnih con. Te kršitve so bile ugotovljene v **43 primerih**.

Ostala opažanja inšpektorjev v okviru akcije so naslednja: delodajalci niso vodili ustreznih evidenc, delovnih sredstev niso redno pregledovali, gasilniki pri delodajalcih so bili neustrezni ali nepregledani, osebna varovalna oprema je bila neprimerna, delodajalci niso zagotovili zdravstvenih pregledov delavcem.

Ukrepi

Na področju celotne Slovenije je bilo v okviru akcije **opravljenih 118 pregledov pri 118 subjektih**. Pri tem je bilo izdanih **78 ureditvenih odločb** v zvezi z ugotovljenimi kršitvami.

Zaključek

Delodajalci se dobro zavedajo, da je naknadno pridobivanje dokumentacije cenovno in časovno precej zahtevna naloga, zato v večini primerov raje počakajo na ukrepanje inšpektorja. Omenjeno akcijo bo v prihodnosti potrebno ponoviti in analizirati zaznane spremembe.

5.18 AKCIJA NADZORA PROSTOROV ZA TEHNIČNE PREGLEDE MOTORNIH IN PRIKLOPNIH VOZIL

Obravnavano akcijo so inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu začeli izvajati že v letu 2004, zaključila pa se je v letu 2005. V sklopu akcije je bilo pregledanih 63 prostorov delodajalcev, kjer se izvajajo tehnični pregledi motornih vozil. Ugotovljenih kršitev je bilo 134, izrečenih ukrepov pa 40. Po ugotovitvah inšpektorjev, zbranih pri nadzorovanih subjektih v okviru akcije, lahko ocenimo, da je stanje zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu pri njih zadovoljivo.

Trajanje in namen

Akcija nadzora prostorov za tehnične preglede motornih in priklopnih vozil s področja varnosti in zdravja pri delu je bila izvedena v skladu s programskimi usmeritvami

Inšpektorata RS za delo v letu 2004. Glede na dodatne zadolžitve in istočasni potek drugih akcij smo ugotovili, da omenjena akcija ne bo mogla doseči pričakovanega cilja v celoti, zato smo zaključek akcije preložili na začetek leta 2005.

Glede na spremenjeno zakonodajo pri pregledovanju motornih in priklopnih vozil so inšpektorji želeli ugotoviti naslednje:

- ali je delodajalec v izjavi o varnosti z oceno tveganja opredelil izpostavljenost delavcev izpušnim plinom,
- ali je usposabljanje prilagojeno glede na delovno mesto – ali so delavci seznanjeni z nevarnostmi ogljikovega monoksida in dušikovih oksidov,
- ali delodajalec zagotavlja zadostno odsesavanje na delovnih mestih glede na pravilnik,
- ali delodajalec zagotavlja ustrezne ukrepe glede na obremenitev delavcev s hrupom.

Nadzor je bil opravljen na podlagi spiska podeljenih koncesij s strani Ministrstva za notranje zadeve.

V okviru akcije je bilo izdano navodilo, v katerem so bili opredeljeni pojmi ter vzorec zapisnika, ki naj bi poenotil vprašanja in zahteve za inšpektorje, ki so izvajali nadzor na posameznih bazah tehničnih pregledov po Sloveniji. Vprašanja so bila razdeljena na posamezne ciljne sklope.

Ugotovitve

Velika večina kršitev, ugotovljenih v akciji pri delodajalcih, ki izvajajo tehnične preglede motornih vozil, se je nanašala na izjavo o varnosti z oceno tveganja, na usposabljanje za varno delo in na preiskave delovnega okolja. Omenjene nepravilnosti predstavljajo 70% vseh kršitev, ugotovljenih v okviru akcije.

Največ nepravilnosti je bilo ugotovljenih glede preiskav delovnega okolja, in sicer **49**. Od tega so bili v **29 primerih** zapisniki in poročila o preiskavah delovnega okolja pomanjkljivi, v **18 primerih** se preiskave sploh niso izvajale, v **2 primerih** pa so bile ugotovljene kršitve v zvezi z vodenjem evidenc glede preiskav delovnega okolja.

Tudi izjave o varnosti z oceno tveganja pri vseh nadziranih delodajalcih niso bile ustrezne. Tako v **20 primerih** delodajalec v izjavi o varnosti z oceno tveganja ni opredelil izpostavljenosti delavcev izpušnim plinom. Nekateri pa omenjenega splošnega akta sploh niso izdelali, kar so inšpektorji ugotovili v **3 primerih**.

V zvezi z usposabljanjem za varno delo so inšpektorji ugotovili, da delodajalci v **16 primerih** niso zagotavljali delavcem usposabljanja po vsebini, ki bi bila prilagojena posebnostim na delovnih mestih, in to zlasti glede nevarnosti ogljikovega monoksida in dušikovih oksidov.

Poleg kršitev, ki so bile prvenstveno predmet nadzora, so inšpektorji ugotovili še naslednje pomanjkljivosti:

- neažurnost ustreznih evidenc v skladu z 39. členom Zakona o varnosti in zdravju pri delu (v **6 primerih**),
- električne meritve so pomanjkljive oziroma niso izvedene (v **5 primerih**),
- ustrezni zdravstveni pregledi niso bili izvedeni (v **7 primerih**),
- gibanje strank ob preizkusni progi (v **5 primerih**).

Ukrepi

Na področju celotne Slovenije je bilo v okviru akcije pregledanih **63 prostorov**, kjer se opravljajo tehnični pregledi, izdanih je bilo **38 ureditvenih odločb** in **2 plačilna naloga**.

5.19 AKCIJA NADZORA NAD ZAGOTAVLJANJEM PREDPISOV VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU PRI DELODAJALCIH KMETIH, KI OPRAVLJAJO DEJAVNOST KMETIJSTVA IN GOZDARSTVA

Ugotovitve akcije kažejo, da je stanje izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri delodajalcih v kmetijstvu bistveno boljše v primerjavi s preteklimi obdobji, ko so se izvajale tovrstne akcije. Pozna se aktivnost Kmetijsko-gozdarske zbornice, ki preko kmetijskih svetovalcev vzpodbuja kmete in organizira razna usposabljanja zanje. Res pa je, da je bila akcija izvedena pri večjih kmetovalcih, kjer je stanje zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu bolj urejeno.

Inšpektorji so opravili inšpekcijski nadzor pri 280 delodajalcih kmetih in ugotovili 857 kršitev. Izrečenih je bilo tudi 122 ukrepov v obliki ureditvenih odločb.

Trajanje in namen akcije

Akcija je bila izvedena v skladu s programom Inšpektorata RS za delo za leto 2005. Potekala je v juniju, juliju, avgustu in septembru 2005. Namen akcije je bil ugotoviti spoštovanje predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu. Inšpektorji so se v okviru nadzora osredotočili predvsem na osveščanje in svetovanje glede zahtev na področju varnosti in zdravja pri delu v smislu 4. člena Zakona o inšpekciji dela in na ukrepe s tega področja.

Ugotovitve

Večina delodajalcev ima po ugotovitvah inšpektorjev v sklopu akcije sprejeto izjavo o varnosti z oceno tveganja, nimajo pa opravljene revizije le-te. Večina kmetovalcev v oceni tveganja nima konkretizirane opreme za osebno varnost pri delu. Ocena tveganja pri delodajalcih v skladu z ugotovitvami inšpektorjev v akciji ni bila izdelana v **33 primerih**.

Iz podatkov akcije je razvidno, da delodajalci v veliki meri zagotavljajo opremo za osebno varnost pri delu in njeno uporabo. Vseeno pa so bile kršitve v zvezi s tem ugotovljene v **21 primerih**. Izjave o skladnosti in navodil za uporabo pa od prodajalcev ne dobijo, razen v primerih, ko kupujejo opremo za osebno varnost v zadrugah.

Zelo pomanjkljivo se pri pregledanih delodajalcih opravljajo periodični pregledi delovne opreme. Res, da je večina traktorjev registriranih, ob registraciji pa je opravljen tudi te vrste pregled. Vendar je še veliko traktorjev, ki niso registrirani in tudi ne periodično pregledani s strani strokovnih delavcev, ki imajo dovoljenje za delo. Kršitve so bile ugotovljene pri skoraj polovici opravljenih pregledov. Stroji, ki jih uporabljajo kmetovalci, so bili večinoma proizvedeni pred letom 2003. Novejši stroji so opremljeni s tablicami in oznakami ter navodili za uporabo, nimajo pa izjav o skladnosti. Opustitev zagotavljanja periodičnih pregledov in preizkusov delovne opreme je bila ugotovljena v **106 primerih**.

Pri pregledih je bilo s strani inšpektorjev ugotovljeno, da večina kmetovalcev opravlja periodične zdravstvene preglede, v **47 primerih** pa to ni bilo zagotovljeno. Opremo za prvo pomoč delodajalci zagotavljajo, vendar ne povsod. V primerih, kjer ni omaric za prvo pomoč, imajo material v traktorjih. Pri zagotavljanju požarnega varstva ni bilo ugotovljenih izstopajočih nepravilnosti. Problematično pa je redno pregledovanje požarne opreme. Tako je bilo glede zagotavljanja prve pomoči ugotovljenih **44 kršitev** in glede ukrepov zagotavljanja požarnega varstva **38 kršitev**.

Po ugotovitvah inšpektorjev imajo nevarne snovi, kot so sredstva za varstvo rastlin, listine v slovenskem jeziku. Ne velja pa to za nevarne snovi, kot so goriva in maziva, kjer ustrezne listine niso prevedene v slovenski jezik. Kršitve v zvezi s tem so bile ugotovljene v **38 primerih**. Kmetje kupujejo sredstva za varstvo rastlin v glavnem za tekočo uporabo. V kolikor pa ta sredstva ostajajo, se skladiščijo v za to ustreznem prostoru.

Inšpektorji so v okviru akcije ugotovili, da delodajalci večinoma izvajajo teoretično in praktično usposabljanje delavcev ter opravljajo preizkuse usposobljenosti. Pri **32 delodajalcih** je bilo ugotovljeno, da se to ne izvaja. Usposabljanje delavcev izvajajo strokovni delavci in izdelovalci izjav o varnosti. Kmetovalci pomanjkljivo vodijo evidence, kar so inšpektorji ugotovili v **44 primerih**.

V gozdarstvu se pri spravilu lesa po ugotovitvah inšpektorjev uporabljajo neustrezni traktorji. Ti traktorji nimajo varnostne kabine za delo v gozdu, ampak le kabino za delo v kmetijstvu (ali pa samo varnostni lok brez varnostne pregrade). V zvezi z neustreznostjo gozdarskih traktorjev je bilo ugotovljenih kar **100 kršitev**.

Ugotavlja se, da poteka vzdrževanje električnih naprav, opreme in instalacij pri nadziranih delodajalcih zelo pomanjkljivo. Veliko je primerov, ko vzdrževanje opravljajo strokovno neusposobljeni delavci. V več kot polovici primerov delodajalci meritev električnih instalacij ne izvajajo. Inšpektorji so glede tega ugotovili **158 kršitev**.

Ukrepi

Iz zgornjih podatkov je razvidno, da je bilo v tej akciji opravljenih **280 inšpekcijskih pregledov pri 280 delodajalcih kmetih**. Izdanih je bilo **122 odločb**. V zvezi z ostalimi kršitvami pa je bil izrečen ukrep - opozorilo.

Zaključek

Stanje izvajanja predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri pregledanih delodajalcih je bistveno boljše v primerjavi s stanjem, ugotovljenim v preteklem obdobju, ko so se izvajale tovrstne akcije. Pozna se aktivnost Kmetijsko-gozdarske zbornice, ki preko kmetijskih svetovalcev svetuje kmetom in organizira razna usposabljanja. Res pa je, da je bila akcija izvedena pri večjih kmetovalcih, kjer je stanje varnosti in zdravja pri delu na splošno bolj urejeno.

5.20 AKCIJA NADZORA NAD ZAGOTAVLJANJEM IN IZVAJANJEM PREDPISOV O VARNOSTI IN ZDRAVJU PRI DELU DELAVCEV, IZPOSTAVLJENIH RAKOTVORNIM ALI MUTAGENIM SNOVEM

Akcija nadzora nad zagotavljanjem in izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem, je začela potekati v začetku decembra 2005 in se nadaljuje še v letu 2006. Ugotovitve akcije ter ukrepi bodo razvidni v prihodnjem letnem poročilu.

Trajanje in namen akcije

Akcija nadzora nad zagotavljanjem in izvajanjem predpisov o varnosti in zdravju pri delu delavcev, izpostavljenih rakotvornim ali mutagenim snovem, je začela potekati v začetku decembra 2005 in se bo nadaljevala še v letu 2006. Namen akcije je izvajanje nadzora na področju uporabe rakotvornih in mutagenih snovi v smislu zahtev Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem ter zahtev drugih predpisov na tem področju. Inšpektorji za delo nadzorujejo predvsem izpolnjevanje obveznosti delodajalcev, da prijavijo uporabo teh snovi Inšpektoratu RS za delo, ustreznost usposabljanja delavcev za varno delo ter še nekatere druge zahtevane posebne pogoje.

5.21 SKUPNA AKCIJA NADZORA OSEBNE VAROVALNE OPREME ZA ZAŠČITO NOG

Akcija je bila izvedena v sodelovanju s Tržnim inšpektoratom RS z namenom pridobiti splošno sliko stanja ustreznosti zaščitne, varovalne in delovne obutve delavcev pri delodajalcih ter v primeru morebitnih ugotovljenih neskladnosti te obutve s predpisi pridobiti tudi splošno sliko skladnosti te obutve s predpisi pri dobavitelju oz. proizvajalcu.

Nadzor je bil v okviru akcije opravljen pri 8 subjektih, pri katerih so bile ugotovljene 4 kršitve in v zvezi s tem izrečeni tudi 4 ukrepi.

Trajanje in namen

Akcija je bila izvedena z namenom pridobiti splošno sliko stanja ustreznosti zaščitne, varovalne in delovne obutve delavcev pri delodajalcih ter v primeru morebitnih ugotovljenih neskladnosti te obutve z določili Zakona o tehničnih zahtevah za proizvode in ugotavljanje skladnosti ter podzakonskim aktom - Pravilnikom o osebni varovalni opremi, pridobiti tudi splošno sliko skladnosti zaščitne, varovalne in delovne obutve z navedenimi predpisi pri dobavitelju oz. proizvajalcu. Namen akcije je tudi izmenjava strokovnih izkušenj pri nadzoru osebne varovalne opreme, saj sta bila pri vsakem nadziranem subjektu prisotna predstavnik Inšpektorata RS za delo in Tržnega inšpektorata RS.

Ugotovitve

V Izjavi o varnosti z oceno tveganja trije delodajalci po ugotovitvah inšpektorjev niso natančno definirali obutve, ki je prilagojena specifičnostim delovnega mesta. Evidence o osebni varovalni opremi ni vodil en delodajalec. Inšpektorji pa so tudi opazili, da pri dveh delodajalcih delavci niso bili praktično usposobljeni za varno uporabo osebne varovalne opreme, čeprav je eden od njih predložil inšpektorju dokazilo o usposabljanju. Predložena dokumentacija pri pregledanih delodajalcih je bila pomanjkljiva in prav tako ustreznost označitve na obutvi, zato so se pregledi nadzora opravili tudi pri dobavitelju oz. proizvajalcu zaščitne, varovalne oz. delovne obutve.

Ukrepi

V okviru obravnavane akcije so inšpektorji pri 8 subjektih opravili 8 inšpekcijskih pregledov. Izdali so 3 ureditvene odločbe in 1 plačilni nalog.

Zaključek

Iz zabeleženih ugotovitev inšpektorjev lahko zaključimo, da so pri večini pregledanih delodajalcev opazili obutev, ki ni prilagojena specifičnostim delovnega mesta. Strokovni delavci za varstvo pri delu predvsem pri manjših delodajalcih velikokrat zanemarjajo določbo 19. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu, po kateri bi moral strokovni delavec svetovati delodajalcu pri izbiri, nakupu in vzdrževanju osebne varovalne opreme.

Menimo, da je bila akcija koristna, saj smo inšpektorji Inšpektorata RS za delo spoznali tudi problematiko, s katero se srečujejo dobavitelji oz. proizvajalci pri prodaji svojih artiklov delodajalcem. Nekateri dobavitelji oz. proizvajalci so izrazili nezadovoljstvo, ker nimajo pri predstavitvi svojih artiklov ustreznega sogovornika, ki bi do podrobnosti poznal specifičnosti delovnega mesta (sogovorniki so navadno predstavniki nabavna službe) in izbral najustreznejšo obutev, ki bi bila primerna za vse nevarnosti delovnega mesta.

6. AKTIVNOSTI NA PODROČJU ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V LETU 2005

6.1. SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo nadzoruje izvajanje določb v zvezi z zaposlovanjem na črno.

Inšpektorji za delo so v letu 2005 ugotovili v 594 primerih kršitev v zvezi s 1. alinejo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. V 77 primerih je bilo ugotovljeno, da je pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposlila tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev.

Ugotovljenih je bilo tudi 8 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.

Zaposlovanje na črno v letu 2005 je sicer najpogostejše ugotovljena kršitev s področja delovnopravne zakonodaje, čeprav v primerjavi s preteklimi leti število kršitev upada.

Inšpektorat RS za delo nadzoruje izvajanje določb Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v zvezi z zaposlovanjem na črno. Za zaposlovanje na črno se šteje, če pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, z delavcem ne sklene pogodbe o zaposlitvi oziroma pogodbe o delu v skladu s predpisi in delavca ne prijavi zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje oziroma če zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev. Ravno tako se za zaposlovanje na črno šteje, kadar posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposli delavca, ki zanj opravlja delo na črno.

Na podlagi ugotovljenih kršitev določb v zvezi z zaposlovanjem na črno inšpektorji lahko ukrepajo z **izdajo odločbe o prekršku oziroma z izdajo plačilnega naloga**.

Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno v primerih ugotovljene kršitve zaposlovanja na črno predvideva globo od 1.000.000 do 5.000.000 tolarjev za pravno osebo ali zasebnika (od 100.000 do 500.000 tolarjev se sankcionira tudi odgovorno osebo pravne osebe). V primeru, da posameznik zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev, pa je zagrožena globa v znesku od 100.000 do 450.000 tolarjev. Inšpektorji za delo pa za ugotovljeno kršitev zaposlovanja na črno lahko izdajo plačilni nalog, s katerim izrečejo globo v višini 100.000 tolarjev za pravno osebo, zasebnika ali posameznika, za odgovorno osebo pravne osebe, ki je storila prekršek, pa v višini 50.000 tolarjev.

Inšpektorji za delo ugotavljajo kršitve zaposlovanja na črno v **rednih inšpekcijskih pregledih, kontrolnih inšpekcijskih pregledih in izrednih inšpekcijskih pregledih** (bodisi v okviru usmerjenih akcij ali na podlagi pobud prijaviteljev oziroma v skupnih aktivnostih odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno).

Na podlagi Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno je Inšpektorat RS za delo

pristojen opravljati nadzor tudi v zvezi z **nedovoljeno reklamo**. Zakon prepoveduje naročanje in objavlanje oglasov v časopisih, revijah, na radiu, televiziji in v drugih elektronskih medijih ali posredovanje in objavlanje reklamnih sporočil na drug način, ki je dostopen javnosti, če pravna oseba, zasebnik ali posameznik objavlja potrebo po delavcu, katerega delo ni vezano na registrirano oziroma priglašeno dejavnost. V primeru ugotovljene kršitve je določena globa od 300.000 do 3.000.000 tolarjev za pravno osebo ali zasebnika, ki stori prekršek v zvezi z navedenim.

Inšpektorji za delo so v poročevalskem obdobju ugotovili **594 primerov** kršitev v zvezi s 1. alinejo 1. odstavka 5. člena Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno, **torej primere, ko delodajalec z delavcem ni sklenil pogodbe o zaposlitvi in delavca ni prijavil zavodu za zdravstveno zavarovanje in zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.**

Zakonitost zaposlovanja se preverja praktično v **vseh opravljenih inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij**. Inšpektorji za delo ugotavljajo, da je zaposlovanje na črno še vedno **razširjeno**. V letu 2004 je bilo ugotovljenih **688 primerov tovrstnih kršitev**, v letu 2003 pa **743 primerov**. Čeprav je zaposlovanje na črno najpogostejše ugotovljena kršitev inšpektorjev za delo, pa ugotavljamo, da število kršitev vendarle upada.

Ponavljajo se standardne pojavnosti oblike kršitev iz prejšnjih let. Zaposlovanje na črno se ugotavlja pri različnih delodajalcih, med katerimi še vedno prevladujejo manjši delodajalci. Največkrat gre za delodajalce, ki ob zakonito zaposlenih delavcih zaposlijo še kakšnega delavca na črno, torej gre za delodajalce, ki vedo, kaj pomeni zakonita zaposlitev. Na črno zaposleni delavci po ugotovitvah inšpektorjev pogosto nimajo druge izbire, kot da sprejmejo takšno zaposlitev, pri čemer delodajalci običajno obljublajo, da jih bodo zaposlili in prijavili v zavarovanje, ko bodo uspešno opravili obdobje preizkusa. Vendar pa je interes po takšni »zaposlitvi« pogosto obojestranski, kar lahko sklepamo predvsem na podlagi neredkih primerov prijav delavcev, vloženih potem, ko je prišlo do spora z delodajalcem in niso prejeli plačila. Zato bi bilo v zakonu smiselno določiti tudi sankcijo za delavca, ki je zaposlen na črno.

Inšpektorji prijave o zaposlovanju na črno prejemajo v veliki večini anonimno. Struktura delavcev, ki so bili po ugotovitvah inšpektorjev zaposleni na črno, je bila tudi v letu 2005 zelo pestra. Zaposleni na črno so bili tako upokoenci, brezposelne osebe, dijaki in študenti brez napotnice, invalidi in tudi zaposleni pri drugih delodajalcih. Tudi v letu 2005 je Inšpektorat RS za delo podatke o osebah, ki so delale na črno, sporočal Zavodu RS za zaposlovanje, ki v primeru, da te osebe prejemajo denarno nadomestilo iz naslova brezposelnosti, sproži ustrezne postopke za odvzem pravic.

Delodajalci opravičujejo zaposlovanje na črno tudi s tem, da situacije na drug način niso mogli rešiti, da je v konkretnem primeru od tega dela odvisen obstoj nekega posla, izpolnitev naročila, pridobitev novega posla. Rajši pa tvegajo z zaposlitvijo delavca na črno, saj je dolgoročno ceneje, še zlasti, če zaposlovanje na črno ostane prikrito.

Inšpektorji še vedno ugotavljajo primere, ko opravljajo delo brez pravne podlage pri samozaposlenih osebah njihovi najbližji sorodniki. Še vedno ostaja problem pri izvajanju inšpekcijskega nadzora in dokazovanju elementov zaposlitve v družtvih. Člani društev vztrajno zagotavljajo, da delo opravljajo »zastonj«, in menijo, da zanje Zakon o delovnih razmerjih, Zakon o varnosti in zdravju pri delu, Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno in druga zakonodaja, ki ureja delovna razmerja, ne veljajo. Novi Zakon o društvih v poročevalskem obdobju še ni bil sprejet.

Največ kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno je bilo ugotovljenih v **dejavnosti gostinstva (ugotovljenih 164 kršitev)**, sledi dejavnost **trgovine (108 kršitev)**, dejavnost **kopenskega prometa (97 kršitev)** ter nato dejavnost **gradbeništva (88 kršitev)**. V večini primerov ugotovljenih kršitev inšpektorji ukrepajo z **izdajo plačilnega naloga in izdajo prepovedi opravljanja procesa oziroma uporabe sredstev do odprave nepravilnosti**. V posameznih primerih neposredna ugotovitev tovrstnega dela temelji na poročilu – zapisniku – drugega nadzornega organa, ki nam je predmetne zadeve odstopil v pristojno reševanje. Ob tem tudi v letu 2005 navajamo dobro sodelovanje s Prometnim inšpektoratom RS in Policijo.

Inšpektorji so ugotavljali zaposlovanje na črno tudi v primerih, **ko pravna oseba ali zasebnik, ki izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, zaposli tujca ali osebo brez državljanstva v nasprotju s predpisi o zaposlovanju tujcev**. Navedena kršitev je bila ugotovljena v 77 primerih. Predvsem so to primeri, ko delodajalci za tujca ne pridobijo delovnega dovoljenja niti z njim ne sklenejo ustrezne pogodbe o zaposlitvi.

Ugotovljenih je bilo tudi 8 primerov, ko je posameznik v svojem imenu in za svoj račun zaposlil delavca, ki je zanj opravljal delo na črno.

Inšpektorji za delo v letu 2005 niso posebej obravnavali prekrškov v zvezi z **nedovoljeno reklamo**, v poročevalskem obdobju ni bila ugotovljena nobena kršitev s tem v zvezi.

V poročevalskem obdobju je bilo zaradi ugotovljenega zaposlovanja na črno pravnim osebam, zasebnikom ali posameznikom izdanih 856 plačilnih nalogov in 125 odločb o prekršku.

Na Inšpektoratu RS za delo imamo še vedno avtomatski odzivnik za prijavo dela in zaposlovanja na črno. Prijavitelji so lahko podali prijavo na **telefonski številki avtomatskega odzivnika 01 43 61 411**. V letu 2005 je bilo podanih **93 tovrstnih prijav** (v letu 2004 je bilo 129), od tega je bilo 11 nepopolnih. Največ prijav se še vedno nanaša na nezakonito opravljanje dejavnosti (kar sodi v pristojnost nadzora Tržnega inšpektorata RS) in na nezakonito zaposlovanje. Občasno prijavitelji navedejo tudi druge domnevne kršitve delovnopravne zakonodaje. Prijave, ki ne sodijo v pristojnost Inšpektorata RS za delo, v skladu z Zakonom o splošnem upravnem postopku odstopimo pristojnim organom.

V skladu z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno za določanje, koordiniranje in spremljanje aktivnosti za preprečevanje dela in zaposlovanja na črno Vlada RS imenuje **posebno komisijo** za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno, ki je do sedaj imela sedež na Ministrstvu RS za delo, družino in socialne zadeve. Komisijo so v preteklosti sestavljali predstavniki Tržnega inšpektorata RS, Davčne uprave RS, Ministrstva RS za notranje zadeve oziroma Policije, Prometnega inšpektorata RS, Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo, Zdravstvenega inšpektorata RS, Carinske uprave RS, Inšpektorata RS za okolje in prostor, Ministrstva RS za šolstvo in šport, Ministrstva RS za pravosodje, Ministrstva RS za gospodarstvo ter Inšpektorata RS za delo.

Glede na to, da je imenovani komisiji v letu 2004 mandat potekel, nova pa še ni bila imenovana, je bilo v letu 2005 nekoliko manj skupnih aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. Komisija nam je posamezne primere domnevnega zaposlovanja na črno posredovala sproti, po opravljenih nadzorih pa smo o ugotovitvah in ukrepih komisijo obveščali.

V letu 2005 so se skupne akcije poostrenega nadzora izvajale v okviru delovanja mobilnih skupin inšpektorjev, v vrtnarski dejavnosti in dejavnosti prometa (taksisti). Nekaj skupnih akcij je bilo izvedenih tudi skupaj s policijo, npr. nočne akcije v nočnih barih, društvih ter v dejavnosti gradbeništva.

Kot že nekaj zadnjih let smo sodelovali tudi v mednarodni akciji v dejavnosti prometa, imenovani »Morska deklica«. V zadnjem delu leta pa so se inšpekcijski pregledi izvajali na pobudo Ministrstva za notranje zadeve, Direktorata za migracije, tudi pri delodajalcih, ki so zaposlovali prosilce za azil.

Več o teh aktivnostih je navedeno v nadaljevanju.

6.2. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO V OKVIRU DELOVANJA MOBILNIH SKUPIN INŠPEKTORJEV

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru delovanja mobilnih skupin so se izvajale peto leto zapored, in sicer v tistih dejavnostih in pri tistih subjektih nadzora, kjer se je pričakovalo, da je dela in zaposlovanja na črno največ. Skupne akcije so koordinirali tržni inšpektorji, sodelovali pa so inšpektorji za delo. V letu 2005 na Inšpektoratu RS za delo beležimo 70 inšpekcijskih pregledov v okviru skupnih akcij.

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno v okviru delovanja mobilnih skupin inšpektorjev so se v letu 2005 izvajale do meseca maja. V teh akcijah je sodeloval Tržni inšpektorat RS kot koordinator akcije in Inšpektorat RS za delo. Izvajale so se v različnih dejavnostih, največkrat na osnovi prijave, podane Tržnemu inšpektoratu RS s sumom opravljanja dela na črno.

V letu 2005 je bilo opravljenih 48 inšpekcijskih pregledov s področja delovnih razmerij in 22 inšpekcijskih pregledov s področja varnosti in zdravja pri delu. Največ pregledov je bilo opravljenih pri delodajalcih v dejavnosti trgovine, gradbeništva, gostinstva in kopenskega prometa. Inšpektorji za delo so preverjali zakonitost zaposlovanja in zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu.

Na področju delovnih razmerij sta bila izdana 2 plačilna naloga in 1 odločba o prekršku. Inšpektorji za delo so v 3 primerih izdali odločbo o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti. Izdana je bila 1 odločba na podlagi 15. člena Zakona o inšpekciji dela in 1 odločba na podlagi 227. člena Zakona o delovnih razmerjih z namenom ureditve stanja. Ugotovljene nepravilnosti so se v 3 primerih nanašale na nezakonito zaposlovanje, v 1 primeru pa je bilo ugotovljeno delo na podlagi pogodbe civilnega prava v nasprotju z Zakonom o delovnih razmerjih. Nekaj nepravilnosti je bilo ugotovljenih v zvezi z vodenjem evidenc na področju dela, odreditvijo dela preko polnega delovnega časa in sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi za določen čas izven zakonsko dopustnih primerov.

Zaradi ugotovljenih nepravilnosti s področja varnosti in zdravja pri delu je bilo izdanih 11 ureditvenih odločb in 4 plačilni nalogi. Ugotovljene nepravilnosti so se nanašale na obvezno vsebino izjave o varnosti z oceno tveganja, vodenje različnih evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu, zagotavljanje in ustreznost osebne varovalne opreme, preglede in meritve električnih instalacij in strelovodnega sistema, obveščanje itd.

Akcije so se pogosto izvajale tudi izven delovnega časa inšpektorjev. V primerih, kjer je bilo ugotovljeno delo na črno, je subjekt obravnaval in zoper njega ukrepal Tržni inšpektorat RS. Inšpektorji za delo še predlagajo Komisiji, da mobilne skupine ponovno uvrsti med aktivnosti odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

6.3. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO PRI PRODAJALCIH V VRTNARSKI DEJAVNOSTI

V letu 2005 so bili opravljeni posamezni nadzori tudi na področju opravljanja vrtnarske dejavnosti.

Na pobudo Tržnega inšpektorata RS so bili skupaj s tržnimi inšpektorji, kmetijskimi inšpektorji in davčnimi inšpektorji opravljeni posamezni nadzori tudi na področju opravljanja vrtnarske dejavnosti. Nadzor se je opravljal na tržnicah. Ciljna skupina pa so bili kmetje, ki opravljajo vrtnarstvo kot dopolnilno dejavnost na kmetijah. Sodelovali sta

Enoti IRSD Maribor in Murska Sobota. Inšpektorji za delo so opravili **16 inšpekcijskih pregledov**, zaradi ugotovljenih kršitev nezakonitega zaposlovanja so v dveh primerih izdali plačilna naloga. Izrečena so bila tudi 4 opozorila na podlagi 53. člena Zakona o prekrških, ker je pristojna inšpektorica glede na pomen dejanja ocenila, da je opozorilo zadosten ukrep.

6.4. SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO NA PODROČJU TAXI PREVOZOV

Inšpektorji za delo so skupaj s policisti in prometnimi inšpektorji opravili tudi 18 inšpekcijskih pregledov pri taksistih.

Skupne akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno so se izvajale tudi na področju taksi prevozov. Inšpektorji so nadzor organizirali tako, da so nadzorstvo izvajali v več skupinah in menjali lokacijo nadzora, ker se subjekti nadzora medsebojno zelo hitro obveščajo o kontroli. Koordinator teh akcij je bil Prometni inšpektorat RS, pri izvajanju pa sta sodelovala še Policija in Inšpektorat RS za delo.

Inšpektorji za delo so v okviru akcije opravili **18 inšpekcijskih pregledov**. V enem primeru je bilo ugotovljeno nezakonito zaposlovanje. Izdana je bilo odločba o prekršku ter odločba o prepovedi opravljanja delovnega procesa oziroma uporabe sredstev za delo do odprave nepravilnosti. Tudi akcije odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno na področju taxi prevozov velja uvrstiti v redno prakso, med taksisti imajo namreč visoko stopnjo odmevnosti.

6.5. DRUGE SKUPNE AKCIJE

V letu 2005 je bilo izvedenih manj skupnih akcij v okviru projekta odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno. So pa inšpektorji za delo sodelovali v številnih akcijah, ki so jih predlagali posamezni nadzorni organi, npr. pri nadzorih gostinskih in nočnih lokalov, različnih društev, gradbišč itd. Tovrstne akcije so se pogosto izvajale izven delovnega časa sodelujočih organov (popoldan, zvečer, ponoči, ob sobotah).

V letu 2005 smo s strani Policije in Prometnega inšpektorata RS prejeli tudi precej odstopov zapisnika o opravljeni kontroli, kjer so zasledili nezakonito zaposlovanje. Zadeve smo obravnavali v skladu s svojimi pooblastili in se o ugotovitvah in eventualnih ukrepanjih medsebojno obveščali.

Pripominjamo, da je bila konec preteklega leta izvedena tudi posebna usmerjena akcija s področja delovnih razmerij v dejavnosti kopenskega prometa pri prevoznikih, posamezni nadzori so bili opravljeni skupaj s Prometnim inšpektoratom RS. Inšpektorji za delo so opravljali nadzor izvajanja Zakona o delovnih razmerjih ter Zakona o delovnem času in obveznih počitkih mobilnih delavcev ter o zapisovalni opremi v cestnih prevozi ter drugih predpisov s področja dela organa (več o ugotovitvah glej v poglavju Usmerjene akcije v letu 2005).

Z namenom preprečevanja in odkrivanja zaposlovanja na črno so inšpektorji za delo na pobudo Ministrstva za notranje zadeve, Direktorata za migracije, opravili več inšpekcijskih pregledov pri delodajalcih, ki so zaposlovali prosilce za azil, predvsem v dejavnosti gradbeništva. Na tem področju je prišlo do sprememb zakonodaje, ki ne ureja več napotnic za delo prosilcev za azil. Sodelovanje se je izkazalo za koristno.

Statistično so tovrstni inšpekcijski pregledi zajeti pri izrednih inšpekcijskih pregledih.

6.6. SKUPNE AKCIJE V OKVIRU MEDNARODNE AKCIJE V DEJAVNOSTI

PROMETA TOVORNIH VOZIL »MORSKA DEKLICA«

Akcija, imenovana »Morska deklica«, se je v Republiki Sloveniji izvajala že četrto leto zapored. Kontrola se je izvedla v skladu z Direktivo EU 88/599 EEC na področju avtobusnega in tovornega prevoza. Pri nadzoru so sodelovali Policija (prometna in kriminalistična), Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na različnih točkah na območju Republike Slovenije.

Opravljenih je bilo 83 inšpekcijskih pregledov, in sicer neposredno ob cestnih kontrolah ter v okviru naknadnih inšpekcijskih pregledov na sedežih subjektov nadzora. Namreč, v primerih, ko neposredno nadzorovani v cestnih kontrolah nimajo verodostojnih dokazil o statusu zaposlene osebe in dokazil o opravljenih prijavah v zavarovanja, inšpektorji primere odstopijo v reševanje pristojnim enotam inšpektorata.

Tovrstni nadzori se bodo izvajali tudi v prihodnje, ker nas k temu zavezuje prej omenjena direktiva.

Mednarodno usklajena akcija, imenovana »Morska deklica«, se je v Republiki Sloveniji izvajala že četrto leto zapored. Namen akcije ostaja enak: povečati varnost v cestnem prometu, s poudarkom na tovornem in avtobusnem prevozu. Kontrola se izvaja v skladu z Direktivo 88/599 EEC. Predmetni nadzori so bili izvedeni na področju avtobusnih prevozov in na področju tovornega prevoza. V nadzorih so sodelovale območne enote Inšpektorata RS za delo Celje, Novo mesto, Ljubljana, Postojna, Grosuplje in Maribor.

Pri nadzoru so sodelovali Policija, Prometni inšpektorat RS, Carinska uprava RS, Tržni inšpektorat RS in Inšpektorat RS za delo. Nadzor se je izvajal na različnih točkah na območju Republike Slovenije. Koordinator akcije je bila Policija, Sektor za cestni promet.

Opravljenih je bilo 83 inšpekcijskih pregledov, pri 3 subjektih je bilo preverjeno tudi zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Na podlagi ugotovitev nadzorov ob neposrednih cestnih kontrolah so inšpektorji za delo izvedli tudi več naknadnih inšpekcijskih pregledov na sedežih subjektov nadzora. Če nadzorovani nimajo pri sebi verodostojnih dokazil o statusu zaposlene osebe in dokazil o opravljenih prijavah v zavarovanja, se njihov status namreč preveri v nadaljevanju inšpekcijskega pregleda na sedežu podjetja. Iz zapisnikov inšpektorjev za delo je razbrati, da ima vse več voznikov tovornih vozil oziroma avtobusov dokazila o delovnopravnem statusu pri sebi.

V tovrstnih nadzorih bodo inšpektorji za delo sodelovali tudi v prihodnje.

6.7. ZAKLJUČEK

V okviru Programa za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno je smiselno z aktivnostmi za omejevanje oziroma zmanjševanje sive ekonomije nadaljevati tudi v prihodnje.

Glede na to, da so nadzorni organi (tudi Inšpektorat RS za delo s svojimi pooblaščenimi uradnimi osebami) v letu 2005 postali tudi prekrškovni organi, je na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno možno v prihodnosti pričakovati učinkovitejšo politiko kaznovanja.

Inšpektorji za delo sicer ugotavljajo, da je zaposlovanje na črno ugotovljeno v manj primerih kot v preteklih letih, vendar je v poročevalskem obdobju po ugotovitvah inšpektorjev za delo najpogosteje ugotovljena kršitev. Pripomniti pa je treba, da

inšpektorji za delo zakonitost zaposlovanja preverjajo praktično pri vseh inšpekcijskih pregledih s področja delovnih razmerij.

Aktivnosti na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno nadzorni organi izvajajo z enako kadrovsko zasedbo in materialnimi sredstvi, namenjenimi za opravljanje rednih dejavnosti po svojih programih dela. Skupne koordinirane akcije so del izrednih inšpekcijskih pregledov. Izvajanje skupnih akcij se je že v preteklosti izkazalo za »dobro prakso«, zato je s temi aktivnosti smiselno nadaljevati.

Inšpektorji za delo so se vključili tudi v številne skupne akcije, ki sicer ne spadajo v program odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, vendar so sodelujoči na lokalnem nivoju ocenili, da se je nadzora dobro lotiti usklajeno - npr. akcije v nočnih barih, v dejavnosti gostinstva, gradbeništva itd. Statistično so navedene akcije zajete pri izrednih inšpekcijskih pregledih.

Tudi v letu 2005 je potekalo sodelovanje med posameznimi nadzornimi organi in Zavodom RS za zaposlovanje glede izmenjave podatkov o ugotovljenih osebah, za katere so inšpektorji ugotovili, da so bile zaposlene na črno.

S tem, ko se posamezni nadzorni organi samostojno povezujejo v skupne aktivnosti in skupaj tudi nastopajo, je dosežen osnovni cilj medsebojnega sodelovanja organov na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, ki je določen z Zakonom o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno.

Glede na to, da so nadzorni organi (tudi Inšpektorat RS za delo s svojimi pooblaščenimi uradnimi osebami) v letu 2005 postali tudi prekrškovni organi, pa je na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno mogoča **tudi učinkovitejša politika kaznovanja, ki bo prinesla rezultate v prihodnosti.**

Glede na to, da je Zakon o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno uvrščen med tiste predpise, ki so v programu Vlade za leto 2006 določeni za spremembe in dopolnitve, bomo poleg poenotenja terminologije z Zakonom o delovnih razmerjih predlagali, da se v omenjenem zakonu določi še **sankcija za delavca, ki je zaposlen na črno.**

7. PREDLOGI V SKLADU S 5. ČLENOM ZAKONA O INŠPEKCIJI DELA

7.1 PREDLOGI NA PODROČJU VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU

Skladno s 5. členom Zakona o inšpekciji dela so sestavni del tega poročila tudi predlagani ukrepi za rešitev problematike s področja dela Inšpektorata RS za delo. Inšpektorat se pri svojem delu sooča s težavami zaradi neustreznih oziroma pomanjkljivih določb zakonov in podzakonskih predpisov na naslednjih področjih:

- *Zagotavljanje potrebnih poklicnih kvalifikacij oziroma strokovne usposobljenosti za določene posebno izpostavljene poklice*
- *Preiskave delovnega okolja, pregledi in preizkusi delovne opreme ter vodenje predpisanih evidenc s področja varnosti in zdravja pri delu*
- *Program in način usposabljanja koordinatorjev*
- *Ročno premeščanje bremen*
- *Zbiranje podatkov o nezgodah pri delu na državnem nivoju in upravljanje s to zbirko podatkov*
- *Pregledi in preizkusi električnih instalacij v objektih ter na začasnih in premičnih gradbiščih*
- *Projektiranje in gradnja objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore, ter načrtovanje in gradnja tehnoloških procesov*
- *Zakonodaja v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi*
- *Pristojnost nadzora nad izvajanjem Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest*
- *Izvajanje preiskav delovnega okolja ter pregledov in preizkusov sredstev za delo*

Zelo pomembna pomanjkljivost na področju nadzora varnosti in zdravja pri delu se nanaša na zagotavljanje potrebnih poklicnih kvalifikacij za opravljanje določenih poklicev ali posameznih sklopov zadolžitve v okviru poklica na določeni ravni zahtevnosti. Ta problematika je sicer teoretično že od leta 2003 popolnoma ustrezno urejena v Zakonu o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, vendar pa je težava v tem, da je katalog standardov strokovnih znanj še vedno zelo pomanjkljiv in ne vsebuje mnogih, v predpisih o varnosti in zdravju pri delu zahtevanih, strokovnih znanj oziroma usposobljenosti. Taki primeri so predvsem poklici oziroma posamezne zadolžitve v sklopu poklicev, katerih izvajanje predstavlja veliko nevarnost za same izvajalce ali/in za druge osebe (vozniki viličarjev, upravljavci dvigal, upravljavci gradbene mehanizacije, gozdni delavci itd.). V zvezi z zagotavljanjem varnosti in zdravja pri delu sicer Zakon o varnosti in zdravju pri delu zahteva določene obveznosti za delodajalce, med drugim tudi ustrezno usposabljanje

delavcev za varno opravljanje dela. Vendar pa to usposabljanje ne more nadomestiti v prej navedenem zakonu in drugih predpisih zahtevane strokovne usposobljenosti oziroma poklicne kvalifikacije. Zaradi navedene pravne neurejenosti se sedaj dogaja, da nekateri subjekti z dovoljenjem za delo na področju varnosti in zdravja pri delu na podlagi 24. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu usposabljaajo take profile delavcev tudi v smislu strokovne usposobljenosti, kar je nesprejemljivo. Ob tem pa se ta usposabljanja v mnogih primerih izvajajo na popolnoma neprimeren način.

Pravilniki o preiskavah delovnega okolja, pregledih in preizkusih sredstev za delo, o evidencah in prijavah s področja varnosti in zdravja pri delu in o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka so zastareli in potrebni uskladitve z zakonom ter spremembami na področju stroke varnosti in zdravja pri delu.

V pravilniku o programu in načinu usposabljanja koordinatorjev za varnost in zdravje pri delu na začasnih in premičnih gradbiščih je treba določiti način obdobjnega usposabljanja (permanentno izobraževanje, kongresi, delavnice itd.) in pogoje ter način opravljanja obdobjnih preizkusov. Kot pogoj naj bi se upoštevala dokazila o opravljenem delu, preverjalo pa bi se poznavanje aktualne zakonodaje in stanja tehnike. Pravilnik je treba dopolniti glede izvedbe preizkusov (kraj, čas ipd.), plačila preizkusa (če npr. prijavljeni kandidat ne pride na preizkus, če ponovno opravlja preizkus) ter glede plačila članom komisij. Zaradi obsežnosti sprememb bi bilo najbolje sprejeti nov pravilnik. Glede na to, da bodo prvi ponovni preizkusi opravljeni v letu 2008, bi moral biti nov pravilnik čim prej v veljavi.

Na področju podzakonskega urejanja ročnega premeščanja bremen predstavlja Slovenija v evropskem prostoru izjemo s svojim Pravilnikom o zagotavljanju varnosti in zdravja pri ročnem premeščanju bremen. Pravilnik dovoljuje prenašanje maksimalnega bremena do 55 kg za moške in 30 kg za ženske. Zahteve, ki jih pravilnik postavlja delodajalcu, terjajo številne ukrepe varovanja zdravja pri dvigovanju bremen in so povsem v nasprotju z maksimalno dovoljenimi bremenimi. Treba je zmanjšati dovoljene vrednosti maksimalnega bremena, ali pa samo opredeliti in poudariti zahteve, ki terjajo ukrepe varovanja zdravja pri dvigovanju bremen. Večina držav članic EU v svojih podzakonskih aktih ne opredeljuje maksimalne dovoljene teže pri prenašanju bremen.

Zakon o zbirkah oz. evidencah podatkov s področja dela v poročevalskem obdobju še ni bil sprejet in tudi v predlogu zakona Inšpektorat RS za delo še vedno ni zakonsko opredeljen kot upravljavec zbirke podatkov o nezgodah oziroma poškodbah pri delu. Inšpektorat RS za delo na podlagi Zakona o varnosti in zdravju pri delu zbira podatke o nezgodah, poklicnih boleznih in nevarnih pojavih. Zbiranje podatkov o nezgodah poteka v skladu z evropsko metodologijo ESAW. Zaradi pravne nedorečenosti se Inšpektorat pri zbiranju navedenih podatkov srečuje z nejasno situacijo.

Še vedno ni rešeno področje izvajanja pregledov in preizkusov električnih instalacij v objektih

kot tudi na začasnih in premičnih gradbiščih. Trenutno lahko preizkuse in preglede izvaja kdorkoli, ki ima prijavljeno in registrirano to dejavnost, vendar pa nihče ne preverja njegove strokovne usposobljenosti, delovne in merilne opreme, interne dokumentacije in podobno. To področje sicer ureja Tehnični pravilnik o nizko napetostnih električnih instalacijah, ki pa predpisuje zastarele standarde JUS. Na nizko napetostne električne instalacije se v določeni meri nanaša tudi Pravilnik o varstvu pri delu pred nevarnostjo električnega toka, ki s tem v zvezi nalaga določene obveznosti delodajalcu, nadzor nad tem pa izvaja inšpekcija za delo.

Odpraviti je treba pravno praznino, ki se nanaša na zagotavljanje varnosti in zdravja pri projektiranju delovnih in pomožnih prostorov ter tehnoloških procesov. Pravna praznina se nanaša na dejstvo, da nikjer v zakonodaji ni predpisano, da se mora pri projektiranju in gradnji objektov, namenjenih za delovne in pomožne prostore, ter pri načrtovanju in gradnji tehnoloških procesov upoštevati zakonske in podzakonske predpise, ki se nanašajo na zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev, ki bodo v teh prostorih v prihodnosti opravljali delo oziroma bodo s temi tehnološkimi procesi upravljali. Pomanjkljivosti in nepravilnosti, ki so storjene v fazah projektiranja, načrtovanja oziroma planiranja, pa tudi gradnje se namreč kasneje odpravljajo težko in predvsem zelo drago.

Pristojnosti v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi ima več različnih inšpektoratov. Inšpektorji so na skupnih srečanjih v predhodnih letih ugotavljali, da so predpisi v zvezi s skladiščenjem nevarnih snovi zelo neusklajeni in nedorečeni, zato je bil v letu 2005 pripravljen osnutek VCI SMERNIC ZA MEŠANO SKLADIŠČENJE KEMIKAJIJ, ki je delni prevod smernic, ki jih je pripravilo nemško združenje kemijske industrije. Navedeni akt je potrebno v celoti uskladiti in ga vnesti v naš pravni red.

Nadzor nad izvajanjem Pravilnika o ravnanju z odpadki, ki vsebujejo azbest, je samo v pristojnosti Inšpektorata RS za okolje in prostor. Glede na to, da odstranjujejo odpadke delavci, ki so pri neustreznem ravnanju z odpadki lahko dodatno izpostavljeni azbestnim vlaknom, bi bilo potrebno, da tudi Inšpektorat RS za delo pridobi ustrezno pristojnost v zvezi z nadzorom izvajanja navedenega pravilnika.

Predpis, ki ureja to področje, je bil izdan v letu 1988 in ni več v skladu niti s pripadajočim Zakonom o varnosti in zdravju pri delu niti s sedanjimi razmerami na tem področju. Zelo pogost problem je npr. ta, da se še vedno zahteva izvajanje periodičnih preiskav delovnega okolja v rokih, ki ne smejo biti daljši od treh let, ne glede na to, za kakšne prostore gre in kakšni pogoji vladajo v njih. Tako npr. ni logično, da se morajo te preiskave izvajati tudi v prostorih, v katerih ni prav nobenih posebnih nevarnosti in se s potekom časa v njih prav nič pomembno ne spremeni (npr. pisarne, predavalnice, pomožni prostori, ...).

7.2 PREDLOGI NA PODROČJU DELOVNIH RAZMERIJ

Na področju nadzora delovnih razmerij v skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela glede na ugotovljene kršitve predlagamo naslednje rešitve:

- *spremeniti Zakon o delovnih razmerjih tako, da se:*
 - *črta določba 2. odstavka 227. člena Zakona o delovnih razmerjih, kjer so eksplicitno določeni primeri, v katerih ima inšpektor za delo možnost izdaje ureditvene odločbe,*
 - *bolj jasno opredeli elemente delovnega razmerja, predvsem element nepretrganosti opravljanja dela in*
 - *natančneje opredeli časovno omejitev opravljanja dela dijakov oz. študentov na delovnem mestu pri posameznem delodajalcu;*
- *čim prej sprejeti nekatere nove zakone, in sicer Zakon o kolektivnih pogodbah, Zakon o evidencah na področju dela, Zakon o stavkah in Zakon o društvih,*
- *poenostaviti postopek prijave in odjave dela tujcev,*
- *dopolniti določbo 4. odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela tako, da bi se nanašala tudi na tujce, nosilce dejavnosti, ki dejavnost opravljajo brez ustreznega delovnega dovoljenja,*
- *s podzakonskim aktom določiti dela, ki se ne smejo opravljati kot delo na domu,*
- *dopolniti 75. člen Zakona o gospodarskih družbah, in sicer tako, da naj bi kot pogoj za prigrasitev sedeža določal tudi predložitev pogodbe o lastništvu oz. najemu poslovnih prostorov, v katerih naj bi imel samostojni podjetnik svoj sedež,*
- *poenotiti terminologijo Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno z Zakonom o delovnih razmerjih ter določiti sankcijo tudi za delavca, ki je zaposlen na črno,*
- *spremeniti Zakon o prekrških tako, da se Inšpektoratu RS za delo poleg*

izreka opomina omogoči tudi izrek milejše globe od najnižje predpisane,

- ***Inšpektoratu RS za delo čim prej omogočiti neposreden dostop do nekaterih evidenc, zlasti do evidenc Zavoda RS za zaposlovanje in Zavoda RS za zdravstveno zavarovanje.***

Na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela na področju nadzora delovnih razmerij v nadaljevanju prispevamo naslednje predloge:

Glede na to, da ima Inšpektorat RS za delo generalno pooblastilo za izdajo ureditvene odločbe v 15. členu Zakona o inšpekciji dela, menimo, da bi bilo smiselno 2. odstavek 227. člena Zakona o delovnih razmerjih (ki določa primere, v katerih je zaradi kršitve Zakona o delovnih razmerjih mogoče izdati ureditveno odločbo), črtati, saj bistveno omejuje ukrepanje Inšpektorata RS za delo. V kolikor predlagana rešitev ni sprejemljiva, pa menimo, da bi v 227. členu Zakona o delovnih razmerjih možnost izdaje ureditvene odločbe razširili tudi na primere nekaterih drugih kršitev, s katerimi se v praksi pogosto srečujemo, kot npr. kršitve v zvezi z izplačilom regresa za letni dopust, izplačilom stroškov v zvezi delom, izplačilom dodatka za nadurno delo in kršitve postopka izbire kandidata za prosto delovno mesto.

Predlagamo, da se z Zakonom o delovnih razmerjih jasneje opredelijo elementi delovnega razmerja, predvsem elementi nepretrganosti opravljanja dela, saj ta ni časovno opredeljena oz. omejena. Ob inšpekcijskih nadzorih namreč delodajalci inšpektorjem utemeljujejo sklepanje pogodb civilnega prava s trditvijo, da niso podani vsi elementi delovnega razmerja, ker delavci delo opravljajo le začasno, kar pa lahko traja tudi več mesecev.

Na področju dela dijakov in študentov predlagamo, da se v 2. odstavku 216. člena Zakona o delovnih razmerjih določi časovna omejitev tovrstnega dela na delovnem mestu pri posameznem delodajalcu tako, da ne bo dopuščala različnih interpretacij omenjene določbe.

Poleg sprememb Zakona o delovnih razmerjih predlagamo čimprejšnji sprejem Zakona o kolektivnih pogodbah, saj kolektivna delovna razmerja, kljub sklenitvi nekaterih novih kolektivnih pogodb, niso urejena kot celota.

Predlagamo tudi sprejem novega Zakona o stavkah, saj menimo, da bi ga bilo smiselno bolj približati sedanjemu družbeno-ekonomski ureditvi.

Na področju zaposlovanja in dela tujcev predlagamo poenostavitev postopka prijave in odjave dela tujcev, saj ugotavljamo, da delodajalci predvsem pri »podaljševanju« delovnih dovoljenj zelo težko prijavijo delo tujca v predpisanem roku.

Menimo, da bi bilo smiselno dopolniti določbo 4. odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela tako, da bi se nanašala tudi na tujce, nosilce dejavnosti, ki dejavnost opravljajo brez ustreznega delovnega dovoljenja, saj v primeru tovrstne kršitve ni mogoče uporabiti 4. odstavka 17. člena Zakona o inšpekciji dela, ki določa prepoved opravljanja delovnega procesa delodajalcu, ki omogoča delo tujcu.

Predlagamo, da se v skladu z 71. členom Zakona o delovnih razmerjih s podzakonskim aktom določi dela, ki se ne smejo opravljati kot delo na domu, kar bi omogočalo učinkovitejši nadzor izvajanja obravnavanega instituta.

Glede na to, da ugotavljamo, da samostojni podjetniki pri AJPES zlahka prigrasijo sedež dejavnosti na določenem naslovu brez vednosti dejanskega lastnika prostorov, predlagamo dopolnitev določbe 75. člena Zakona o gospodarskih družbah, in sicer tako, da naj bi kot pogoj za prigrasitev sedeža določala tudi predložitev pogodbe o lastništvu oz. o najemu poslovnih prostorov, v katerih naj bi imel samostojni podjetnik svoj sedež.

Kot smo navedli že v letnem poročilu za leto 2004, na segmentu preprečevanja dela in zaposlovanja na črno predlagamo poenotenje terminologije Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno z Zakonom o delovnih razmerjih, kot npr. termin pogodba o delu nadomestiti s terminom pogodba civilnega prava ipd. Glede na to, da se število

ugotovljenih kršitev v zvezi z zaposlovanjem na črno v letu 2005 po številu ugotovljenih kršitev na področju delovnih razmerij uvršča na prvo mesto, predlagamo, da bi v omenjenem zakonu določili sankcijo tudi za delavca, ki je zaposlen na črno. Na segmentu odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno pa predlagamo tudi čim več skupnih akcij z drugimi inšpektorati in Policijo.

Predlagamo, da se s spremembo Zakona o prekrških Inšpektoratu RS za delo poleg izreka opomina omogoči tudi izrek milejše globe od najnižje predpisane. Ugotavljamo, da v določenih primerih niso izpolnjeni pogoji za izdajo opomina, predpisana sankcija pa je previsoka, zaradi česar prejmemo več zahtev za sodno varstvo, kot bi jih sicer.

Predlagamo čimprejšnji sprejem novega Zakona o društvih, ki bi jasno uredil odprta vprašanja glede uporabe Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o varnosti in zdravju pri delu in Zakona o preprečevanju dela in zaposlovanja na črno ter s tem razjasnil pristojnosti Inšpektorata RS za delo.

Tako kot v letu 2004 tudi v letu 2005 ugotavljamo, da Zavod RS za zdravstveno zavarovanje izvrši odjavo iz zavarovanja kar brez dokazil o prenehanju pogodbe o zaposlitvi. Menimo, da bi moral delodajalec v postopku odjave iz zavarovanja Zavodu RS za zdravstveno zavarovanje predložiti ustrezno dokumentacijo o prenehanju delovnega razmerja (kot npr. pisno odpoved pogodbe o zaposlitvi ipd.).

Zaradi bolj učinkovitega nadzora v segmentu delovnega časa ter zagotavljanja odmorov in počitkov predlagamo tudi čimprejšnji sprejem novega Zakona o evidencah na področju dela.

Z namenom lažjega odkrivanja in preprečevanja kršitev (predvsem na področju zaposlovanja) menimo, da bi bilo smiselno inšpektorjem čim prej omogočiti neposreden dostop do nekaterih evidenc, zlasti do evidenc Zavoda RS za zaposlovanje in Zavoda RS za zdravstveno zavarovanje.

8. INŠPEKCIJSKO NADZORSTVO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

8.1. PREDPISI, KI UREJAJO INŠPEKCIJSKI NADZOR NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Pri načrtovanju, izvajanju, nadzoru in analizi strokovnih ravnanj na področju socialnega varstva je potrebno upoštevati posebnost tovrstne dejavnosti. Ta se kaže zlasti v tem, da je potrebno za učinkovito izvajanje večine strokovnih nalog zagotoviti take pogoje, v katerih bo možno prepoznati tiste elemente »problemske situacije« posameznika, družine, skupine ali skupnosti v stiski ali težavi, ki omogočajo, da z delom na teh prepoznanih elementih in z njihovim spreminjanjem preobrazimo »problemsko situacijo« v »sistem reševanja problemov«. Uporabniki socialno varstvene dejavnosti morajo zato v večini primerov izvajanja pomoči oz. sodelovanja pri razreševanju stisk in težav preko vzpostavitve primerne osebnega odnosa pridobiti tudi strokovno zaupanje v izvajalca dejavnosti, na podlagi katerega bo možno izgraditi v reševanje problema usmerjen delovni odnos. Socialno varstvena dejavnost je samo v manjši meri lahko popolnoma neodvisna od predhodne vzpostavitve osebnega odnosa.

Inšpekcijski nadzor na področju socialnega varstva urejata:

- Zakon o socialnem varstvu (Ur. L. RS, št. 36/04 – uradno prečiščeno besedilo) in
- Pravilnik o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva (Ur. L. RS, št. 74/2004)

Inšpekcija nadzira delo javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo (v nadaljnjem besedilu: izvajalci dejavnosti), ter izvajanje dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva in varstva otrok in družine, ki so sofinancirani po posebnih pogodbah z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve.

Inšpekcija opravlja nadzor nad izvajanjem Zakona o socialnem varstvu (v nadaljevanju: zakon) in predpisov, izdanih na njegovi podlagi, ter nadzor nad izvajanjem drugih zakonov ali na njihovi podlagi izdanih predpisov, ki določajo javna pooblastila ali druge naloge posameznim izvajalcem socialno varstvene dejavnosti, nadzira pa tudi izvajanje nalog, ki jih zakon nalaga lokalnim skupnostim. Za izvajanje inšpekcijskega nadzora dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov pa se smiselno uporabljajo določbe o izvajanju izrednega inšpekcijskega nadzora.

8.1.1. Oblike inšpekcijskega nadzora

Inšpekcijski nadzor se opravlja kot redni ali izredni. Redni inšpekcijski nadzor se opravi pri vsakem izvajalcu dejavnosti najmanj enkrat v obdobju treh let. Izredni inšpekcijski nadzor pa se izvede na zahtevo upravičenca do storitve ali njegovega zakonitega zastopnika oziroma druge osebe, ki je imela v postopku položaj stranke, ustanovitelja izvajalca dejavnosti ali organa upravljanja izvajalca dejavnosti, na utemeljeno pobudo družinskega člana upravičenca ali uporabniškega združenja, na zahtevo reprezentativnega sindikata pri delodajalcu oz. vsakič, ko se na podlagi različno pridobljenih informacij oceni, da je to potrebno.

Zakon izrecno določa primere, v katerih se izredni inšpekcijski nadzor ne izvede.

8.1.2. Inšpekcijski postopek

Če inšpektor ugotovi manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki bistveno ne vplivajo na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika, ustno opozori na nepravilnosti ter na njihove posledice in določi rok za odpravo, kar navede v zapisniku o inšpekcijskem nadzoru. V primeru, da izvajalec tega ne stori, ali v primeru ugotovitve večjih nepravilnosti, napak ter kršitev predpisov pa inšpektor odredi potrebne ukrepe ter določi rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

8.1.3 Prekrškovni organ

Socialna inšpekcija ima pristojnosti tudi kot prekrškovni organ v zvezi s prekrški po 116. in 117. členu Zakona o socialnem varstvu ter prekrški po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru.

8.2. SPLOŠNI PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2005

V letu 2005 je Socialna inšpekcija izvajala redne in izredne inšpekcijske nadzore ter v posameznih primerih v skladu z zakonom nadzirala strokovna ravnanja izvajalca v posameznih zadevah. Iz tabele 1 je razvidno število izvajalcev, pri katerih je bil v vsaj eni zadevi izveden nadzor strokovnih ravnanj.

Tabela 8: Število izvajalcev, pri katerih so bila nadzirana strokovna ravnanja - izveden redni, izredni inšpekcijski nadzor ali proučena strokovna ravnanja (pri posameznem izvajalcu je bil lahko v letu 2005 izveden tako redni kot izredni inšpekcijski nadzor kot tudi proučena strokovna ravnanja):

	število vseh izvajalcev (podatek MDDSZ)	število nadziranih izvajalcev
centri za socialno delo	62	32
domovi za starejše, kombinirani zavodi (domovi za starejše in posebni socialno varstveni zavodi), koncesionarji – institucionalno varstvo starejših	67	21
varstveno delovni centri in koncesionarji – vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji	29	6
socialno varstveni zavodi za usposabljanje	5	1
posebni socialno varstveni zavod	6	1
dovoljenje za delo	28	7
skupaj	187	68*

*V vsaj eni zadevi je inšpekcija v letu 2005 izvedla nadzor ravnanja 36% izvajalcev socialno varstvene dejavnosti v RS.

8.2.1. Redni inšpekcijski nadzori

Redni inšpekcijski nadzori so se izvajali na podlagi »Programa rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«. S programom so bili določeni izvajalci, pri katerih naj bi se opravil redni inšpekcijski nadzor, in strokovna področja, ki so se pri rednih inšpekcijskih nadzorih še posebej podrobno proučila.

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2005, kot je razvidno iz tabele 9, izvedeni pri 55 izvajalcih od načrtovanih 59.

Tabela 9: Redni inšpekcijski nadzori:

Izvajalci:	Načrtovano število izvajalcev, vključenih v redne inšpekcijske nadzore v letu 2005:	Število izvajalcev, pri katerih je bil izveden redni inšpekcijski nadzor v letu 2005
centri za socialno delo	20	20
domovi za starejše in koncesionarji - institucionalno varstvo starejših	20	20
posebni socialno varstveni zavodi za odrasle	2	1
zavodi za usposabljanje	2	1
Varstveno delovni centri in koncesionarji – vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe	8	6
izvajalci z dovoljenjem za delo	7	
pomoč družini na domu		
– socialna oskrba		
Skupaj:	59	55*

* Redni inšpekcijski nadzori, ki v letu 2005 niso bili izvedeni, bodo izvedeni do 28. 2. 2006.

8.2.2. Izredni inšpekcijski nadzori in prekrškovni postopki

V letu 2005 je inšpekcija zaključila z obravnavo 80 predlogov za izredne inšpekcijske nadzore in 5 zadev v prekrškovnih postopkih.

Tabela 10: Število obravnavanih predlogov za izredne inšpekcijske nadzore:

Izvajalci:	število predlogov za izredni inšpekcijski nadzor:
centri za socialno delo	59
domovi za starejše in drugi izvajalci institucionalnega varstva starejših	10
varstveno delovni centri	1
fizična oseba, ki izvaja socialno varstveno dejavnost	1
dopolnilni programi	1
drugo (izvajalci, ki ne izvajajo socialno varstvene dejavnosti)	8
Skupaj:	80

V 15 primerih so bili izpolnjeni z zakonom določeni pogoji za izvedbo izrednih inšpekcijskih nadzorov, v preostalih pa nadzor ni bil uveden, in sicer iz razlogov, navedenih v tabeli 11.

Tabela 11: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor:

Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih ni bil odrejen inšpekcijski nadzor:	Število zadev (pri posamezni zadevi je lahko več razlogov):
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve,	16
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih,	15
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog,	14
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal oz. ni vložil ugovora zoper delo strokovnega delavca po 94. členu zakona,	12
- predlagatelj je umaknil predlog,	6
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva,	5
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	3

8.2.3. Število izrečenih naročil in ukrepov

Po izvedenih 70 inšpekcijskih nadzorih (55 rednih in 15 izrednih) so bila v skladu s prvim odstavkom 107. člena Zakona o socialnem varstvu v 61 zadevah izvajalcem naložena naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 16 zadevah pa so bili, v skladu z drugim odstavkom istega člena, izvajalcem izrečeni ukrepi za odpravo napak in nepravilnosti (v 11 zadevah so bila izrečena hkrati naročila in ukrepi). V 2 primerih je bil inšpekcijski nadzor ustavljen, saj ni bilo ugotovljenih pomanjkljivosti, napak ali nepravilnosti.

Tabela 12: Število izrečenih naročil in ukrepov (v posamezni zadevi je možno izreči tako naročila kot ukrepe):

	redni inšpekcijski nadzori	izredni inšpekcijski nadzori
Število izrečenih naročil	53	8
Število izrečenih ukrepov	8	8
število ustavitvev postopkov	1	1

V prekrškovnih postopkih sta bili izdani 2 odločbi, v 3 zadevah pa je bil postopek ustavljen.

8.3. PODATKI O DELOVANJU SOCIALNE INŠPEKCIJE V LETU 2005

PO POSAMEZNIH SKUPINAH IZVAJALCEV

8.3.1. CENTRI ZA SOCIALNO DELO

Centri za socialno delo so javni socialno varstveni zavodi, ki opravljajo naloge, ki so jim poverjene z Zakonom o socialnem varstvu ter drugimi predpisi kot javna pooblastila. Opravljajo tudi socialno varstvene storitve socialne preventive, prve socialne pomoči, osebne pomoči in pomoči družini ter organizirajo skupnostne akcije za socialno ogrožene skupine prebivalstva, opravljajo pa še druge naloge, potrebne za odpravljanje socialnih stisk in težav v posameznem okolju.

8.3.1.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2005 izvedeni pri vseh 20 centrih za socialno delo, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«. S programom so bila tudi določena področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako smo pri izvajanju nalog centrov za socialno delo podrobno proučili:

- izvajanje socialno varstvene storitve Prve socialne pomoči, zlasti še ravnanje centrov v zadevah, ko zvedo za okoliščine, iz katerih izhaja utemeljen razlog, zaradi katerega je potrebno določeni osebi nuditi storitev po Zakonu o socialnem varstvu,
- izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja varstva in vzgoje otrok, zlasti še izvajanje nalog centrov za socialno delo, ki jim jih nalaga Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. l. RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo), v primerih, ko starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj in se morata sporazumeti o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok ter pri uveljavljanju pravic otrok do stikov z obema staršema in drugimi pomembnimi osebami,
- izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja rejništva po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih in Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. l. RS, št. 110/02), zlasti še postopke namestitve otroka v rejniško družino (odločitev, opredelitev razlogov za namestitve) ter delovanje individualne projektne skupine za rejenja,
- izvajanje strokovno-upravnih nalog v postopkih uveljavljanja denarne socialne pomoči.

8.3.1.1.1. Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikom ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivosti), so bile ugotovljene pri vseh nadziranih centrih za socialno delo. Na te pomanjkljivosti so bili centri opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri 2 centrih so bile na posameznih področjih ugotovljene tudi napake in nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor v skladu z 2. odstavkom 107. člena zakona odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

Tabela 13: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti po posameznih področjih dela:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število centrov za socialno delo, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost (na posameznem centru je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti):
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve:	20
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti:	12
- uporabljene strokovne metode pri delu so manj učinkovite:	2
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti:	1
Vrsta ugotovljene nepravilnosti in napake:	število centrov za socialno delo, pri katerih je bila ugotovljena napaka ali nepravilnost (na posameznem centru je možnih več ugotovljenih napak ali nepravilnosti):
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi:	2
- ne zagotavlja uveljavljanja pravic uporabnikov:	2
- ne uporablja učinkovitih strokovnih metod:	1

Tabela 14: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti:

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število centrov za socialno delo, katerim so bila izrečena posamezna naročila (posameznemu centru je bilo možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi:	14
- opredelitev strokovnih kriterijev, na podlagi katerih se opravi izbor ustrezne metode dela:	9
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov:	9
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi:	4
- dopolnitev organizacijske strukture:	3
- redno pisno poročanje o delu na posameznem področju dejavnosti:	2
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih:	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev:	1

Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti in napak:	število centrov za socialno delo, katerim so bili izrečeni posamezni ukrepi (pri posameznem centru je možnih več izrečenih ukrepov):
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev:	2
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitev ali vodenjem postopkov:	2
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi:	1
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih:	1
- redno pisno poročanje o delu na posameznem področju dejavnosti:	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje zaposlenih:	1
- pisno opravičilo prizadetemu uporabniku:	1

8.3.1.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Kot je razvidno iz tabele 10, je bilo največ predlogov za izredni inšpekcijski nadzor vloženih v zvezi z delom centrov za socialno delo. Glede na raznolikost strokovnega dela, ki ga centri izvajajo (socialno varstvene storitve in javna pooblastila, ki jih izvajajo v skladu z več kot 40 zakoni), je bilo to pričakovano.

8.3.1.2.1. Število vloženih predlogov

Inšpekcija je prejela 59 vlog, ki jih je štela za izredni inšpekcijski nadzor, na 34 različnih centrih za socialno delo (od 62 centrov za socialno delo).

8.3.1.2.2. Podatki o vsebini predlogov

Pri analizi vsebine predlogov smo upoštevali predloge, ki jih je inšpekcija že proučila in zaključila njihovo obravnavo. Očitki iz predlogov so razvrščeni:

- po vsebini očitka,
- po posameznem delovnem področju.

Tabela 15: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor:

Vsebina očitkov:	število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov):
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi:	46
- ne uporabljajo se učinkovite strokovne metode pri delu:	19
- ni zagotovljeno varstvo pravic uporabnikov:	15
- socialno varstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se - predpisana kakovost:	14
- drugi očitki, za katere inšpekcija ni pristojna:	6

Iz predlogov je razvidno, da so se očitki zoper ravnanja centrov za socialno delo s področja pristojnosti socialne inšpekcije nanašali na naslednja delovna področja (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij):

Tabela 16: Delovna področja, na katera so se nanašali očitki iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor:

Delovna področja, na katera se nanašajo očitki (v posameznih predlogih so predlagatelji pogosto navajali očitke z več področij):	število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov):
- Izvajanje nalog po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, zlasti na področju razmerij med starši in otroki, in sicer za naslednje strokovno upravne naloge*:	
• pomoč pri sklenitvi sporazuma o varstvu in vzgoji, stikih, preživnini in izvrševanju roditeljske pravice, izdelava mnenja centra v postopku odločanja o varstvu, vzgoji, preživnini, stikih in izvrševanju roditeljske pravice na sodišču	31
• skrbništvo	13
• ukrepi centra za zaščito koristi otroka	11
• rejništvo (tudi po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti)	9
- vodenje ugotovitvenih postopkov in odločanje v zvezi z materialnimi pravicami ali obveznostmi upravičencev po Zakonu o socialnem varstvu (denarne socialne pomoči, oprostitev plačila storitev in odločanje o družinskem pomočniku) in po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (pravice iz naslova zavarovanja za starševsko varstvo in pravice do družinskih prejemkov)	16

* z Zakonom o spremembah in dopolnitvah zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur.l.RS, št.16/04) so bile nekatere pristojnosti centrov za socialno delo v zvezi z odločanjem o pravicah in dolžnostih staršev ter otrok na novo določene. Te določbe so pričele veljati 1. 5. 2004, zato so v očitkih zoper ravnanje centrov za socialno delo v postopkih, začelih pred 1. 5. 2004, zajete naloge po takrat veljavnih predpisih – npr.: v rubriko pomoč pri sklenitvi sporazuma o stikih so zajeti tudi upravni postopki odločanja o stikih, za katera so bili centri pristojni do 30. 4. 2004.

Predlagatelji izrednih inšpekcijskih nadzorov so skupaj z očitki iz tabele 15 pogosto navajali tudi nepravilnosti s področja izvajanja Zakona o splošnem upravnem postopku in predpisov s področja hrambe in ravnanja z dokumentarnim gradivom. Za obravnavo tovrstnih očitkov so pristojni upravni inšpektorji, o čemer smo seznanjali predlagatelje oz. odstopali njihove vloge Upravni inšpekciji. Vseeno pa smo očitke o nepravilnem ravnanju z dokumentarnim gradivom ter o kršitvah določb Zakona o splošnem upravnem postopku obravnavali z vidika vpliva na zagotavljanje predpisane kakovosti, na izvajanje storitev, učinkovitost strokovnih metod in izvajanje nalog po materialnih predpisih.

8.3.1.2.3. Podatki o obravnavi predlogov in ugotovitvah

V skladu s 4. odstavkom 105. člena Zakona o socialnem varstvu lahko inšpektor pred izvedbo izrednega inšpekcijskega nadzora med drugim zahteva od izvajalca dejavnosti pisno poročilo in dokumentacijo v zvezi s predlogom ter opravi strokovno oceno očitanih ravnanj izvajalca. Praviloma smo pred odločitvijo o uvedbi izrednega inšpekcijskega nadzora od izvajalca dejavnosti zahtevali pisna pojasnila in ustrezno dokumentacijo. Če inšpektor pri tem in ob proučitvi navedb v predlogu ugotovi, da obstajajo razlogi iz 5. odstavka 105. člena, ne izvede izrednega inšpekcijskega nadzora. Kljub temu sta vsak predlog in ravnanje centra v zadevi podrobno proučena, tako da se inšpektor lahko izreče o ustreznosti ravnanja centra.

Inšpekcija je tako izvedla 8 izrednih inšpekcijskih nadzorov in opravila 14 strokovnih ocen, za katere ugotavljamo, da so po obsegu in kompleksnosti enaki izvedenim inšpekcijskim nadzorom, v 13 zadevah je očitke preverila med izvajanjem rednih

inšpekcijskih nadzorov, v 3 primerih je inšpektor po proučitvi zadeve ponudil pomoč pri sklenitvi dogovora o odpravi nesporazuma, izvajalec in predlagatelj nadzora sta ponudbo sprejela, predlagatelj pa je zato umaknil svoj predlog, v 2 primerih je po proučitvi zadeve izvajalec na zahtevo inšpektorja nemudoma odpravil pomanjkljivosti, v 16 primerih pa so bili podani drugi razlogi, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil opravljen.

Tabela 17: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden:

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden:	Število predlogov (posamezen predlog je bil lahko zavrnjen zaradi več razlogov):
- iz predložene dokumentacije in poročila izvajalca centra je bilo razvidno, da so bili postopki in opravljene storitve vodene v skladu s predpisi in strokovnimi ter etičnimi načeli, ki se uporabljajo na področju socialnega varstva, oziroma da ugotovljene nepravilnosti ali pomanjkljivosti niso take, da bi lahko bistveno vplivale na zaključek postopka ali na vsebino, kakovost in obseg storitve	14
- pri centru je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se je proučil predlog	13
- predlagatelj je imel možnost uporabe drugih rednih pravnih sredstev, ki jih določajo procesni predpisi in ki jih še ni uveljavljal	9
- predlog za izredni inšpekcijski nadzor se je nanašal na postopke ali storitve, za katere je vložnik zahteve ali pobude že prejel pisna pojasnila in ugotovitve ministrstva	5
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	5
- zaradi sklenitve dogovora o odpravi nesporazuma je predlagatelj umaknil predlog	3
- center je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki so bile kot sporne navedene v predlogu	2
- predlagatelj ni dopolnil oz. dodatno utemeljil svojega predloga	2

V vseh 8 izvedenih izrednih inšpekcijskih nadzorih so bile ugotovljene ali pomanjkljivosti ali napake in nepravilnosti, zato je inšpektor v 4 primerih izdal naročila za odpravo pomanjkljivosti, v 3 je z odločbo odredil način odprave napak in nepravilnosti, v 1 primeru pa je izrekel naročilo za odpravo pomanjkljivosti in z odločbo odredil ukrepe za odpravo napak in nepravilnosti. V 3 primerih so bile ugotovljene kršitve procesnih predpisov, zato je bila, v skladu z 32. členom Zakona o inšpekcijskem nadzoru, o tem obveščena Upravna inšpekcija.

Tabela 18: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število centrov, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem centru je možno več ugotovitev):
- center v zadevi ni uporabljal učinkovitih strokovnih metod	3
- center je vodil postopke s pomanjkljivostmi	2
- center v zadevi ni zagotovil predpisane kakovosti storitve	1
vrsta ugotovljene napake ali nepravilnosti:	
- center v zadevi ni uporabljal učinkovitih strokovnih metod	3
- center v zadevi ni vodil postopkov v skladu s predpisi	2
- center v zadevi ni izvajal storitve v skladu s standardom	1
- center v zadevi ni zagotovil predpisane kakovosti storitve	1
- center v zadevi ni zagotavljal uveljavljanja pravic uporabnikov	1

Tabela 19: Izrečena naročila in ukrepi:

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	število centrov, pri katerih so bila izrečena naročila oz. ukrepi (pri posameznem centru je možen izrek naročil in ukrepov):
- opredelitev strokovnih kriterijev, na podlagi katerih se opravi izbor ustrezne metode dela	5
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in za odločanje o posameznih ukrepih	4
- dopolnitev organizacijske strukture	3
- redno pisno poročanje o delu na posameznem področju	3
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti storitev	2
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov	2
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje	1
- obvezna vključitev supervizorja	1
- ponovno opravljanje posameznih delov strokovnega izpita	1

8.3.2. DOMOVI ZA STAREJŠE, KONCESIONARJI ZA IZVAJANJE SOCIALNO VARSTVENE STORITVE INSTITUCIONALNEGA VARSTVA STAREJŠIH IN DRUGI IZVAJALCI STORITVE

Domovi za starejše so kot javni socialno varstveni zavodi ustanovljeni za izvajanje socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših ter pomoč družini na domu. Socialno varstveno storitev pa v mreži javne službe izvajajo tudi koncesionarji, in sicer po istih standardih in normativih kot javni zavodi. V primeru, ko se storitev izvaja v drugi družini, pa mora imeti izvajalec sklenjeno pogodbo za izvajanje s centrom za socialno delo oz. domom za starejše. Izven mreže javne službe lahko storitev izvajajo tudi izvajalci s pridobljenim dovoljenjem za delo.

8.3.2.1 REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2005 izvedeni pri vseh 18 domovih za starejše in obeh koncesionarjih, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«. S programom je bilo določeno tudi področje dela, ki naj bi se še posebej podrobno proučilo. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve institucionalnega varstva starejših podrobno proučili:

- postopek vključitve novih stanovalcev,
- dostop do informacij in pravil za določanje cen storitev, za razvrščanje v kategorije oskrbe, za posebne vrste prehrane, za plačilo dodatkov, uporabo žepnine itd.,
- izvajanje storitve na oddelkih povečanega nadzorstva (kriteriji za namestitve, način odločanja o premestitvi, soglasja in pristanki, možnosti pritožbe, vsebina dela, kontrola in spremljanje, evidence),
- sistem urejanja »disciplinskih« prestopkov stanovalcev.

8.3.2.1.1 Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanja pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost), so bile ugotovljene pri 19 od 20 nadziranih izvajalcih institucionalnega varstva za starejše. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskih zapisnikih pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri 4 izvajalcih pa so bile ugotovljene tudi napake in nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor v skladu z 2. odstavkom 107. člena zakona odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

Tabela 20: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev):
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti (poti ugovora, pritožbeni postopki):	18
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti:	15
- uporabljene strokovne metode pri delu so manj učinkovite:	8
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve:	2
Vrsta ugotovljene nepravilnosti in napake:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena napaka ali nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovitev):
- ne opravlja storitev v skladu s standardi in normativi:	2
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi:	2
- ne uporablja učinkovitih strokovnih metod:	1

Tabela 21: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti:

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število izvajalcev, katerim so bila izrečena posamezna naročila (posameznem izvajalcu je bilo možno izreči več naročil):
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih:	18
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi:	12
- opredelitev strokovnih kriterijev, na podlagi katerih se opravi izbor ustrezne metode dela:	6
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi:	5
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev:	5
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov:	1
Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti in napak:	število izvajalcev, katerim so bili izrečeni posamezni ukrepi (pri posameznem izvajalcu je možnih več izrečenih ukrepov):
- dopolnitev organizacijske strukture:	3
- uskladitev splošnih aktov s predpisi:	2
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi:	1

8.3.2.2 IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

8.3.2.2.1. Število vloženih predlogov

Inšpekcija je prejela 11 vlog, ki jih je štela za izredni inšpekcijski nadzor pri 12 različnih izvajalcih institucionalnega varstva starejših (poleg domov za starejše in koncesionarjev tudi izvajalca institucionalnega varstva v drugi družini in izvajalca z dovoljenjem za delo za izvajanje institucionalnega varstva za starejše v obliki oskrbnega doma).

8.3.2.2.2. Podatki o vsebini predlogov

Pri analizi vsebine predlogov smo upoštevali predloge, ki jih je inšpekcija že proučila in zaključila njihovo obravnavo. Očitki iz predlogov so razvrščeni:

- po vsebini očitka,
- po posameznem delovnem področju.

Tabela 22: Vsebina očitkov iz predlogov za izredni inšpekcijski nadzor:

Vsebina očitkov:	število očitkov (v posameznem predlogu je lahko več očitkov):
- očitki, za katere inšpekcija ni pristojna:	6
- socialno varstvene storitve se ne izvajajo v skladu s standardi, ne zagotavlja se predpisana kakovost:	5
- postopki se ne vodijo v skladu s predpisi:	3

8.3.2.2.3. Podatki o obravnavi predlogov in ugotovitvah

Na podlagi 13 predlogov za izredni inšpekcijski nadzor so bili izvedeni 4 nadzori. Iz 6 predlogov je bilo razvidno, da se nanašajo na področja, za katera Socialna inšpekcija ni pristojna (področje zdravstva in delovnih razmerij), zato so bili odstopljeni pristojnim organom. V 2 primerih je izvajalec na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki so bile kot sporne navedene v predlogu, očitki iz 1 predloga pa bodo preverjeni v okviru rednega nadzora v letu 2006.

Tabela 23: Razlogi, določeni z zakonom, zaradi katerih izredni inšpekcijski nadzor ni bil izveden:

Razlog, zaradi katerega izredni inšpekcijski nadzor na predlog ni bil izveden:	Število predlogov:
- pri izvajalcu je bil odrejen redni nadzor, v okviru katerega se bo proučil predlog	1
- predlog se je nanašal na postopke ali na storitve, katerih zakonitost ali strokovno ustreznost ugotavljajo nadzorni ali inšpekcijski organi, določeni po drugih predpisih	6
- izvajalec je na zahtevo inšpektorja v določenem roku že odpravil pomanjkljivosti, ki jih kot sporne navaja predlog	2

Tabela 24: Ugotovljene pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost ali napaka in nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možno več ugotovitev):
- izvajalec je vodil postopke s pomanjkljivostmi	3
- izvajalec pomanjkljivo zagotavlja uveljavljanje pravic uporabnikov	1
Vrsta ugotovljene napake ali nepravilnosti:	
- izvajalec je izvajal storitev, čeprav ni bil vpisan v register zasebnikov	1
- izvajalec ni opravljal storitev v skladu s standardi in normativi	1
- izvajalec ni vodil postopkov v skladu s predpisi	1
- izvajalec v zadevi ni zagotavljal uveljavljanja pravic uporabnikov	1

Tabela 25: Izrečena naročila in ukrepi:

Vrsta izrečenih naročil in ukrepov:	število izvajalcev, pri katerih so bila izrečena naročila oz. ukrepi (pri posameznem izvajalcu je možen izrek naročil in ukrepov):
- izdaja oziroma uskladitev posamičnih aktov s predpisi	4
- opredelitev strokovnih kriterijev za ukrepanje	1
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in za odločanje o posameznih ukrepih	1
- pisno opravičilo prizadetemu uporabniku	1
- dopolnitev organizacijske strukture	1
- interno ali verificirano dodatno usposabljanje	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti storitev	1

8.3.3. POSEBNI SOCIALNO VARSTVENI ZAVODI ZA ODRASLE

Posebni socialno varstveni zavod za odrasle je javni socialno varstveni zavod, ki opravlja posebne oblike socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete. S storitvijo se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo.

8.3.3.1 REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen v 1 od 2 posebnih socialno varstvenih zavodov, ki sta bila predvidena s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«. Pri drugem izvajalcu bo nadzor izveden do konca januarja 2006. S programom so bila določena tudi področja dela, ki so se še posebej podrobno proučila. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve institucionalnega varstva za odrasle duševno in telesno prizadete podrobno proučili:

- soglasje stanovalcev za bivanje oziroma sodno odločbo,
- postopek izvajalca v primeru pridržanja proti volji upravičenca,
- ali programi obravnave navajajo na samostojnost ter podpirajo in dopolnjujejo sposobnosti stanovalca,
- aktivnosti izvajalca, ki zagotavljajo odpust stanovalca ali nadomestitev institucionalnega varstva z drugimi oblikami varstva, prilagojenimi sposobnostim posameznika (namestitev v drugo družino, stanovanjske skupine, dnevne centre itd.),
- sodelovanje s svojci, prostovoljci, civilnimi združenji,
- sistem zagovornišstva in varstva pravic za stanovalce, ki niso sposobni sami skrbeti za svoje pravice,
- načini za »opolnomočanje« stanovalcev, da v čim večji meri izrazijo svoje predloge, pomisleke itd.

8.3.3.1.1 Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Ugotovljene so bile manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost). Na te pomanjkljivosti je bil izvajalec opozorjen, v inšpekcijskem zapisniku pa sta bila naložena način in rok za njihovo odpravo.

Tabela 26: Ugotovljene pomanjkljivosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve

Tabela 27: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti:

Izrečena naročila za odpravo pomanjkljivosti:
- sprejem strokovnih podlag za ukrepanje in odločanje o posameznih ukrepih
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi
- dopolnitev organizacijske strukture
- obvezna vključitev supervizorja

8.3.3.2 IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija ni prejela predlogov za izredni inšpekcijski nadzor v posebnih socialno varstvenih zavodih za odrasle.

8.3.4. SOCIALNO VARSTVENI ZAVODI ZA USPOSABLJANJE

Socialno varstveni zavod za usposabljanje je javni socialno varstveni zavod, ki opravlja socialno varstveno storitev institucionalnega varstva otrok in mladostnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju. S storitvijo se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, zlasti pa bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo in usposabljanje po posebnem zakonu, oskrba in vodenje.

8.3.4.1 REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzor je bil opravljen v 1 od 2 zavodov, ki sta bila predvidena s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«.

Pri drugem izvajalcu bo nadzor izveden do konca januarja 2006.

S programom so bila določena tudi področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju podrobno proučili:

- pogoje za uresničevanje temeljnih načel vzgoje in usposabljanja otrok s posebnimi potrebami,
- programe za razbremenitev družine in za podporo družini, iz katere prihaja upravičenec,
- programe priprave na življenje po prenehanju te oblike institucionalnega varstva.

8.3.4.1.1 Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Ugotovljene so bile manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost). Na te pomanjkljivosti je bil izvajalec opozorjen, v inšpekcijskem zapisniku pa sta bila naložena način in rok za njihovo odpravo.

Tabela 28: Ugotovljene pomanjkljivosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve

Tabela 29: Izrečena naročila in ukrepi za odpravo pomanjkljivosti:

Izrečena naročila za odpravo pomanjkljivosti:
- uskladitev splošnih aktov s predpisi
- obvezna vključitev supervizorja

8.3.4.2 IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija ni prejela predlogov za izredni inšpekcijski nadzor v zavodih za usposabljanje.

8.3.5. VARSTVENO DELOVNI CENTRI IN KONCESIONARJI ZA IZVAJANJE SOCIALNO VARSTVENE STORITVE: VODENJE, VARSTVO IN ZAPOSLOITEV POD POSEBNIMI POGOJI ZA DUŠEVNO IN TELESNO PRIZADETE ODRASLE OSEBE

Varstveno delovni centri so kot javni socialno varstveni zavodi ustanovljeni tudi za izvajanje socialno varstvene storitve vodenja in varstva ter organizacije zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe institucionalnega varstva. Socialno varstveno storitev pa v mreži javne službe izvajajo tudi koncesionarji, in sicer po istih standardih in normativih kot javni zavodi.

8.3.5.1 REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2005 izvedeni pri 4 od 5 varstveno delovnih centrov in pri 2 od 3 koncesionarjev, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«. S programom so bila določena tudi področja dela, ki naj se še posebej podrobno proučijo. Tako smo pri izvajanju socialno varstvene storitve podrobneje proučili:

- postopek vključitve in sprejema novih stanovalcev (vloga, nujna dokumentacija, čakalna lista, komisija za sprejem, obravnava prioritet, izdaja odločbe, sklenitev dogovora o izvajanju storitve, načini zagotavljanja plačila storitev),
- sprejem in uvajanje v dejavnosti izvajalca (termini za sprejeme, službe, ki sodelujejo pri sprejemu, način vključitve v delovno skupino ali v delovno enoto, seznanitev s sodelavci, informacije o službah, o pravicah varovancev),
- možnosti za socialne stike varovancev (možnosti telefoniranja, obiski, izleti, zunanje dejavnosti, možnosti za verske obrede, druge družabne dejavnosti),
- pritožbene postopke varovancev ali drugih upravičencev (sistem notranjih ugovorov, obveščenost o možnostih za pritožbe na zunanje pritožnike, načini za nadzor svojcev, možnosti za ocenjevanje dela preko strokovne javnosti),
- listo pravic varovancev,
- hišni red (sistem prepovedi, pričakovanja, možnost sprememb, fleksibilnost določb),
- sistem nagrajevanja varovancev,
- sodelovanje s svojci, prostovoljci, civilnimi združenji,
- sistem zagovorništva in varstva pravic za varovance, ki niso sposobni sami skrbeti za svoje pravice,
- načine za »opolnomočanje« varovancev, da v čim večji meri izrazijo svoje predloge, pomisleke itd.,
- programe priprave za življenje izven programa varstva, vodenja in zaposlitve pod posebnimi pogoji.

8.3.5.1.1 Pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivost), so bile ugotovljene pri 5 od 6 nadziranih izvajalcev. Na te pomanjkljivosti so bili izvajalci opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Tabela 30: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti):
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti:	5
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti (poti ugovora, pritožbeni postopki):	1

Tabela 31: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti:

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število izvajalcev, katerim so bila izrečena posamezna naročila (posameznemu izvajalcu je bilo možno izreči več naročil):
- uskladitev splošnih aktov z določbami ustanovitvenega akta in z drugimi predpisi:	4
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi:	3
- opredelitev strokovnih kriterijev, na podlagi katerih se opravi izbor ustrezne metode dela:	1
- vodenje posebne evidence:	1

8.3.5.2 IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija je obravnavala 1 predlog za izredni inšpekcijski nadzor v varstveno delovnih centrih ali pri koncesionarjih za izvajanje socialno varstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe. Ugotovljeno je bilo, da je izvajalec ravnal v skladu s predpisi in strokovnimi načeli, zato je bil postopek ustavljen.

8.3.6. IZVAJALCI Z DOVOLJENJEM ZA DELO ZA IZVAJANJE SOCIALNO VARSTVENE STORITVE POMOČ DRUŽINI NA DOMU - SOCIALNA OSKRBA

Socialno varstvena storitev pomoč družini na domu obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo.

Pomoč družini na domu lahko poleg javnih zavodov in koncesionarjev v mreži javne službe izvajajo izven mreže javne službe tudi pravne in fizične osebe, ki s strani Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve pridobijo dovoljenje za delo. Z delom lahko pričnejo z dnem izdaje odločbe o vpisu v register zasebnikov in pravnih oseb, ki opravljajo socialno varstvene storitve. Ta register vodi ministrstvo.

8.3.6.1. REDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Redni inšpekcijski nadzori so bili v letu 2005 izvedeni pri vseh 7 izvajalcih, ki so bili predvideni s »Programom rednih inšpekcijskih nadzorov na področju socialnega varstva v letu 2005«. S programom je bilo tudi določeno, da se še posebej podrobno prouči:

- izračun višine prispevkov upravičencev po določbah Pravilnika o metodologiji pri oblikovanju cen socialno varstvenih storitev in Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev,
- ali se storitev nudi upravičencem po standardih storitve,
- izpolnjevanje pogojev za izvajanje storitve (urejeni bivalni pogoji, zagotovljena mreža pomočnikov, ki zagotavljajo varstvo in oskrbo v preostalem času),
- jasnost faz postopka (ugotavljanje pogojev in upravičenosti, določitev obsega in vsebine storitve, sklenitev dogovora, neposredno izvajanje storitve),
- izpolnjevanje kadrovskih pogojev za izvajanje storitve (vodja storitve, neposredni izvajalci),
- vodenje evidence storitev in ključna dokumentacija (dnevnik opravljenih storitev).

8.3.6.1.1. Pomanjkljivosti ter napake in nepravilnosti, ki so bile ugotovljene pri izvajalcu ob izvajanju rednih inšpekcijskih nadzorov

Manjše napake, nepravilnosti in pomanjkljivosti, ki v pregledanih zadevah niso bistveno vplivale na izvajanje storitve oziroma na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, zagotavljanje pravic uporabnikov ali na predpisano kakovost storitev, na vodenje postopkov ali na uveljavljanje pravic uporabnika (v nadaljnjem besedilu: pomanjkljivosti), so bile ugotovljene pri vseh nadziranih izvajalcih. Na te pomanjkljivosti so bili opozorjeni, v inšpekcijskem zapisniku pa so jim bili naloženi načini in roki za njihovo odpravo.

Pri 3 izvajalcih so bile na posameznih področjih ugotovljene tudi napake in nepravilnosti, ki so pomembno vplivale na zakonitost poslovanja, strokovnost dela, predpisano kakovost storitev in zagotavljanje pravic uporabnikov, zato je inšpektor v skladu z 2. odstavkom 107. člena zakona odredil potrebne ukrepe in določil rok za njihovo izpolnitev z odločbo.

Tabela 32: Pogostost pojavljanja posameznih pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti:

Vrsta ugotovljene pomanjkljivosti:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena pomanjkljivost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih pomanjkljivosti):
- izvajalec nudi pomanjkljivo kakovost storitve:	5
- pri uveljavljanju pravic uporabnikov se pojavljajo pomanjkljivosti:	4
- socialno varstvena storitev se ne izvaja v celoti v skladu s standardi in normativi storitve:	1
- pri vodenju postopkov se pojavljajo manjše nepravilnosti:	1
Vrsta ugotovljene nepravilnosti in napake:	število izvajalcev, pri katerih je bila ugotovljena napaka ali nepravilnost (pri posameznem izvajalcu je možnih več ugotovljenih napak ali pomanjkljivosti):
- ne vodi postopkov v skladu s predpisi:	2

Tabela 33: Vrsta izrečenih naročil in ukrepov za odpravo pomanjkljivosti ter napak in nepravilnosti:

Vrsta izrečenih naročil za odpravo pomanjkljivosti:	število izvajalcev, katerim so bila izrečena posamezna naročila (posameznemu izvajalcu je bilo možno izreči več naročil):
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev:	5
- dopolnitev organizacijske strukture:	2
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitve ali nad vodenjem postopkov:	1
- obvezna vključitev supervizorja:	1
- uskladitev posamičnih aktov s predpisi:	
Vrsta izrečenih ukrepov za odpravo nepravilnosti in napak:	število izvajalcev, katerim so bili izrečeni posamezni ukrepi (pri posameznem izvajalcu je možnih več izrečenih ukrepov):
- začasna prepoved opravljanja storitve:	1
- sprejem posebnega programa aktivnosti za dvig kakovosti izvajanja storitev:	1
- uvedba notranje kontrole nad izvajanjem storitev ali vodenjem postopkov:	1
- dopolnitev organizacijske strukture:	1
- izdaja ali uskladitev splošnih aktov s predpisi:	1
- pisno opravičilo prizadetemu uporabniku:	1

8.3.6.2. IZREDNI INŠPEKCIJSKI NADZORI

Inšpekcija ni prejela predlogov za izredni inšpekcijski nadzor pri izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialno varstvene storitve pomoč družini na domu – socialna oskrba.

8.3.7. DOPOLNILNI PROGRAMI

Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom dopolnilnih, razvojnih in preventivnih programov na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine. Za izvajanje nadzora nad programi se smiselno uporabljajo določbe o izrednem inšpekcijskem nadzoru.

V letu 2005 je bil zaključen inšpekcijski nadzor pri 1 programu. Ugotovljene so bile napake in nepravilnosti, saj izvajalec ni zagotavljal predpisane kakovosti, ni uporabljal učinkovitih metod pri delu in ni zagotavljal uveljavljanja pravic uporabnikov. Izvajalcu so bili z odločbo izrečeni ukrepi, s katerimi je bil zavezan k dopolnitvi organizacijske strukture, k vodenju posebne evidence, sprejemu programa za dvig kakovosti in k uvedbi notranje kontrole.

8.4. PREKRŠKOVNI POSTOPKI

Socialna inšpekcija je obravnavala 5 zadev po postopku za prekrške. V 3 primerih je bil postopek ustavljen zaradi ugotovitve, da izvajalec ni kršil določil Zakona o socialnem varstvu, ki opredeljujejo prekrške.

V 1 primeru je bilo ugotovljeno, da izvajalec opravlja socialno varstveno storitev institucionalnega varstva, pa za to nima dovoljenja za delo, kar predstavlja prekršek po 1. odstavku 116. člena Zakona o socialnem varstvu. Pravni osebi in odgovorni osebi pravne osebe je bila izrečena sankcija v skladu z 2. in 3. odstavkom navedenega člena.

V 1 primeru pa je bil ugotovljen prekršek po istem členu, vendar je bilo ocenjeno, da gre za prekršek neznatnega pomena, strojenega v okoliščinah, ki so ga delale posebno lahkega in pri katerem ni nastala oziroma ne bi nastala škodljiva posledica. Izvajalec je imel namreč pridobljeno dovoljenje za delo za izvajanje socialno varstvene storitve pomoč na domu – socialna oskrba, izvajal pa je tudi socialno varstveno storitev socialni servis, in sicer predvsem tista ravnanja, ki so skupna obema storitvama.

Tabela 34: Prekrškovni postopki:

število izvajalcev	število izdanih odločb	število ustavitv postopka
5	2	3

9. PROGRAMSKE USMERITVE INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2006

9.1 SPLOŠNO

Inšpektorat RS za delo vsako leto sprejme Programske usmeritve na področju dela organa. Inšpekcijsko nadzorstvo na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela ostaja poglobljena naloga organa, vsako leto pa so določene nove usmeritve. V letu 2005 je bila bistvena novost, da so inšpektorji za delo vodili in odločali v postopku o prekrških.

Pomemben del nalog Inšpektorata RS za delo je vezan tudi na dajanje strokovne pomoči delodajalcem in delavcem v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti.

Sklepi in priporočila za nadaljnje delo so navedeni na koncu poglavja.

Inšpektorat RS za delo bo v letu 2006 na podlagi 1. člena Zakona o inšpekciji dela opravljal **redne naloge inšpekcijskega nadzorstva** nad izvajanjem zakonov, drugih predpisov, kolektivnih pogodb in splošnih aktov, ki urejajo delovna razmerja, plače in druge prejemke iz delovnega razmerja, zaposlovanje delavcev doma in v tujini, sodelovanje delavcev pri upravljanju, stavke ter varnost in zdravje pri delu, ter opravljal inšpekcijsko nadzorstvo tudi nad izvajanjem predpisov, ki to izrecno določajo.

Pripravljene bodo različne akcije nadzora tako s področja delovnih razmerij kot tudi s področja varnosti in zdravja pri delu, ki bodo usmerjene bodisi na posamezno skupino subjektov nadzora oziroma v izvajanje predpisov v določeni dejavnosti. Z izvajanjem nadzora bomo poskušali oceniti trenutno stanje na posameznih področjih, stopnjo implementacije predpisov, istočasno pa so ugotovitve inšpektorjev lahko pomemben prispevek pri oblikovanju novih predpisov. Posamezne akcije bodo organizirane na področjih, kjer iz Poročila o delu Inšpektorata RS za delo za pretekla leta izhaja večje število ugotovljenih kršitev oziroma subjekti nadzora že dalj časa niso bili nadzorovani.

Inšpektorji inšpektorata bodo v letu 2006 dajali delodajalcem in delavcem **strokovno pomoč** v zvezi z uresničevanjem zakonov in drugih predpisov, kolektivnih pogodb ter splošnih aktov iz svoje pristojnosti. Ravno tako bo inšpektorat v prihodnjem letu **sodeloval z drugimi inšpekcijami, z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, pa tudi s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter drugimi strokovnjaki s področja dela.**

Sodelovali bomo tudi pri pripravi podzakonskih predpisov – s sodelovanjem v raznih resornih in delovnih skupinah.

Pomemben del nalog bo vezan tudi na delo Inšpektorata RS za delo kot **prekrškovnega organa**.

9.2 POROČILO O DELU INŠPEKTORATA RS ZA DELO ZA LETO 2005

Zakon o inšpekciji dela nalaga tudi izdelavo poročila o delu za preteklo koledarsko leto.

Inšpektorat RS za delo bo na podlagi 5. člena Zakona o inšpekciji dela predložil resornemu ministrstvu **poročilo o svojem delu za preteklo koledarsko leto.**

9.3 USMERJENE AKCIJE NADZORA S PODROČJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU IN S PODROČJA DELOVNIH RAZMERIJ

V letu 2006 bodo inšpektorji za delo izvajali različne usmerjene akcije nadzora nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov s področja varnosti in zdravja pri delu ter s področja delovnih razmerij. Namen in kratka vsebina akcij sta predstavljena v nadaljevanju.

USMERJENE AKCIJE, KI SE BODO IZVAJALE NA OBEH PODROČJIH NADZORA:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v dejavnosti dimnikarstva

Inšpektorat RS za delo bo akcijo v tej dejavnosti izvajal prvič. Namen akcije je ugotoviti, ali delodajalci izpolnjujejo obveznosti, določene z delovnopravno zakonodajo in predpisi na področju varnosti in zdravja pri delu. Akcijo bomo torej izvajali na področju delovnih razmerij in na področju varnosti in zdravja pri delu.

Na področju delovnih razmerij bomo pozorni na izvajanje delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest ter izjavo o varnosti (če delodajalec zaposluje manj kot 10 delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, v zvezi z delom dijakov in študentov, zagotavljanjem pravic delavcem, mlajšim od 18 let, delovnim časom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

S stališča varnosti in zdravja pri delu bo nadzor obsegal pregled in presojo ustreznosti izjave o varnosti z oceno tveganj ter predvsem izvajanje desetih osnovnih obveznosti delodajalcev v zvezi z zagotavljanjem ustreznega nivoja varnosti in zdravja delavcev pri delu.

2. Akcija nadzora v zvezi z izvajanjem določb Zakona o delovnih razmerjih, Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter Zakona zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov v invalidskih podjetjih

Inšpektorat RS za delo bo to usmerjeno akcijo izvedel že peto leto zapored. Akcija bo potekala na področju delovnih razmerij in na področju varnosti in zdravja pri delu.

Glede na to, da je na področju urejanja pravic invalidov prišlo do sprememb zakonodaje, ob dejstvu, da invalidi predstavljajo varovano kategorijo delavcev, bomo na področju delovnih razmerij nadzirali izvajanje tistih določb delovne zakonodaje, ki urejajo zaposlovanje invalidov ter njihovo varstvo. Posebno pozornost bomo posvetili izvajanju 64. člena Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, ki ureja nadomestno izpolnitev kvote s sklepanjem poslovnih pogodb z zaposlitvenim centrom ali invalidskim podjetjem, v povezavi z institutom zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku.

S stališča varnega dela bo pozornost posvečena temeljnemu aktu, ki obravnava varnost in zdravje pri delu pri posameznem delodajalcu, to je izjavi o varnosti z oceno tveganja. Delo invalidov mora biti v tem aktu ustrezno obravnavano, kar pomeni, da morajo iz akta izhajati tudi vse omejitve in posebnosti posameznih invalidnih oseb. Še posebno pomembno je v zvezi s tem določilo v 8. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki določa, da mora biti delovni proces prilagojen telesnim in duševnim zmožnostim delavca, delovno okolje in sredstva za delo pa morajo glede na naravo dela zagotavljati delavcu varnost in ne smejo ogroziti njegovega zdravja.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem predpisov s področja zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu ter delovnopravne zakonodaje v dejavnosti gradbeništva

Ker sodi gradbeništvo med dejavnosti z največjimi tveganji za poškodbe in zdravstvene okvare, se akcije poostrenega nadzora na tem področju izvajajo že nekaj preteklih let zapored. Enako kot v preteklem letu bo tudi v letu 2006 dan poseben poudarek izdelavi

varnostnega načrta v fazi projektiranja in kasneje pri izvajanju koordinacije v fazi izvajanja del. S tem v zvezi pa bo pozornost posvečena tudi zagotavljanju predvidenih zahtev in ukrepov glede varovanja pred padci z višine ali v globino, zagotavljanju in uporabi osebnih varovalnih sredstev in opreme ter zagotavljanju drugih osnovnih predpisanih zahtev s področja varnosti in zdravja pri delu.

Na področju delovnih razmerij bo posebna pozornost namenjena nadzoru zakonitosti zaposlovanja ter opravljanja dela slovenskih državljanov, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav. Poseben poudarek bo tudi na opravljanju dela dijakov in študentov, izvajanju instituta zagotavljanja dela delavca drugemu uporabniku ter na zagotavljanju pravnega varstva delavcev, mlajših od 18 let. V okviru akcije bomo preverili, ali delavci v dejavnosti gradbeništva opravljajo delo na osnovi ustreznih pravnih podlag.

4. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje ter predpisov o varnosti in zdravju pri delu pri upravljalcih parkirišč

Akcije pri upravljalcih parkirišč še nismo izvajali, zato smo se odločili, da jo bomo izvedli v letu 2006. Akcija bo potekala tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Inšpektorji za delo bodo na področju delovnih razmerij preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), izpolnjevanjem pogojev delavcev za opravljanje dela na teh delovnih mestih, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava, ob obstoju elementov delovnega razmerja, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, zagotavljanjem posebnega varstva delavcem, mlajšim od 18 let, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitka.

Subjekti, ki se ukvarjajo z dejavnostjo upravljanja s parkirišči, po problematiki varnega in zdravega dela sicer ne izstopajo, vsekakor pa morajo predpisane osnovne obveznosti s tega področja ustrezno zagotavljati. Zato bo tudi pri njih v prvi vrsti nadzor obsegal predvsem pregled in presojo ustreznosti izjave o varnosti z oceno tveganja ter preverjanje izvajanja osnovnih obveznosti delodajalca s tega področja. Pozornost pa bomo posvetili tudi ustreznosti delovne opreme, ki se uporablja na parkiriščih. Tu gre predvsem za opremo, ki preprečuje oz. omejuje dostop na samo parkirišče (dvižne rampe, pomična vrata itd.) in njeno usklajenost z direktivami s področja prostega pretoka blaga.

5. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje in predpisov o varnosti in zdravju pri delu v visokošolskih zavodih

Tudi akcijo nadzora v visokošolskih zavodih bomo v letu 2006 izvajali prvič. V akciji nadzora bomo preverili izvajanje delovnopravne zakonodaje ter predpisov na področju varnosti in zdravja pri delu, zato bomo akcijo izvedli tako na področju delovnih razmerij kot tudi na področju varnosti in zdravja pri delu.

Inšpektorji za delo bodo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, v zvezi z zaposlovanjem tujcev, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, delovnim časom, dopolnilnim delom ter vodenjem evidenc na področju dela.

Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu na visokošolskih zavodih ima dva zorna kota, in sicer zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu zaposlenih in zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu študentov pri izvajanju praktičnega pouka, pri opravljanju proizvodnega dela oziroma delovne prakse in na strokovnih ekskurzijah. Posebni poudarek bo na opredeljenosti teh obveznosti v internih aktih ter na izvajanju določil 13. člena Zakona o varnosti in zdravju pri delu, ki določa, da mora biti vzgoja in izobraževanje v zvezi z varnostjo in zdravjem pri delu sestavni del splošnega in poklicnega izobraževanja na šolah vseh vrst in stopenj.

USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA DELOVNIH RAZMERIJ:

1. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost svečarstvo

Inšpektorat RS za delo bo prvič izvedel akcijo nadzora v dejavnosti svečarstva, in sicer z namenom pridobiti sliko stanja izvajanja predpisov, ki sodijo v področje nadzora delovnih razmerij. Akcija bo torej potekala le na področju nadzora delovnih razmerij.

Pri izvajanju akcije bomo pozorni na izvajanje delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest ter izjavo o varnosti, zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delom dijakov in študentov, zagotavljanjem pravic delavcem, mlajšim od 18 let, delovnim časom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

2. Akcija nadzora izvajanja delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost posredovanja nepremičnin

Akcije nadzora v tej dejavnosti že nekaj let nismo izvajali, zato smo se odločili, da bomo v letu 2006 preverili izvajanje delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost posredovanja nepremičnin. Akcija bo potekala le na področju delovnih razmerij.

Inšpektorji za delo bodo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, zaposlovanjem tujcev, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov, zagotavljanjem posebnega pravnega varstva delavcem, mlajšim od 18 let, delovnim časom, dopolnilnim delom, plačilom za delo, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov.

3. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje pri delodajalcih, ki opravljajo dejavnost gostinstva

Glede na to, da je dejavnost gostinstva ena od tistih dejavnosti, kjer že nekaj let najpogosteje ugotavljamo kršitve delovnopravne zakonodaje, smo se odločili, da bomo v letu 2006 izvedli akcijo nadzora tudi v tej dejavnosti. Akcija nadzora bo potekala le na področju delovnih razmerij.

Med trajanjem akcije bomo ugotavljali, ali delodajalci izvajajo določbe delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, delom na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja tako slovenskih državljanov kot tudi državljanov tretjih držav, državljanov držav članic Evropske unije ter državljanov tretjih držav, v zvezi z delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Posebno pozornost bomo namenili delu otrok in delavcev, mlajših od 18 let, začasnim in občasnim delom dijakov in študentov ter izvajanju instituta zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku.

4. Akcija nadzora nad izvajanjem delovnopravne zakonodaje v čistilnih servisih

Glede na to, da smo pri izvajanju rednih nalog inšpekcijskega nadzora neredko naleteli na kršitve delovnopravne zakonodaje v čistilnih servisih, bomo v letu 2006 izvajali usmerjeno akcijo nadzora tudi v tej dejavnosti. Akcijo bomo izvajali samo na področju delovnih razmerij.

Pri izvajanju akcije bomo preverili izvajanje določb delovnopravne zakonodaje v zvezi z aktom o sistemizaciji delovnih mest oz. izjavo o varnosti (pri delodajalcih, ki zaposlujejo manj kot deset delavcev), zaposlovanjem, opravljanjem dela na podlagi pogodb civilnega prava ob obstoju elementov delovnega razmerja, delovnim časom, dopolnilnim delom, vodenjem evidenc na področju dela ter zagotavljanjem odmorov in počitkov. Tudi pri tej akciji bo posebna pozornost namenjena opravljanju začasnega in občasnega dela dijakov in študentov, zagotavljanju posebnega varstva delavcem,

mlajšim od 18 let, ter izvajanju instituta zagotavljanja dela delavcev drugemu uporabniku.

5. Akcija nadzora pri zavezancih za prijavo dela tujcev

V letu 2006 bomo v sodelovanju z Zavodom RS za zaposlovanje še naprej izvajali akcijo nadzora pri zavezancih za prijavo dela tujcev. Akcija bo potekala le na področju delovnih razmerij.

6. Poleg izvajanja omenjenih akcij bo Inšpektorat RS za delo v skladu s 26. členom Zakona o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah vršil tudi **nadzor nad zakonitostjo dela izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje poklicnih kvalifikacij ter zakonitostjo in strokovnostjo dela komisij.**
7. V letu 2006 bomo prav tako še naprej preverjali izpolnjevanje pogojev agencij za zaposlovanje in ugotovitve sporočali Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, v smislu reševanja predhodnih vprašanj v postopku sklepanja pogodb o koncesiji.

USMERJENE AKCIJE S PODROČJA NADZORA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU:

1. Kljub temu, da se poročevalska disciplina delodajalcev glede **prijavljanja nezgod pri delu** in poklicnih bolezni (obveznost delodajalca je določena v 27. členu Zakona o varnosti in zdravju pri delu) v zadnjih letih izboljšuje, še vedno ugotavljamo, da precejšnje število predvsem manjših delodajalcev, samozaposlenih in kmetov, nezgod pri delu ne prijavlja. Zato bodo inšpektorji s področja varnosti in zdravja pri delu v zvezi s tem izvajali poostrene nadzore tudi še v letu 2006.
2. **Panoga kmetijstva in gozdarstva** je s stališča varnosti in zdravja pri delu še vedno problematična. Vsako leto pride v teh dejavnostih do večjega števila težkih nezgod pri delu, tudi takih z najhujšimi posledicami. Zato bo tudi v letu 2006 v teh panogah izveden poostren nadzor, pri čemer bo poseben poudarek na uporabi traktorjev, traktorskih priključkov in drugih strojev ter na delu mladih delavcev. Akcija bo koordinirana tudi z drugimi državnimi organi, ki se ukvarjajo s problematiko varnosti na kmetijah.
3. Tudi v letu 2006 se bo nadaljeval nadzor in **spremljanje stanja na področju varnosti in zdravja pri delu na osnovi reprezentativnega vzorca** vseh pravnih subjektov v Republiki Sloveniji, s katerim smo pričeli v letu 2004. Po metodologiji naključnih števil iz registra pravnih subjektov Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve bo izbranih pribl. 1.500 pravnih subjektov, pri katerih bo ocenjeno izvajanje osnovnih obveznosti delodajalcev: izjava o varnosti in ocena tveganja, usposabljanje delavcev, preiskave delovnega okolja, uporaba osebne varovalne opreme, izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov, pregledi in preizkusi delovne opreme, vodenje evidenc in izpolnjevanje zahtev do organov nadzora itd.
4. Poostren nadzor glede zagotavljanja varnosti in zdravja pri delu **mladih delavcev** se bo izvajal v smislu **smernic**, ki jih je oziroma jih še bo izdala evropska Agencija za varnost in zdravje pri delu v zvezi z aktivnostmi ob tednu varnosti, ki je v letu 2006 posvečen mladim delavcem.

5. Akcija nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta

Namen akcije je ugotoviti, kako delodajalci spoštujejo določbe Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu. Navedeni pravilnik implementira Direktivo 2003/18 EC, ki so jo države članice EU dolžne implementirati najpozneje do 15. 4. 2006. Akcija nadzora v zvezi z odstranjevanjem azbesta bo potekala v sklopu evropske akcije odstranjevanja azbesta.

Namen akcije je tudi seznaniti delodajalce in delavce, ki odstranjujejo azbest, s Praktičnimi smernicami o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu, ki se pripravljajo v sklopu delovne skupine SLICA v Luksemburgu.

V akciji bodo inšpektorji nadzirali, kako so zagotovljeni varnostni ukrepi pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo šibko vezani azbest, in kako pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo močno vezani azbest. Pri tem se bo nadzirala ustreznost poučenosti delavcev, ustreznost uporabe osebne varovalne opreme, obveščanje inšpekcije dela, ustreznost izdelanega načrta dela za odstranjevanje azbesta, ustreznost koordinacije del na gradbišču, ocena tveganja, zdravniški pregledi, metode dela pri odstranjevanju materialov, ki vsebujejo azbest, higienske razmere na delovišču in ustreznost odstranjevanja odpadkov. Prav tako se bo nadzirala ustreznost označitve delovišča, kjer se izvajajo dela v zvezi z odstranjevanjem materialov, ki vsebujejo azbest.

6. Akcija nadzora delodajalcev, pri katerih obstaja možnost nastanka prašnih eksplozij

Opravljal se bo nadzor prostorov, v katerih je možnost nastanka prašnih eksplozij, z namenom, da pridobimo podatke, ali se delodajalci zavedajo nevarnosti prašnih eksplozij, oziroma, ali so si pridobili ustrezne certifikate o skladnosti (Certifikat o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti, certifikat o vgraditvi Ex opreme ter certifikat o vzdrževanju).

Poudarek bo na organizacijskih ukrepih v zvezi s protieksplozijsko dejavnostjo, na namenskem obratovanju posameznih obratov – naprav, vzdrževanju naprav oziroma objektov, ustreznem servisiranju, popravilu posameznih sklopov teh naprav ter na usklajenosti dokumentacije z dejanskim stanjem v času inšpekcijskega pregleda.

Osnovne ciljne točke:

- ali je v sprejeti izjavi o varnosti z oceno tveganja pravilno opredeljena možnost nastanka prašne eksplozije,
- ali je delodajalec pridobil certifikat o skladnosti elaborata eksplozijske ogroženosti, certifikat o vgraditvi Ex opreme in certifikat o vzdrževanju,
- ali delodajalec zagotavlja ustrezno usposabljanje delavcev, vzdrževalcev idr.,
- dejansko stanje v času inšpekcijskega pregleda.

7. Akcija spremljanja stanja na področju izpostavljenosti hrupu pri delu

Z mesecem februarjem 2006 morajo vse države EU pričeti z izvajanjem najnovejše direktive 2002/49/EU, ki določa znižanje do sedaj dovoljenega hrupa na delovnih mestih in v delovnem okolju iz vrednosti 85 in 90 dB na vrednosti 80, 85 in 87 dB(A). Ker bo to pomenilo za marsikaterega delodajalca velik problem, tako tehnični kot tudi organizacijski in še posebno finančni, bo tudi Inšpektorat RS za delo prispeval svoj delež pri reševanju te problematike, predvsem v smislu ustreznega inšpekcijskega nadzora in dajanja potrebne strokovne pomoči delodajalcem in njihovim predstavnikom, pa tudi delavcem in njihovim predstavnikom.

8. Akcija nadzora glede uporabe rakotvornih in mutagenih snovi

Namen akcije bo nadzor na področju uporabe rakotvornih in mutagenih snovi v smislu zahtev Pravilnika o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti rakotvornim in/ali mutagenim snovem in zahtev drugih predpisov na tem področju. Nadzorovali bomo predvsem izpolnjevanje obveznosti delodajalcev, da prijavijo uporabo teh snovi Inšpektoratu RS za delo, ustreznost usposabljanja delavcev za varno delo ter še nekatere druge zahtevane posebne pogoje. Nadzor bodo izvajali inšpektorji za delo s področja varnosti in zdravja pri delu.

9. Akcija nadzora subjektov z dovoljenjem za delo

Akcija nadzora subjektov z dovoljenjem za delo je bila izvedena v določenem obsegu že leta 2004, nadaljevanje pa je bilo predvideno v letu 2005. Vsi subjekti, ki bi radi pridobili dovoljenje za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu, morajo do konca leta 2005 ponovno vložiti zahtevo za pridobitev omenjenega dovoljenja ter vlogi priložiti dokumentacijo, opredeljeno v Pravilniku o pogojih in postopku za pridobitev dovoljenja za delo za opravljanje strokovnih nalog varnosti pri delu. Pomembna novost, ki izhaja iz

tega pravilnika, je predvsem v tem, da je potrebno vlogi priložiti tudi dokumentirane postopke in metode pregledovanja in preizkušanja delovne opreme, preiskovanja delovnega okolja in ocenjevanja tveganj ter programe teoretičnega in praktičnega usposabljanja, kar pa po prej veljavnem pravilniku s tega področja ni bilo potrebno.

Ker v zadnjem času prihaja tudi do večjega števila pritožb glede kakovosti opravljenega dela teh organizacij, je smiselno, da se pri inšpekcijskih nadzorih nadzira kakovost opravljenega dela na področju varnosti in zdravja pri delu, in to skladno z zahtevami, ki se bodo morale v praksi uveljavljati z letom 2006. Tako se bo v prvi polovici leta 2006 izvajal poostren nadzor nad kakovostjo dela organizacij z dovoljenjem za delo, glavni poudarek bo namenjen kakovostnemu opravljanju storitev, in to skladno z zakonodajo in na njeni osnovi pripravljeno dokumentacijo, na podlagi katere organizacije pridobijo dovoljenje za delo. Istočasno pa se bo izvajal nadzor tudi v smeri legalnega opravljanja strokovnih nalog varnosti pri delu, saj organizacijam, ki do 31. 12. 2005 ne vložijo ponovne vloge, dovoljenje, pridobljeno na osnovi sedaj že neveljavnega pravilnika o pogojih za pridobitev dovoljenja, le-to preneha veljati.

10. Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve oziroma na Inšpektoratu RS za delo smo **dolžni poročati EU, kako se izvajajo v slovenskem prostoru direktive EU**, ki so že implementirane v našo zakonodajo. Tako bodo v letu 2006 pripravljene posamezne akcije, katerih vsebina in obseg se bo določal sproti, in sicer glede na zahtevane vsebine z našega področja dela, ki jih bo potrebno posredovati EU.

11. Inšpektorat RS za delo ima tudi pristojnost nadzora nad spoštovanjem določil zakonodaje, ki pokriva **prost pretok blaga** (stroji, lifti, ATEX ipd.), in to na delovnem mestu. Po veljavnem opomniku so sicer vsa ta področja že opredeljena in predstavljajo sestavni del rednih in izrednih inšpekcijskih nadzorov, vendar bomo zaradi pridobitve natančnejših informacij, ki bodo podlaga za postavitev ustrežnejših zaključkov in smernic za nadaljnje aktivnosti inšpektorata s tega področja, nadzor nad osnovnimi zahtevami določil zakonodaje s področja prostega pretoka blaga vključevali tudi v druge predvidene akcije, planirane za leto 2006.

DRUGE AKCIJE

Ravno tako se bodo tudi v letu 2006 izvajale različne skupne akcije z drugimi inšpekcijskimi organi, ki niso vključene v projekt odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno, vendar pa obstaja interes za izvedbo istočasnega skupnega nadzora.

Inšpektorji za delo bodo v letu 2006 sodelovali tudi v mednarodno usklajeni akciji, imenovani »Morska deklica«, katere glavni namen je povečanje varnosti v cestnem prometu, s poudarkom na tovornem in avtobusnem prometu. Koordinator akcije je Policija, Sektor za cestni promet.

9.4 USMERITVE ZA DELO INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

Tudi inšpektorji za socialne zadeve bodo v letu 2006 posameznim strokovnim področjem posvečali še posebno pozornost. Kaj vse bodo preverjali, navajamo v nadaljevanju.

Na podlagi Zakona o socialnem varstvu izvajajo inšpektorji za socialne zadeve nadzor nad delom javnih socialno varstvenih zavodov, koncesionarjev in drugih pravnih ali fizičnih oseb, ki izvajajo socialno varstvene storitve na podlagi dovoljenja za delo. Socialna inšpekcija izvaja tudi nadzor nad delom drugih izvajalcev, ki izvajajo dopolnilne, razvojne in preventivne programe na področju socialnega varstva ter varstva otrok in družine po posebni pogodbi o sofinanciranju, za njihov nadzor pa se smiselno uporabljajo določila o izrednem inšpekcijskem nadzoru. Izredni inšpekcijski nadzori se bodo izvajali na zahtevo ali pobudo upravičenih predlagateljev ter po oceni direktorja socialne inšpekcije.

Pri izvedbi rednih inšpekcijskih nadzorov bodo v skladu z določili 1. odstavka 10. člena Pravilnika o izvajanju inšpekcijskega nadzora na področju socialnega varstva v letnem programu rednih nadzorov za leto 2006 poleg izvajalcev, pri katerih bo izveden nadzor, določena tudi strokovna področja, ki se bodo pri teh izvajalcih še posebej podrobno proučila. Pri tem bodo za posamezne izvajalce upoštevane spodaj opredeljene usmeritve.

1. Na centrih za socialno delo bodo inšpektorji še posebej proučili:

a. Izvajanje socialno varstvene storitve Prve socialne pomoči

Inšpektorji za socialne zadeve bodo zlasti preverjali dostopnost storitve za upravičence, začetek storitve, jasnost faz postopka po standardu storitve (Pravilnik o standardih in normativih socialno varstvenih storitev) ter, z vidika načela instrumentalne definicije problema, strokovno ustreznost ugotovitev in dogovorov, ki jih v uradnem zapisu pripravi izvajalec.

b. Izvajanje strokovno upravnih nalog s področja varstva in vzgoje otrok

Inšpektorji bodo preverjali izvajanje nalog centrov za socialno delo, ki jim jih nalaga Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/2004 – uradno prečiščeno besedilo), zlasti še strokovno-upravne naloge v primerih, ko starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj in se morata sporazumeti o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok ter pri uveljavljanju pravic otrok do stikov z obema staršema in drugimi pomembnimi osebami.

c. Vodenje postopkov, odločanje in spremljanje ukrepov po Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih s področja ukrepov centrov za socialno delo, ki jih zahtevata vzgoja otrok ali varstvo njegovih premoženjskih ter drugih pravic in koristi

Inšpektorji bodo preverjali izvajanje nalog centrov za socialno delo, ki jim jih nalaga Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, s področja ukrepov, ki jih zahteva, zlasti še strokovno-upravne naloge v primerih, ko starša ne živita ali ne bosta več živela skupaj in se morata sporazumeti o varstvu in vzgoji ter preživljanju skupnih otrok ter pri uveljavljanju pravic otrok do stikov z obema staršema in drugimi pomembnimi osebami.

d. Izvajanje strokovno-upravnih nalog s področja rejništva

Naloge centrov za socialno delo s področja rejništva so opredeljene v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti ter Pravilniku o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti. Inšpektorji bodo pri preverjanju izvajanja teh nalog še posebej pozorno proučili postopke namestitve otroka v rejniško družino (odločitev, opredelitev razlogov za namestitev) ter delovanje individualne projektne skupine za rejenca.

e. Izvajanje strokovno upravnih nalog s področja skrbništva

Naloge centrov za socialno delo s področja skrbništva so opredeljene v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Pravilniku za popis in ocenitev premoženja oseb pod skrbništvom ter o pripravi skrbniških poročil.

2. Pri domovih za starejše bomo pri izvajanju socialno varstvene storitve Institucionalnega varstva starejših še posebej proučili:

- postopek vključevanja novih stanovalcev in dostop uporabnikov do informacij,
- razvrščanje v kategorije oskrbe in zdravstvene nege, premeščanje uporabnikov znotraj zavoda in med izvajalci storitve,
- storitve na oddelkih povečanega nadzorstva (kriteriji za namestitev, način odločanja o premestitvi, soglasja in pristanki, možnosti pritožbe, vsebine dela, kontrola in spremljanje, evidence),
- programi za posebne skupine uporabnikov storitve.

Pri koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialno varstvene storitve Institucionalnega varstva starejših bo izveden nadzor nad istimi področji kot pri domovih za starejše.

3. Pri posebnih socialno varstvenih zavodih se bo pri izvajanju socialno varstvene storitve **Institucionalnega varstva odraslih duševno in telesno prizadetih oseb** še posebej proučilo:

- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri sprejemu stanovalcev, ki sami ne vložijo vloge oziroma ne izrazijo soglasja za nudenje storitev in sprejem v zavod,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri premestitvi stanovalca znotraj zavoda v drugo enoto zavoda, v drug zavod ali pri odpustu iz zavoda,
- prilagoditev programa izvajanja storitve posameznim skupinam stanovalcev in potrebam posameznika,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa pri nujenju storitve,
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja predvsem aktivnost in avtonomijo stanovalcev, ter načela individualizacije, normalizacije in celovitosti obravnave,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic stanovalcev, zlasti pravice do zasebnosti, zaupnosti, svobode pri odločanju, soudeležbe in nadzora, še posebej pa postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic stanovalcev, ki jim je postavljen skrbnik ali pa iz različnih vzrokov sami niso sposobni skrbeti za svoje pravice,
- sodelovanje s svojci in drugimi ključnimi osebami stanovalca pri izvajanju storitve,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri krepitvi, ohranjanju ali graditvi socialne mreže stanovalca in
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

4. V varstveno-delovnih centrih bomo pri izvajanju socialno varstvene storitve **Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe** še posebej proučili:

- strokovna ravnanja izvajalca v postopkih sprejema novih uporabnikov v izvajanje storitve (vloga za sprejem, nujna dokumentacija, odločbe o sprejemu ali zavrnitvi sprejema, komisija za sprejem, sklenitev dogovora o izvajanju storitve),
- uporabo predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja predvsem aktivnost in avtonomijo stanovalcev ter načela individualizacije, celovitosti obravnave in možnosti izbire (tudi individualizirani načrt izvajanja storitve),
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa pri nujenju storitve,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic uporabnikov, zlasti pravice do proste izbire aktivnosti in programov, pravice do privolitve, pravice do odraslosti (enakovredne udeležbe v procesih in odnosih), dostojanstva, pravice spregovoriti in biti slišan ter pravice do nadzora in vpliva na odločitve ter strokovna ravnanja izvajalca pri dajanju odgovornosti uporabnikom,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic stanovalcev, ki jim je postavljen skrbnik ali pa iz različnih vzrokov niso sposobni sami skrbeti za svoje pravice,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalcev pri ocenjevanju uporabnikov glede sposobnosti za delo, stopnje samostojnosti, upoštevanja njihovih interesov,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca za motiviranje uporabnikov za delo ter spremljanje napredovanja in zadovoljstva uporabnikov,
- sistem nagrajevanja uporabnikov,

- sistem varstva in zdravja pri delu zaposlenih in uporabnikov storitve,
- sodelovanje s svojci in drugimi ključnimi osebami stanovalca pri izvajanju storitve in
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

Pri varstveno-delovnih centrih, ki izvajajo tudi storitev institucionalnega varstva v enotah za bivanje odraslih invalidnih oseb, ki so vključene v programe varstva, vodenja in zaposlitve pod posebnimi pogoji, bodo podrobno preverjeni isti elementi kot pri posebnih socialnih zavodih.

Pri koncesionarjih in izvajalcih z dovoljenjem za delo za izvajanje socialnovarstvene storitve Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe bomo proučili ista področja kot pri varstveno delovnih centrih.

5. Pri socialno varstvenih zavodih za usposabljanje bomo pri izvajanju socialno varstvene storitve **Institucionalnega varstva otrok in mladoletnikov z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju** posebej pozorni na:

- pogoje za uresničevanje temeljnih načel vzgoje in usposabljanja otrok s posebnimi potrebami,
- uporabo s standardi predpisanih metod dela in strokovnih načel, s katerimi izvajalec spodbuja predvsem aktivnost in avtonomijo upravičencev do storitve, ter na načela individualizacije, normalizacije, inkluzije in celovitosti obravnave,
- postopke in strokovna ravnanja izvajalca pri zagotavljanju pravic upravičencev, zlasti pravice do zasebnosti, zaupnosti, sodelovanja, privolitve, pravice biti individuum, pravice spregovoriti in biti slišan ter na pravico do nadzora nad odločitvami ter postopki in na strokovna ravnanja izvajalca pri dajanju odgovornosti upravičencem,
- pogoje in način zagotavljanja multidisciplinarnega pristopa pri nudenju storitve,
- programe za razbremenitev družine in za podporo družini, iz katere prihaja upravičenec,
- postopke in programe priprave in podpore za življenje po zaključku usposabljanja ter
- zagotavljanje supervizije za strokovne delavce, ki izvajajo storitve.

6. V zvezi z izvajanjem socialno varstvene storitve Pomoč družini na domu, ki se financira iz proračuna občine, bomo preverili tako izvajanje nalog občin kot izvajanje storitev pri neposrednih izvajalcih (javnih zavodih, koncesionarjih, izvajalcih z dovoljenjem za delo). Še posebej bomo proučili:

- organiziranost na nivoju občin,
- organiziranost opravljanja storitve pri neposrednih izvajalcih,
- obseg opravljanja storitve,
- ali se storitev nudi upravičencem po standardih storitve,
- izračun višine prispevkov upravičencev po določbah Pravilnika o metodologiji pri oblikovanju cen socialno varstvenih storitev in Uredbe o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialno varstvenih storitev,
- opravljanje storitve v obliki socialne oskrbe na domu, mobilne pomoči in socialnega servisa,
- izpolnjevanje pogojev za izvajanje storitve (urejeni bivalni pogoji, zagotovljena mreža pomočnikov, ki zagotavljajo varstvo in oskrbo v preostalem času).

9.5 SKUPNE AKCIJE ODKRIVANJA IN PREPREČEVANJA

DELA IN ZAPOSLOVANJA NA ČRNO

Inšpektorji za delo se aktivno vključujejo v skupne akcije poostrenega nadzora na področju odkrivanja in preprečevanja dela in zaposlovanja na črno.

V okviru dela Komisije za odkrivanje in preprečevanje dela in zaposlovanja na črno bo Inšpektorat RS za delo sodeloval v skupnih akcijah poostrenega nadzora. Aktivnosti in subjekti nadzora bodo na osnovi dogovora članov komisije določeni sproti.

9.6 INFORMATIKA

S širjenjem pristojnosti inšpektorjev Inšpektorata RS za delo je vse več dela tudi na področju vodenja statistike.

Z vodenjem dveh obsežnih računalniških aplikacij, v kateri se vnašajo podatki o delu vsakega pooblaščenega delavca inšpektorata, o nadzorih, ukrepih, ugotovljenih kršitvah in podobno, bomo nadaljevali. Tudi za vodenje podatkov v prekrškovnem postopku je vzpostavljena posebna evidenca.

V omrežju državnih organov in po posebnih programih bomo pripravljali finančne in druge proračunske dokumente, programe nabav in investicij, načrte informatizacije z javnimi naročili in druge dokumente. V okviru danih možnosti bomo posodabljali strojno in programsko opremo, čeprav za sprotno in ažurno obdelavo podatkov in normalno zamenjavo strojne opreme in posodabljanje programske opreme razpoložljiva proračunska sredstva inšpektorata ne zadoščajo.

9.7 IZOBRAŽEVANJE IN STROKOVNO IZPOPOLNJEVANJE INŠPEKTORJEV ZA DELO IN INŠPEKTORJEV ZA SOCIALNE ZADEVE

V Inšpektoratu RS za delo je pomembna vloga namenjena tudi usposabljanju in izpopolnjevanju inšpektorjev in drugih uslužbencev organa. Vsebine so predvsem namenjene novostim in zagotavljanju enotne politike nadzora organa.

Glede na zahtevo Zakona o inšpekciji dela in Zakona o inšpekcijskem nadzoru, da ima inšpektor pravico in dolžnost izpopolnjevati svoje strokovno znanje in se usposablja za opravljanje svojih nalog, bomo na Inšpektoratu RS za delo organizirali taka izpopolnjevanja oziroma usposabljanja predvsem na tistih področjih inšpekcijskega nadzora, ki so v zadnjem času doživela največ sprememb. Organizirane bodo različne delavnice v zvezi s pooblastili inšpektorjev za delo in interna usposabljanja v zvezi z zagotavljanjem enotne politike nadzora organa.

Usposabljanja se bodo izvajala preko vsega leta, moderatorji bodo pretežno uslužbenci inšpektorata, po potrebi pa tudi zunanji strokovnjaki z ustreznih področij. V okviru možnosti bodo uslužbenci Inšpektorata deležni tudi usposabljanja v smeri poglobljanja že obstoječih znanj in njihovega dopolnjevanja z novimi spoznanji stroke.

9.8 SKLEPI IN PRIPOROČILA ZA NADALJNJE DELO

Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri. Inšpektorji Inšpektorata RS za delo bodo opravljali inšpekcijsko nadzorstvo nad izvajanjem zakonov in drugih predpisov iz svoje pristojnosti v inšpekcijskem postopku ter kot

uradne osebe vodili in odločali v prekrškovnem postopku, opravljali pa bodo tudi druge strokovne naloge.

Sprejete Programske usmeritve Inšpektorata RS za delo so tudi podlaga za izvajanje usmerjenih akcij oziroma poostrenega nadzora v letu 2006.

- Osnovna naloga inšpektorjev za delo in inšpektorjev za socialne zadeve **ostaja opravljanje inšpekcijskega nadzorstva v skladu s pristojnostmi**. Glede na to, da je Inšpektorat RS za delo postal prekrškovni organ, bodo inšpektorji poleg vodenja inšpekcijskega postopka vodili in odločali tudi v prekrškovnem postopku.
- Uslužbenci Inšpektorata RS za delo opravljajo tudi druge **strokovne naloge**. Na podlagi 4. člena Zakona o inšpekciji dela bodo delavcem, delodajalcem in drugim nudili strokovna pomoč. **Strokovna pomoč** bo dostopna tudi na spletnih straneh organa. Inšpektorat RS za delo si bo s svojo represivno in preventivno vlogo prizadeval, da bi se sprejeta zakonodaja spoštovala v čim večji meri.
- Tudi v prihodnje bomo **sodelovali** z drugimi inšpekcijami, predvsem v okviru povezav v zahtevnejših povezanih zadevah in na področju izmenjave informacij. Sodelovali bomo tudi z zavodi, pristojnimi za zaposlovanje, z zavodi za zdravstveno zavarovanje ter za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in s sindikalnimi oziroma strokovnimi združenji delavcev in združenji delodajalcev ter z drugimi strokovnjaki s področja dela.
- V skladu s 5. členom Zakona o inšpekciji dela podajamo predloge **za reševanje vprašanj s področja dela inšpektorata**. Navajamo predloge na področju delovnih razmerij in varnosti ter zdravja pri delu, ki zajemajo predloge sprememb posameznih zakonov in drugih predpisov, pa tudi druge predloge, ki bi omogočili inšpektorjem lažje odkrivanje in preprečevanje kršitev ter večjo učinkovitost. Konkretni predlogi so podani v sedmem poglavju.
- Predstavniki inšpektorata bodo tudi v prihodnje sodelovali v **Odboru glavnih inšpektorjev za delo** (*Senior Labour Inspectors Committee*) ter v delovnih skupinah, ki so organizirane znotraj tega odbora. V zvezi s tem bo treba pripraviti različna poročila in strokovne prispevke ter se aktivno in pasivno udeleževati različnih srečanj oziroma delovnih sestankov v različnih državah EU. Več aktivnosti na tem področju je pričakovati tudi zaradi priprav na predsedovanje Republike Slovenije EU.
- Ravno tako bo Inšpektorat RS za delo **poročal** pooblaščenim institucijam **v EU glede izvajanja posameznih konvencij in direktiv s področja nadzora organa**.
- Zaradi lažjega odkrivanja in preprečevanja kršitev si bo Inšpektorat RS za delo prizadeval za vzpostavitev **neposrednega dostopa do nekaterih evidenc** Zavoda RS za zaposlovanje in Zavoda RS za zdravstveno zavarovanje.
- Z svojimi ugotovitvami bo Inšpektorat RS za delo **sodeloval tudi pri oblikovanju sprememb zakonodaje** oziroma pri nastajanju novih predpisov s področja dela.
- Inšpektorat RS za delo si bo prizadeval za **sodelovanje** s sodno vejo oblasti oziroma za vzpostavitev sistema v smislu **pridobivanja povratnih informacij** o odločitvah v posameznih zadevah na področju prekrškovnih postopkov ter z davčnimi organi glede odstopljenih zadev v izterjavo.

Iz programa je razvidno, da bodo imeli inšpektorji za delo in inšpektorji za socialne zadeve v letu 2006 poleg opravljanja rednega inšpekcijskega nadzorstva ter izvajanja pooblastil v prekrškovnem postopku tudi številne druge strokovne naloge.

